

Paula McLain

*Soția
din Paris*

roman

book

UMANITAS
fiction

Foto copertă © Gulliver / Gettyimages
Photographer: Kim Hutton

Paula McLain

THE PARIS WIFE

Copyright © 2011 by Paula McLain

All rights reserved.

Soția din Paris este o operă de ficțiune istorică. În afară de bine-cunoscutele persoane, evenimente și locuri care apar în narațiune, toate numele, personajele, situațiile și întâmplările sunt produsul imaginației autoarei sau sunt folosite ficțional. Orice asemănare cu evenimente sau locuri actuale, precum și cu persoane aflate încă în viață este cu totul întâmplătoare.

Mulțumirile și recunoștința mea, pentru permisiunea de a reproduce următoarele materiale deja publicate, se îndreaptă către:

Alfred Publishing Co. Inc: Fragment din *Make Believe* de Jack Shilkret și Benny Davis, copyright © 1920 (renewed) WB Music Corp. (ASCAP). All rights reserved. Used by permission of Alfred Publishing Co. Inc.

HarperCollins Publishers: Citat din *Zelda* de Nancy Milford, copyright © 1970 and copyright renewed © 1998 by Nancy Winston Milford. Used by permission of HarperCollins Publishers.

David Higham Associates: Fragmente din *An American and France* de Gertrude Stein și trei versuri din *Tender Buttons* de Gertrude Stein. Reprinted by permission of David Higham Associates.

Scribner, a division of Simon & Schuster, Inc.: Fragment din *For Whom the Bell Tolls* de Ernest Hemingway, copyright © 1940 by Ernest Hemingway and copyright renewed © 1968 by Mary Hemingway; două versuri din *The Second Coming* din *The Collected Works of W. B. Yeats, Volume 1: The Poems*, Revised, edited by Richard J. Finneran, copyright © 1924 by The Macmillan Company, copyright renewed. All rights reserved. Used by permission of Scribner, a division of Simon & Schuster, Inc.

© Humanitas Fiction, 2012, pentru prezenta versiune românească (ediția print)

© Humanitas Fiction, 2013 (ediția digitală)

ISBN: 978-973-689-570-8 (epub)

EDITURA HUMANITAS FICTION

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro

Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro

Comenzi telefonice: 0372.743.382; 0723.684.194

Paula McLain

*Sotia
din Paris*

roman

Important nu era ceea ce-ți oferea Franța, ci ceea ce nu-ți lua.

GERTRUDE STEIN

Nu există un singur lucru adevărat. Totul e adevărat.

ERNEST HEMINGWAY

Prolog

Deși l-am căutat îndelung, a trebuit să recunosc până la urmă că nu există leac pentru Paris. În parte din cauza războiului. Lumea se sfârșise deja o dată și s-ar fi putut sfârși oricând din nou. Războiul venise și ne schimbase, tocmai când toată lumea spunea că ar fi fost imposibil. Nimeni nu știa câți muriseră, dar când azeai cifrele – nouă sau paisprezece milioane – îți spuneai în sinea ta: *Nu se poate*. Parisul era plin de stafii și de răniți care mișunau peste tot. Mulți se întorceau la Rouen sau la Oak Park, Illinois, ciuruiți și purtând în spatele rotulelor fragmente din ceea ce văzuseră, plini de un pustiu care n-avea să se mai dea dus niciodată. Purtaseră cadavre pe târgi, călcând pentru asta pe alte cadavre; zăcuseră ei înșiși pe târgi, în trenuri greoaie pline de muște, prin care plutea vocea cuiva care cerea să fie pomenit iubitei de acasă.

„Acasă“ nu mai exista, oricum nu la modul fundamental, și făcea și asta parte din Paris. De-aia nu ne puteam opri din băut, din vorbit sau din sărutat pe cine nu trebuia, indiferent de efectele devastatoare. Unii dintre noi priviseră chipurile morților și încercau să nu-și mai amintească mare lucru. Ernest era dintre aceștia. Spunea deseori că murise în război, pentru o clipă doar; că sufletul i se desprinsese de trup ca o batistă de mătase, strecurându-se afară și plutindu-i deasupra pieptului. Se întorsese fără să fi fost chemat și m-am întrebat adesea dacă nu cumva scrisul era pentru el un mod de a se asigura că sufletul era totuși acolo, că revenise la locul lui. Un mod de a spune pentru sine, dacă nu și pentru alții, că văzuse ce văzuse, că trăise acele lucruri cumplite și totuși supraviețuise. Că murise, dar nu mai era mort.

Unul dintre cele mai faste momente din Paris a fost când ne-am întors acolo după o perioadă de absență. În 1923 ne-am mutat la Toronto timp de un an pentru nașterea fiului nostru, Bumby, iar când ne-am întors, totul era la fel, dar pe undeva și mai și. Era mizer și splendid, plin de șobolani, de flori de castan și de poezie. Când a apărut copilul, parcă aveam de două ori mai multe nevoi, dar mai puțini bani de cheltuială. Pound ne-a ajutat să găsim un apartament la etajul al doilea al unei clădiri albe, cu tencuială de ghips, de pe o stradă foarte întortocheată de lângă Grădinile Luxembourg. Apartamentul nu avea apă caldă, nici cadă, nici lumină electrică – dar nu era cel mai groaznic loc în care locuiserăm. Nici pe departe. Dincolo de curte, un gater bâzâia întruna de la șapte dimineța până la cinci după-amiaza și veșnic se simțea miros de lemn proaspăt tăiat, iar rumegușul pătrundea pe sub pervazurile ferestrelor și pe sub tocurele ușilor, ne intra în haine și ne făcea să tușim. Înăuntru se azeau

țăcănitul egal al Coronei lui Ernest din cămăruța de la etaj. Lucra la povestiri – avea mereu de scris la povestiri sau schițe –, dar și la un nou roman despre fiesta din Pamplona, pe care-l începuse peste vară.

Pe atunci nu-i citeam paginile, dar aveam încredere în impresiile lui despre ele și în ritmul fiecărei zile. În fiecare dimineață, se trezea devreme, se îmbrăca, apoi urca în camera lui și se apuca de porția zilnică de scris. Dacă nu i se legau lucrurile acolo, lua caietele și câteva creioane bine ascuțite și se ducea la Closerie des Lilas pentru o *café crème* la masa lui de marmură preferată, în timp ce Bumby și cu mine ne luam micul dejun singuri, apoi ne îmbrăcam ca să ieșim la plimbare sau mergeam în vizită la prieteni. După-amiaza târziu mă întorceam acasă, iar dacă fusese o zi bună îl găseam pe Ernest la masa din sufragerie, cu un aer mulțumit și un pahar de Sauternes aromat și rece sau un coniac cu sifon, dispus să vorbească despre orice. Sau ieșeam împreună în oraș, lăsându-l pe Bumby în grija proprietăresei noastre, Madame Chautard, ca să ne bucurăm de o porție de stridii grase și de conversație de calitate la Select, Dôme sau Deux Magots.

Pe atunci, erau oameni interesanți peste tot. Se revărsau în și din cafenelele din Montparnasse, pictori francezi, balerini ruși și scriitori americani. Într-o seară obișnuită puteai să-l vezi pe Picasso întorcându-se din Saint-Germain în apartamentul lui din rue des Grands Augustins, mereu pe același traseu și mereu privind calm la toate și la toți. Pe atunci, aproape oricine se putea simți ca un pictor colindând străzile Parisului, pentru că asta era efectul luminii, al umbrelor de pe lângă clădiri, al podurilor care păreau chitite să-ți frângă inima și al femeilor sculptural de frumoase în rochiile Chanel negre, cu o croială strânsă pe corp, care fumau și râdeau zvârlindu-și capul pe spate. În orice cafenea am fi intrat, simțeam același minunat haos, comandând Pernod sau rom St. James până când eram delicios de amețiți și fericiți să ne aflăm acolo împreună.

— Ascultă, a spus Don Stewart, într-o seară când eram cu toții la Select, beți turtă și veseli nevoie mare. Ce aveți tu și cu Hem e perfect. Nu, nu. I se împleticea limba, iar fața i se schimonosise de emoție. E sfânt. Asta voiam să spun.

— Ești un drăguț, Don. Să știi că nici tu nu stai rău. L-am strâns ușor de umăr, temându-mă c-o să-l apuce plânsul. Era un umorist și toată lumea știa că scriitorii comici erau de fapt cei mai serioși dincolo de suprafață. În plus, nici nu era însurat încă, dar existau perspective la orizont și era extrem de important pentru el să vadă că mariajul putea fi făcut elegant și bine.

Pe atunci, nu toată lumea credea în căsătorie. Să te căsătorești însemna să spui că ai încredere în viitor, dar și în trecut – că istoria, tradiția și speranța se puteau îmbina strâns ca să te țină pe tine la suprafață. Dar războiul venise și ne furase toți bărbații tineri și

frumoși și ne luase și încrederea. Nu mai exista decât un „azi“, în care să te arunci fără să te gândești la „mâine“, darămite la „pentru totdeauna“. Ca să nu-ți mai faci gânduri, exista alcool, pe puțin cât să umpli un ocean, și funie de spânzurat la discreție. Dar unii dintre noi, foarte puțini, până la urmă, am pariat pe căsătorie chiar dacă sorții erau potrivnici. Și, chiar dacă nu mă simțeam tocmai sfântă, simțeam totuși că avem ceva rar și adevărat – și că eram în siguranță în căsnicia pe care o clădiserăm și la care continuam să clădim zi de zi.

Asta nu e o poveste polițistă – nici pe departe. Nu vreau să spun: *Atenție la fata care o să vină și o să facă praf totul*, dar ea o să vină oricum, a pornit deja pe drumul ei într-o splendidă haină din blană de veveriță, cu pantofi eleganți, cu părul ei șaten lucios, tuns atât de scurt pe capul perfect, încât o să arate ca o drăgălașă vidră în bucătăria mea. Zâmbetul ei relaxat. Conversația ei inteligentă, rapidă – în timp ce în dormitor, ciufulit, neras și lăbărțat pe pat ca un rege despot, Ernest o să-și vadă de cartea lui fără să se sinchisească de ea. Asta la început. Și ceaiul va fierbe în ceainic, iar eu voi spune o poveste despre o fată pe care amândouă o cunoscuserăm în St. Louis cu un secol în urmă și ne vom împrieteni repede și firesc, în timp ce peste gard, la fabrica de cherestea, un câine va începe să latre și va tot lătra și nimic nu-l va putea opri.

Primul lucru pe care îl face e să mă fixeze cu ochii ăia ai lui minunați, căprui, și să spună:

— Poate c-oi fi eu prea beat ca să-mi dau seama, dar s-ar putea să ai talent.

E octombrie 1920 și jazzul e pretutindeni. Eu habar n-am de jazz, așadar cânt Rahmaninov. Simt un început de îmbujorare în obraji de la cidrul tare pe care prietena mea dragă, Kate Smith, mi l-a vârat pe gât ca să mă relaxez. Asta și fac, de la o clipă la alta. Începe de la degete, calde și moi, și mi se propagă prin nervi, străbătându-mă toată. Nu m-am mai îmbătat de mai bine de un an – de dinainte ca maică-mea să se îmbolnăvească grav – și mi-era dor de senzația mânușii perfecte de pâclă, așternându-se comod și frumos peste creierul meu. Nu vreau să gândesc și nici să simt nu vreau, doar dacă nu e ceva simplu ca genunchiul acestui băiat frumos aflat la câțiva centimetri de mine.

Genunchiul e aproape suficient în sine, dar vine la pachet cu un bărbat întreg, înalt și suplu, cu o grămadă de păr foarte negru și o gropiță în obrazul stâng în care ai putea să cazi, nu alta. Prietenii îi spun Hemingstein, Oinbones, Nesto, Wemedge și cum le mai vine la gură pe moment. El îi spune lui Kate „Stut“ sau „Butstein“ (ceea ce nu prea e flatant!), altuia îi spune Micul Apucat, iar altuia, Coarne sau Marele Încornorat. Pare să cunoască pe toată lumea și toată lumea pare să știe aceleași glume și povești. Își transmit de la unii la alții poante cifrate, cu viteza fulgerului și mult haz. Eu nu pot ține pasul, dar de fapt nu mă deranjează. Prezența acestor străini veseli e ca o transfuzie serioasă de bună dispoziție.

Când Kate se apropie de undeva din zona bucătăriei, el își îndreaptă către mine bărbia perfectă și spune:

— Cum să-i zicem noii noastre prietene?

— Hash, spune Kate.

— Hashedad sună mai bine. Hasovici.

— Iar tu ești Bird? întreb.

— Wem, spune Kate.

— Eu sunt ăla care știe pe cineva care ar trebui să danseze. Scoate la înaintare zâmbetul lui cel mai cuceritor și într-o clipită fratele lui Kate, Kenley, a și dat la o parte cu piciorul covorul din living și meșterește la Victrola. Ne dezlănțuim, dansând pe muzica unui maldăr întreg de discuri. El nu e cine știe ce talent la dans, dar brațele și picioarele îi sunt libere din încheieturi și se vede că se simte bine în pielea lui. Și nici nu se jenează să-mi facă avansuri. Cât ai clipi, mâinile ne sunt umede și încheștate și obrajii atât de aproape, încât

chiar îi simt căldura trupului. Abia atunci îmi spune, în sfârșit, că-l cheamă Ernest.

— Dar mă gândesc să renunț la el. Ernest e așa de plicticos, și Hemingway? Cine să vrea un Hemingway?

Probabil toate fetele de-aici și până-n Michigan Avenue, îmi spun în sinea mea, privindu-mi picioarele ca să nu roșesc. Când ridic iar privirea, ochii lui căprui sunt ațintiți asupra mea.

— Ei? Ce zici? Să-i fac vânt?

— Eu zic să mai aștepti.

Începe o melodie lentă și, fără să ceară voie, el mă ia de talie și mă trage spre corpul lui, care de aproape e și mai grozav. Are pieptul solid, ca și brațele. Îmi las mâinile ușor pe brațele lui, în timp ce el mă împinge îndărăt prin cameră, pe lângă Kenley, care învârtește vesel la manivela Victrolei, pe lângă Kate, care ne privește lung, ciudat. Închid ochii și mă sprijin de Ernest, care miroase a whisky și a săpun, a tutun și a bumbac ud – iar momentul ăsta e tot atât de intens și de încântător, încât fac ceva total atipic pentru mine și mă las pur și simplu în voia lui.

Pe atunci, Nora Bayes avea un cântec care se numea *Make Believe* și care e, probabil, cea mai săltărească și mai convingătoare pledoarie pentru autoamăgire pe care am auzit-o vreodată. Nora Bayes era frumoasă și cânta cu o voce tremurătoare care-ți spunea că știe ea cum e cu dragostea. Când te sfătuia să lași în urmă toate vechile mâhniri, griji și dureri sufletești și *să zâmbești* – ei bine, credeai că ea una așa a făcut. Nu era o sugestie, ci o rețetă. Probabil că melodia era și printre preferatele lui Kenley. A pus-o de trei ori în seara când am ajuns eu la Chicago și de fiecare dată am simțit că mi se adresează direct: *Să te prefaci vesel când te doare. După ploaie iese soarele.*

Avusesem parte de ploaie cât să-mi ajungă. Boala și moartea mamei mă copleșiseră, dar și anii de dinainte fuseseră apăsători. Aveam doar douăzeci și opt de ani, dar trăisem ca o fată bătrână la etajul casei lui Fonnies, sora mea mai mare, în timp ce ea locuia la parter cu soțul ei, Roland, și cei patru simpatici drăcușori ai lor. Nu voiam ca situația asta să se eternizeze. Mă așteptasem să mă mărit sau să-mi găsesc o carieră, la fel ca prietenele mele de la școală. Acum, ele erau mame ocupate până peste cap, profesoare, secretare sau creatoare de reclame pline de aspirații, cum era Kate. Orice ar fi fost, își trăiau viața, erau în miezul lucrurilor, comițând propriile lor greșeli. Cumva, eu mă împotmolisem pe drum – cu mult înainte ca mama să se îmbolnăvească – și nu prea știam cum să ies de acolo.

Uneori, după ce cântam acceptabil o oră de Chopin, mă prăbușeam pe canapea sau pe covor, simțind cum puțină energie pe care o mai avusesem la pian mi se scurge din corp. Era groaznic când mă simțeam atât de golită, de parcă n-aș fi fost nimic. De ce nu puteam fi fericită? Și, oricum, ce era fericirea? Puteai s-o mimezi, cum insistă Nora Bayes? Puteai s-o forțezi să iasă ca un boboc primăvăratice la tine în bucătărie sau se lua ca răceala dacă te frecai de ea la o petrecere în Chicago?

Ernest Hemingway era încă, practic, un străin pentru mine, dar părea să aibă fericirea la degetul cel mic. Nu vedeam pic de frică la el, doar intensitate și însuflețire. Ochii lui aruncau scânteii peste tot în jur, și de asemenea peste mine, când s-a lăsat pe spate, pe călcâie, și m-a învărtit spre el. M-a lipit brusc de pieptul lui, i-am simțit răsuflarea caldă pe gâtul și pe părul meu.

— De când o știi pe Stut? a întrebat el.

— Am fost colege de școală primară în St. Louis, la Mary Institute. Dar tu?

— Vrei să-ți spun tot pedigreeul meu școlar? Nu-i mare brânză.

— Nu, am răspuns râzând. Spune-mi de Kate.

— Asta-i material de-o carte și nu sunt convins că-s eu omul care s-o scrie. Tonul îi era frivol, continua să mă tachineze, dar nu mai zâmbea.

— Ce vrei să spui?

— Nimic, a zis el. Partea scurtă și plăcută e că familiile noastre aveau amândouă case de vacanță pe lângă Petoskey. Adică în Michigan, pentru o sudistă ca tine.

— Ce ciudat că amândoi am copilărit cu Kate!

— Eu aveam zece ani și ea optsprezece. Hai să spunem pur și simplu că eu am zis mersi că am crescut *pe lângă* ea. Cu vedere bună la peisaj.

— Cu alte cuvinte, erai amorezat de ea.

— Nu, chiar astea sunt cuvintele potrivite, a zis el, apoi s-a uitat în altă parte.

Era clar că îi atinsesem o coardă sensibilă și nu voiam s-o mai fac o dată. Îmi plăcea de el când zâmbea, râdea și era relaxat. La drept vorbind, reacția mea față de el fusese atât de intensă, încât știam deja că aș fi făcut multe ca să-l știu fericit. Am schimbat rapid subiectul.

— Ești din Chicago?

— Oak Park. Asta-i chiar în capul străzii.

— Pentru o sudistă ca mine.

— Întocmai.

— Ei bine, ești un dansator a-ntâia, Oak Park.

— Și tu, St. Louis.

Melodia s-a terminat și ne-am despărțit ca să ne tragem sufletul. M-am retras într-o parte a livingului lung al lui Kenley, în timp ce Ernest a fost imediat copleșit de admiratori – femei, bineînțeles. Păreau extraordinar de tinere și de sigure pe ele, cu părul lor scurt și obrajii fardați în roșu-aprins. Eu eram mai aproape de un vestigiu victorian decât de o tipă emancipată. Purtam încă părul lung, strâns în coc la ceafă, dar avea o culoare roșcată vie, frumoasă, și, chiar dacă rochia mea nu era chiar ultima modă, compensam, după părerea mea, prin siluetă. De fapt, fusesem foarte mulțumită de cum arătam tot timpul când dansasem cu Ernest – avea o privire atât de admirativă! –, dar acum, că el era înconjurat de femei vioaie, siguranța mea pălea.

— Tu și Nesto păreați prieteni la cataramă, a spus Kate, făcându-și apariția lângă cotul meu.

— Poate. Îmi dai mie ce-a rămas? Am arătat spre paharul ei.

— E cam exploziv. S-a strâmbat și mi l-a dat.

— Ce e? Mi-am apropiat fața de gura paharului, ceea ce a fost de ajuns. Mirosea a benzină râncedă.

— Ceva preparat în casă. Micul Apucat mi-a dat-o în bucătărie. N-aș băga mâna-n foc că n-a amestecat-o într-un pantof de-al lui.

Lângă un șir lung de ferestre, Ernest a început să defileze de colo-colo cu o manta militară albastru-închis pe care cineva o scosese de te

miri unde. Când se răsucea, mantaua se ridica și se desfăcea teatral.

— Tare costumația, am zis.

— E erou de război, nu ți-a spus?

Am clătinat din cap.

— Sunt sigură că o să aducă vorba la un moment dat. Fața ei nu trăda nimic, dar în voce i se simțea încordarea.

— Mi-a zis că a fost îndrăgostit lulea de tine.

— Serios? Din nou același ton. Se vede treaba că între timp i-a trecut.

Nu știam ce se întâmplase între acești doi prieteni vechi, dar orice ar fi fost, era evident complicat și adânc îngropat. Am lăsat-o baltă.

— Îmi place să cred că sunt genul de fată care ar bea orice, am zis, totuși mai bine să nu fie dintr-un pantof.

— Corect. Hai să pornim în explorare. A zâmbit, ochii ei verzi au scăpărat către mine și a redevenit Kate a mea cea niciodată mohorâtă, după care ne-am dus să ne-mbătăm și să ne veselim strașnic.

M-am pomenit uitându-mă după Ernest toată noaptea, așteptându-l să apară ca să încingă atmosfera, dar n-a apărut. Probabil că la un moment dat o ștersese. Unul câte unul au șters-o cu toții, astfel că pe la trei dimineața se alesese praful de petrecere, în mijlocul căreia trona jalnic Micul Apucat. Adormise pe divan, cu niște șosete lungi și negre de lână pe față și pălăria așezată pe picioarele încrucișate.

— În pat, în pat, a spus Kate cu un câscat.

— Asta-i din Shakespeare?

— Nu știu. Oare o fi? A sughițat, apoi a râs. Mă retrag și eu în micul meu ogeac. Te descurci aici?

— Bineînțeles. Kenley mi-a pregătit o cameră tare drăguță. Am condus-o la ușă și, cât s-a strecurat ea în haină, am stabilit să ne întâlnim a doua zi la prânz.

— Trebuie să-mi povestești tot ce s-a mai întâmplat pe acasă. N-am apucat deloc să vorbim despre mama ta. Trebuie să fi fost groaznic pentru tine, sărăcuța.

— Dacă vorbesc despre asta, iar o să mă-ntristez, am zis. Dar aici e perfect. Mersi că ai tras de mine să vin.

— Mă temeam că n-o să vii.

— Și eu. Fannie zicea că e prea curând.

— Da, păi e stilul ei. Soră-ta le nimerește cu unele lucruri, Hash, dar aproape niciodată când e vorba de tine.

I-am zâmbit cu recunoștință și i-am urat noapte bună. Apartamentul lui Kenley era ca o crescătorie de iepuri, plin de chiriași, dar mie îmi dăduse o cameră mare și foarte curată, cu un pat cu baldachin și un birou. Mi-am pus cămașa de noapte, apoi mi-am desfăcut părul și l-am periat, trecând în revistă momentele tari ale serii. Oricât de bine m-aș fi distrat cu Kate și oricât m-aș fi bucurat s-o văd după atâția ani,

trebuia să recunosc că numărul unu pe lista mea cu evenimente memorabile era faptul că dansasem cu Ernest Hemingway. Simțeam încă ochii lui căprui și energia lui electrică, electrizantă – dar ce însemnaseră atențiile lui? Oare avusese grijă de mine, în calitate de vechi prieten al lui Kate? Mai avea încă o slăbiciune pentru Kate? Ea o fi fost îndrăgostită de el? Oare aveam să-l mai văd vreodată?

Mintea mea se transformase brusc într-un asemenea roi de întrebări fără răspuns, încât nu mi-a rămas decât să mă amuz singură de mine. Nu era tocmai asta motivul pentru care îmi dorisem să vin la Chicago, ca să am ceva nou la care să mă gândesc? M-am întors cu fața la oglinda de deasupra biroului. Hadley Richardson era încă acolo, cu bucele ei roșcate, buzele subțiri și ochii rotunzi și spălăciți – dar apăruse ceva nou, o scânteie de potențial. Nu era cu totul exclus ca soarele să fie pe-aproape. Între timp, aveam să fredonez din Nora Bayes și să mă străduiesc din răputeri să mă prefac.

A doua zi de dimineață, când am intrat în bucătărie, am dat peste Ernest care se sprijinea leneș de frigider, citind ziarul de dimineață și devorând jumătate de pâine.

— Ai dormit aici? am întrebat, nereușind să-mi ascund uimirea că-l vedeam acolo.

— Sunt chiriaș aici. Doar o vreme, până începe să-mi meargă treaba.

— Ce ai de gând să faci?

— Să intru în istoria literaturii, aş zice.

— Frăţioare, am zis, impresionată din nou de siguranţa şi de convingerea lui. Aşa ceva nu se putea simula. La ce lucrezi acum?

El s-a strâmbat.

— Acum scriu nişte porcării publicitare pentru anvelopele Firestone, dar am de gând să scriu povestiri importante sau un roman. Poate un volum de poezie.

Asta m-a dat gata.

— Credeam că poeţii sunt unii care tac, se fac mici şi se tem de lumina soarelui, am zis, aşezându-mă pe scaun.

— Nu şi cel din faţa ta.

S-a apropiat să se așeze cu mine lângă masă, întorcându-și scaunul ca să-l încalece.

— Care-i scriitorul tău preferat?

— Cred că Henry James. Se pare că-l tot citesc şi răscitesc.

— Măi, măi, ești încântător de convențională, nu?

— Oare? Scriitorul tău preferat care-i?

— Ernest Hemingway. A rânjit. Oricum, sunt o grămadă de scriitori celebri la Chicago. Kenley îl cunoaște pe Sherwood Anderson. Ai auzit de el?

— Normal. A scris *Winesburg, Ohio*.

— El e.

— Ei, la tupeul tău, probabil că poți să faci orice.

M-a privit cu gravitate, de parcă ar fi încercat să-și dea seama dacă-l tachinez sau îi cânt în strună. Nu făceam nici una, nici alta.

— Cum preferi cafeaua, Hasovici? a zis el într-un sfârșit.

— Fierbinte, am zis, iar el a dat la iveală un surâs care începea în ochi și se răspândea instantaneu peste tot. Era fatal.

Când a venit Kate pentru întâlnirea noastră de la prânz, Ernest și cu mine eram tot în bucătărie, sporovăind. Eu nu ieșisem din halatul de casă și iat-o pe ea, elegantă și proaspătă, cu mantou și pălărie roșie de lână.

— Scuză-mă, am zis eu. Vin imediat.

— Nu te grăbi, meriți și tu un pic de leneveală, a zis ea, dar părea enervată de mine ca de obicei.

M-am dus să mă îmbrac, iar când m-am întors, Kate era singură în cameră.

— Unde-a dispărut Nesto?

— Habar n-am, a zis Kate. Apoi, pentru că nu i-a scăpat expresia mea dezamăgită: Trebuia să-l invit și pe el?

— Nu te prosti. Asta-i ziua noastră.

Până la urmă, am petrecut o după-amiază minunată. Dintre toate fetele din clasa mea de la Mary Institute, Kate fusese cea mai îndrăzneată și mai neînfricăată, putea vorbi cu oricine și face haz din orice fleac. Și acum era la fel și mă simțeam și eu mai îndrăzneată, plimbându-mă cu ea pe Michigan Avenue, și mai tânără cu ani buni. Am mâncat de prânz la un restaurant de peste întinderea de marmură a Institutului de Artă, unde doi lei maiestuoși vegheau asupra traficului și asupra unei mări veșnic mișcătoare de mantouri și pălării negre. Era o zi rece și, după prânz, am luat-o braț la braț pe State Street, strânse una în alta și intrând în toate magazinele interesante care ne ieșeau în cale. Ea a încercat să mă forțeze să vorbesc despre ce se întâmpla acasă, dar nu voiam să-mi stric buna dispoziție. Așa că am convins-o eu pe Kate să vorbească despre vara ei în Michigan, despre partidele de pescuit și înot și despre dezmățul general. Toate poveștile ei păreau să conțină bărci cu vâsle și ukulele, luni pline, focuri de tabără și grog. Eram cumplit de invidioasă.

— De ce trag toți băieții la tine?

— Nu-s ai mei, eu doar îi împrumut. A zâmbit. Poate pentru că am avut frați. Și oricum, câteodată e o adevărată bătaie de cap. Mi-am petrecut jumătate de vară străduindu-mă să-l încurajez pe unul și să-l descurajez pe altul, iar semnalele s-au amestecat și până la urmă nimeni nu s-a sărutat cu nimeni. Deci vezi? N-ai de ce să fii invidioasă.

— Carl Edgar tot îți mai cere conștiincios mâna?

— Îh, mă tem că da. Bietul Odgar. Uneori mă întreb ce s-ar întâmpla dacă pur și simplu aş spune da – ca experiment.

— Ar cădea din picioare.

— Sau poate ar fugi îngrozit. Unii bărbați par să vrea doar fetele care mărșăluiesc în direcția cealaltă.

— Dar Ernest?

— Ce-i cu el? Privirea ei a devenit brusc atentă.

— Îi plac femeile care fug?

— N-am de unde să știu.

— Oricum, câți ani are? Douăzeci și cinci?

Ea a zâmbit superior.

— Douăzeci și unu. Un puștan. Te știu prea înțeleaptă ca să faci de-astea.

— Ce vrei să spui?
— Mi s-a părut că văd ceva interes. M-a fixat cu intensitate.
— Sunt plictisită, atâta tot, am spus. Dar niciodată nu mă pricepusem să mint.
— Ce-ai zice mai bine de o pălărie nouă? a zis ea, arătându-mi ceva amănunțit de înalt și plin de pene, pe care n-aș fi purtat-o nici într-un milion de ani.

Când am ajuns noi înapoi în apartament, la sfârșitul după-amiezii, casa era din nou plină ochi. Kenley și frate-său, Bill, mezinul clanului Smith, încercau să organizeze o partidă de cărți. Un tip pe nume Brummy cânta o piesă ragtime la pian în timp ce Ernest și alt tovarăș de-al lor își dădeau ocol unul altuia pe covor, într-un meci de box spontan. Erau goi până la brâu, topăiau și eschivau cu pumnii ridicați, în mijlocul unui grup care-i încuraja. Toată lumea râdea și părea să fie mare distracție, până când Ernest a atacat cu un croșeu de dreapta. Don a reușit să-l pareze în mare parte, iar meciul a continuat amical, dar eu văzusem expresia ucigașă de pe fața lui Ernest când lovise cu pumnul și îmi dădusem seama că pentru el totul era foarte serios. Voia să câștige.

Kate n-a părut deloc tulburată de meciul de box și de tot ceea ce se mai întâmpla în apartament. După toate aparențele, în fiecare seară era aceeași nebulă acolo, locul era un fel de kilometru zero al distracției. Prohibiția intrase în vigoare de aproape un an, iar ca efect al aceluia „nobil experiment” în toate orașele răsăriseră aproape peste noapte cârciumi ilegale. Cică numai în Chicago trebuie să fi existat mii de asemenea localuri, dar cine avea nevoie de o cârciumă ilegală când Kenley, ca mulți tineri descărăreți, își făcuse destule provizii de pileală cât să pună la murat o turmă de elefanți? În acea seară, în bucătărie era vin la discreție, iar Kate și cu mine am băut din el, apoi am mai băut puțin. În timp ce se lăsa amurgul, împurpurând și îndulcind contururile camerei, m-am pomenit pe divan înghesuită între Ernest și Coarne, care vorbeau peste capul meu pe pășărește. Eu o tot țineam într-un chicotit incontolabil – oricum, cât timp trecuse de când nu mai chicotisem? Acum îmi venea surprinzător, îmbătător de ușor.

Când Coarne s-a ridicat să i se alăture lui Kate pe ringul de dans improvizat, Ernest s-a întors spre mine și mi-a spus:

— M-am gândit toată ziua cum să te rog ceva.
— Zău? Nu-mi dădeam seama dacă eram surprinsă sau, mai degrabă, flatată.

El a încuviințat din cap.

— Ai vrea să citești ceva scris de mine? Încă nu-i o povestire, e mai mult o schiță. Și-a vârât emoționat bărbia în piept și aproape am izbucnit în râs de ușurare. Ernest Hemingway avea emoții și eu, brusc,

nu mai aveam. Nici urmă.

— Sigur, am spus. Dar eu nu sunt critic literar. Nu sunt convinsă că te pot ajuta.

— Nu-i nimic. Vreau doar să-mi spui cum ți se pare.

— Bine, atunci. Da, am spus.

— Vin acuș', a zis el și a făcut un salt până la jumătatea covorului, după care s-a întors. Să nu pleci, da?

— Unde să plec?

— O să fii uimită, a spus el, misterios, apoi a alergat să aducă paginile.

Avusese dreptate; practic, povestirea nu era o povestire. Era o schiță plină de umor negru, cu titlul *Lupi și gogoși*, plasată într-un restaurant italian de pe Wabash Avenue. Dar, chiar dacă era neterminată, tonul era caustic și comic. Ne-am dus în bucătărie la lumină mai bună și puțină liniște și, cât timp am citit eu, Ernest s-a plimbat prin cameră, cu brațele legănându-i-se și bătând aerul, în timp ce aștepta să-i răspund la întrebarea pe care nu îndrăznea s-o rostească: *E bună?*

După ce am întors și ultima pagină, el s-a așezat pe scaunul din fața mea cu o expresie întrebătoare.

— Ești foarte talentat, am zis, privindu-l în ochi. Probabil că am rămas prea mult cantonată în Henry James. Ce faci tu nu seamănă cu ce face el.

— Nu.

— Nu sunt sigură că pricep până la capăt, dar îmi dau seama că ești scriitor. Nu știu cum se numește chestia aia, dar tu o ai.

— Doamne, ce mă bucur să aud asta! Uneori mă gândesc că tot ce-mi trebuie e un singur om care să-mi spună că nu mă izbesc cu capul meu prost de un zid. Că am o șansă.

— Ai. Asta până și mie mi-e clar.

M-a privit intens, sfredelind o mică gaură cu ochii ăia ai lui.

— Îmi plac, să știi. Ești dintr-o bucată.

— Și tu îmi plac, mie, i-am replicat, și m-a frapat cât de în largul meu mă simțeam cu el, de parcă am fi fost prieteni vechi sau am fi făcut de multe ori asta, adică el să-mi dea pagini cu inima deschisă – nu se putea preface că munca nu era totul pentru el –, iar eu să-i citesc cuvintele, minunându-mă în tăcere de ce era în stare să facă.

— Îmi dai voie să te invit la cină? a zis el.

— Acum?

— Ce ne împiedică?

Kate, mi-am zis. Kate, Kenley și toată ceata de bețivani din living.

— Nici măcar n-o să ne observe nimeni lipsa, a spus el, intuindu-mi sovăiala.

— Bine, am spus, dar tot m-am furișat ca o hoată ca să-mi iau haina. Voiam să mă duc cu el. Muream de nerăbdare, dar se înșelase spunând

că n-avea să observe nimeni. Când ne-am strecurat amândoi afară pe ușă, am simțit ochii verzi ai lui Kate aruncând scânteii fierbinți în spatele meu și i-am auzit strigătul mut: *Hadley, fii înțeleaptă!*

Mă săturasem să fiu înțeleaptă. Nu m-am întors.

Era o plăcere pură să mă plimb pe străzile reci din Chicago alături de Ernest, care vorbea întruna, cu obrajii îmbujorați și ochii licărind. Ne-am dus la un restaurant grecesc de pe Jefferson Street unde am comandat friptură de miel și o salată de castraveți cu lămâie și măsline.

— Poate că e penibil, dar eu n-am mai mâncat niciodată măsline, am spus eu când a sosit chelnerul cu mâncarea.

— Asta ar trebui interzis prin lege. Hai, gura mare.

Mi-a pus măsline pe limbă și, când am simțit-o în gură, uleioasă și caldă de la sare, m-am pomenit roșind nu doar de la gustul delicios, ci din cauza intimității, furculița lui în gura mea. Era cel mai senzual lucru care mi se întâmplase de amar de ani.

— Ei? m-a iscodit el.

— Îmi place la nebunie, am zis. Deși e nițel periculos, nu?

A zâmbit și m-a privit admirativ.

— Da, nițel. Apoi a mâncat și el vreo zece, una după alta.

După cină ne-am plimbat pe sub trenul suspendat și am luat-o spre Municipal Pier. El a vorbit tot timpul, repede, despre planurile lui, despre toate lucrurile pe care și le dorea, despre poeziile, povestirile și schițele pe care ardea de nerăbdare să le scrie. Niciodată nu mai întâlnisem pe cineva atât de energic și de vital. Se mișca precum lumina. Nu părea *să se oprească* niciodată din mișcare –din gândit sau din visare.

Când am ajuns la dig, ne-am plimbat pe lângă el până la capătul liniei de tramvai.

— Știi că, în timpul războiului, aici erau barăci și unități ale Crucii Roșii? Am lucrat pentru Crucea Roșie în Italia, ca șofer pe ambulanță.

— Războiul pare deja foarte departe, nu?

— Uneori. O cută de îngrijorare sau îndoială i-a apărut pe frunte. Tu ce făceai pe atunci?

— Mă ascundeam, în mare parte a timpului. Triam cărți la subsolul bibliotecii publice. Am înțeles că până la urmă au ajuns la soldații din străinătate.

— Ciudat. Am împărțit cărțile alea cu mâna mea. Și batoane de ciocolată. Scrisori, țigări, dulciuri. Aveam cantină, dar uneori mă duceam noaptea pe linia frontului, pe bicicletă. Îți poți închipui?

— Pot. E o bicicletă roșie care se clatină, nu?

— Și băiatul s-a clătinat după ce l-au bubuit de l-a luat dracu'.

M-am oprit din mers.

— O, Ernest, îmi pare rău. Nu știam.

— Stai liniștită. Am fost erou o zi, două. S-a sprijinit de parapet și a privit lacul, cenușiu peste cenușiu, cu doar o părere de alb. Știi la ce mă gândesc acum?

Am clătinat din cap.

— La viermi de mătase. Am petrecut o noapte în San Pedro Norello, un sat de pe front. Era și Coarne – acolo l-am cunoscut –, și paturile noastre de campanie erau puse pe podeaua unei clădiri, vezi tu? Era o crescătorie de viermi de mătase. Erau deasupra noastră, în jgheburile acoperișului, ronțând întruna în stelaje pline de frunze de dud. Era singurul zgomot care se auzea. Nu tu obuze, nu nimic. Era groaznic.

— Nu m-am gândit niciodată la viermii de mătase în felul ăsta. Poate că nu m-am gândit deloc la viermii de mătase, dar acum îi aud așa cum i-ai auzit tu.

— Uneori, când nu pot să dorm, mi se pare că-i aud cum rod. Trebuie să mă scol, să aprind lumina și să mă uit la tavan.

— Și sunt vreodată acolo? Am zâmbit, încercând să destind atmosfera.

— Încă nu.

Ne-am îndepărtat de magazinele luminate intens și ne-am întors spre casă – și mă simțeam copleșită de raritatea faptului ca o persoană pe care n-o cunoșteai aproape deloc să împărtășească un lucru esențial despre ea însăși. Și mai și povestea frumos, cu emoție reală. Cred că eram cam descumpănită. Cine era de fapt acest Ernest Hemingway?

S-a oprit brusc și s-a întors spre mine pe trotuar.

— Ascultă, Hash. N-ai să fugi de mine, nu?

— Nu-s eu prea sportivă, am spus.

— Îmi place caracterul tău. Ți-am mai spus?

— Da.

— Atunci îmi place și mai mult, a zis el. Apoi mi-a surâs cuceritor și a început din nou să meargă, strângându-mi mâna înmănușată sub braț.

A doua zi de dimineață, Kate a intrat la mine în cameră fără să bată. Nici măcar n-apucasem să mă îmbrac.

— Te-am așteptat până după miezul nopții. Unde-ai fost?

— Îmi pare rău. Ernest m-a invitat la cină. Nu văd cum puteam să spun *nu*.

— *Nu* e cel mai ușor cuvânt din lume. *Copiii* învață să vorbească spunând *nu*.

Mi-am strâns mai bine halatul în jurul taliei și m-am așezat pe pat.

— În regulă. N-am vrut să spun *nu*. A fost doar o cină, Kate. Nu s-a întâmplat nimic rău.

— Bineînțeles, a spus ea, încă vizibil tulburată. Pur și simplu simt nevoia să te protejiez și nu vreau să te văd amestecată în ceva oribil.

— De ce oribil? Nu pare băiat rău.

— Nu e neapărat rău. Îmi dădeam seama că încerca să-și aleagă cu grijă cuvintele. E doar tânăr. Îi plac femeile – *toate* femeile, se pare. Și, când te văd cum îi sari în brațe și ai încredere în el orbește, îmi fac griji.

— Nu sar în brațele nimănui, am zis eu, enervându-mă brusc. Am fost la cină cu tipul ăsta. Zău așa, Kate.

— Ai dreptate, ai dreptate, a spus ea. M-am lăsat dusă de val. S-a așezat lângă mine, pe pat, și mi-a luat mâna. Uită tot ce-am spus, bine? Ești o fată cu capul pe umeri. O să știi ce ai de făcut.

— Nu s-a întâmplat *nimic*.

— Știu. Sunt groaznică. Mi-a mângâiat mâna, iar eu am lăsat-o, dar capul mi se învârtea nebunește.

— E prea greu să te gândești la atâtea, când nici n-ai luat micul dejun, am zis.

— Sărăcuța de tine. S-a ridicat, netezindu-și fusta, apoi și-a netezit și expresia, îndreptând și simplificând totul în timp ce eu o priveam. Era un truc eficient. Mi-aș fi dorit să-mi iasă și mie.

Restul dimineții a trecut într-un soi de ceață, cu mine cugetând la vorbele lui Kate și la grija ei față de mine. Oare Ernest chiar era genul de om de care trebuia să te ferești? Părase atât de sincer și de prietenos. Mărturisise că scria poezie, pentru Dumnezeu, și poveștile alea cu el rănit în război – și viermii de mătase! Oare toate astea făceau parte dintr-o stratagemă complicată prin care urmărirea să profite de mine? Dacă așa era, atunci Kate avea dreptate, cădeam în plasă, saream în brațele lui ca o provincială stupidă – probabil una dintre zecile la fel ca mine. Gândul ăsta îmi era aproape insuportabil.

— Poate c-ar trebui s-o ștergem de-aici până facăștia ochi, a spus Kate când ne-am terminat cafeaua. Azi nu trebuie să mă duc deloc la serviciu. Ce să facem? Suntem libere ca păsările cerului.

— Hotărăște tu, am zis. Mie puțin îmi pasă. Și așa și era.

Un alt gen de fată ar fi bănuț-o pe Kate de gelozie, dar pe atunci eu eram foarte naivă și aveam încredere în oameni. Pe lângă asta, eram lipsită de experiență. Până la douăzeci și opt de ani avusesem vreo câțiva curtezani, dar mă îndrăgostisem o singură dată și fusese atât de îngrozitor, încât mă făcuse să-mi pierd încrederea în bărbați și-n mine însămi pentru multă vreme.

Îl chema Harrison Williams și fusese profesorul meu de pian pe când aveam doar douăzeci de ani și abia mă întorsesem acasă, în St. Louis, după un singur an la Bryn Mawr. Deși era cu doar câteva luni mai mare ca mine, mie mi se părea mult mai copt și mai sofisticat. Mă atrăgea și totodată mă intimidă faptul că studiasă în străinătate cu compozitori celebri și știa o mulțime de lucruri despre arta și cultura europeană. Puteam să-l ascult vorbind despre orice și presupun că așa a început totul, de la admirație și invidie. Apoi m-am pomenit

uitându-mă la mâinile, la ochii și la gura lui. La prima vedere, nu părea vreun Casanova, dar era chipeș în felul lui, înalt și suplu, cu un păr negru care începuse să i se rărească. Cel mai mult îmi plăcea faptul că mă considera excepțională. Credea că pot face carieră ca pianistă profesionistă și așa credeam și eu, măcar în timpul orelor petrecute la pianul lui, exersând studii chinuitoare pentru degete.

Eram foarte preocupată de coafura și îmbrăcămintea mea în după-amiezile pe care le petreceam la Harrison. Când el se plimba prin cameră, corectându-mă și laudându-mă uneori, mă străduiam din răputeri să-l descifrez. Oare dacă se lovea cu degetul peste tâmplă, asta însemna că mi-a observat sau nu ciorapii cei noi?

— Ai o poziție minunată la pian, mi-a spus el într-o după-amiază, și cam atâta a fost de-ajuns ca să mă pomenesc adulmecând într-o fantezie despre mine țepăună în rochia de dantelă albă și el țepăun în costumul de mire, cu niște mănuși albe superbe. Am cântat groaznic în ziua aceea, pierdută în reveria mea extatică.

L-am iubit un an întreg, după care, într-o seară, toate speranțele mele s-au năruit. Eram amândoi la o serată dată de un vecin, unde eu m-am forțat să dau pe gât două pahare de vin prea dulce, ca să am mai mult curaj în preajma lui. Cu o zi în urmă, ieșiserăm împreună să ne plimbăm prin pădurea de la marginea orașului. Era o zi de toamnă, rece și fără vânt, cu norii de pe cer arătând ca niște copii perfecte după ei înșiși. El îmi aprinsese țigara. Eu răscoleam printre frunze galbene cu vârful pantofilor cu șiret când, în mijlocul unei tăceri foarte plăcute, el îmi spusese:

— Ești o persoană absolut adorabilă, Hadley. Ca tine mai rar am văzut, crede-mă.

Nu era nici pe departe o declarație de dragoste, dar mi-am spus că el ținea la mine și chiar am crezut asta – cel puțin cât am dat pe gât vinul. Am așteptat până când camera s-a înclinat o idee față de axa ei centrală, apoi m-am dus către Harrison, ridicând câte un picior și punându-l iar jos, apropiindu-mă de el. Purtam rochia mea de dantelă neagră. Era de departe preferata mea, pentru că de fiecare dată îmi dădea impresia că aduc un pic cu Carmen. Și poate că rochia și vinul în egală măsură m-au făcut să-mi ridic mâna spre mâneca hainei lui Harrison. Era prima oară când îl atingeam, deci probabil că a încremenit pur și simplu din cauza surprizei. Am rămas acolo, blocați și frumoși ca niște statui dintr-o grădină – și, preț de câteva zeci de bătaie de inimă, am fost soția lui. Îi născusem deja copiii, îi câștigasem devotamentul și trecusem hăt, departe de hotarul spinos al propriei mele minți, locul ăla unde speranța se împotmolea și era înghițită iar și iar. Puteam să am asta. Era deja a mea.

— Hadley, a spus el încet.

Am ridicat privirea. Ochii lui Harrison aveau nuanța de albastru-pal

a stelelor înecate și spuneau nu – simplu și calm. *Nu* și atât.

Ce am zis eu atunci? Poate că nimic. Nu-mi aduc aminte. Muzica s-a poticnit, lumina lumânării s-a făcut turbure, mâna mea a căzut pe dantela fustei. Cu un minut în urmă fusese o rochie de țigancă, acum era de înmormântare.

— Mă doare capul îngrozitor, i-am spus mamei, încercând să-i explic de ce voiam să plec acasă chiar în clipa aceea.

— Sigur că te doare, a spus ea, iar expresia i s-a îndulcit. Hai s-o ducem pe fetița noastră la culcare.

Ajunse acasă, am lăsat-o să mă ajute să urc scările și să mă schimb în cămașa mea de noapte de muselină. M-a învelit în straturi peste straturi de plapumă și mi-a pus o mână răcoroasă pe frunte, netezindu-mi părul.

— Acum odihnește-te.

— Da, am spus eu, pentru că îmi era imposibil să mă apuc să explic că *mă odihneam* de douăzeci și unu de ani, iar în acea seară încercasem ceva nou.

Fusese singura dată când mă intersectasem cu dragostea. Să fi fost vorba de dragoste? În orice caz, fusese groaznic. Mi-am petrecut doi ani după asta agonizând în aceeași stare, fumând în exces, slăbind prea mult și nutriend gânduri difuze de a mă arunca de la balcon ca o eroină chinuită dintr-un roman rusesc. După o vreme, deși mai greu decât mi-aș fi dorit, am ajuns să înțeleg că Harrison nu era prințul meu căzut, iar eu nu eram victima lui. El nu mă amăgisese deloc; eu mă amăgisem *singură*. Dar pâleam încă și mi se făcea rău numai gândindu-mă la dragoste chiar și acum, după mai bine de jumătate de deceniu. Eram încă naivă, asta categoric, și aveam nevoie de îndrumarea cuiva – a lui Kate, de pildă.

Am colindat peste tot prin Chicago în ziua aceea, căutând mai întâi carne de vită de calitate superioară, la conservă, apoi mănuși noi. Am lăsat-o pe Kate să flecărească distrăgându-mi astfel atenția și m-am simțit recunoscătoare că mă prevenise în privința lui Ernest. Chiar dacă intențiile lui ar fi fost dincolo de orice bănuială, eu eram mult prea susceptibilă în acel moment. Venisem la Chicago căutând o evadare și o căpătaseam, dar era periculos să visezi prea mult. Acasă nu eram fericită, dar nu avea să mă ajute cu nimic să mă înec într-un potop de fantezii cu Ernest Hemingway. Viața mea era viața mea; trebuia s-o intimidez cumva și s-o fac să-mi dea satisfacție.

Am rămas la Chicago încă o săptămână întreagă și fiecare zi din acel sejur aducea o distracție nouă. Ne-am dus la un meci de fotbal, am văzut o reprezentație la matineu cu *Madama Butterfly*, am hoinărit prin oraș zi și noapte. Când mă vedeam cu Ernest, ceea ce se întâmpla des, mă străduiam să-mi păstrez mintea limpede și să mă bucur pur și simplu de compania lui, fără să stârnesc vreo dramă dintr-o direcție

sau alta. Poate că am fost ceva mai rezervată față de el decât înainte, dar el n-a zis nimic și nici n-a încercat cu tot dinadinsul să rămânem singuri până în ultima mea seară în oraș.

Era o noapte geroasă – de fapt, prea frig ca să ieși din casă –, dar câțiva dintre noi am luat mai multe păături de lână, am turnat rom în butelci, apoi ne-am îngrămădit în Fordul lui Kenley și am pornit-o spre Lacul Michigan. Dunele erau abrupte și palide în lumina lunii, iar noi am inventat un joc cu ele, urcând până-n vârful câte uneia – beți, firește –, apoi rostogolindu-ne până jos ca niște bușteni. Kate a fost prima, pentru că ei îi plăcea să fie prima în toate, apoi a urmat Kenley, care s-a rostogolit până jos cântând. Când mi-a venit și mie rândul, am suit târâș pe dună, în timp ce nisipul îmi aluneca de sub mâini și picioare. În vârf m-am uitat în jur și n-am văzut decât stele strălucitoare, înghețate, și depărtări.

— Hai odată, lașo! mi-a strigat Ernest.

Am închis ochii și mi-am dat drumul, rostogolindu-mă peste hopurile tari. Băusem atât de mult, că nu simțeam nimic – nimic în afară de un fior de frenezie și libertate. Era de fapt un fel de euforie, iar frica juca un rol esențial. Pentru prima oară din copilărie, simțeam iureșul amețitor al fricii, iar senzația îmi plăcea. Abia mă oprisem la poale, când Ernest m-a răsucit în întuneric și m-a sărutat apăsător. Timp de o clipă fierbinte, i-am simțit limba pe buze.

— Oh, atâta am reușit să îngaim. Nu mă puteam gândi dacă ne văzuse cineva sau nu. Nu puteam gândi deloc. Fața lui era la câțiva centimetri de a mea, mai plină, mai convingătoare și în general mai însuflețită decât tot ceea ce-mi fusese dat să văd vreodată.

— Oh, am făcut iar și el mi-a dat drumul.

A doua zi, mi-am făcut bagajele pentru drumul înapoi la St. Louis, simțindu-mă ușor buimacă. Timp de două săptămâni mă lăsasem atât de tare în voia vieții, că nu mă vedeam de fapt întorcându-mă acasă. Nu voiam să mă întorc.

Kate era la serviciu în acea zi și ne luaserăm deja rămas-bun. Kenley trebuia să fie și el la serviciu, dar se oferise cu amabilitate să mă ducă la gară în pauza de prânz, ca să nu mai dau bani pe taxi. Când totul era gata împachetat, mi-am pus haina și pălăria și m-am dus să-l aștept în living. Dar silueta care apăruse în hol să mă ia era a lui Ernest.

— Până la urmă, Kenley n-a mai putut să scape? am întrebat eu.

— Nu. Am vrut eu să vin.

Am dat din cap prosteste și mi-am luat lucrurile.

Drumul până la Union Station nu era lung și l-am străbătut în mare parte în tăcere. El purta pantaloni de lână și o haină gri de lână, cu o șapcă neagră trasă până aproape de sprâncene. Avea obraji rozalii de la frig și era tare frumos. Și *frumos* chiar e cuvântul care i se potrivea.

Trăsăturile lui nu erau feminine, dar erau perfecte, fără cusur și cumva eroice, de parc-ar fi ieșit dintr-un poem grec despre iubire și război.

— Poți să mă lași aici, i-am spus când ne-am apropiat de gară.

— Mori dacă îi dai și tu omului o șansă? a zis el, căutând un loc de parcare.

— Nu. Probabil că nu.

După câteva minute, eram amândoi pe peron. Eu țineam strâns în mână biletul și carnetul de notițe. El îmi ducea valiza, trecându-și-o dintr-o mână înmănușată în alta – dar în clipa când a apărut trenul meu, cu silueta lui maro-argintie trăgând după ea fum și funingine, a lăsat-o jos, la picioare. Brusc, m-am pomenit strânsă tare la pieptul lui.

Inima îmi bătea repede. M-am întrebat dacă el o simțea.

— Nu cred c-am întâlnit niciodată pe cineva ca tine, am spus.

El n-a răspuns absolut nimic, m-a sărutat doar, iar în sărutul ăla l-am simțit radiind căldură și viață. Erau atâtea lucruri pe care nu le știam despre Ernest, și încă și mai multe despre care n-aș fi întrebat și pe care nici măcar n-aș fi îndrăznit să mi le închipui, dar m-am pomenit că cedez oricum, de la o clipă la alta. Peronul era plin de oameni, dar eram în același timp cu desăvârșire singuri. Iar după câteva minute, când m-am urcat în sfârșit în tren, îmi tremurau picioarele.

Mi-am găsit un loc și m-am uitat pe geam la lume, scrutând costumele, pălăriile și mantourile negre. Și apoi l-am văzut, apropiindu-se de tren, zâmbindu-mi ca un apucat și făcându-mi cu mâna. I-am făcut și eu semn, și atunci el a ridicat o mână în chip de foaie de carnet, iar pe cealaltă în chip de creion, într-o pantomimă.

— *O să-ți scriu*, spuneau buzele lui. Sau poate a spus: *Îți scriu*.

Am închis ochii să-mi stăvilesc lacrimile fierbinți, neașteptate, apoi m-am lăsat pe spate în scaunul de pluș în timp ce trenul mă ducea acasă.

În 1904, anul în care am împlinit treisprezece ani, St. Louis a găzduit Expoziția cu Vânzare din Louisiana, mai cunoscută sub numele de Expoziția Mondială. Târgul se întindea pe o suprafață de o mie două sute de pogoane în și pe lângă Forest Park și Washington University, cu o sută douăzeci de kilometri de alei și drumuri care legau între ele clădirile, grajdurile și sălile de spectacol. Multe dintre construcțiile astea erau o spoială de Paris pe un schelet de lemn, construit să dureze doar câteva luni, dar arătau ca niște palate neoclasice opulente. Giuvaierul nostru cel mai de preț, Palatul Artelor Frumoase, se fălea cu o grădină cu sculpturi inspirată de băile romane ale lui Caracalla. Erau iazuri unde te puteai plimba cu barca, cascade artificiale uriașe și grădini joase, grădini zoologice cu animale exotice și cu oameni, pigmei și sălbatici, fete cu barbă și băieți înapoiți mintal. În tot târgul, sute de distracții, jocuri și tonete cu mâncare îi ispiteau pe trecători. Acolo am mâncat înghețată la cornet pentru prima oară în viața mea, minunându-mă întruna cum de cilindrul acela dulce nu era rece la atingere. Și înghețata cu căpșuni dinăuntru părea altfel. Mai bună. Era, probabil, cel mai delicios lucru pe care-l gustasem vreodată.

Fonnie a fost cu mine la târg în ziua aceea, dar ea n-a vrut înghețată. N-a vrut nici vată de zahăr, fulgi de grâu, ceai rece, nimic din toate deliciile alea nemaivăzute, ea voia acasă, unde mama noastră se pregătea să găzduiască întâlnirea ei săptămânală cu sufragetele.

Niciodată n-am înțeles de ce era Fonnie atrasă de grupul mamei. Mie femeile mi se păruseră întotdeauna triste. Dacă le auzeai vorbind, ai fi zis că măritișul era cel mai cumplit lucru care i se putea întâmpla unei femei. Mama era întotdeauna cea mai guralivă și mai afectată din cameră, încuviințând scurt din cap în timp ce Fonnie împărțea platouri cu briose și sendvișuri cu măcriș, străduindu-se din răspuțeri să intre în grațiile tuturor.

— Încă o jumătate de oră, am spus, încercând să mă tocmesc cu Fonnie. Nu vrei să vezi Palatul Electricității?

— Mai stai tu, dacă vrei. Mă mir că poți să te distrezi. Apoi s-a îndepărtat valvârtej prin mulțime.

Chiar *mă distram*, sau mă distrasem, până când mi-a adus ea aminte că ar fi trebuit să fiu tristă. Probabil că eram foarte egoistă pentru că-mi doream să rămân și să simt mirosul sărat de floricele, să aud răgetele care veneau dinspre grajduri. Dar era aprilie, iar cireșii de pe malul iazurilor dăduseră în floare. Dacă închideam ochii, auzeam fântâni. Puteam să-i deschid și să-mi închipui că eram la Roma sau la

Versailles. Fannie s-a făcut tot mai mică în mulțime, cu fusta ei neagră pătată de culori scandaloase. Aș fi vrut s-o las să se ducă fără să-mi pese ce credea despre mine sau ce-i spunea mamei, dar nu puteam. Am aruncat o ultimă privire mâhnită cornetului meu de înghețată, apoi l-am lăsat într-un coș de gunoi și am luat-o la fugă după sora mea spre casă, unde draperiile erau trase, iar luminile, înăbușite, și asta de mai multă vreme. Eram în doliu. Tata murise de două luni.

Ne trăgeam dintr-o familie excelentă, cu strămoși întemeietori de ambele părți și o mulțime de maniere victoriene care făceau ca totul să rămână sigur și solid. Tatăl tatălui meu înființase Biblioteca Publică din St. Louis și Compania Farmaceutică Richardson, care a devenit cea mai mare firmă farmaceutică de la vest de Mississippi. Tatăl mamei fusese profesor și pusese pe picioare mai întâi Academia Hillsboro din Illinois, iar mai târziu un liceu particular din St. Louis, care se numea City University. Fannie și cu mine am învățat la cele mai bune școli, îmbrăcate cu fuste bleumarin, cu pliseuri tăioase ca briciul. Am luat lecții particulare la unul din cele două pianе cu coadă Steinway din casă și ne-am petrecut verile în Ipswich, Massachusetts, la casa noastră de pe plajă. Și totul a fost foarte bine și frumos până când n-a mai fost.

Tatăl meu, James Richardson, era director la compania farmaceutică a familiei. Pleca de dimineață cu melonul și cravata lui neagră, subțire, emanând un miros de cremă de ras și cafea, sub care persista un vag iz de whisky. Ținea o sticlută în buzunarul halatului de casă. Știam cu toții că mai avea una ascunsă într-un sertar din birou, pe care-l încuia cu o cheie mititică de argint. În cămară îl mai aștepta una, dosită după stivele de borcane de compot, pe care bucătăreasa noastră, Martha, se prefăcea că n-o vede. Mama mea, Florence, era exact opusul lui – toată numai cute drepte și ace, sfătoasă și severă. Poate că tata era prea moale și prea laș în fața ei, având tendința să se retragă în biroul lui sau să iasă afară pe ușă mai degrabă decât s-o înfrunte vreodată, dar eu nu-i purtam pică pentru asta.

Mama a preferat-o întotdeauna pe Fannie, care era mai mare decât mine cu douăzeci și două de luni. Mai aveam un frate mai mare, Jamie, care a plecat la facultate înainte ca eu să intru la grădiniță, și mai era Dorothea, cu unsprezece ani mai mare, dar care-mi era totuși foarte dragă. Ea se măritase de tânără și locuia în apropiere cu soțul ei, Dudley. Fiind de vârste apropiate, mi-am petrecut mare parte din copilărie alături de Fannie, deși eram cum nu se poate mai diferite. Ea era ascultătoare, flexibilă și cuminte într-un fel pe care mama îl putea înțelege și lăuda ușor. Eu eram impulsivă, vorbăreță și curioasă în toate – mult prea curioasă pentru gustul mamei. Îmi plăcea să stau în capătul aleii noastre, cu coatele pe genunchi, și să mă uit cum trece tramvaiul huruind pe mijlocul bulevardului, gândindu-mă la bărbații

și femeile din el, unde se duceau, la ce se gândeau și dacă mă observau cum stăteam acolo, cercetându-i cu privirea. Mama mă chema înapoi în casă și mă trimitea sus în camera de joacă, dar eu stăteam pur și simplu și mă uitam pe geam, visând și meditănd.

— La ce-o să fii tu oare bună în viață? mă întreba ea adesea. Orice-ai face, tot cu capul în nori ești.

Era o întrebare legitimă, presupun. Ea își făcea griji din cauza mea pentru că nu mă înțelegea câtuși de puțin. După care s-a întâmplat ceva groaznic. Când aveam șase ani, am reușit să cad pe geam de atâta visare.

Era o zi de primăvară și nu mă dusesem la școală, fiind bolnavă. Când m-am săturat de camera de joacă, ceea ce se întâmpla de obicei repede, am început să mă uit la Mike, omul nostru bun la toate, cum împingea o roabă prin curte. Îl adoram pe Mike și-l găseam de nu știu câte ori mai interesant decât oricine din familie. Ungھیile de la mâini îi erau pătrate și crăpate. Fluiera și avea în buzunar o batistă foarte albastră.

— Un' te duci, Mike? am strigat de la geamul camerei de joacă, întinzându-mă peste pervaz ca să-l văd mai bine.

El a ridicat privirea exact în momentul în care mi-am pierdut echilibrul și am căzut grămadă pe pietrele de pavaj de dedesubt.

Am zăcut luni întregi în pat, în timp ce doctorii se întrebau dacă o să mai pot merge vreodată. Mi-am revenit treptat și, până mi-am revenit, mama a adaptat special pentru mine un căruț de bebeluș. Îi plăcea să mă plimbe prin cartier, oprindu-se pe rând la casele vecinilor noștri, ca să se mire cu toții de supraviețuirea mea miraculoasă.

— Biata Hadley, spunea mama. Bietul pușor. A tot spus-o iar și iar, până când cuvintele ei au căpătat proporții uriașe în mintea mea, înlocuind orice altă descriere a mea și totodată orice alt posibil final.

N-a contat că m-am vindecat complet, reînvățând să merg fără să șchiopătez. Fizicul meu era un motiv de profundă îngrijorare în casă și așa a rămas. Până și cea mai inofensivă fornăială putea, după părerea lor, să mă zdruncine și mai tare. N-am învățat să înot, n-am alergat și nu m-am jucat în parc cum făceau prietenele mele. Citeam însă cărți, ghemuită pe băncuța de la geamul salonului, înconjurată de vitralii spiralate și de draperii bordo. Iar după o vreme am încetat să mă opun până și pe dinăuntru regimului de liniște prescris. Cărțile puteau fi o aventură incredibilă. Stăteam sub pătură aproape nemișcată și nimeni n-ar fi bănuț cum îmi zburda mintea și îmi sălta inima de la povești. Mă puteam cufunda în orice lume și puteam dispărea neștiută de nimeni, în timp ce mama lătra ordine către servitori sau își primea nesuferitele prietene în living.

Când trăia tata, l-am văzut de multe ori venind acasă când ele erau

încă acolo. Când le auzea, încremenea, apoi bătea în retragere, strecurându-se afară pe ușă. *Unde se ducea?* mă întrebam. Cât de departe trebuia să se ducă și de cât whisky avea nevoie ca să amuțască vocea mamei care-i răsuna în cap? Își mai amintea oare cât de mult ținuse la bicicleta lui? Eu îmi aminteam. Fusesse o vreme când s-ar fi dus cu ea oriunde în St. Louis, cu dragă inimă, preferând-o oricărui alt mijloc de transport, probabil datorită libertății pe care i-o oferea. Odată legase un cărucior de ea și ne luase pe Fonnie și pe mine pe aleile din Forest Park, cântând *Waltzing Matilda*. Avea o voce de bariton absolut minunată și, în ziua aceea, când fire de cântec veneau plutind către noi, în cărucior, fericirea lui îmi păruse atât de adevărată și de stranie, încât nu îndrăzneam să mă mișc, de teamă să n-o sperii și să fugă.

Era o dimineată rece de februarie când un singur foc de armă a răsunat în casă. Mama l-a auzit prima și și-a dat seama imediat ce se întâmplase. Nu-și îngăduise să-și formuleze în minte cuvântul *sinucidere*, ar fi fost prea cumplit și prea banal, dar pe undeva îl simțise, totuși. La parter, în spatele ușilor încuiate de la biroul lui, l-a găsit pe tata zăcând pe covor într-o baltă de sânge, cu țeasta pulberată.

Multe săptămâni după asta, zgomotul morții tatălui meu a răsunat în casă. Am aflat că pierduse zeci de mii de dolari la bursă, că împrumutase alți bani și-i pierduse și pe ăia. Știam deja că bea, dar nu și că în ultimele lui săptămâni de viață practic nu mai făcea nimic altceva, chinuit de dureri de cap care îi făceau tâmplesle să-i zvâcnească și nu-l lăsau să doarmă deloc.

Când el s-a dus, mama a rămas în camera ei, plânsă, derutată și privind fix draperiile trase, în timp ce servitorii au preluat frâiele casei. Nu mai văzusem niciodată un asemenea haos în casă și nu știam ce să fac, în afară de a cânta nocturnele lui Chopin și a-l plânge pe tata, dorindu-mi să-l fi cunoscut mai bine.

Ușa de la biroul tatei a rămas închisă o vreme, dar nu încuiată. Covoarele fuseseră curățate, dar nu înlocuite, revolverul fusese golit, lustruit și pus la loc în biroul lui – și detaliile astea erau atât de cumplite, încât eram fascinată de ele fără să vreau. Îmi imaginam, iar și iar, ultimele clipe din viața lui. Cât de singur trebuie să se fi simțit. Cât de stors și de disperat, căci altfel n-ar fi putut s-o facă, să ridice țeava și să apese pe trăgaci.

Eram atât de demoralizată, încât familia a început să se teamă că o să-mi fac rău cu mâna mea. Toată lumea știa că, dacă erai copil de sinucigaș, riscul s-o apuci pe același drum era mai mare. Oare semănam cu el? Nu știam, dar moștenisem de la el migrenele. Fiecare în parte era ca o pedeapsă cumplită, presiunea, greața și o pulsație surdă, dar continuă dinspre baza craniului, în timp ce zăceam total

nemișcată în camera mea neaerisită. Dacă stăteam acolo suficient de mult timp, mama venea, mă bătea ușor pe mână și-mi aranja plapuma peste picioare, spunând:

— Ești o fată cuminte, Hadley.

Inevitabil, am observat că mama îmi arăta mai multă afecțiune când eram bolnavă, așa că nu e de mirare că eram sau mă credeam adesea bolnavă. Am lipsit atâta de la școală în toții anii de liceu, încât am fost nevoită să repet anul, în timp ce toate prietenele mele au plecat la facultate fără mine. Era ca și cum m-aș fi uitat după un tren care pleacă din gară spre o destinație îndepărtată și palpitantă, eu neavând bilet și nici posibilitatea de a mi-l cumpăra. Când au început să sosească scrisori de la Barnard, Smith și Mount Holyoke, m-am îmbolnăvit brusc de invidie față de încântarea și posibilitățile prietenelor mele.

— Vreau să mă înscriu la Bryn Mawr, i-am spus mamei. Sora ei, Mary, locuia în Philadelphia și m-am gândit că ideea de a avea o rudă în preajmă avea s-o liniștească pe mama.

— O, Hadley. De ce insiști tu să faci mai mult decât poți? Fii realistă.

Fonnie a intrat în cameră și s-a așezat lângă mama.

— Și ce-ai să faci cu durerile tale de cap? a întrebat ea.

— O să mă descurc foarte bine.

Pe fruntea lui Fonnie au apărut cute de îndoială.

— Mary o să aibă grijă de mine dacă se întâmplă ceva. Știi cât e de competentă. Pusesem un accent deosebit pe cuvântul *competentă* pentru că mamei îi plăcea mult și se lăsa adesea convinsă de el. Pe moment însă s-a mulțumit să ofteze și a zis că o să se gândească serios la asta, ceea ce însemna că avea să abordeze subiectul cu vecina noastră, doamna Curran, și planșeta ei de spiritism.

Mama avea un interes mai vechi față de chestiunile oculte. În casă la noi se țineau din când în când ședințe de spiritism, dar cel mai adesea acestea se desfășurau la doi pași de noi, la doamna Curran. Mama spunea că era o inițiată în supranatural și că folosea planșeta convingător, ca o cunoscătoare. Eu n-am fost invitată să particip la ședință, dar când mama s-a întors acasă de la doamna Curran mi-a comunicat că, până la urmă, mă lasă să mă duc la Bryn Mawr și că totul avea să iasă bine.

Mai târziu m-am văzut nevoită să mă îndoiesc de profeția doamnei Curran, căci mi s-a părut izbitor de neadevărată. De plecat, am plecat în 1911, dar toată povestea a fost sortită eșecului încă dinainte de a începe. În vara de dinainte să plec la Bryn Mawr, sora mea mai mare, Dorothea, s-a ales cu arsuri grave într-un incendiu. Chiar dacă ea plecase de mult de-acasă în anii copilăriei mele, Dorothea fusese întotdeauna cea mai drăguță și mai binevoitoare dintre membrii

familiei mele și simțeam că mă înțelege așa cum ceilalți nu puteau sau nu voiau s-o facă. Când atmosfera de acasă devenea prea înăbușitoare și încordată, mă duceam la ea acasă, mă uitam la cei doi băieți ai ei hârjonindu-se pe lângă ea și mă simțeam liniștită și remontată.

În vara aceea, sarcina Dorotheei era avansată. Rămânea deseori singură acasă cu băieții, iar într-o după-amiază erau toți trei afară, pe veranda din față, când Dorothea a văzut niște anvelope de cauciuc care luaseră foc pe terenul viran de lângă casă. Băieții erau curioși, dar Dorothea s-a temut că focul avea să se întindă și la curtea ei. A dat fuga și a încercat să stingă flăcările călcându-le în picioare, dar chimonoul ei lung, de vară, s-a aprins imediat. La fel și ciorapii, arzând-o grav până la brâu înainte să se arunce la pământ și să se rostogolească, înăbușind flăcările.

Când ne-a sunat soțul ei, Dudley, să ne anunțe, noi eram la casa noastră de vacanță din Ipswich Bay. Eram cu toții înnebuniți de îngrijorare pentru Dorothea, dar Dudley ne-a liniștit, spunând că era la spital, pe mâini cât se poate de bune. Nu avea febră, iar medicii erau convinși că avea să se refacă total. A doua zi, a născut o fetiță moartă. Dorothea și Dudley au fost amândoi dărâmați, dar medicii continuau să spună că ea va trăi. Au tot spus asta până când a murit, la opt zile după incendiu. Mama a plecat cu trenul la înmormântare, dar noi ceilalți am rămas la Ipswich, împietriți și cu inimile frânte.

Țin minte că simțeam că nu voi supraviețui, probabil, pierderii Dorotheei, și poate că nici nu voiam. Mama s-a întors din St. Louis, însoțită de Dudley și de băieți. Au coborât din tren cu niște mutre nenorocite și ce alinare puteam eu să le ofer? *Nu mai au mamă*, mă pomeneam repetându-mi în sinea mea.

Într-o după-amiază, imediat după înmormântare, la Ipswich Bay s-a stârnit o furtună grozavă, iar eu l-am convins pe unul dintre băieții din vecini să mă scoată pe furtună într-o barcă cu vâsle. Valurile se izbeau de prora și se prăvăleau usturător din ambele părți, lovindu-ne peste față. Eu nici măcar nu știam să înot, dar el nu s-a întors, nici măcar când căpitanul de la far ne-a făcut semn să revenim la țărm. Norii erau joși și înfricoșători, iar aerul era sărat și îmbibat de umezeală. Am avut tot timpul senzația că o să mă înec. Și chiar după ce am reușit să ajungem la țărm în acea zi, senzația că eram încă în largul golfului, scufundându-mă tot mai adânc, a persistat toată vara și mult timp după aceea.

În septembrie m-am urcat în tren și m-am dus la Bryn Mawr conform planului, dar colegii mei păreau să funcționeze pe o cu totul altă frecvență. Fetele din dormitorul meu își petreceau după-amiezile în salon, bând ceai și ciocolată caldă cu spumă, discutând despre petreceri dansante și potențiale cuceriri. Eu mă simțeam cu totul pe dinafară. Știam că fusesem o fată drăguță, cu părul roșu strălucitor,

ochi frumoși și piele albă – dar probabil că nu mă mai interesa dacă băieții mă remarcă sau nu. Mi-am pierdut interesul pentru haine și pentru studiu. Am început să ratez examenele, ceea ce a fost penibil și surprinzător pentru mine, căci, dacă nu puneam la socoteală șocantele mele grămezi de absențe, fusem toată viața bună la școală. Acum m-am pomenit că-mi pierdusem orice urmă de concentrare, atenție, interes chiar.

În toamna următoare, le-am lăsat pe Fonnice și pe mama să mă convingă să rămân acasă. Nu pot să spun că acolo mi-a fost mai bine decât la școală. În casă n-aveam unde să fug de gândurile mele negre. Nu puteam să dorm, iar când puteam, aveam niște vise oribile, obsesive, cu Dorothea și cu tata, în care se tot derulau ultimele lor clipe cumplite de viață. Mă trezeam cu o senzație de panică și cu promisiunea altor zile și nopți la fel de triste. Iar dacă vă voi spune că am rămas în această, să-i spunem, comă încă opt ani, atunci veți înțelege pofta de viață care m-a cuprins tocmai când mama trăgea să moară.

Mama suferea de mulți ani de boala lui Bright, dar lucrurile s-au înrăutățit brusc în vara anului 1920. În săptămânile de foc din iulie și august n-am ieșit mai deloc din apartamentul de la etaj, iar când ieșeam, ea se frământa întruna.

— Elizabeth? Tu ești? striga ea cu voce pierită imediat ce-mi auzea pașii pe scară. Nu înțelegeam exact de ce-mi spunea pe numele de botez după atâția ani, dar pe atunci mă nedumereau multe la ea. Nu mai semăna cu femeia dificilă, cu voință de fier, care reușea întotdeauna să mă desființeze cu un singur cuvânt. Era fragilă și anxioasă, strigând în timp ce eu urcam în fugă scara: *Elizabeth?*

— Sunt aici, mamă. Am intrat în camera mare, unde ea se odihnea pe micul divan din catifea roz tocită. Am lăsat jos pungile de cumpărături și mi-am scos agrafele care țineau pălăria.

— Ți-e prea cald? Pot să deschid un geam?

— E cald? Măinile ei frământau șalul de lână pe care-l ținea în poală. Eu sunt înghețată până-n măduva oaselor.

Mi-am tras un scaun lângă divan și i-am luat mâinile, masându-le ca să aduc sângele la suprafață, dar oriunde o atingeam, degetele mele își lăsau amprente, pielea i se făcuse ca aluatul de pâine. I-am dat drumul și a început să scâncească.

— Ce pot să fac?

— Cheam-o pe sora ta. Am nevoie de Fonnice lângă mine acum.

Am încuviințat din cap și am dat să plec, dar ochii ei s-au făcut și mai mari.

— Nu pleca, te rog să nu mă lași. Așa că m-am așezat iar și am ținut-o așa toată noaptea aia lungă. A mâncat puțină supă și a moțăit timp de câteva ore. Apoi, aproape de miezul nopții, a devenit dintr-

odată foarte calmă.

— Mă frământ tare mult pentru tine, Elizabeth, a zis ea. Ce-o să te faci tu când n-o să mai fiu eu?

— Sunt femeie-n toată firea, mamă. O să mă descurc. Promit.

— Nu. A clătinat din cap. Acum mulți ani, eu și doamna Curran am vorbit cu Dorothea despre tine. Respira cu greutate și nu voiam s-o văd chinându-se așa.

— Ssst. N-are importanță.

— Ba are. Am întrebato de mai multe ori de tine și ea ne-a tratat cu refuz. N-avea nimic de spus.

Întotdeauna fusesem sceptică în privința științelor oculte – planșeta, ședințele de spiritism ținute în șoaptă, la lumina lumânării, și cele de dicteu automat cu lămpile acoperite cu eșarfe roșii –, dar am simțit atunci un fior rece străbătându-mă. Era posibil ca mama să fi comunicat cu Dorothea? Și, dacă era așa, atunci de ce să-mi întoarcă spatele sora mea, care era moartă de nouă ani? Să fi știut ea ceva rău și trist despre soarta mea? Ideea mă îngrozea și totuși îmi era imposibil să mă lămuresc. Nu puteam să-i cer mamei să-mi dea amănunte despre ședință; era epuizată și mai anxioasă ca oricând. În plus, nu eram întru totul convinsă că voiam să aflu. Dacă viitorul avea să fie și mai rău decât prezentul? Dacă nici măcar nu exista un viitor?

Toată noaptea aceea de august am rămas în scaunul cu spătar drept de lângă divan. Tamponam fruntea și ceafa mamei cu o cârpă udă și mă uitam afară la noaptea caldă de vară, la cerul întunecat și la copacii și mai întunecați, toate distante ca niște exponate dintr-un muzeu. Și mi-am dat seama că așa fi putut și eu să mor în camera aia. Era și asta o direcție în care s-ar fi putut învârti roata vieții mele.

După câteva ore, înainte de sosirea zorilor, mama a murit fără un suspin, un icnet sau un horcăit. Atât de diferit față de felul cum se dusesse tata – detunătura revolverului său, care zgâlțâise geamurile în tocurele lor –, dar la fel de incontestabil. În timp ce toată lumea dormea la parter, am privit chipul pe care-l urăsem uneori și care mă înduioșase alteori. Măinile îi erau chircite de o parte și de alta a trupului ei firav și mi-am plimbat vârfurile degetelor pe una din ele, simțind că o iubesc cu o dragoste cumplită, complexă. Apoi am coborât să-i trezesc pe Fannie și pe Roland și să chem doctorul. Am pregătit micul dejun și am făcut o baie, apoi am stat cu Fannie în salon ca să facem pregătirile de înmormântare. Corpul mamei se afla la etaj în așteptarea registului și îi simțeam încă prezența, apăsându-mă. Întotdeauna păruse să găsească satisfacție în viața mea liniștită, ca și cum devenisem exact ceea ce se aștepta ea, adică mai nimic. Presiunea asta era foarte veche și puternică și știam că mi-ar fi fost foarte ușor să mă las în voia ei, spre nimic. Sau puteam să trag din toate puterile în direcția cealaltă.

— Totul e în regulă, domnișoară? a întrebat taximetristul.

— Trebuie să fie, am spus și am deschis ușa.

Eram din nou în St. Louis, după o zi lungă în tren, o zi care se lungise și mai tare din cauza sentimentului că ratasem ceva în Chicago. Iată-mă acum din nou acasă la Fonnie și Roland, pe Cates Avenue. Abia m-am adunat ca să-i plătesc omului și să ies din mașină.

Afară, aerul era rece și tăios. Șoferul a venit după mine, cărându-mi bagajele până pe verandă; pașii noștri răsunau sec pe dalele de piatră. Înăuntru, mi-am lăsat gențile la baza scării și am urcat în apartamentul meu, unde era o atmosferă rece, de casă nelocuită. Chiar dacă era târziu și eram frântă de oboseală, am făcut focul ca să mă încălzesc. M-am așezat pe divanul roz și mi-am cuprins singură umerii cu brațele, întrebându-mă dacă o parte din mama rămăsese încă în cameră, poate înfășurată în șalul ei de lână și privindu-mă cu milă: *Biata Hadley. Bietul puișor.*

A doua zi de dimineață am dormit mai mult decât obișnuiam, iar când am coborât, Fonnie mă aștepta în sufragerie.

— Ei? Vreau să-mi spui tot. Ce-ai făcut? Ce fel de oameni ai cunoscut?

I-am povestit totul despre petreceri, jocuri și despre oamenii interesanți care se revărsau în valuri prin apartamentul lui Kenley – dar nu i-am spus de Ernest. Ce-ar fi fost de spus? Nu știam exact cum stăm, nici măcar ca amici.

În timp ce vorbeam cu Fonnie, Roland a intrat în cameră, potrivindu-și manșetele, învăluit într-un nor de săpun și de loțiune tonică pentru păr cu miros de pin. S-a așezat, iar Fonnie și-a tras extrem de discret scaunul mai departe de el, ca să nu fie nevoită să-l vadă cum mănâncă. În stadiul ăsta ajunseseră. Căsnicia lor era un dezastru, așa fusese de la bun început, și asta mă făcea să-i compătinesc pe amândoi.

— Ei, a zis Roland. Chi-Town a fost ca-n visurile tale?

Am încuviințat din cap, întinzând marmeladă pe o felie de pâine.

— Și ai făcut zeci de noi cuceriri?

Fonnie a pufnit aproape inaudibil, dar n-a zis nimic.

— Chiar zeci n-aș spune, am răspuns.

— Măcar o cucerire sigur ai făcut. Tocmai a sosit scrisoarea asta pentru tine. A scos un obiect care părea mototolit din buzunarul costumului. Recomandată, a continuat el. Înseamnă că e serios. A zămbit și mi-a întins scrisoarea.

— Ce-i asta? a zis Fonnie.

— O recomandată, am repetat eu ca într-un soi de transă. Numele

lui Ernest era trecut pe plic, mâzgălit, dar destul de lizibil. Probabil că o expediase imediat ce mă condusesese la tren, plătind cei zece cenți în plus ca să fie sigur că ajungea repede. *O să-ți scriu. Îți scriu.* Am pipăit plicul, temându-mă pe undeva să-l deschid.

— Cum îl cheamă pe băiatul tău? a întrebat Roland.

— N-aș spune că e băiatul meu, dar îl cheamă Ernest Hemingway.

— Hemingway? a făcut Fonnice. Ce fel de nume e ăsta?

— Habar n-am, am zis și am ieșit cu scrisoarea din cameră, ca s-o deschid. Era îndoită și mototolită ca și cum ar fi stat cu zilele în buzunarul lui – și asta mă încântase deja, indiferent ce-ar fi fost scris în ea. Am găsit un colțișor liniștit în salon, lângă pianul meu, și am descoperit că și paginile dinăuntru erau boțite și mâzgălite cu cerneală neagră. *Dragă Hasovici* – începea scrisoarea –, *tu ești în tren, iar eu aici și totul e mai pustiul acum, că ai plecat. Ia spune, ești de-adevărata?*

Am lăsat scrisoarea deoparte, pentru că senzația pe care mi-o strecura în minte îmi era aproape insuportabilă. *Ești de-adevărata?* Exact același lucru mă întrebam și eu despre el – și cu mai mult temei, consideram, mai ales după avertismentul lui Kate. Eu eram statornică precum pământul pe care călca, probabil prea statornică. Dar el? Mă înconjurase cu aceeași atenție neabătută pe toată durata vizitei mele, dar asta nu însemna că te puteai baza pe el, ci doar că pe moment considera că merită să se țină după mine. Adevărul era că nu știam ce să cred despre el, așa că am citit mai departe, devorând în mare viteză restul scrisorii, tot ce avea de spus despre ceea ce făcea și voia să facă, despre munca lui, despre gândurile lui. Zicea că s-ar putea să fi găsit de lucru la o revistă lunară care se numea *Co-operative Commonwealth*, asta dacă accepta să le facă singur pe toate – să scrie, să fie reporter și redactor, tot tacâmul. *Nu mă omor după condiții, dar probabil că o să accept*, scria el. Deși în mintea mea era multă rumoare, însoțită de neliniște în ceea ce-l privea, fără să vreau îmi plăceau vocea și înflăcărarea lui, felul în care cuvintele lui de pe hârtie aminteau de Ernest cel care inventa pretexte ca să se înființeze în camera mea din Chicago. Asta făcea acum scrisoarea lui, îl aducea pe Ernest în salonul care cu o clipă în urmă fusese întunecos și înăbușitor.

— Ei bine? a spus Fonnice, intrând în cameră cu un foșnet al fustei cernite de lână. Ce are de spus?

— Nimic ieșit din comun, am zis, dar bineînțeles că nu era adevărat. Totul la Ernest Hemingway era ieșit din comun.

— Ei, păi oricum, foarte bine că ți-ai făcut prieteni noi. Mă bucur că ai avut parte de distracție și ți-a plăcut. S-a așezat și și-a luat lucrul de mână.

— Te bucuri?

— Bineînțeles. Vreau să fii fericită.

Probabil că era adevărat, dar doar dacă *fericirea* însemna să stau

toată viața zăvorâtă în camerele de la etaj, mătușa singuratică rămasă fată bătrână.

— Mulțumesc, Fonnice, am spus, apoi m-am scuzat ca să urc în camera mea, unde m-am apucat să răspund la scrisoare. Nu voiam să par prea entuziasată. Nu voiam să dau răspunsului meu mai multă greutate decât avea – dar mi-am dat seama că-mi plăcea să-i scriu. Am tras de răspuns toată ziua, notând lucrurile pe măsură ce se întâmplau, încercând să fac în așa fel încât el să mă poată vedea plimbându-mă dintr-o cameră în alta, exersând la pian, delectându-mă cu un ceai de ghimbir perfect împreună cu prietena mea, Elsa Blackman, uitându-mă cum curăța grădinarul nostru tufele de trandafiri și le acoperea cu pânză de sac pentru iarnă. *În seara asta mi-e dor de lac*, am scris. *Și de multe alte lucruri. Vrei să ne vedem în bucătărie la o țigară?*

Mama păstrase o fotografie cu mine în costum de baie, bălăcindu-mă în râul Meramec, în apă până la genunchi, cu Elsa, amândouă fericite și scăldate în soare. Într-adevăr, această variantă de Hadley abia dacă-și mai făcea simțită prezența în ultima vreme, dar m-am gândit că lui Ernest o să-i placă expresia ei deschisă și zâmbetul care spunea că orice e posibil. Am vârat fotografia într-un plic împreună cu scrisoarea, apoi, înainte să mă podidească îndoielile, m-am dus până la cutia de scrisori din colțul străzii. Era întuneric afară și, în timp ce mergeam, mă uitam în casele oamenilor care parcă erau niște globuri luminoase. Totul licărea slab – și timp de o clipă mi-am imaginat lumina străbătând iute toate lanurile cioturoase de porumb și grajdurile adormite dintre St. Louis și Chicago. Când am ajuns la cutie, am strâns tare scrisoarea, am sărutat-o dintr-un impuls, apoi am strecurat-o prin deschizătură și i-am dat drumul.

Am atâtea proiecte legate de scris – am atâtea de văzut, de simțit și de făcut. Ia zi, mai ții minte cum cântai la pian, cu părul strălucind tot, și cum te-ai ridicat și ai venit la mine pe canapea și ai zis: Ți-am lipsit, floricica mea?

Îți lipsesc, Hash?

Nu vii încoace mai repede, să-mi dai niște certitudini din alea ferme care te fac să fii tu?

Scrisorile lui soseau strivite și mototolite, pline de delicii, uneori chiar și două, trei pe zi. La început am încercat să fiu mai rezervată, jurându-mi că o să scriu doar o dată pe săptămână, dar am uitat repede de jurământ. În scurt timp m-am trezit încurcată până peste cap. Scrisorile zburau de la unul la altul, dar ce însemnau ele? Vocea lui Kate îmi răsună adesea în cap – *Îi plac femeile, toate femeile, se pare* – și mă frământam dacă să-i spun sau nu despre prietenia noastră, care progresa rapid. Mi se părea imposibil să nu se simtă jignită și să nu se enerveze; până la urmă, îi nesocoteam grosolan sfaturile. Dar dacă-i mărturiseam totul, poate că mi-ar fi dat *noi* sfaturi și atunci aș fi fost nevoită să ascult și poate să și acționez în consecință.

Eram sfâșiată între dorința de a afla dacă puteam avea încredere în Ernest și aceea de a fi în continuare îndeajuns de oarbă pentru ca lucrurile să rămână exact cum erau. Cuvintele lui însemnau deja atât de mult – prea mult. Fiecare dintre scrisorile lui era întăritorul perfect, cum era și faptul că-i scriam, iar în curând mi-am dat seama că ajunsesem să aud bicicleta poștașului de la câteva cvartale distanță, chiar dacă nu claxona. Kate, îmi spuneam, nu știa *totul* despre Ernest. Cine putea ști totul despre altcineva? În scrisorile lui transpăreau calități – tandrețea, de pildă, și o căldură palpabilă – pe care poate că ea nu le văzuse în toate acele veri petrecute în Michigan. Era posibil. Trebuia să fie, pentru că fericirea izvorâtă din interesul lui Ernest față de mine începuse să impregneze și restul vieții mele. Devenisem peste noapte mai ocupată și mai mulțumită acasă decât fusesem vreodată. Două prietene, Bertha Doan și Ruth Barfield, se mutaseră cu mine, în gazdă, în apartamentul de sus, și pentru prima dată de aproape zece ani nu mă mai simțeam singură în propria mea casă. Aveam și tineri care mă curtau și, chiar dacă nici unul nu avea nimic extraordinar, era un mod plăcut de a mă destinde. Îi lăsam să mă scoată la dans sau la teatru, ba pe câțiva i-am lăsat chiar să mă sărute de noapte bună. Nici unul dintre ei n-avea capul mare și pătrat al lui Ernest sau mâinile și picioarele lui vătuite; nici unul nu puneă întrebări minunate ca el și nu mă inspira să spun: *Ți-am lipsit, floricica mea?*

Am persistat însă, întâlnindu-mă cu aproape oricine mă invita,

pentru că Ernest, așa băiat de zahăr cum era, nu exista decât în teorie – o ipoteză minunată – și la sute de kilometri depărtare. În St. Louis, unde mi-era dat să-mi trăiesc adevărata viață, exista Dick Pierce, fratele unei prietene bune. Îmi plăcea compania lui și știam că o minimă încurajare din partea mea ar fi fost de-ajuns ca să se îndrăgostească de mine, poate chiar să mă ceară de soție, dar simțeam prea puțin, dacă nu chiar nimic pentru el. Mai era și Pere Rowland, un băiat șleampăt, dar plăcut, care știa multe despre cărți și muzică, dar întâlnirile romantice mă atrăgeau mai puțin decât momentele în care ne înghesuim mai mulți într-o mașină și mergeam în oraș la un film sau la clubul de dans unde toată lumea era veselă și liberă. Apoi, stăteam la un ceai cu Ruth și Bertha, în cămașă de noapte, și luam la rând evenimentele serii.

Tocmai împlinisem douăzeci și nouă de ani, dar într-un fel mă simțeam mai tânără și mai fără griji decât în primul an petrecut la Bryn Mawr, unde nu mă bucurasem de nici măcar o clipă de bucurie sau de intimitate. Era ca și cum aș fi trăit o înflorire îndelung amânată și primeam fiecare minut cu recunoștință.

Și peste toate astea erau scrisorile care soseau în fiecare zi din Chicago, întotdeauna încântător de mototolite și pline de noutăți la zi. Ernest îmi povestea totul despre articolele pe care le scria pentru *Commonwealth*, despre ideile lui de schițe și romane. Dar începuse să-mi împărtășească tot mai des și povești din copilăria lui – din verile lungi în Michigan când taică-său, Ed, care era obstetrician și mare amator de natură, îl învățase să facă focul și să gătească în aer liber, să folosească un topor, să prindă și să prepare un pește, să vâneze veverițe, potârnicchi și fazani.

De fiecare dată când mă gândesc la tata, scria el, îl văd în pădure sperînd becațe sau umblînd prin iarba scurtă, uscată sau printre stive de porumb sau spărgînd lemne cu barba plină de promoroacă. Citisem pasajele astea cu lacrimi în ochi, pentru că amintirile mele plăcute cu tata erau atât de puține. Când mă gândeam la el, prima imagine care-mi apărea în minte era revolverul lui, apoi zgomotul pe care-l făcuse răsunînd în toată casa. Amintindu-mi de moartea lui și de felul dureros în care mă obsedase, m-am tulburat atât de rău, încât a trebuit să dau două ture în jurul casei pe un vînt tăios până m-am liniștit suficient ca să reiau scrisoarea lui Ernest.

Dar, dacă-l invidiam pentru relația cu tatăl lui, maică-sa îmi stârnea neliniștea. Aproape de fiecare dată când o pomenea într-o scrisoare, era *cutra aia*. O descria ca pe un tiran absolut în casă, gata oricînd să critice și plină de idei rigide despre cum ar trebui să se desfășoare viața, până-n cele mai mici detalii. Înainte ca Ernest să deprindă cititul, îl pusese să învețe pe dinafară expresii germane și latinești și versuri din poezii „esențiale“. Deși încerca să-i respecte spiritul creator

– cânta operă, picta puțin și scria poezie –, Ernest o considera, în fond, o mamă și o soție egoistă, concentrată pe propriile ei nevoi, cu riscul de a-i distruge pe toți cei din jur, mai ales pe soțul ei. Îl silise pe doctorul Hemingway să cedeze în fața tuturor pretențiilor ei și, văzând asta, Ernest o disprețuia.

Chiar dacă îmi dădea fiori pasiunea cu care Ernest își respingea mama, nu puteam să n-o înțeleg. Mi se părea ciudat să aflu cât de mult semănau relațiile dintre părinții noștri, și totuși cel mai tare m-a frapat faptul că, deși detestasem adesea voința aprigă a mamei, ba chiar o învinovățisem pentru sinuciderea tatei, nu-mi mărturisisem ura asta față de nimeni. Clocotise și fremătase înăuntrul meu. De fiecare dată când se lupta să iasă la suprafață, luam perna tatei și dădeam drumul emoțiilor în ea, înăbușindu-le în fașă. Ernest își scuipa furia fără rețineri. Care reacție era mai înfricoșătoare?

Până la urmă, am început să respect tot mai mult felul în care reușea el să exprime chiar și cele mai urâte părți din el și să fiu atrasă de mărturisirile lui. Așteptam scrisorile lui Ernest cu o nerăbdare pe care puține lucruri mi-o stârneau. Dar franchetea lui, am înțeles curând, se aplica în mod egal în orice situație. La începutul lui decembrie, la scurt timp după ziua mea, mi-a scris că fusese atras cu o seară în urmă, la o petrecere, de o fată într-o rochie verde epatantă. Mi s-a făcut rău când am citit. Eu nu aveam nici o rochie verde epatantă și, chiar dacă aș fi avut, el n-avea cum s-o vadă. Era la sute de kilometri de mine, absorbit de detaliile zilelor și nopților lui de acolo. Într-adevăr, eram prieteni și confidenți – dar el nu-mi datora mie nimic, nu-mi făcuse nici o promisiune, nici măcar vreuna mincinoasă. Putea să se țină după rochia aia verde ca după o sirenă în lac, dacă asta voia. N-aveam nici un drept asupra lui.

De fapt, nimeni nu părea să aibă nici un drept asupra nimănui. Era un semn al epocii. Trăiam atunci cu toții la limită, dând pe dinafară de de tinerețe, speranță și mici triluri de jazz. Cu un an în urmă, Olive Thomas jucase rolul principal în *The Flapper*¹ și brusc lumea devenise sinonimă cu jazzul și începuse să se și miște așa. Fetele de pretutindeni au ieșit din corsete, și-au scurtat rochiile și au început să-și contureze buzele și ochii cu nuanțe închise. Spuneam „cel mai prima“, „pe legea mea“ și „e de milioane“. În 1921, tinerețea era totul, dar tocmai din cauza asta eram bolnavă de îngrijorare. Eu aveam douăzeci și nouă de ani, mă simțeam aproape scoasă din uz, dar Ernest avea douăzeci și unu de ani și clocotea de viață. Ce era în capul meu?

¹ Filmul a lansat în America conceptul de *flapper girl*. Acesta le desemna pe tinerele emancipate, care se tundeau scurt, ascultau jazz și duceau o viață mondenă, neîncorsetată de convențiile epocii.

— Poate că jocul ăsta mă depășește, i-am spus lui Ruth, colega mea

de cameră, după ce promisem scrisoarea lui Ernest cu sirena. Bertha nu era acasă, iar Ruth și cu mine pregăteam împreună cina, mișcându-ne cu ușurință una pe lângă alta în mica bucătărie, curățând fasole și fierbând apă pentru spaghete, ca două mătuși nemăritate care făceau asta de zeci de ani.

— Poate că pe toți ne depășește, a spus Ruth, cântărind sarea și aruncând un praf peste umăr, ca să aducă noroc. Avea mâini minunate de puternice și m-am pomenit uitându-mă la ele și dorindu-mi să semăn mai mult cu ea. S-a întors spre mine și mi-a surâs crispat. Dar avem de ales? Dacă abandonăm acum, s-a zis cu noi.

— Poate că o să mă târască sub pat și n-o să mai ies de acolo decât când o să fiu bătrână și șontoroagă și o să uit că am simțit vreodată ceva pentru cineva.

Ea a încuviințat din cap.

— Poate că vrei, dar n-ai s-o faci.

— N-am s-o fac. Am dat ocol măsuței, așezând farfuriile și argintăria de toată ziua, aranjând cele două șervete pentru noi. O să încerc din răspuț să n-o fac.

Îmi doream cu disperare să ajung iar la Chicago și să văd salonul mare și drag al lui Kenley – pianul, patefonul Victrola, covorul diform dat la o parte ca să poată dansa o pereche. Voiam să mă uit în doi ochi câprui imposibil de limpezi și să aflu ce gândea băiatul ăla frumos. Voiam să-l sărut și să simt cum mă sărută și el.

Pe la mijlocul lui ianuarie, am început să pun la cale împreună cu prietena mea Leticia Parker un plan prin care să ajung acolo. Aveam să fiu invitata ei timp de o săptămână. Urma să stăm la un hotel și să mergem la cumpărături, iar eu puteam să mă văd cu Ernest cât pofteam. Numai că Leticia, cu două zile înainte de plănuita plecare, m-a sunat să contramandeze. Mama ei se îmbolnăvisese și pur și simplu nu putea lipsi atâtea zile. I-am spus că înțeleg; sigur că înțelegeam. Și mama mea bolise luni de-a rândul și cunoșteam bine constrângerile astea, dar eram în același timp distrusă. Totul era pus la punct de săptămâni întregi. Ernest avea să mă aștepte la gară și numai momentul ăsta mi-l derulasem în minte de o sută de ori sau chiar mai mult.

— Și acum ce fac? m-am lamentat eu mai târziu cu Ruth.

— Te duci, a zis ea.

— Singură?

— De ce nu? Doar nu mai suntem în Evul Mediu. Data trecută nu te-ai dus tot singură?

— Pe atunci nu eram în vorbă cu nimeni. Fonnice o să se facă foc.

— Un motiv în plus să te duci, a zis Ruth, zâmbind.

În seara când am plecat la Chicago, Roland m-a condus la gară, în

zona de nord a St. Louis, cu noul lui Peugeot, un *coupé* verde-închis care cred că-l făcea să se simtă mândru și mai masculin, dar care-i stârnea lui Fonnîe o îngrijorare vecină cu apoplexia. Îmi era simpatic Roland, dar îmi era și milă de el. Situația lui semăna mult cu a tatălui meu. Nu scotea un piuit decât cu voie de la Fonnîe; era jalnic, și totuși putea fi foarte atrăgător în felul lui pedant, extraordinar de umil. Simțeam că suntem aliați în casă și speram că și el simțea la fel. Deși ar fi putut foarte bine să mă lase pe trotuar, Roland a parcat și m-a condus pe peron, unde i-a înmănat valizele mele însoțitorului de vagon. Apoi, în timp ce-și lua rămas-bun, a aplecat capul într-o parte, unul dintre cele mai enervante și mai înduioșătoare ticuri ale lui, și a zis:

— Ești frumoasă, Hadley.

— Da? Mă apucase brusc sfiala față de el și mi-am netezit fusta compleului de voiaj gri-deschis.

— Da. Tocmai mi-a trecut prin cap că s-ar putea să nu-ți dai seama de asta.

— Mulțumesc. M-am aplecat să-l sărut pe obraz, apoi m-am urcat în tren, descoperindu-mi cu satisfacție ținuta de voiaj – pălăria din lână moale și mănușile de culoarea untului, pantofii cafenii cu baretă, din piele întoarsă. Scaunele și banchetele erau plușate și îmbietoare, iar vocea puritană a lui Fonnîe, care-mi spunea că n-ar trebui să-mi facă plăcere, părea brusc foarte departe. Era cursa specială de noapte și m-am ghemuit în cușeta mea Pullman, în spatele perdelelor verde-închis.

A doua zi dimineața, când am ajuns la Union Station, eram odihnită și mai deloc agitată, asta până când l-am văzut pe Ernest pe peron, aproape în același loc unde-l lăsasem în noiembrie – moment în care mi-am simțit gura iască și stomacul plin de fluturi. El arăta superb într-o scurtă și cu un fular negre-cărbune, iar ochii îi străluceau de la frig. Când am coborât din tren, m-a cuprins într-o îmbrățișare, săltându-mă de la pământ.

— Și eu mă bucur să te văd, am spus când m-a lăsat jos, apoi am rânjit amândoi, jenați că ne pomeniserăm dintr-odată împreună. Privirile ni s-au întâlnit și au alunecat apoi aiurea. Între noi vibraseră mii și mii de cuvinte. Unde erau ele acum?

— Ți-e foame? a întrebat el.

— Evident, am zis.

Ne-am atins nasurile, apoi ne-am dus prin dimineața înghețată să căutăm un loc unde să luăm micul dejun. Avea el un loc care-i plăcea pe lângă State Street, unde puteai mânca friptură și ouă la șaiszeci de cenți. Am comandat, apoi ne-am așezat pe banchetă, cu genunchii atingându-ni-se ușor pe sub masă.

— *Saturday Evening Post* mi-a mai respins o povestire, a zis el în timp ce așteptam să ni se aducă mâncarea. Asta-i a treia oară. Dacă

nu-mi iese chestia asta, s-ar putea să scriu toată viața porcării de texte pentru reclame sau povestea vieții altuia pentru vreo revistă. N-am să fac așa ceva.

— Ai să te vezi publicat, am spus. Trebuie să se întâmple. *Sigur.*

M-a privit direct în ochi, apoi a ridicat vârful pantofului, împungându-mă tare cu el în gambă. Ținându-l acolo, cald și insistent, a zis:

— Credeai că n-ai să mă mai vezi niciodată?

— Poate. Simțeam cum mi se șterge zâmbetul. Poate c-ai să mă consideri o toantă, Nesto.

— Aș vrea să mă poți iubi măcar o vreme.

— De ce o vreme? Te temi că nu prea poți să faci purici pe lângă cineva?

El a ridicat din umeri, dând semne de nervozitate.

— Ții minte că ți-am povestit de Jim Gamble, amicul meu de la Crucea Roșie? El zice că ar trebui să mă duc cu el la Roma. Acolo e ieftin și, dacă reușesc să economisesc destul până atunci, aș putea să scriu doar literatură vreo cinci, șase luni. S-ar putea să nu se mai ivească niciodată asemenea ocazie.

Roma. Am simțit cum mi se contractă pieptul. Abia-l regăsisem, iar el avea de gând să fugă peste ocean? Mi se învârtea capul, dar eram absolut convinsă că ar fi fost o greșeală până și *să-ncerc* să-l rețin. Am înghițit cu greu și am rostit cu grijă cuvânt după cuvânt.

— Dacă munca e lucrul cel mai important pentru tine, atunci ar fi bine să te duci. Am încercat să-l privesc direct în ochi peste masă. Dar știu o fată căreia o să-i fie dor de tine.

El a dat din cap cu gravitate, dar n-a zis nimic.

În restul săptămânii, vizita mea a însemnat concerte, piese de teatru și petreceri, fiecare seară încheindu-se în livingul lung al lui Kenley cu vin, țigări și discuții aprinse despre cărți și tablouri importante. Totul era aproape ca în toamnă, doar Kate era mereu absentă.

Chiar înainte să plec din St. Louis, pusesem la poștă o scrisoare pentru ea. Nu eram convinsă că avea s-o primească înainte să dăm nas în nas la Chicago, ceea ce era inevitabil, dar mi-ar fi fost imposibil să nu scriu și *să-ncerc* măcar să pregătesc terenul cu delicatețe. *M-am apropiat mult de Nesto*, scriisem. *Suntem prieteni foarte buni, dar și tu îmi ești prietenă bună, și mi-e nesuferită ideea că asta ar putea să ne despartă. Te rog să nu ții supărarea prea mult timp. Hash a ta, care te iubește mult.*

Kenley insista că era pur și simplu ocupată cu munca, spunând:

— Știi cum e Kate. Se bagă în prea multe și nu mai are timp de nimic. Sunt sigur că apare ea în curând.

Dar n-a apărut și, pe măsură ce zilele treceau, îmi doream tot mai mult să pot discuta situația cu Ernest. Nu-mi stătea în fire să fiu

duplicitară, dar mă băgasem singură în corzi pentru că nu-i mărturisisem niciodată cum mă sfătuisese Kate să mă feresc de el. Avusesem destule motive să nu-i spun. În primul rând, nu voiam să se simtă jignit și în plus simțeam că n-am dreptul să mă bag și să creez răcă între ei. Cum vizita mea se apropia de sfârșit, iar tăcerea lui Kate se adâncea, m-am întrebat dacă vreunul dintre elementele acestui triumphi strâmb putea să aibă parte de un final fericit. Era foarte posibil ca ea să-și piardă de tot încrederea în mine. Era posibil – chiar *probabil* – ca Ernest să plece la Roma ca să-și scrie proza, lăsându-mă de două ori cu buza umflată.

Era periculos să-i ofer inima pe tavă lui Ernest, dar aveam oare de ales? Mă îndrăgosteam de el și, chiar dacă viitorul nu mi se părea deloc încurajator, viața mi se schimbaseră fără îndoială în bine de când îl cunoscusem pe el. Simțisem asta acasă, în St. Louis, și o simțeam și în casa lui Kenley. Începeam seară de seară nesigură și timidă, temându-mă că n-aveam ce să ofer grupului, dar treptat mă acomodam cu rolul și cu vocea mea. La miezul nopții participam deja la acțiune, gata să beau ca un marinăr și să vorbesc până dimineată. Era ca și cum m-aș fi născut iar și iar în fiecare seară, repetând același proces, găsindu-mă, pierzându-mă, apoi regăsindu-mă.

— N-a trecut așa mult timp de când abia dacă aveam energie pentru o jumătate de oră de pian, i-am spus lui Ernest într-o dimineată, la micul dejun. Azi-noapte am stat până la trei și iată-mă acum, la opt, vioaie și cu ochii strălucitori. Înainte mă simțeam așa de obosită – și tare tristă. Ce s-a întâmplat cu mine?

— Nu știi, a zis el, dar chestia cu ochii strălucitori ți-o garantez.

— Eu vorbesc serios, am zis. Aici e vorba de o transformare *majoră*.

— Tu nu crezi în schimbare?

— Ba da. Dar uneori nici măcar eu nu mă mai recunosc. E ca în poveștile alea cu spiriduși care vin și iau un om lăsând un altul în loc – îi schimbă.

— În orice caz, mie-mi place de tine așa, Hash.

— Mersi. Și mie-mi place de mine așa.

Următoarea seară era ultima pentru mine și eram hotărâtă s-o savurez clipă de clipă. Nu știam prea bine când sau dacă o să mă mai văd vreodată cu Ernest. De-atunci, din prima zi, nu mai adusesese vorba despre Jim Gamble sau despre Italia, dar nici nu lansase orice *altă* ipoteză pentru viitor. Când îl întrebaseram dacă o să vrea să-mi facă la un moment dat o vizită în St. Louis, îmi răspunsese „Bineînțeles, puștoaico“ cu lejeritatea aerului, fără să facă vreo promisiune, să-și arate vreo intenție clară. N-am mai deschis subiectul. Să te agăți și să ții strâns nu era o soluție de a păstra lângă tine un bărbat ca Ernest – asta dacă exista vreuna. Nu-mi rămânea decât să aștept pur și simplu și să-mi joc cărțile până la capăt.

Seara s-a desfășurat ca de obicei, cu găleți de băutură și mult cântec, în timp ce fumam cu toții ca turcii. Ernest m-a rugat să cânt Rahmaninov și i-am făcut cu drag pe plac. El a venit și s-a așezat pe băncuță, ca în seara când ne cunoscuserăm, și am simțit mai mult decât un fior de nostalgie în timp ce degetele îmi alunecau pe clape. Dar, la mijlocul bucății, el s-a ridicat și a dat ocol camerei, legănându-se înainte și înapoi pe călcâie, nervos ca un aruncător pursânge înainte de cursă. Când am terminat de cântat, el nu mai era în cameră. Într-un sfârșit, când l-am găsit, fuma o țigară afară, pe verandă.

— Așa de prost am cântat? am întrebat.

— Scuze. Nu e vina ta. Și-a dres glasul și a ridicat ochii la cerul rece al nopții, amețitor de plin de stele. Am tot vrut să-ți povestesc despre o fată.

— Aoleu. M-am așezat pe o treaptă de piatră înghețată, încercând să-mi controlez groaza subită. Nu știam dacă aș fi putut suporta ca într-adevăr Kate să fi avut dreptate în privința lui Ernest.

— Nu în sensul ăsta. O poveste moartă și-ngropată. Ți-am zis că am fost rănit la Fossalta?

Am încuviințat din cap.

— Când m-au trimis la Milano pentru convalescență, m-am îndrăgostit de infirmiera mea din tura de noapte. Grozav, nu? Eu și încă zece mii de amărâți bătuți în cap.

Nu era o poveste nouă, dar expresia lui îmi spunea că, pentru el, era singura poveste.

— O chema Agnes. Eram înțeleși să ne căsătorim, tot, când m-au trimis pachet înapoi în State. Dacă aș fi avut bani pe atunci, aș fi rămas și aș fi convins-o să se mărite cu mine. Ea a vrut să așteptăm. Femeile sunt mereu îngrozitor de practice. De ce oare?

N-aveam nici cea mai vagă idee cum să răspund.

— Aveai doar optsprezece ani pe-atunci?

— Opt'spe sau o sută, a zis el. Picioarele mi-erău pline de metal. Douăzeci și opt de schije au scos din mine. Au mai rămas câteva sute care pătrunseseră prea adânc ca să mai poată ajunge la ele, dar cel mai rău a fost când am primit în sfârșit o scrisoare de la Ag. Se îndrăgostise de altcineva, de un locotenent italian chipeș. A rânjit disprețuitor, cu fața schimonosindu-i-se. Zicea că speră ca într-o bună zi s-o iert.

— N-ai iertat-o.

— Nu. De fapt, nu.

După câteva minute de tăcere, i-am spus:

— N-ar trebui să te căsătorești multă vreme de-acum încolo. O lovitură ca asta e ca o boală îndelungată. Ai nevoie de timp ca să te refaci, că altfel n-o să-ți revii niciodată pe de-a-ntregul.

— Deci asta-i rețeta dumitale, doamna doctor? O cură de odihnă? În

timp ce vorbea se apropiase încetul cu încetul de mine, apoi mi-a luat una din mâinile înmănușate. Mângâind țesătura de lână mai întâi într-o direcție, apoi în cealaltă, a părut să se liniștească. Îmi place frănchețea ta, a continuat după o vreme. Mă ascuți și-mi spui exact ce-ți trece prin cap.

— Probabil că așa fac, am zis, dar de fapt eram dărâmată. În mod evident, o iubise pe femeia aia cu disperare și probabil că o iubea încă. Cum aș fi putut eu să concurez vreodată cu o nălucă – eu, care știam atât de puține și nimic bun despre iubire?

— Crezi că putem lăsa vreodată trecutul în urmă? a zis el.

— Nu știu. Sper.

— Uneori mă gândesc că, dacă Agnes a dispărut, atunci ar putea să dispară și asta.

Am încuviințat din cap. Și eu nutrisem aceeași temere.

— Poate că n-a dispărut deloc. Poate că nu m-a iubit niciodată. Și-a mai aprins o țigară și a tras din ea cu sete, așa încât capătul i-a licărit într-un roșu furios. Așa-i că iubirea e o mincinoasă frumoasă și afurisită?

Vorbise pe un ton atât de amar, încât mi-a fost greu să-l privesc în ochi, dar el m-a fixat atent și intens, spunând:

— Acum te-am speriat.

— Doar un pic. Am încercat să-i zâmbesc.

— Cred c-ar trebui să intrăm înapoi în casă și să dansăm până dimineață.

— O, Nesto. Sunt frântă de oboseală. Poate c-ar fi mai bine să tragem pe dreapta.

— Te rog, a zis el. Cred că o să ne facă bine.

— Bine, atunci. I-am dat mâna.

Înăuntru, petrecerea se spărsese aproape de tot. Ernest a rulat încet covorul într-o parte și a învârtit manivela patefonului. Vocea Norei Bayes a umplut tremurătoare camera – *Să te prefaci vesel când te doare.*

— Țsta-i cântecul meu preferat, i-am spus lui Ernest. Ești cumva clarvăzător?

— Nu, mă pricep să conving o fată să vină mai aproape, atâta tot.

Nu știu cât timp am dansat în noaptea aia, înainte și înapoi prin living într-o elipsă lungă și lentă. Când discul ajungea la capăt, Ernest se desprindea de mine pentru câteva clipe, ca să-l pună iar. Când se întorcea în brațele mele, își îngropa fața în gâtul meu, împreunându-și mâinile la baza spatelui meu. Trei minute de magie, suspendate și reluate. Poate că fericirea era o clepsidră aproape scursă, cu firele de nisip cernându-se ușor unele pe lângă altele. Poate că era o stare de spiri – cum insista Nora Bayes – un tărâm pe care-l puteai plăsmui din nimic și în care intrai apoi în pași de dans.

— N-o să te mint niciodată, am zis.

El a dat din cap în părul meu.

— Hai să ne spunem întotdeauna adevărul unul altuia. E o alegere, nu-i așa?

M-a învârtit și m-a tot învârtit, încet și viguros. Cântecul s-a terminat, acul a țacănit, a murmurat, a susurat până a tăcut. Iar noi dansam întruna, pe lângă fereastră și îndărăt.

Când m-am întors acasă, în St. Louis, Fonnîe mă aştepta cu un lung şir de întrebări şi de avertismente. Până la urmă, cine era acest Ernest Hemingway? Ce planuri avea? Ce-mi putea oferi? Abia încheiat interogatoriul în direcţia asta, se şi apuca să tune şi să fulgere împotriva propriilor mele metehne. Hemingway ştia de crizele mele nervoase şi de episoadele mele de slăbiciune? Parc-ar fi vorbit despre un cal şchiop, dar nu m-am tulburat prea tare. Cunoşteam pe dinafară metodele lui Fonnîe şi eram în stare s-o ignor aproape complet. Din păcate, propria mea voce era mai greu de stăpânit. Cât fusesem cu Ernest la Chicago, mă simţisem puternică şi capabilă să fac faţă unui viitor incert. Dar departe de înlănţuirea braţelor lui, unde el şi efectul lui fizic intens asupra mea nu mă puteau atinge, mi-era greu.

Nu mă ajuta nici faptul că fluxul scrisorilor lui devenea capricios şi se tot subţia. Îşi detesta slujba şi se certa cu Kenley, care voia să-i ceară mai mulţi bani pentru găzduire. *Kenley ştie foarte bine că încerc să economisesc până la ultimul bănuţ pentru Roma, dar chiar şi așa insistă să mă strângă cu uşa*, scria el. *Halal prieten*. Aş fi vrut să-l compătimeşc, dar mă bucuram egoist de orice amânare a planurilor lui.

Strânsesem deja o colecţie întreagă de scrisori, cu mult peste o sută, pe care le ţineam dosite cu grijă pe un raft din dulapul meu, în apartamentul de sus. În zilele în care nu primeam nici o *recomandată* frumos mototolită, ceea ce se întâmpla tot mai des, dădeam jos cutia şi le reciteam. Timbrul costa zece cenţi şi el economisea banii aştia ca să-i schimbe în lire. Mă tulbura gândul că acorda întâietate lui Jim Gamble, aventurii şi muncii lui. În plus, nu puteam uita cât de tânăr era faţă de mine. Poate că nouă ani aveau să pară o nimica toată dacă urma să ajungem împreună la vârsta mijlocie, dar Ernest putea fi atât de proaspăt, de exuberant şi de plin de planuri, încât îmi era greu să mi-l închipui ajungând vreodată la vârsta mijlocie. Era un băietan sprinten de pe o urnă greacă, alergând după adevăr şi frumuseţe. Unde mă potriveam eu în peisajul ăsta?

— Uneori mi se pare că sunt prea bătrână ca să mă îndrăgostesc, i-am spus într-o după-amiază lui Ruth. Stăteam pe pat, în camera mea, cu un platou de biscuiţi pentru ceai între noi, în timp ce afară începuse o ninsoare care părea că n-are de gând să mai înceteze vreodată.

— Eşti tu prea bătrână sau e el prea tânăr?

— Şi una, şi alta, am răspuns. Într-un fel, a trăit mai mult ca mine şi s-a distrat mai bine, asta categoric. Dar poate fi în acelaşi timp îngrozitor de romantic şi de naiv. Ca în povestea asta cu Agnes. I-o fi frânt ea inima, nu mă îndoiesc câtuşi de puţin, numai că şi el face caz

de asta ca un copil suferind.

— Aici nu prea ești corectă, Hadley. Și tu ai suferit după Harrison Williams, nu?

— Așa e. O, Ruth. Mi-am luat capul în mâini. Nu știu ce m-a apucat. Cred că mi-e pur și simplu frică.

— Sigur că ți-e, a spus ea cu blândețe. Dacă tu chiar crezi că e prea tânăr pentru tine, foarte bine, ia o hotărâre și ține-te de ea.

— Crezi că n-o să mă mai frământ când o să mă lămuresc că sigur mă iubește?

— Auzi și tu ce-ți iese pe gură.

— Sunt așa de multe în joc...

— Ca întotdeauna, a spus ea.

Am oftat și m-am întins să mai iau un biscuit.

— Tot timpul ești așa înțeleaptă, Ruth?

— Numai când e vorba de viețile altora.

A doua zi n-a venit nici o scrisoare de la Ernest, nici a treia zi, nici a patra. Părea tot mai evident că ori era pe cale să uite de mine, ori mă dădea cu bună știință la o parte, alegând în schimb Roma și speranța că va da lovitura cu scrisul. Mă simțeam jignită și totodată îngrozitor de invidioasă. El avea un lucru adevărat spre care să-și îndrepte speranțele, un lucru căruia să-i dedice viața. Eu aveam vise mai simple care, sinceră să fiu, erau tot mai legate de el. Îmi doream o casă modestă undeva și pe Ernest venind fluierând pe alee, cu pălăria în mână. El nu făcuse și nu spusese niciodată nimic care să sugereze ceva de genul ăsta. Deci cine era, până la urmă, naiv și romantic?

— Dacă s-a terminat, o să fiu curajoasă, le-am spus lui Ruth și Berthei în seara celei de-a treia zile, simțind în fundul gâtului un nod care s-a strâns, apoi a dispărut. O să-mi suflec mânecile și o să-mi găsesc pe altcineva.

— Vai, fetițo, a zis Ruth, văd că te-ai dat bătută.

După ce ne-am dus la culcare, eu m-am tot zvârcolit și m-am frământat cu orele, până am căzut într-un somn ușor undeva după ora două. A doua zi de dimineață, cu mintea încă destul de pâcloasă și cu moralul slăbit, am verificat cutia de scrisori. Era prea devreme ca să fi trecut poștașul, dar m-am dus totuși – nu m-am putut abține. Acolo, în cutie, așteptau nu o scrisoare, ci două, amândouă umflate și promițătoare. Rațional, îmi dădeam seama că poștașul trebuie să le fi adus cu o seară în urmă, când nu eram pe fază, dar pe undeva îmi doream să cred că eu făcusem posibile acele scrisori, cu dorul meu. În orice caz, Ernest rupsese în sfârșit tăcerea. M-am sprijinit de tocul ușii, cu ochii împăienjeniți de lacrimi de ușurare.

M-am dus sus și am rupt plicurile cu frenezie. Din primul s-au revărsat obișnuitele vești despre muncă și distracție în apartamentul lui Kenley, care în ultima vreme devenise „Domiciliul“. Cu o seară în

urmă, în living se desfășurase un meci de box, cu Ernest în rolul lui John L. Sullivan, eschivând și fentând în niște izmene lungi, încins cu un brâu maro de mătase. M-a pufnit râsul închipuindu-mi-l așa, și încă râdeam când m-am apucat să citesc a doua scrisoare. *Mă gândesc în continuare la Roma, începea aceasta, dar ce-ar fi să vii cu mine – ca soție?*

Soție. Cuvântul m-a împietrit. Nu-i cunoscusem mama, nu cunoscusem pe nimeni din familia lui. El nici măcar nu venise la St. Louis, să stea în salonul din față și să înfrunte privirea dezaprobatore a lui Fonnie. Și totuși, era posibil să vorbească serios. Era tipic pentru el să mă ceară așa, pe nepusă masă, după ce glumise despre box. În aceeași dimineață, mai târziu, i-am scris ca răspuns: *Dacă ești gata să faci saltul nebunesc, eu mă bag.*

Roma. Împreună. Era o idee extraordinară. Când îmi îngăduiam să fantalez despre cum o să mă mărit cu Ernest, trăiam amândoi la St. Louis sau la Chicago, într-un loc care semăna mult cu Domiciliul, plin de haz și de conversații spumoase la orice oră. Să trăiesc cu Ernest în Italia era o idee senzațională, înspăimântătoare și cu totul revoluționară. Pe când aveam șaptesprezece ani, făcusem o excursie la Florența și Roma împreună cu mama și cele două surori ale mele. A fost o catastrofă de la un capăt la altul și nu-mi aminteam mai nimic frumos – doar caniculă, leșinuri și țânțari. Roma cu Ernest urma să fie cu siguranță altceva. Eu aveam să fiu altfel acolo. Cum să nu fiu? Ne și vedeam plimbându-ne braț la braț pe lângă Tibru, luând la rând toate podurile. *Hai să mergem*, i-am scris euforică, arzând de nerăbdare. *Eu deja mi-am făcut bagajul.*

Apoi am ieșit din casă, fără palton sau șal. Cerul era jos și cenușiu, cernând fulgi mari, umflați. Am ridicat privirea spre el și am deschis gura, simțind gustul zăpezii.

La două săptămâni după ce Ernest mă ceruse de soție, am făcut călătoria obligatorie la Chicago, ca să-mi prezint omagiile întregului clan Hemingway. Eram atât de stresată, că am băut aproape o sticlă întreagă de vin înainte, plimbându-mă de colo-colo prin livingul Domiciliului, în timp ce Ernest se străduia să mă liniștească pe cât putea. Bine nu-mi făcuse nici faptul că în aceeași după-amiază reapăruse în sfârșit Kate. Ernest era la serviciu și m-a găsit singură în apartamentul lui Kenley.

— Doar n-ai de gând să *te măriți* într-adevăr cu Wem! E absurd. Vocea ei era stridentă. Năvălise înăuntru fără să-și scoată pălăria și paltonul.

— Kate, te rog să stai jos și să fii rezonabilă.

— Ai să regreți asta. O știi prea bine. El e atât de tânăr și de impulsiv!

— Și eu ce sunt? O fătucă bătrână și greoaie?

— Nu, ești doar naivă. Ai prea multă încredere în el.

— Kate, zău așa. Se presupune că ești prietenă cu el. Ce-a făcut de ești așa pornită împotriva lui?

Brusc, a renunțat să mă mai muștruluiască și s-a prăbușit pe divan.

— Nimic.

— Atunci ce rost au toate astea? Am coborât tonul și m-am așezat lângă ea. Te rog să-mi spui ce se întâmplă.

— Nu pot. A clătinat încet din cap. Ochii ei erau limpezi și triști. Nu vreau să iasă și mai urât și nici tu nu vrei. O să mă bucur pentru tine, pe cuvânt.

În urechi a început să-mi răsună un țuit care nu s-a domolit până la sfârșitul după-amiezii. Când Ernest a venit acasă de la serviciu, eram încă așa de întoarsă pe dos, că l-am încolțit aproape imediat ce a intrat pe ușă.

— Ai ceva să-mi spui despre Kate? Cred că ea e cam îndrăgostită de tine. M-am mirat auzind că o spusese răspicat, dar Ernest a reacționat cu un calm straniu.

— Poate, a zis el. Dar asta nu-i vina mea. Eu n-am încurajat-o.

— Nu? Mie mi se pare că e ceva care a rănit-o.

— Uite ce e. Kate e Kate. Toate astea au trecut. Chiar vrei să știi tot?

— Da. Vreau să știu absolut tot. Toate fetele pe care le-ai sărutat vreodată sau de care te-ai crezut îndrăgostit, chiar dacă numai timp de două minute.

— Asta-i o nebunie. De ce?

— Ca să-mi spui cât de puțin contează ele și că pe mine mă iubești mai mult.

— Asta îți și spun. Tu nu asculți deloc?
— Cum să ne căsătorim dacă rămân secrete între noi?
— Nu vrei să ne căsătorim?
— Tu vrei?
— Bineînțeles. Faci din țânțar armăsar, Hash. Te rog să fii rezonabilă.

— Așa a zis și Kate.
M-a privit cu o asemenea exasperare, încât nu mi-am putut stăpâni lacrimile.

— Oh, vino încoace, mătă mică. Totul o să fie bine. O să vezi.
Am încuviințat din cap și m-am șters la ochi. Apoi am cerut ceva de băut.

Am împrumutat mașina lui Kenley ca să ajungem la casa mare din Oak Park unde locuia familia lui. Pe măsură ce ne apropiam de Kenilworth Avenue, Ernest devenea tot mai agitat.

— Nu crezi că o să mă placă? am întrebat.
— O să te adore. De mine nu sunt prea încântați, asta-i chestia.
— Sigur te iubesc. N-au încotro.
— Mă iubesc ca o haită de lupi, a spus el cu amărăciune. Tu de ce crezi că stau în gazdă la Kenley, când familia mea e la nici douăzeci și cinci de kilometri distanță?

— O, vai de mine. Nu mi-am pus niciodată problema așa. E prea târziu ca să ne întoarcem?

— Mult prea târziu, a spus el și am intrat pe aleea lungă, circulară.
Mama lui Ernest, Grace, ne-a întâmpinat în persoană la ușă, îmbrâncind literalmente servitorii la o parte pentru asta. Era îndesată și opulentă, cu o claie de păr încărunkit îngrămădită pe cap. Abia intrasem pe ușă că s-a și repezit la mine, acoperindu-mi mâna cu mâna ei și, deși zâmbeam și mă străduiam din răspuțeri s-o cuceresc, îmi dădeam seama de ce se lupta Ernest cu ea. Era mai mare și mai stridentă decât orice altceva din jurul ei, cum fusese și mama mea. Dădea peste cap gravitația dintr-o cameră; ea puneia lucrurile în mișcare.

În salon erau tartine fine pe farfurii și mai fine și șampanie roz. Marcelline, sora cea mare a lui Ernest, s-a așezat lângă mine pe un fotoliu și, deși părea să fie o fată mai degrabă plăcută, faptul că semăna atât de bine cu fratele ei era oarecum tulburător. Și Ursula semăna cu el, avea un zâmbet identic și gropița lui. Sunny avea șaisprezece ani și era tare drăgălașă îmbrăcată în șifon galben-pal. Micul Leicester, de doar șase ani, s-a ținut după Ernest ca un cățeluș până l-a convins să-i țină o demonstrație de box în sufragerie. În timpul asta, Grace mă încolțise în salon, vorbindu-mi despre superioritatea dantelei europene, iar doctorul Hemingway plutea printre noi cu un platou cu brânzeturi și sfeclă murată chiar de el, din

grădina lui de la Lacul Walloon.

După cină, Grace m-a rugat să cânt la pian, iar ea s-a postat lângă el și a cântat o arie. Ernest se simțea în mod evident penibil. Penibilul s-a agravat când Grace a insistat să-mi arate o fotografie dintr-un album considerat în mod evident foarte prețios, cu Marcelline și Ernest îmbrăcați la fel, amândoi cu rochițe roz din pânză cadrilată și pălării de paie cu boruri late, împodobite cu flori.

— Hadley n-are nici un chef să vadă așa ceva, mamă, a zis Ernest din celălalt capăt al camerei.

— Ba sigur că are. Grace m-a bătut pe mână. Nu-i așa, dragă? A pipăit fotografia cu o atitudine posesivă. Nu-i așa că era un copil frumos? Probabil că mă prosteam îmbrăcându-l în haine de fetiță, dar mi-am făcut și eu un moft. Nimeni n-a pățit nimic.

Ernest și-a dat ochii peste cap.

— Așa-i, mamă. Nimeni nu pățește niciodată nimic.

Ea l-a ignorat.

— Vezi tu, întotdeauna i-a plăcut să spună povești. Despre căluțul lui de lemn, Prințul, și despre bona lui, Ursoaica Lillie. Și era al dracului de mic. Dacă nu-i convenea ceva la tine, te plesnea pe loc de nu te vedeai, iar mai târziu venea să te pupe.

— Vezi să nu faci la fel și cu Hadley, a spus Marcelline, ridicând o sprânceană către Ernest.

— Poate c-o să-i placă, a spus Ursula, cu un zâmbet scurt.

— Ursula! a exclamat doctorul Hemingway.

— Lasă albumul, mamă, a spus Ernest.

— O, fugi de-aici, a zis Grace și a întors pagina. Uite una cu casa de la Windemere. Minunata Walloona. Și iar a luat-o de la capăt cu peroratul.

Seara nu se mai termina. S-au servit cafele, pahărele de coniac și niște prăjituri delicate, apoi iarăși cafele. Când ni s-a îngăduit în sfârșit să plecăm, Grace a strigat după noi, să ne invite la cină duminică seara.

— Când mi-oi vedea eu ceafa, a mormăit Ernest în barbă, în timp ce mă conducea pe alee.

Când ne-am văzut în siguranță în mașină și am pornit spre Kenley, am spus:

— Cu mine au fost extraordinar de politicoși, dar înțeleg de ce simți nevoia să iei distanță.

— Pentru ei am rămas un copil, chiar și pentru tata, iar dacă mă revolt din cauza asta, atunci sunt egoist, nesimțit sau măgar și nu le inspir încredere.

— Cam așa era și la mine când trăia mama. Mamele noastre seamănă tare mult. Crezi că de-aia suntem atrași unul de altul?

— Doamne Sfinte, sper că nu, a zis el.

Odată anunțată logodna noastră, regulile situației noastre locale de la Kenley s-au schimbat. Eu eram în continuare bine-venită în camera mea obișnuită, dar Ernest a fost rugat să apeleze la alți prieteni pe durata vizitei mele.

— Nu înțeleg de ce Kenley se poartă brusc ca un încuiat, a zis Ernest când a venit să-mi dea vestea. Nici el nu e tocmai ușă de biserică.

— Are grijă de reputația mea, nu de a lui, am spus. Dacă stai să te gândești, se poartă chiar galant.

— E foarte enervant. Vreau să te văd la prima oră, cum faci ochi. Cer cumva prea mult?

— Doar pentru moment. Imediat după nuntă, o să mă vezi când și cum vrei.

— Ce gând plăcut. A zâmbit.

— Cum nu se poate mai plăcut.

Virginitatea mea nu era cine știe ce secret. În afară de câte un sărut pasional când și când cu câte un pretendent sau altul, experiența mea de amantă era zero. Lui Ernest îi plăcea să dea de-nțeleș că avusese de-a face cu multe fete. Presupuneam că fusese cu Agnes în Italia – la urma urmei, fusese pe cale de a se căsători cu ea –, dar mai departe încercam să nu mă mai gândesc. Era prea stresant să mă întreb dacă aveam să fiu în stare să-l satisfac, așa că am ignorat gândul ăsta și m-am concentrat pe modul în care amorul fizic avea să fie o cale de a-l cunoaște în toate felurile posibile, fără obstacole sau bariere. Lipsa mea de experiență n-avea să conteze. Avea să simtă că-l iubeam cu totul, fără rețineri. Cum să nu fi simțit?

Ernest părea dispus să aștepte până în noaptea nunții – cu siguranță nu mă presase în nici un fel –, dar în seara vizitei la Oak Park, după un sărut lung de noapte bună la ușa lui Kenley, mi-a spus că în acea noapte n-avea de gând să doarmă, totuși, la Don Wright.

— O să mă instalez afară.

— Ce?

— Haide. O să-ți arăt.

Am urcat în urma lui pe scara de incendiu până pe acoperiș, așteptându-mă să fie tare frig sus – era, *totuși*, martie, și mai erau câteva săptămâni bune până să vină cu adevărat primăvara la Chicago –, dar într-un cotlon ferit Ernest făcuse un culcuș de plăpumi și pături care dădeau senzația de confort.

— Ți-ai făcut mica ta împărăție aici, nu?

— Asta era ideea. Vrei niște vin? A căutat în cuibușorul lui și a scos o sticlă cu dop de plută și o cană de ceai.

— Ce-ai mai ascuns acolo?

— Vino să vezi. Vorbea pe un ton lejer, tachinându-mă, dar când m-am așezat lângă el pe plapumă, iar el s-a întins să-mi înfășoare umerii într-o pătură, am simțit că-i tremurau mâinile.

- Ai emoții, am spus eu.
- Nu știi de ce.
- Ai fost cu o mulțime de fete, nu-i așa?
- Nici una nu era ca tine.
- Ei, asta *chiar* că e replica perfectă.

Am făcut un cort din pături în jurul nostru și ne-am sărutat îndelung, feriți, la căldură, departe de restul lumii. Apoi, fără să știu dinainte ce aveam să fac, mi-am scos haina și bluza, apoi m-am întins lângă el, fără să mă deranjeze haina lui de lână care-mi zgâria pielea sau felul în care s-a dat înapoi ca să se uite la mine.

Nu m-am intimidat și nu m-am simțit expusă, cum mă așteptasem. Ochii lui erau blânzi, la fel și mâinile. Se plimbau peste sânii mei și m-a surprins fiorul care m-a străbătut la atingerea lui. M-am arcuit instinctiv lipindu-mă de el și după asta totul s-a întâmplat repede, mâinile mele căutându-le frenetic pe-ale lui, gura lui pe pleoapele mele, pe gâtul meu, peste tot deodată. Totul era nou, dar cumva firesc și bun, chiar și durerea.

Pe când eram adolescentă, mama publicase în *New Republic* un articol în care spunea că o soție care găsește satisfacție în activitatea sexuală era pe aceeași treaptă cu prostituatele. Desigur, trebuia tolerată de dragul procreării, dar pentru o femeie scopul suprem nu putea fi decât un celibat strict și binecuvântat. Eu nu știam ce să cred despre sex sau la ce să mă aștept, în afară de disconfort. Când am crescut și am devenit mai curioasă, am studiat pasajele din *Psihologia sexului* a lui Havelock Ellis publicate în *Literary Digest*-ul lui Roland pentru informațiile atât de necesare. Dar erau unele lucruri pe care îmi era greu să mi le închipui în detaliu – cum ar fi unde anume aveau să se întâlnească trupurile noastre și ce *senzații* efective avea să producă asta. Nu știu dacă mă obișnuisem eu să-mi reprim lucruri sau eram pur și simplu mărginită, dar când fantazam despre noaptea nunții noastre, Ernest mă ducea în brațe peste un prag presărat cu flori, iar rochia mea albă se făcea nevăzută. Apoi, după ceva zvârcoliri încântător de tulburi, deveneam femeie.

Pe acoperiș, toate vălurile s-au scuturat, iar când n-a mai rămas nici măcar un petic diafan de fantezie, cred că cel mai tare m-a surprins propria mea dorință, cât de nerăbdătoare eram să fie al meu, realitatea absolută a pielii și a căldurii. Îl doream și absolut nimic – nici zbaterea stângace a genunchilor și coatelor în efortul nostru de a ne apropia, nici junghiul ascuțit când a pătruns în mine – n-ar fi putut schimba asta. Când s-a lăsat peste mine cu toată greutatea și simțeam prin pături fiecare denivelare și linie a acoperișului, am trăit clipe de fericire pură, strivitoare, pe care am știut că n-aveam să le uit niciodată. Parcă ne-am fi înghesuit unul în altul până când oasele ni s-au întrepătruns și am devenit aceeași ființă, fie și doar pentru câteva

clipe.

După, am rămas culcați pe pături și ne-am uitat la stele, care străluceau intens peste tot deasupra noastră.

— Mă simt de parc-aș fi animaluțul tău de companie, a zis el, cu o voce caldă și blândă. Și tu ești animaluțul meu, mîța mea mică și perfectă.

— Te-ai gândit vreodată că s-ar putea întâmpla așa ceva? Să apărem așa unul în viața celuilalt?

— Cu tine alături, sunt în stare de orice. Cred c-aș putea să scriu o carte. Adică asta îmi doresc, dar chestia e că ar putea fi totul stupid sau fără rost.

— Sigur că poți, și o să fie minunată. Sunt absolut convinsă. Tânără, proaspătă și puternică, așa cum ești și tu. O să fie totuna cu tine.

— Aș vrea ca personajele mele să fie ca noi, oameni care nu vor decât să trăiască simplu și să spună ceea ce gândesc cu adevărat.

— Noi spunem ce gândim, dar e greu, nu-i așa? Poate că asta e cel mai greu lucru dintre toate, să fii sincer până la capăt.

— Kenley spune că ne grăbim. Nu înțelege de ce s-o apuc pe drumul căsătoriei, când burlăcia mi se potrivește atât de bine.

— E dreptul lui.

— Da, dar nu-i vorba doar de el. Coarne e îngrijorat că o să se aleagă praful de cariera mea. Jim Gamble zice că o să uit de tot care era scopul cu Italia după ce o să ne punem pirostriile. Kate nu vorbește nici cu tine, nici cu mine.

— Hai să nu amintim de ea, te rog. Nu acum.

— Bine, a zis el. Spuneam doar că nimeni nu pare să priceapă că *am nevoie* de asta. Am nevoie de tine. Atunci s-a ridicat în capul oaselor și m-a privit în față până când am avut senzația că o să mă topesc sub privirea lui. Sper să avem norocul să îmbătrânim împreună. Te întâlnești cu ei pe stradă, oameni care sunt căsătoriți de-atâta timp că nu mai știi care-i care. Cum ar fi?

— Mi-ar plăcea să arăt ca tine, am zis. Mi-ar plăcea să fiu tu.

Niciodată nu spusese ceva mai adevărat. Atunci, în noaptea aia, m-aș fi lepădat bucuroasă de pielea mea și aș fi îmbrăcat-o pe a lui, pentru că asta credeam eu că înseamnă dragostea. Nu simțisem oare cu doar câteva clipe în urmă cum ne dizolvam unul în altul până când nu mai rămăsese nici o diferență între noi?

Asta avea să fie cea mai dură lecție a căsniciei mele, să descopăr punctul slab al acestui raționament. Nu puteam ajunge la tot ceea ce era Ernest și el nici nu-și dorea așa ceva. Da, avea nevoie de mine ca să-i ofer siguranță și sprijin, așa cum și eu aveam nevoie de el. Dar îi plăcea și faptul că putea să se piardă în munca lui, departe de mine. Și să revină când avea chef.

Ernest își luă avânt, corpul său planând deasupra apei înainte s-o străpungă. Ieșind din nou la suprafață, începu să calce apa, întorcându-se cu fața spre mal unde stăteau Dutch și Luman, pasându-și o sticlă de rachiu de la unul la altul, în timp ce glasurile lor răsunau clar deasupra apei.

— Ești în mare formă, Wem, strigă Dutch. Mă înveți și pe mine să plonjez așa?

— Nu, strigă el ca răspuns. Nu pot să învăț pe nimeni nimic.

— Ții tu neapărat să fii așa egoist? pufni Dutch. Dar Ernest n-avea chef să răspundă, așa că se strânse ca un pietroi și se dădu la fund, căzând prin apa lacului până când se lovi de fundul plin de mușchi și acolo se lăsă dus de curent, simțind mușchiul răcoros și straniu printre degetele de la picioare.

Chiar trecuse doar o vară de când Kate și Edgar stătuseră pe mal, mâncând cireșe furate și scuipând sâmburii cărnoși spre el, care plutea prin preajmă? Kate. Draga de Kate, cu ochii ei verzi de pisică și cu picioarele netede, puternice, care-i ajungeau până la coaste. Într-o noapte, îi spusese: „Tu ești doctorul, fă-mi un control“. Iar el o făcuse, numărându-i pe rând coastele cu mâinile, de-a lungul liniei arcuite care începea de la șira spinării. Ea nu tresărise, nici nu răsese măcar. Când îi atinsese sânul, ea-și trăsese în jos costumul de baie, privindu-l. Mâinile i se opriseră în loc și încercase să respire.

— La ce te gândești, Wemedge?

— La nimic, spusese el, străduindu-se să-și controleze tremurul vocii. Sfârcul ei era perfect și-și dorea să-l atingă cu mâna, apoi cu gura. Voia să-și dea drumul prin Kate așa cum își dăduse drumul prin lac, dar se auzeau glasuri care se apropiau de ei pe aleea nisipoasă. Kate își potrivea costumul. El se ridicase repede și plonjase în apă, simțind cum îi arde tot corpul.

Kate era acum la nici doi kilometri de el, în căsuța mătușii ei Charles, împreună cu Hadley, amândouă în aceeași cameră, în niște pătuțuri cu miros de mucegai. Știa bine camera aia și toate celelalte încăperi din casă, dar îi era greu să și-o închipuie pe Hadley acolo sau în orice alt loc care-i era familiar. Când era mic, învățase să meargă pe dâmbul cu petice de iarbă din fața casei Windemere. Și asta fusese doar începutul. Acolo învățase tot ceea ce merita știut, cum să prindă un pește și să-l curețe de solzi și de măruntaie, cum să apuce un animal viu sau mort, să aprindă focul cu cremene și să se miște neauzit prin pădure. Cum să asculte. Cum să-și amintească toate lucrurile importante, ca să le poarte cu el și să le folosească oricând era nevoie.

Locul ăsta nu-l dezamăgise niciodată, dar în acea seară se simțea vag

desprins de el. A doua zi, la patru după-amiaza, avea să se însoare cu Hadley la biserica metodistă de pe Lake Street. Simțea un val de panică la gândul ăsta, de parcă ar fi fost un pește zvârcolindu-se într-o plasă întinsă, opunând instinctiv rezistență. Nu era vina lui Hadley. Căsătoria fusese numai și numai ideea lui, dar nu-i spusese cât de tare îl îngrozea. Părea să simtă nevoia să răzbească oricum și în asta, așa cum făcea de fiecare dată când ceva îl speria groaznic. Se temea de căsătorie, dar se temea și de singurătate.

Ridicându-se de pe fundul răcoros al lacului, în seara de dinainte de nuntă, îi venea greu să reziste impulsului de a fugi de Hadley sau de a se lăsa pradă confuziei. O iubea. Ea nu-l speria așa cum o făcea Kate și nici nu-l provoca s-o atingă cu ochi verzi care spuneau în întuneric: „Hai odată, Wemedge, de ce ți-e frică?” Cu Hadley, lucrurile erau aproape întotdeauna așa cum ar fi trebuit să fie. Ea era bună, puternică și devotată, și se putea baza pe ea. Aveau aceleași șanse de reușită ca toată lumea, dar dacă mariajul nu rezolva nimic și nu salva pe nimeni, câtuși de puțin? Atunci ce?

Acum, că ieșise la suprafață, îi auzea iar pe Dutch și pe Luman vorbind prostii, fără să înțeleagă absolut nimic. Apa era netedă și răcoroasă pe pielea lui, ținându-l pe loc și eliberându-l în același timp. Privi în sus la spira neagră a cerului și trase o singură gură de aer în plămâni, apoi o porni voinicește spre mal.

Ziua de 3 septembrie 1921 se anunța a fi senină, călduță și lipsită de vânt – o zi perfectă. Frunzele începuseră să se îngălbenească pe crengi, dar n-ai fi zis dacă intrai în apa lacului, care era caldă într-o cadă. Ernest ajunsese de dimineață în Horton Bay, întors pe dos după trei zile de pescuit între burlaci. Avea puntea nasului arsă de soare și ochii încercănați de la oboseală, îngrijorare sau amândouă.

— Ești pregătit suflătește? l-am întrebat când l-am văzut.

— Mai încape vorbă? a răspuns el. Blufa, dar nu asta făceam și eu? Toată lumea e îngrozită în ziua nunții, nu-i așa?

În timp ce Ernest și-a petrecut ultimele ore de libertate într-o viluță de pe strada principală din Horton Bay, pasându-și o sticlă de colocolo cu cavalerii lui de onoare, eu am ieșit după prânz la o repriză zdravănă de înot cu Ruth și Kate, domnișoarele mele de onoare.

Nu fusese deloc ușor s-o înduplec pe Kate chiar și să vină la nuntă. Fusese nevoie de un lung șir de scrisori chinuite și dificile, inițial aproape toate dinspre mine spre ea. După multe săptămâni însă, mărturisise în sfârșit: *Mă tem că am fost tare îndrăgostită de Ernest la un moment dat. Nu-mi dau seama exact de ce n-am putut să recunosc, în afară de faptul că m-a durut văzând că te-a ales pe tine și m-am simțit îngrozitor de penibil la gândul că ați râs poate amândoi pe seama mea.*

Citindu-i rândurile, m-a străbătut un junghi ascuțit de compasiune. Știam prea bine în ce hău te putea arunca iubirea neîmpărtășită și totuși iat-o pe Kate, dovedindu-mi ce bună prietenă era. Îl iubise pe Ernest și-l pierduse în fața mea, dar era totuși gata să ne susțină pe amândoi în fața familiilor și prietenilor noștri.

O admiram din tot sufletul în acea după-amiază și nu m-am putut abține să nu mă apropii înot de ea, care se bălăcea în apa mai puțin adâncă de la mal, și să-i spun:

— Ești o tipă faină, Kate.

— Și tu, Hash, a zis ea. Ochii îi înotau în lacrimi.

Bine-ar fi fost să fi știut atunci că, peste opt ani, într-un Paris la care nici măcar nu visam încă, John Dos Passos urma să cadă în mrejele farmecului lui Kate și s-o curteze intens până când ea avea să accepte să se mărite cu el. Dos fiind un personaj aproape la fel de irezistibil și de important pentru literatura americană ca Ernest, asta ar fi îndulcit cât de cât momentul – dar niciodată nu știm ce ne așteaptă, bun sau rău. Viitorul a rămas sub vălul său, iar Kate mi-a zâmbit vag și a dispărut înot în stufăriș.

Apa fusese atât de caldă și de minunată în după-amiaza aceea, încât am înotat până la trei, când mi-am dat seama oarecum panicată că era imposibil ca părul să mi se usuce până la ceremonie. Ne-am întors

fuga la căsuță, unde l-am legat cu panglici, după care mi-am pus rochia de dantelă sidefie care-mi venea atât de bine, încât am considerat că avea să compenseze pentru părul umed. Aveam niște conduri crem din mătase în picioare, o ghirlandă de flori și un vâl care-mi cădea pe spate. În mână țineam un buchet de floarea-miresei.

La patru și un sfert am intrat în bisericuța pe care Kate și Ruth o decoraseră cu nuferi, bucuria-casei și sânziene culese de pe un câmp vecin. Fâșii de soare străpungeau fereastra, încrustându-se în perete. Ernest și cavalerii lui stăteau în picioare în fața altarului, cu toții îmbujorați și superbi în pantaloni albi și sacouri albastru-închis. Cineva a strănutat. Pianistul a început să cânte *Marșul nupțial* al lui Wagner, iar eu am pornit spre altar, la brațul lui George Breaker, un prieten de familie. Sperasem că fratele meu, Jamie, o să poată veni din California să mă ducă la altar, dar era grav bolnav de tuberculoză. Fratele mamei, Arthur Wyman, fusese cea de-a doua alegere, dar și el era prea bolnav ca să vină. Eram tristă că nu aveam alături mai mulți membri ai familiei, dar nu căpătam oare în acea zi o familie nouă?

Îndreptându-mă spre amvon, am trecut pe lângă Fonnice, îmbrăcată sobru, cu o pălărie marinărească îngustă. Lângă ea stătea Roland, care mi-a zâmbit cu căldură, după care Dodie, nepoata mea, a rânjit, arătând spre genunchii lui Ernest, care tremurau ușor în pantalonii lui albi de flanelă. Să fi fost doar un alt simptom de trac sau altceva? Chiar nu știam, dar oricum era prea târziu pentru asemenea întrebări – prea târziu ca să mă opresc sau să mă răzgândesc, chiar dacă aș fi vrut. Și nu voiam.

Ceremonia a fost frumoasă și discretă și a decurs fără poticneli. Am ieșit din bisericuță în ultimele raze de soare ale zilei. Mai târziu, după o cină cu pui și tort lipicios de ciocolată și prea multe fotografii în curte, cu toată lumea mijind ochii în soare, Coarne s-a oferit să ne ducă cu mașina până la lacul Walloon, aflat în vecinătate, unde aveam să ne petrecem luna de miere la Windemere, casa de vacanță a familiei Hemingway. Grace și doctorul Hemingway ne oferiseră găzduire timp de două săptămâni, ca dar de nuntă. Se înserase când ne-am urcat în barca cu vâsle și am pornit-o pe lac. Bagajele ni se loveau de genunchi și acum, că agitația zilei trecuse, eram amândoi cuprinși de o febrilitate plăcută.

— Ești fericită? a întrebat el încetișor.

— Știi că sunt. Mai e cazul să întreb?

— Îmi place să întreb. Îmi place s-o aud, chiar dacă știu ce o să aud.

— Poate cu atât mai mult, atunci, am zis. Tu ești fericit?

— Mai e cazul să întreb?

Am râs veseli unul la altul. Aerul era umed, încremenit și plin de păsări de noapte și de liliaci ieșiți la vânătoare. Până am tras barca pe țărmul micului golf deloc adânc de la Windemere, se făcuse deja

întuneric de-a binelea. Ernest m-a ajutat să cobor malul nisipos, apoi am urcat dealul ținându-ne strâns unul de altul. Am deschis ușa, am aprins luminile și am făcut turul casei. Mama lui Ernest își făcuse o datorie din a lustrui toată casa până-i ieșise sufletul, dar, deși camerele erau curate, înăuntru era frig. Ernest a deschis o sticlă de vin pe care Grace ne-o lăsase în lada frigorifică, apoi am făcut focul în salon și am adus saltele de pe mai multe paturi ca să ne cuibărim în fața lui.

— Fonnice a fost într-o formă deosebită azi, a spus el după o vreme. Un adevărat tanc.

— Biata Fonnice, am spus eu. Pentru ea, căsnicia a fost un mare fiasco. Nu e de mirare că e așa țăfnoasă cu noi.

— Măi, da' tare ești tu fată bună, a zis el, mângâindu-mă pe păr. Ceea ce mi-a adus aminte de scăldatul de după-amiază.

— Kate s-a purtat cu adevărat eroic, nu ți se pare?

— Ba da, dar mă bucur că am depășit momentul. S-a ridicat și a traversat camera ca să aprindă lumina. Ar fi trebuit să ți-o spun dinainte, dar eu nu dorm niciodată fără un pic de lumină. E în regulă?

— Cred că da. Ce se întâmplă dacă n-o aprinzi?

— Nu vrei să știi. S-a strecurat la loc în cuibul nostru și m-a strâns tare în brațe. După ce m-au împușcat, când mintea îmi era încă zob, un ofițer italian foarte înțelept mi-a spus că singurul leac pentru asemenea frică e să te căsătorești.

— Pentru ca soția ta să aibă grijă de tine? E o perspectivă interesantă asupra căsătoriei.

— De fapt, eu am înțeles din asta că, dacă o să pot avea grijă de ea – adică de tine –, n-o să mă mai frământ atâta pentru mine. Dar poate că funcționează în ambele sensuri.

— Eu așa sper, am zis.

Trei ceasuri deșteptătoare
Ticăie
Pe policioară
Virgulă
Dar tânărul e mort de foame.

E. H., 1921

— Hai, că nu murim de foame, i-am spus lui Ernest când mi-a arătat ultima lui poezie.

— Poate că nu, dar nici în lux nu se cheamă că trăim, a zis el.

Primul nostru apartament era înghesuit și soios, într-o clădire cu două etaje, fără lift, de pe North Daerborn Street, un cartier rău famat din North Side, Chicago. Îl detestam, dar era tot ce ne puteam permite. Trăiam cu vreo două mii de dolari pe an – bani dintr-un cont de economii pe care bunicul îl deschisese pentru mine. Mai erau sau mai aveau să vină ceva bani din moștenirea mamei, deși aceia erau încă blocați pe la diverși avocați. Când scria pentru *Co-operative Commonwealth*, Ernest câștiga aproape cincizeci de dolari pe săptămână, dar își dăduse demisia la doar câteva săptămâni după ce ne întorseserăm din luna de miere, când începuse să umble bârfa că ziarul era implicat în tranzacții financiare dubioase și se îndrepta cu mare viteză spre faliment. Ernest nu voia să fie amestecat în asemenea urâtenii și-i înțelegeam motivele, mai ales dacă avea să devină un scriitor celebru, dar planurile noastre de a călători în Italia păreau din ce în ce mai puțin plauzibile.

Condițiile mizere în care locuiam îl deranjau pe Ernest mai puțin decât pe mine, pentru că el era plecat toată ziua să scrie în restaurante și cafenele. Eu eram captivă în apartament – două camere, cu baia pe culoar – și nu prea aveam cu ce să-mi omor timpul. Poate că, dacă ar fi fost altfel vremurile, m-aș fi gândit să-mi caut de lucru, dar niciodată nu făcusem mai mult decât voluntariat și cel puțin ideea de a mă dedica gospodăriei mă atrăgea. Îmi lipsea energia Domiciliului, dar Kate plecase la Buffalo, la școala de jurnalism, iar Ernest și Kenley erau la cuțite. Îi era în continuare dator lui Kenley cu chiria pe multe luni înainte de nuntă, dar, pe măsură ce trecea timpul, Ernest se încăpățâna și mai tare să rămână pe poziții, dând vina pe Kenley că ar fi încercat să-l escrocheze. Nu-i plătea, iar Kenley era foc și pară și până la urmă a trimis o scrisoare în care-i spunea lui Ernest să vină să-și ia lucrurile de unde le lăsase.

Ernest i-a replicat brutal, sacrificând prietenia ca pe o nimica toată. Eu știam că regreta pierderea și propriile-i greșeli, dar nu voia să

recunoască. Era destul de demoralizat pe atunci. Primise iarăși câteva refuzuri pentru povestirile trimise la reviste, ceea ce-i rănea orgoliul. Una era să scrie pe apucate și să nu aibă succes. Dar acum se dedicase artei lui, lucra în fiecare zi și tot dădea greș. Ce spunea asta despre viitor?

Desigur, pe când Ernest îmi făcea curte, existaseră momente când se demoraliza și-și pierdea încrederea în sine. O scrisoare sumbră de la el putea fi destul de intimidantă, dar după câteva zile tonul lui devenea mai vesel și mai optimist. Schimbările lui de dispoziție erau mai greu de suportat văzute de aproape. De fapt, prima oară când s-a întâmplat, și asta a fost la puțin timp după nuntă, am fost mai tulburată decât aş fi fost dispusă să recunosc.

Se întorsese într-o zi acasă, după ce lucrase într-o cafenea, arătând de-a dreptul jalnic. Chipul îi era supt și lipsit de expresie; avea ochii roșii de la epuizare. M-am gândit că poate se îmbolnăvise, dar el mi-a alungat teama cu o ridicare din umeri.

— Am stat prea mult în mintea mea, atâta tot. Ce-ar fi să facem o plimbare?

Era noiembrie și destul de frig, dar ne-am încotoșmănat și am umblat agale o bună bucată de drum, mergând spre lac. Ernest tăcea și eu nu l-am presat. Când am ajuns pe mal, începuse deja să se întunece, iar apa era învolburată. Cu toate astea, cam la un kilometru și jumătate am văzut un temerar sau un nesăbuit într-o bărcuță cu vâsle care se legăna sinistru, luând apă la bord.

— Ce-ar zice Darwin dacă l-ar vedea pe mocofanul ăsta? a zis Ernest, cu o tentativă de zâmbet crispat.

— Aha, am făcut eu. Mă temeam că n-am să mai văd deloc dinții ăștia frumoși.

— Îmi pare rău. Nu știi ce e cu mine. Și-a luat capul în mâini și a oftat. Fir-ar să fie, a șoptit el cu furie, apoi a început să se lovească tare cu pumnii peste frunte.

— Ernest! am zis, iar el s-a mai lovit o dată.

A început să plângă sau cel puțin așa bănuiesc; și-a ascuns fața în mâini.

— Te rog, spune-mi ce s-a întâmplat, am zis. Mie poți să-mi spui orice.

— Nici măcar nu știu. Sunt terminat. N-am dormit deloc azi-noapte.

— Regreți că ne-am căsătorit? I-am căutat privirea. Pot să accept dacă-i așa.

— Nu știu. Doar că-s așa de confuz. S-a frecat tare la ochi cu mânecile hainei de lână. Am tot felul de coșmaruri și sunt așa de adevărate. Aud cum explodează obuzele, simt cum îmi bălțește sângele în ghețe. Mă trezesc nădușit. Mi-e frică să dorm.

Am simțit un val de iubire maternă față de el, îmi venea să-l cuprind

strâns în brațe până când îi trecea răceala din inimă.

— Hai să mergem acasă, am zis.

Am luat-o tăcuți înapoi spre casă. Când am ajuns, l-am dus pe Ernest direct în dormitor și l-am dezbrăcat cum făcea mereu mama cu mine când eram bolnavă. L-am învelit bine în pături, apoi i-am masat umerii și brațele. După câteva minute, a adormit. Am luat o pătură și m-am așezat pe un scaun, într-un colț, să-l veghez. Abia atunci mi-am permis să-mi conștientizez propria neliniște la adevăratele ei proporții. *Atât de confuz*, spusese el, și citeam asta în ochii lui, care-mi aminteau de ochii tatălui meu. Ce însemnau toate astea? Să fi fost criza asta legată de experiențele lui din război? Oare amintirile astea se abăteau din când în când asupra lui, să-l chinuie, sau era ceva mai personal? Oare tristețea asta era parte din Ernest în același fel fatal în care fusese parte din tatăl meu?

Din celălalt colț al camerei, Ernest a scos un sunet scurt, animalic, și s-a întors cu fața la perete. Mi-am înfășurat mai strâns pătura în jurul umerilor și m-am uitat pe fereastra dormitorului nostru la cerul furtunos de noiembrie. Începuse să plouă tare și speram că bietul nefericit din bărcuța cu vâsle reușise să ajungă pe țărm. Deși nu toată lumea care iese în furtună vrea să fie salvată. O aflasem pe pielea mea în vara când murise Dorothea. Ajunseserăm teferi, eu și prietenul meu de peste vară, în Ipswich Bay, dar asta din pură întâmplare. Dacă valurile turbate s-ar fi ridicat să mă înghită, le-aș fi lăsat. În acea zi îmi dorisem să mor – chiar îmi dorisem –, și mai avusesem zile din astea. Nu multe, dar avusesem, așa că, privindu-l pe Ernest cum tresare într-un somn agitat, m-am întrebat, inevitabil, dacă treceam cu toții prin așa ceva. Și, dacă treceam și *dacă* supraviețuiam, atunci asta ținea numai și numai de noroc?

După câteva ore, Ernest s-a trezit și m-a strigat prin întunericul din cameră.

— Sunt aici, am spus, apropiindu-mă de el.

— Îmi pare foarte rău, a zis el. Mai am momente din astea, dar n-aș vrea să crezi că te-ai ales cu o gloabă la afacerea asta.

— De la ce se declanșează?

El a ridicat din umeri.

— Nu știu, pur și simplu.

M-am întins tăcută lângă el și l-am mângâiat ușor pe frunte în timp ce vorbea.

— După ce m-au împușcat, o vreme mi-a fost tare greu. Dacă era zi și aveam ce face, pescuiam sau munceam, orice, îmi era bine. Și noaptea la fel, dacă țineam lumina aprinsă și reușeam să mă gândesc la altceva înainte să adorm. Dacă reușeam să enumăr toate râurile pe care le văzusem în viața mea. Sau să-mi reprezint în minte un oraș în care locuisem, încercând să-mi amintesc toate străzile, barurile faine și

oamenii pe care îi cunoscusem acolo și ce-mi spusese. Dar alteori era prea liniște și beznă, și începeam să-mi aduc aminte chestii pe care nu le-aș fi vrut deloc în mintea mea. Știi cum e?

— Da, pe undeva știi. L-am strâns tare în brațe. Dar tot mă speria. Nu mi-am dat seama niciodată că tata era atât de nefericit, după care s-a dus. Se adunaseră prea multe pentru el. M-am întrerupt, căutând cuvintele potrivite. Crezi că o să-ți dai seama când o să fie prea mult pentru tine? În timp util, vreau să zic.

— Vrei o promisiune?

— Poți?

— Cred că da. Pot să încerc.

Ce incredibil de naivi am fost amândoi în acea noapte. Ne-am agățat strâns unul de altul, făcând legăminte pe care nu le puteam respecta și care n-ar fi trebuit niciodată rostite. Așa e dragostea uneori. Îl iubeam deja mai mult decât iubisem vreodată ceva sau pe cineva. Știam că avea nevoie de mine la modul absolut și aș fi vrut să rămână așa pentru totdeauna.

Încercam să mă țin tare de dragul lui Ernest, dar viața mea la Chicago nu era deloc roz. Faptul că el era absorbit de munca lui mă făcea să conștientizez dureros că eu n-aveam nici o pasiune. Exersam încă la pian pentru că era un obicei de-o viață, dar era o pianină închiriată, și nu elegantul Steinway din copilăria mea, iar curentul din apartament îi făcea harcea-parcea acordajul. Pentru că nu mai aveam nici un prieten la Chicago, treceau săptămâni întregi fără să vorbesc cu nimeni în afară de Ernest și de domnul Minello, băcanul din capătul străzii. În fiecare după-amiază, străbăteam cele trei cvartale până la piață și mă așezam la o vorbă cu el. Uneori pregătea ceai pentru amândoi – niște ierburi tari cu gust de ciuperci și cenușă – și sporovăiam ca niște precupețe. El era văduv, un om cu suflet bun care-și dădea seama când o femeie se simțea singură.

Domnul Minello a fost cel care m-a ajutat să organizez prima mea cină cu invitați ca femeie măritată, pentru Sherwood Anderson și soția lui, Tennessee. Kenley i-l prezentase pe Ernest lui Anderson în primăvară, înainte să se certe. *Winesburg, Ohio* era încă pe val, iar lui Ernest nu-i venea să creadă că Anderson acceptase să-l primească, darămite că mai și ceruse să se uite peste povestirile lui. Anderson considerase că Ernest avea potențial și se oferise să-l ajute, pe cât posibil, să se lanseze în carieră, dar imediat după asta el și Tennessee plecaseră din State într-un lung tur al Europei. Abia se întorseseră în oraș când Ernest l-a căutat și i-a invitat pe amândoi la noi la cină. Eram încântată că-i voi cunoaște, dar și panicată. Cum s-o scot la capăt când apartamentul nostru era atât de jalnic?

— Lumină slabă, spusese domnul Minello, încercând să mă calmeze. Fii zgârcită cu lumânările, dar nu și cu vinul. Și gătește ceva cu sos de

smântână.

N-aveam eu cine știe ce talent în bucătărie, dar a fost totuși o seară reușită. Anderson și soția lui s-au purtat amândoi cu o politețe desăvârșită și s-au prefăcut că nu observă în ce condiții groaznice locuiam. Mi-au fost amândoi simpatici de la început, mai ales Anderson, care avea o față interesantă. Uneori părea ștearsă și total inexpressivă – moale, banală și tipică pentru Midwest. Alteori căpăta o intensitate dramatică ce imprima ansamblului o asprime și o energie minunate. Era aproape maiestuos când a adus vorba despre Paris, la cină.

— Ce zici de Roma? a întrebat Ernest, informându-l despre vechile noastre planuri de a ne muta în Italia.

— Desigur, Roma are farmecul ei, a zis Anderson, suflând fumul peste farfuria lui goală, *la dolce vita* și așa mai departe. Ce să nu-ți placă la Italia? Dar, dacă vrei să faci o treabă serioasă, Parisul e de tine. Acolo sunt acum adevărații scriitori. Cursul de schimb e convenabil. Ai ce face la orice oră. Totul e interesant și fiecare își aduce contribuția. Paris, Hem. Să te gândești la asta.

În noaptea aceea, când ne-am vârat în pătuțul nostru rece, lipindu-ne unul de altul ca să ne încălzim mâinile și picioarele, Ernest m-a întrebat cum mi se pare ideea.

— Putem să ne reorientăm așa de repede? Am făcut o grămadă de planuri.

— Roma o să fie tot acolo când o să avem chef – dar Parisul...! Vreau să merg unde duce curentul. Anderson știe ce vorbește și, dacă zice el că la Paris e de noi, atunci ar trebui măcar să ne gândim serios la asta.

Pe atunci eram încă atât de săraci, încât nici n-ar fi avut rost să discutăm, dar apoi am aflat că murise unchiul meu, Arthur Wyman, și-mi lăsase moștenire opt mii de dolari. Fusesse multă vreme bolnav, totuși era un cadou cu totul neașteptat. Banii ăștia – o avere pentru noi – ne-au asigurat peste noapte plecarea în străinătate. Imediat cum am aflat, Ernest l-a vizitat pe Sherwood la biroul lui din centru și i-a spus că ne hotărâserăm pentru Paris. Ne putea netezi cumva drumul? Unde să mergem? În ce cartier? Cum era mai bine să procedezi?

Anderson i-a răspuns pe rând la toate întrebările. Montparnasse era cartierul ideal pentru artiști și scriitori. Până ne găseam casă, ne recomanda să stăm la Hôtel Jacob, lângă rue Bonaparte. Era curat, convenabil ca preț și erau o mulțime de intelectuali americani acolo sau prin preajmă. La sfârșit, Anderson s-a așezat la birou și i-a scris lui Ernest scrisori de recomandare către mai mulți expatriați celebri pe care-i întâlnise și cu care se împrietenise recent, printre care Gertrude Stein, James Joyce, Ezra Pound și Sylvia Beach. Toți erau sau aveau să devină curând titani ai artelor și literelor, dar pe atunci noi nu știam

asta, ci doar că scrisoarea lui Anderson avea să fie crucială ca recomandare. Ernest i-a mulțumit pentru tot și a alergat acasă să-mi citească mie scrisorile cu voce tare în bucătăria noastră întunecoasă, toate spunând în mare același lucru, anume că acest Ernest Hemingway era un tânăr jurnalist fără experiență, dar foarte promițător, al cărui „talent extraordinar“ avea să-l propulseze cu mult peste sfera jurnalismului.

În noaptea aceea, în pat, stând de vorbă și visând la Paris, i-am șoptit lui Ernest la ureche:

— Sunteți cumva tânărul scriitor promițător căruia i s-a dus vestea?

— Doamne, așa sper. M-a strâns tare în brațe.

Pe 8 decembrie 1921, când *Leopoldina* a ridicat ancora în direcția Europa, eram și noi la bord. De-abia acum începea viața noastră împreună. Ne țineam strâns unul de altul și priveam marea. Era inimaginabil de vastă și la fel de frumoasă pe cât era de primejdioasă – iar noi le voiam pe toate.

Primul nostru apartament la Paris a fost pe Cardinal Lemoine numărul 74, două camere ciudate ca formă la etajul patru al unei clădiri care se învecina cu o sală de dans, un *bal musette*, unde puteai să-ți cumperi la orice oră din zi bilet ca să-ți târșâi picioarele pe ring în timp ce un acordeon zdrăngănea o melodie vioaie. Anderson recomandase Montparnasse, dar nu ne permiteam să stăm acolo, cum nu ne permiteam nici una dintre zonele mai șic. Țsta era vechiul Paris, al Cincilea Arondissement, departe de cafenelele și restaurantele bune și forfotind nu de turiști, ci de parizieni din clasa de jos cu căruțurile, caprele și coșurile lor cu fructe, cu mâinile întinse după pomană. Atâția soți și fii pieriseră în război, încât rămăseseră mai mult femei, copii și bătrâni, ceea ce, alături de toate celelalte, te aducea cu picioarele pe pământ. Strada pietruită urca și șerpuia de pe malul Senei, de la Pont Sully, terminându-se în Place de la Contrescarpe, o piațetă care duhnea de la bețivii care se revărsau din bistrouri sau dormeau pe praguri. Întâi vedeai o grămadă enormă de zdrențe, după care grămada începea să se miște și-ți dădeai seama că era un amărât care adormise beat. Pe străduțele înguste din jurul piațetei, vânzătorii de cărbune umblau în sus și-n jos cântând și purtând în spate sacii lor murdari cu *boulets*. Ernest s-a îndrăgostit de oraș la prima vedere; mie îmi era dor de casă și eram dezamăgită.

Apartamentul era gata mobilat, cu un set de sufragerie hidos, din stejar, și un pat uriaș din imitație de mahon, cu ornamente aurii. Salteaua era de bună calitate, ceea ce era firesc pentru Franța, unde toată lumea părea să le facă pe toate în pat – se mânca, se lucra, se dormea, se făcea multă dragoste. Era cam singurul lucru din apartament pe placul nostru, poate cu excepția minunatei policioare negre de deasupra șemineului din dormitor.

Ne-am apucat imediat să rearanjăm mobila, mutând masa de sufragerie în dormitor, și o pianină închiriată în sufragerie. După asta, Ernest s-a așezat la masă și a început să scrie o scrisoare pentru familia lui, care aștepta cu nerăbdare vești de la noi, în timp ce eu am despachetat porțelanurile primite ca dar de nuntă și cele câteva lucruri drăguțe pe care le luaserăm cu noi, de pildă serviciul drăgălaș pentru ceai primit de la Fannie și Roland, decorat cu trandafiri și frunzulițe într-o nuanță de roz somon. În timp ce purtam în brațe ceainicul rotund și mă gândeam unde să-i găsesc un loc în bucătăria mea minusculă, medievală, m-a săgetat deodată așa un dor de casă, că am început să plâng. Nu tânjeam neapărat după St. Louis, ci după o idee mai generală și mai vagă de „acasă” – oameni și obiecte familiare, dragi. Mi-am amintit de veranda spațioasă din casa alor mei

din Cabanné Place, unde locuiserăm până se sinucisese tata: leagănul care țârâia ca un greier când mă așezam în el, capul meu pe o pernă, ochii ațintiți asupra lambriului perfect lăcuit de deasupra mea. În câteva minute mă înmuiasem atât de rău de dor, încât a trebuit să las jos ceainicul.

— Mi se pare mie sau mâța mea pufoasă se smiorcăie? a întrebat Ernest din dormitor.

— Mă tem că da, am spus. M-am dus la el, înlănțuindu-i gâtul cu brațele și vârându-mi fața udă în gulerul lui.

— Biata mâța plouată, a zis el. Și eu mă simt la fel.

Masa era lipită de o fereastră îngustă, prin care vedeam muchiile aspre ale clădirilor și magazinelor vecine și cam atât. Peste cinci zile era Crăciunul.

— Când eram mică, mama agăța coronite de vâsc la ferestrele cu geamuri roșii din salon. La lumina soarelui sau a lumânărilor, totul strălucea. Asta însemna Crăciunul.

— Hai să nu vorbim despre asta, a zis el, ridicându-se să mă ia în brațe. Mi-a tras capul la pieptul lui, acolo unde știa că mă simt mai ocrotită. Auzeam acordeonul din sala de dans prin pereți și scândurile podelei și am început să ne mișcăm în ritmul lui, legănându-ne ușor.

— O să ne acomodăm, a zis el. O să vezi.

Am dat din cap la pieptul lui.

— Poate că n-ar strica să mergem acum la cumpărături, ca să avem ce pune de Crăciun în șosete. Ca să se înveselească mâța.

Am dat iar din cap și am pornit în expediția prin magazine. La fiecare etaj al clădirii, pe palier, erau câte o chiuvetă și o toaletă comună, pe care o foloseai cocoțat pe două pedale. Duhurile erau cumplite.

— E barbar, am zis. Trebuie să existe un sistem mai bun.

— Presupun că e mai bine decât să te piși direct pe geam, a zis el.

Când am ieșit în stradă, am luat-o la stânga ca să coborâm și ne-am oprit în pragul sălii de dans să aruncăm o privire înăuntru, unde doi marinari se frecau obscen de două fete, amândouă groaznic de slabe și rujate excesiv. Deasupra siluetelor, șiruri de felinare de tablă aruncau umbre pestrițe din cauza cărora încăperea părea să se legene și să se învârtască grețos.

— Aici e cam ca la bâlci, am zis.

— Îmi închipui că e mai plăcut când ești beat, a zis el și am căzut imediat de acord că totul avea să fie mult mai vesel dacă ne îmbătam și noi.

Încă nu ne orientaserăm foarte bine, dar am luat-o mai mult sau mai puțin spre Sena pe o stradă șerpuitoare, trecând de Sorbona și de Teatrul Odéon până când am dat peste Pré aux Clercs, o cafenea de pe rue des Saints-Pères care părea primitoare. Am intrat, așezându-ne la

o masă lângă niște studenți englezi la Medicină care discutau sec despre efectele alcoolului asupra ficatului. Probabil că tocmai avuseseră de-a face cu niște cadavre.

— Vă ofer ficatul meu după ce-mi fac treaba cu el, a glumit Ernest cu ei. Dar nu în seara asta.

Când am plecat noi din State, Prohibiția era în toi și, chiar dacă nu renunțaserăm niciodată la băutură – renunțase cineva? –, era o ușurare să poți comanda și savura alcool în public. Am comandat Pernod, care era verzui și arăta sinistru după ce-i adăugai apa și zahărul, și am încercat să ne concentrăm pe el, și nu pe mâncare, care a fost un *coq au vin* dezamăgitor, cu rondele cenușii de morcovi plutind în zeamă.

— E nefiresc să fii atât de departe de casă de Crăciun. Ar trebui să avem un brad adevărat, vâsc și un curcan gras rumenindu-se în cuptor, am spus eu.

— Poate, a zis el. Dar avem Parisul. Asta ne-am dorit.

— Da, am zis. Dar o să ne întoarcem acasă la un moment dat, nu?

— Bineînțeles că da, a zis el, dar privirea i se întunecase de la ceva – amintire sau îngrijorare. Mai întâi trebuie să găsim o cale de a reuși aici. Crezi că o să reușim?

— Categoric, am blufat eu.

Pe fereastra cafenelei, străzile erau întunecoase și nu trecea decât un cal trăgând după el o căruță-vidanjă, ale cărei roți aruncau umbre îngemănate.

El i-a făcut semn chelnerului să vină să ne mai aducă un rând de Pernod și ne-am pus serios pe băut. Când s-a închis localul, eram atât de afumați, că a trebuit să se ținem unul de altul ca să putem merge. La deal era categoric mai greu decât la vale, mai ales în starea în care eram, dar am răzbit încet, încet, oprindu-ne să ne odihnim pe praguri, sărutându-ne dulceag la răstimpuri. Țasta era un lucru pe care puteai să-l faci la Paris fără să atragi atenția.

Acasă am vomitat amândoi, unul după altul, în oala de noapte. Sala de dans răsuna încă de bețivi când ne-am dus la culcare; acordeonul ajunsese la paroxism. Ne-am ghemuit frunte lângă frunte, asudați și cu o senzație de greață, cu ochii deschiși pentru ca lumea să nu se învârtască nebunește. Și, chiar înainte de a adormi, am spus:

— O să ne aducem aminte de asta. Într-o zi o să spunem că acordeonul ăsta a fost sunetul primului nostru an la Paris.

— Acordeonul, curvele și borâțul, a zis el. Asta-i muzica noastră.

A plouat mai toată luna ianuarie, iar când n-a mai plouat, iarna pariziană a devenit senină și usturător de friguroasă. Ernest crezuse că putea să scrie oriunde, dar după câteva săptămâni de lucru în apartamentul înghesuit, mereu cu mine pe cap, și-a găsit de închiriat o cameră foarte aproape de noi, pe rue Descartes. În schimbul a șazeci

de franci pe lună, a primit o cameră la mansardă nu cu mult mai spațioasă decât un closet, dar era perfectă pentru nevoile lui. Nu voia nimic care să-l distragă, iar acolo nici nu era nimic. Biroul lui avea vedere la inesteticele acoperișuri și hornuri ale Parisului. Era frig, dar frigul poate ajuta la concentrare, și avea un mic mangal în care putea să aprindă grămezi de crenguțe ca să-și încălzească mâinile.

Ne-am creat o rutină, trezindu-ne în fiecare dimineață împreună și spălându-ne fără să vorbim, pentru că el începea deja să lucreze în minte. După micul dejun, pleca îmbrăcat cu jacheta ponosită și tenișii găuriți în talpă. Se ducea în cămăruța lui și se lupta toată ziua cu frazele. Când se făcea prea frig ca să lucreze sau gândurile i se împâcleau prea tare, umbla ore în șir pe străzi sau pe aleile frumos îngrijite ale Grădinilor Luxembourg. Pe Bulevardul Montparnasse se înșirau mai multe cafenele – Dôme, Rotonde, Select – unde artiști expatriați își dădeau aere, spuneau baliverne și beau până li se făcea rău. Pe Ernest îl dezgustau.

— De ce unul din doi oameni pe care-i cunoști zice că-i artist? Un artist adevărat nu simte nevoia să bată toba pe chestia asta, că n-are timp. Își face treaba, se căznește în tăcere și nimeni nu-l poate ajuta cu nimic.

Îmi dădeam seama foarte bine de ce să pierzi vremea în cafenea nu se chema muncă, dar mă întrebam în același timp dacă toată lumea era la fel de serioasă și de inflexibilă ca Ernest când venea vorba de arta sa. Îmi închipuiam că existau o mulțime de scriitori care lucrau la ei acasă și care puteau suporta să le faci conversație la micul dejun, de pildă. Care reușeau să doarmă bine mersi noapțile fără să se perpelească, să se plimbe de colo-colo sau să mâzgălească într-un carnețel cu o singură lumânare care fumea și tremura. Îi simțeam lipsa lui Ernest toată ziua, dar eu nu păream să-i lipsesc lui, cel puțin câtă vreme avea de lucru. Când i se făcea dor de lume, dădea fuga la Cézanne-urile și Monet-urile de la Musée du Luxembourg, convins că aceștia reușiseră deja ceea ce se zbătea și el să facă – să distileze locuri, oameni și obiecte până la trăsăturile lor esențiale. Râul lui Cézanne era mălos și pământiu și deci cu atât mai realist. Asta urmărea și Ernest – iar uneori drumul până acolo era chinuitor de lent. Venea de multe ori acasă arătând epuizat, înfrânt, de parcă s-ar fi luptat toată ziua cu saci de cărbuni, și nu cu un șir de fraze.

În timp ce Ernest lucra, eu mă ocupam de gospodăria noastră, făcând patul, măturând, ștergând praful și spălând vasele rămase de la micul dejun. Când dimineața era pe sfârșite, ieșeam în stradă cu un coș pentru piață și mergeam la cumpărături, umblând după chilipiruri. Chiar dacă era pe Malul Drept al Senei și nicidecum aproape de apartamentul nostru, îmi plăcea să merg pe jos până la Les Halles, piața în aer liber supranumită Stomacul Parisului. Adoram labirintul

de tarabe și standuri cu marfă mai exotică decât văzusem vreodată în țară. Erau toate soiurile posibile de vânat, căprioară și mistreț și adevărate piramide de iepuri moi, atârând fără vlagă. Totul era prezentat natur, cu copitele, colții și blana intacte, ca să-ți dai seama exact cu ce ai de-a face. Deși era tulburător să te gândești că aceste ființe zburdaseră până nu demult pe câmpurile și la fermele din vecinătate, era ceva aproape frumos în simpla cantitate și varietate a mărfurilor expuse, toate comestibile într-un fel sau altul. Nu prea aveau decât o vagă idee despre ce s-ar putea face cu cele mai multe dintre ele – fazani și găște nejumulte sau coșurile cu păsările cenușii care-mi erau necunoscute –, dar îmi plăcea să mă uit înainte s-o pornesc spre tarabele cu fructe și legume. Întotdeauna zăboveam mult mai mult decât era nevoie, plimbându-mă și admirând banițele cu praz și păstârnac, portocale, smochine și mere cu coajă groasă.

Dar pe aleile din spatele pieței, fructele și carnea putrezeau în lăzi. Mișunau șobolani; porumbeii se îngrămădeau și se ciuguleau sălbatic unii pe alții, lăsând în urmă pene și păduchi. Asta era realitatea, și chiar dacă viața alături de Ernest mă făcuse mai tolerantă la real decât fusesem vreodată, mă dezgusta totuși. Era ca și cum te-ai fi uitat în șanțurile de scurgere de la Place de la Contrescarpe, unde vopselele colorate se revărsau în voie din cărucioarele florarilor: falsă splendoare efemeră, iar dedesubt urâtenie. Ce spusese Ernest odată, demult, la Chicago? *Iubirea e o mincinoasă frumoasă*? Și frumusețea era o mincinoasă. Când am văzut prima oară șobolanii, mi-a venit să arunc cât colo coșul și să fug, dar nu eram destul de bogați ca să ne permitem gesturi simbolice. Așa că am mers mai departe.

De pe străduțele mizere care se răsfireau de la Les Halles, am luat-o pe jos spre Sena. Unde începea Pont Neuf, cheiul era aspru și impunător. Un vânt rece mă sfredelea prin mantoul subțire, dar chiar de partea cealaltă era Île Saint-Louis, cu casele splendid păstrate și străzile elegante care făceau din ea o oază. M-am plimbat toată ziua pe insulă până am dat de un parc în capăt, înțesat de castani desfrunziți, apoi am coborât pe o mică scară până la apă. Pescarii strângeau plasele cu *goujon* și-i prăjeau pe loc. Am cumpărat câțiva înveliți într-un ziar și m-am așezat pe zid uitându-mă la barjele care treceau pe sub Pont Sully. Cuibul de pești era crocant sub zăpada zgrunțuroasă a sării și mirosea atât de simplu și de bine, încât mi-am zis că putea fi un colac de salvare. Unul mic. Doar pentru moment.

— E așa de frumos aici că te doare, a spus Ernest într-o seară în timp ce ne duceam să cinăm la un bistrou de pe rue des Saint-Pères, pe care începuserăm să-l frecventăm. Tu nu te-ai îndrăgostit de locul asta?

Nu, încă nu eram îndrăgostită – dar mă copleșea. Să te plimbi pe cele mai frumoase străzi din Paris era ca și cum cortina unui circ fantastic s-ar fi dat la o parte, ca să poți admira la orice oră ciudățenia și splendoarea. După austeritatea impusă de război, când industria textilă se prăbușise și marile case de modă trăseseră obloanele, mătășurile viu colorate se revărsau acum pe străzile Parisului ca apa – albastru și verde persan, nuanțe de portocaliu și auriu frapante. Inspirat de orientalismul companiei Ballets Russes, Paul Poiret îmbrăca femeile în șalvari, turbane cu franjuri și șiraguri peste șiraguri de perle. La polul perfect opus, Chanel începea și ea să-și lase amprenta, așa că printre atâtea culori vedeai pete clare, geometrice de negru. A fi *chic* ajunsese tot mai des să însemne o tunsoare scurtă, băiețească, unghii lăcuite în culori tari și porttigarete de fildeș incredibil de lungi. Mai însemna și o siluetă subțire, famelică – dar asta nu mi se potrivea deloc. Chiar și când am suferit de foame, fața mi-a rămas la fel de rotundă, iar brațele, la fel de durdulii. În plus, hainele nu mă preocupau îndeajuns ca să caut ceva care să mi se potrivească. Purtam ce era mai comod și mai ușor de întreținut, fuste lungi de lână, pulovere lălâi și pălării cloș de lână. Pe Ernest nu părea să-l deranjeze. Ba chiar i se păreau ridicole femeile excesiv de împopoțonate. Asta ținea de preferința lui pentru toate lucrurile simple – mâncarea bună, nepretențioasă, vinul țărănesc aproape vâscos, țăranii cu limbaj și valori nesofisticate.

— Vreau să scriu o singură propoziție adevărată, spunea el. Dacă aş putea să scriu zilnic câte o propoziție simplă și adevărată, aş fi mulțumit.

Avusese spor de când ne mutaserăm la Paris, meșterind întruna la o povestire pe care o începuse în luna noastră de miere la Windemere și care se numea *În Michigan*. Era despre un fierar și o fată în casă din Horton Bay care se întâlnesc și se descoperă sexual unul pe celălalt. Îmi citise și mie niște pasaje de la început, unde descria orașul, casele, lacul și alea nisipoasă, încercând să redea totul la fel de simplu și de pur ca în amintirea lui, și n-am putut decât să mă mir de cât erau de brute și de reale.

Ambițiile lui legate de scris erau teribile și însemnau totul pentru el. Scrisul era pentru el ceea ce era religia pentru alții – și totuși ezita să trimită scrisorile de recomandare ale lui Sherwood Anderson vreunui

dintre expatriații americani celebri. Bănuiesc că se temea că aveau să-l respingă din prima. Se simțea mai în largul lui împrietenindu-se cu clasa muncitoare din Paris. Eu vorbeam o franceză rigidă, de școlăriță, dar el prinsese din zbor pe ici, pe colo în timpul războiului, o vorbire populară, necizelată, potrivită pentru discuțiile legate la colț de stradă cu bucătarii, hamalii și mecanicii auto. Printre ei putea fi el însuși fără a simți nevoia să se apere.

Însă în seara aceea, după cină, urma să ne întâlnim cu Lewis Galantière, unul dintre prietenii scriitori ai lui Sherwood. Lewis venea din Chicago și lucra acum la Camera Internațională de Comerț. Era cunoscut pentru gusturile lui alese, iar când Ernest l-a întâlnit în sfârșit în apartamentul lui din rue Jean-Goujon, casa era plină de antichități care păreau scumpe și de gravuri pe care mi le descrisese în detaliu când se întorsese acasă la mine.

— Toate mesele și scaunele au picioare subțiri, fusiforme. Cam pretențios pentru gustul meu, dar se vede că omul are stil.

Eram intimidată de întâlnirea cu Galantière, pentru că eu nu eram nici pe departe elegantă și simțeam că nu mă potrivesc deloc cu Parisul. Dacă femeile din Paris erau niște păunițe, eu eram o găinușă de curte. Recent cedasem presiunilor și-mi scurtasem părul – probabil că am fost ultima dintre americance care s-a tuns – și nu-mi plăcea deloc. Arătam ca un băiețoi cu obrajii ca mărul și, chiar dacă Ernest spunea că-i place mult cum arăt, de fiecare dată când mă zăream într-o oglindă, îmi venea să plâng. O fi fost el demodat și victorian, dar părul meu fusese al meu – eu. Acum ce mai eram?

Lewis se oferise să ne facă cinste cu o cină la Michaud's, un restaurant la modă în fața căruia mă mai oprisem doar ca să mă zgâiesc pe geam. Când am ajuns, m-am oprit la ușă și mi-am tras în van de haine, dar Ernest nu părea deloc conștient de stânjeneala mea. Mă ținea strâns de cot și mă împingea ușor, dar insistent spre Lewis, spunând:

— Ea e fata aia deșteaptă și grozavă despre care ți-am împuiat capul.

— Hadley. E o onoare și o plăcere, a zis Lewis în timp ce eu m-am înroșit intens. Mă simțeam încă jenată, dar îmi făcea plăcere să aflu că Ernest era mândru de mine.

Lewis avea douăzeci și șase de ani, era brunet, subțire și avea un farmec nebun. Făcea niște imitații foarte amuzante, dar, când ne-a arătat cea mai bună imitație de James Joyce de care era în stare a trebuit să ne-o explice. Îl zăriserăm pe Joyce de câteva ori pe străzile din Montparnasse, cu părul lui pieptănat cu grijă, ochelarii fără rame și haina lălăie, dar nu-l auziserăm niciodată vorbind.

— *Vorbește*, să știți, a insistat Lewis, dar numai dacă-l oblige. Cic-ar avea vreo câteva sute de copii.

— Eu am văzut două fete, am zis eu.

— Două sau două sute, la Paris e totuna, nu-i așa? Cică abia se descurcă să le dea de mâncare, dar dacă treci pe-aici, pe la Michaud's, în fiecare zi din săptămână la ora cinci fix, o să vezi toată liota mâncând găleți întregi de stridii.

— Toată lumea spune că *Ulise* e grozavă, a zis Ernest. Am citit și eu câteva capitole în foileton. Nu seamănă cu ce știu eu, dar, oricum, acolo se întâmplă lucruri importante.

— E de-a dreptul genială, a zis Lewis. Nimic n-o să mai fie la fel după Joyce, dacă e să-l credem pe Pound. Ai fost acasă la Pound?

— Urmează, a zis Ernest, deși nici lui nu-i trimisese scrisoarea de recomandare.

— Trebuie să te duci, frățioare. Nu toată lumea poate să-l suporte pe Pound, dar e obligatoriu să-l cunoști.

— Ce-i așa de dificil la Pound? am întrebat eu.

— El însuși, ca să-ți spun drept. Lewis a râs. O să vezi. Dacă Joyce e profesorul liniștit cu bastonul și mantoul lui ponosit, Pound e dracul gol, fudul și pe jumătate smintit de la discuțiile despre cărți și artă.

— Eu l-am văzut pe dracul, a zis Ernest, terminându-și vinul din pahar, și nu dă doi bani pe artă.

La sfârșitul serii, eram cu toții beți și ajunseserăm la noi acasă, unde Ernest trăgea de Lewis ca să-l convingă să boxeze cu el.

— Jumătate de rundă, să ne distrăm și noi, îl momea el, dezbrăcându-se până la brâu.

— Niciodată nu le-am avut cu bătaia, a zis Lewis, dând înapoi – dar după încă vreo câteva cocteiluri, a cedat în sfârșit. Ar fi trebuit să-l previn cumva că, orice ar fi zis Ernest, sportul nu era niciodată doar o distracție pentru el. Îi văzusem expresia din ochi la Chicago, când era cât pe ce să-l lase lat pe Don Wright pe podeaua lui Kenley. Și meciul ăsta s-a desfășurat identic, moment cu moment. În primele câteva minute, a fost o prostea destul de plăcută, amândoi bărbații ghemuiți pe poziții, cu genunchii îndoiți, pumnii întinși și strânși. Era atât de evident că Lewis nu era cine știe ce sportiv, încât am crezut că Ernest o s-o lase baltă definitiv, dar apoi, fără să fi fost provocat în vreun fel, a lansat un pumn adevărat, în plin, din umăr.

Pumnul a lovit zdravăn. Capul lui Lewis a țâșnit pe spate, apoi a revenit în față, iar ochelarii i-au zburat într-un colț. Se făcuseră praf, iar fața îi era tăiată în câteva locuri.

Am alergat la el și am încercat să-l ajut să-și revină, dar l-am găsit râzând. A început și Ernest să râdă – și până la urmă s-a terminat cu bine. Dar eu tot m-am gândit că fusese cât pe ce să rămânem fără singurul nostru prieten de la Paris.

Lewis a fost cel care l-a ajutat pe Ernest să-și ia inima în dinți și să trimită restul de scrisori de recomandare și în curând a sosit o

scrisoare de la Ezra Pound. Acesta nu se bucura încă de cine știe ce renume în State, doar pentru cine se pricepea la poezie și citea reviste literare ca *Dial* sau *Little Review*, dar în Paris era foarte respectat ca poet și critic care contribuia la revoluționarea artei moderne. Eu aveam doar o vagă idee despre modernitate – îl citeam încă pe Henry James cel îngrozitor de convențional, după cum îi plăcea lui Ernest să-mi aducă aminte – dar Lewis vorbise atât de frumos despre Dorothy, soția englezoaică a lui Pound. Eram dornică de prieteni noi și m-am bucurat să-l însoțesc pe Ernest când Pound l-a invitat la ceai.

Dorothy ne-a întâmpinat la ușă și ne-a invitat în garsonieră, o cameră imensă, expusă curentului, plină de tablouri și pergamente japoneze și de piramide împrăștiate de cărți. Ea era foarte frumoasă, cu o frunte înaltă încântătoare și piele de păpușă din porțelan. Avea mâini albe, cu degete fine care se îngustau la vârfuri și ne-a vorbit în șoaptă în timp ce ne apropiam de Pound, care stătea într-un fotoliu de damasc roșu-sângerieu, înconjurat de rafturi pline de vrafuri de cărți prăfuite și de cești de ceai pătate, de teancuri de hârtii și de figurine cu aer exotic.

— Ești roșcovană, mi s-a adresat Pound, după ce Dorothy a făcut prezentările.

— Și dumneavoastră la fel. E de bine?

— Om mai ranchiunos decât un roșcovan n-ai să vezi, a zis el cu glas aspru, pe un ton cât se poate de serios, întorcându-se spre Ernest. Ia aminte la asta, tinere domn Hemingway.

— Da, domnule, a zis Ernest ca un elev cuminte.

Și Ernest chiar *a fost* elevul lui Pound, din prima clipă când au dat cu ochii unul de altul. În mod evident, Pound știa să recunoască omul avid de învățătură și i-a făcut pe plac lui Ernest vorbind întruna, în timp ce Dorothy m-a condus în alt colț al camerei, la mare distanță de bărbați. Sub o fereastră lungă prin care se revărsa lumina soarelui, m-a servit cu ceai și mi-a povestit despre strămoșii ei iluștri.

— Numele meu adevărat e Shakespear, dar fără *e* la sfârșit. Tata e chiar urmașul ilustrului personaj.

— De ce fără *e*?

— Sinceră să fiu, habar n-am. Dar parcă sună mai boem așa. Nu c-aș avea nevoie de ajutor în direcția asta. Mama a fost vag celebră într-o vreme ca amantă a lui William Butler Yeats. Așa l-am cunoscut pe Ezra, când era asistentul lui Yeats. Presupun că ar fi trebuit să mă fac poetă cu tot trecutul ăsta, când colo eu m-am măritat cu un poet.

— Am citit ceva Yeats în școală, strecurat pe-acolo printre Robert Browning și Oliver Wendell Holmes. Ernest mi-a arătat *A doua venire* într-o revistă. Pe amândoi ne-a făcut praf.

— „Celor mai buni dintre noi le lipsește un crez, iar cei mai răi sunt prinși în patimi nestăvilite.“² Apoi a adăugat: Mă întreb ce-ar zice

unchiu' Will de toate patimile astea nestăvilite de pe la noi.

2 Vezi poezia *A doua venire* în W.B. Yeats, *Versuri*, trad. Aurel Covaci, Ed. Univers, 1996.

Mai departe, în colțul umbrat al garsonierei, Ernest se ghemuise de-a dreptul la picioarele lui Pound, în timp ce bărbatul mai copt îi ținea o predică, gesticulând cu un ceainic. Părul lui roșcovan era tot mai răvășit și am înțeles de ce-l comparase Lewis Galantière cu Satana – nu doar din cauza părului și a barbișonului sârmos ca de satir, ci și din cauza vehemenței lui înnăscute. Nu auzeam efectiv ce spunea, dar declama într-un torent vulcanic, gesticulând întruna și așezându-se rareori pe scaun.

Mi s-a părut că ei doi alcătuiau o pereche bizară, Dorothy atât de elegantă și de rezervată, iar Pound atât de guraliv, dar ea spunea că el fusese foarte important pentru munca ei. Era pictoriță și, stând de vorbă în acea după-amiază, mi-a arătat câteva dintre pânzele ei. Mi s-au părut superbe, cu niște culori și forme la fel de dulci și de diafane cum erau glasul și mâinile lui Dorothy, dar când am început să-i pun întrebări despre ele, mi-a răspuns prompt:

— Nu le expun.

— Oh. Păi le expui aici, nu?

— Doar întâmplător, a zis ea și a zâmbit frumos, arătând ea însăși ca scoasă dintr-un tablou.

La sfârșitul vizitei, după ce Ernest și cu mine ne-am luat la revedere, am coborât pe scara îngustă, ieșind în stradă.

— Vreau să știu tot, am zis.

— Are o gură foarte mare, a zis Ernest. Dar are ceva idei grozave. Chiar idei mari. Vrea să inițieze mișcări, să modeleze literatura, să schimbe vieți.

— Atunci sigur e o relație utilă, am spus eu. Ai grijă, totuși, să nu-l enervezi. Ai auzit cum e cu roșcovanii.

Am râs și am intrat în cea mai apropiată cafenea, unde Ernest mi-a povestit mai multe la un pahar turtit de coniac cu apă.

— Are niște idei ciudate apropo de creierul femeii.

— Care? Că e total lipsită de așa ceva?

— Ceva de genul ăsta.

— Dar Dorothy? De creierul ei ce zice?

— E greu de spus – deși mi-a zis că amândoi au undă verde să-și ia amănți.

— Ce gândire progresistă, am spus eu. Oare așa or fi toate căsniciile de artiști la Paris?

— N-aș putea să spun.

— Nu prea e un lucru care se poate impune cuiva. Trebuie și să fii de acord cu asta, nu?

— Ți-e milă de ea? Dar dacă-i place? Dacă totul a fost ideea ei?

— Poate, dar cel mai probabil a fost invers. Am sorbit din coniac,

fixându-l pe deasupra paharului.

— În orice caz, o să-i trimită câteva poezii de-ale mele lui Scofield Thayer de la *Dial*.

— Povestiri, nu?

— Încă n-am nimic ca lumea, dar Pound zice că ar trebui să scriu niște articole pentru ei despre revistele americane.

— Ei, asta-i flatant.

— Sigur e un început de ceva, a zis Ernest. Pound zice că mă învăț să scriu dacă-l învăț și eu pe el să boxeze.

— O, Doamne ferește, am zis eu râzând.

Următoarea noastră vizită importantă a avut loc după câteva săptămâni, când Gertrude Stein ne-a invitat la ceai. În mod bizar, s-a desfășurat mai mult sau mai puțin la fel ca întâlnirea noastră cu Pound și Dorothy. Și aici erau două colțuri, unul pentru bărbați – în cazul de față, Ernest și Stein – și unul pentru femei, care nu se amestecau deloc.

Când am ajuns în fața ușii, ne-a primit o menajeră franțuzoaică adevărată, care ne-a luat mantourile și ne-a condus în cameră – *Camera*, după cum aflaserăm deja, cel mai important salon parizian. Pereții erau acoperiți de tablouri ai unor eroi ai cubismului și postimpresionismului și de tot ce era mai modern – Henri Matisse, André Derain, Paul Gauguin, Juan Gris și Paul Cézanne. O piesă frapantă era un portret al lui Stein făcut de Picasso, care aparținea de mult cercului ei social și era un obișnuit al salonului ei. Era pictat în nuanțe închise de maro și gri, iar fața părea ușor desprinsă de corp, mai masivă și mai compactă, cu ochii umbriți de pleoape grele.

Ea arăta cam între patruzeci și cinci și cincizeci de ani, cu un aer de Lume Veche datorat rochiei negre, șalului și părului, care era strâns în gheme uriașe pe capul ei frumos. Avea o voce ca de catifele grele și niște ochi căprui care înțelegeau totul dintr-o privire. Mai târziu, când am avut timp s-o cercetez pe îndelete, m-a frapat cât de mult semănau ochii ei cu ai lui Ernest – un maroniu cât se poate de intens și de opac, critici și toleranți, curioși și amuzați.

Partenera lui Stein, Alice Toklas, parcă era o coardă foarte întinsă pe lângă ea. Era negricioasă, cu un nas foarte coroiat și niște ochi de care-ți venea să te ferești. După câteva minute de conversație generală, m-a luat de mână și ne-am retras în „colțul nevestelor“. M-a încercat un junghi de regret că, nefiind scriitoare sau pictoriță, nu eram destul de specială ca să fiu invitată să stau de vorbă cu Gertrude, să mă așez în fața șemineului ei, ca Ernest acum, și să discut despre lucruri importante. Îmi plăcea mult să am în jur oameni interesanți și creativi, să fiu în mijlocul curentului, dar pentru moment am fost dusă la colț și descusută de către domnișoara Toklas pe teme de actualitate, despre care nu știam nimic. Mă simțeam ca o proastă și în tot timpul

ăsta am băut ceai după ceai și am mâncat prăjiturile minuscule, aranjate cu măiestrie. Ea broda, iar degetele i se mișcau întruna, fără efort. Nu se uita niciodată în jos și nu se oprea din vorbit.

Între timp, Ernest bea un pahar cu un soi de lichior într-o nuanță elegantă cu Gertrude. Cred că m-am semiîndrăgostit de ea atunci, de la distanță, ca și Ernest, de altfel. Pe drumul spre casă, mi-a vorbit mult despre gustul ei, care era inovator și impecabil. Îi admira și sănii.

— Ce zici, cât or cântări? a întrebat el. Părea curios de adevăratelea.

Eu am râs.

— N-aș risca să-mi dau cu presupusul.

— Ce zici de menajul ăsta? Între femei, zic.

— Nu știu. Au o viață grozavă.

— Numai tablourile alea. Parc-ai fi într-un muzeu.

— E și mai bine, am zis. Au prăjituri.

— Și rachiu. Totuși, e ciudat. Menaj între femei. Nu sunt foarte convins.

— Cum adică? Nu crezi că-și pot oferi ceva consistent una alteia? Că se iubesc? Sau nu te convinge partea cu sexul?

— Nu știu, s-a zbârlit, în defensivă. Ea a zis că menajul între femei e cel mai firesc lucru din lume, că nimic nu e urât între ele sau pentru ele, pe când bărbații care trăiesc împreună sunt scârbiți de ce fac.

— A zis ea asta?

— Limpede ca bună ziua.

— Presupun că e flatant că a fost atât de sinceră cu tine.

— Să-i dau și eu raportul despre viața noastră sexuală data viitoare?

— Doar n-ai de gând!

— N-am de gând. A zâmbit. Poate că o să vrea să vină să se uite.

— Ești groaznic!

— Da, dar de-aia mă iubești.

— Oare? am zis eu, iar el m-a plesnit peste șold.

După două săptămâni, Gertrude și Alice au răspuns invitației la ceai în apartamentul nostru mizer. Ce și-or fi zis când au urcat pe scara șubredă și întunecoasă, pe lângă toaleta comună și duhurile scârboase, nici nu vreau să-mi închipui – și totuși au fost amabile și binevoitoare, purtându-se ca și cum ar fi frecventat dintotdeauna acel colț de Paris. Au băut ceai din serviciul nostru de porțelan primit la nuntă – măcar *ăsta* era un lucru frumos – și s-au așezat pe patul din mahon.

Gertrude se oferise să se uite peste niște scrieri de-ale lui Ernest, pe care i le-a și cerut, parcurgând rapid poeziile, câteva povestiri, un fragment dintr-un roman plasat în Michigan. La fel cum făcuse la Chicago, când îi citisem pentru prima oară scrierile, Ernest se plimba de colo-colo, tresărind nervos, și părea să sufere.

— Poeziile sunt foarte bune, a zis Stein într-un sfârșit. Simple și

destul de clare. Nu pozezi în ceva anume.

— Și romanul?

Mi se părea foarte curajos că o întrebase și chiar că-i arătase paginile, pentru că era ultima lui dragoste. Era atât de protector, că mie nu-mi arătase mai nimic.

— Nu e genul de scriere care mă interesează, a zis ea într-un sfârșit. Frazele alea despre culoarea cerului. Cerul e cer și gata. Propoziții declarative puternice, asta-i specialitatea ta. Continuă așa.

Ascultând-o pe Stein, lui Ernest i-a căzut fața timp de câteva clipe, dar și-a revenit. Ea sesizase ceva ce începuse și el să înțeleagă în ultima vreme, ceva despre directețe, despre limbajul dezbrăcat de tot.

— Când o să-l rescii, să lași numai ce e neapărat necesar.

El a încuviințat din cap, ușor îmbujorat și aproape că am auzit cum sfatul făcea priză în mintea lui, adăugându-se sfatului lui Pound.

„Taie tot ce-i în plus“, spusese Pound. „Ferește-te de abstracțiuni. Nu le spune cititorilor ce să gândească. Lasă acțiunea să vorbească singură.“

— Ce zici de teoria lui Pound despre simbolism? a întrebat-o el. Că un șoim ar trebui să fie, mai întâi de toate, un șoim?

— Asta-i evident, nu? a zis ea. Un șoim e întotdeauna un șoim, mai puțin – și la asta a înălțat dintr-o sprânceană stufoasă și a zâmbit misterios – mai puțin atunci când un șoim e o varză.

— Ce? a făcut Ernest, rânjind încântat și în mod evident perplex.

— Exact, a zis Gertrude.

În următoarele săptămâni, Ernest a ascultat de sfatul lui Gertrude și a aruncat aproape tot romanul, ca să-l reia de la zero. În perioada asta, se întorcea acasă fluierând, flămând și nerăbdător să-mi arate ce lucrase. Paginile noi sfârâiau de energie. Totul era numai aventură, vânătoare, pescuit și împerechere. Personajul lui se numea Nick Adams și era Ernest, doar că mai îndrăzneț și mai pur – așa cum ar fi fost Ernest dacă și-ar fi urmat toate pornirile. Mi-a plăcut mult materialul și era clar că și lui îi plăcea.

Între timp, descoperise celebra librărie Shakespeare and Company a Sylviei Beach de pe Malul Stâng și s-a mirat văzând că ea era dispusă să-i împrumute cărți pe încredere. Se întorcea acasă cu brațele încărcate de volume de Turgheniev, Ovidiu, Homer, Catul, Dante, Flaubert și Stendhal. Pound îi dăduse o bibliografie lungă, care-l trimitea înapoi la maeștri, dar îl și ghida spre viitor, spre T.S. Eliot și James Joyce. Ernest era un elev silitor. Devora tot, parcurgând opt sau zece cărți deodată, lăsând una din mână și apucându-se de alta, împrăștiind cotoare țuguiate prin toată casa. Împrumutase și *Three Lives* și *Tender Buttons*, două cărți publicate de Gertrude Stein într-un tiraj foarte mic. Din câte se părea, lumea literară era descumpănită de ciudățenia ei, ca și Ernest. Mi-a citit cu voce tare una dintre poeziile din *Tender Buttons*:

— *O carafă e o sticlă oarbă. Verișoară din neamul sticlei, spectacol și nimic neobișnuit, o singură culoare suferindă, un aranjament într-un sistem cu direcție.*

A lăsat jos cartea, clătinând din cap.

— „O singură culoare suferindă“ sună frumos, dar restul nu-mi spune absolut nimic.

— E interesant, am zis eu.

— Da. Dar ce înseamnă?

— Nu știu. Poate că nu înseamnă nimic.

— Poate, a zis el și s-a întors la Turgheniev.

Se făcuse deja aprilie, era prima noastră primăvară la Paris, iar ploile cădeau domoale și calde. Imediat după ce ne instalaserăm, Ernest începuse să completeze micul nostru venit scriind editoriale pentru *Toronto Star*. Într-o zi, redactorul-șef, John Bone, l-a înștiințat că voiau să-l trimită la Genova, la o conferință internațională de economie. Onorariul era de șaptezeci și cinci de dolari pe săptămână, cu toate cheltuielile acoperite, dar nu se acorda nici un supliment pentru neveste. Eu aveam să rămân la Paris, urma să fie prima noastră despărțire în cele șapte luni de când eram căsătoriți.

— Stai liniștită, măto, a zis el în timp ce-și punea în bagaj prețioasa

Corona. Nici n-o să apuci să te dezmeticești că m-am și întors.

În primele zile, singurătatea mi-a făcut plăcere. Ernest era un om atât de *mare*, metaforic vorbind. Nimeni n-avea loc de el într-o cameră, era magnetic și atrăgea în jurul lui pe toată lumea, bărbați, femei, câini. Pentru prima oară de multe luni, mă puteam trezi în liniște, îmi auzeam propriile gânduri și-mi urmam propriile impulsuri. Doar că în curând s-a produs o schimbare. Nu știu cum s-o descriu, dar, după ce noutatea companiei proprii mele persoane s-a dus, am devenit atât de conștientă de absența lui Ernest, încât parcă *absența* asta s-ar fi mutat cu mine în casă. Umbra lui era acolo la micul dejun și la culcare. Atârna de draperiile dormitorului, unde muzica de acordeon se revărsa și se retrăgea ca un burduf.

Ernest îmi sugerase să trec pe la librăria Sylviei pentru un ceai și, deși m-am dus o dată, mi-a fost imposibil să nu mă gândesc că făcea conversație doar din politețe. Ei îi plăceau scriitorii și artiștii, iar eu nu eram nici una, nici alta. M-am dus la cină la Gertrude și Alice și, chiar dacă simțeam că între noi se înfiripa într-adevăr o prietenie, Ernest îmi lipsea. Cu el îmi plăcea cel mai mult să fiu. Era aproape jenant să recunosc cât de dependentă de el ajunseseam. Am încercat să mă feresc de depresie ducându-mă peste tot unde eram invitată și petrecând cât mai mult timp în afara casei. Am bântuit prin Luvru și prin cafenele. Am exersat cu orele o nouă bucată de Haydn, ca să i-o cânt lui Ernest la întoarcere. M-am gândit că avea să-mi facă bine să cânt, dar de fapt nu făcea decât să-mi amintească de perioada mea cea mai neagră din St. Louis, când eram singură și departe de lume.

Ernest a lipsit trei săptămâni, iar către sfârșitul perioadei ajunseseam să dorm atât de prost în patul nostru, încât de multe ori mă mutam în toiu! nopții într-un fotoliu cu spătar înalt și drept și încercam să mă odihnesc acolo, ghemuită sub pături. Nu-mi tihnea mai nimic, în afară de plimbările până la Île Saint-Louis, în parcul de care mă atașasem și care mă reconforta. Copacii erau acum în floare și se simțea parfumul greu al florilor castanilor porcești. Îmi plăcea și să mă uit la casele din jurul parcului, gândindu-mă la oamenii care le locuiau, ce fel de căsnicii aveau și cum se iubeau sau se răneau unii pe alții în viața de zi cu zi, dacă erau fericiți și dacă erau convinși că fericirea e un lucru durabil. Stăteam în parc cât puteam de mult, apoi plecam spre casă printr-un soare de care nu prea reușeam să mă bucur.

În mai, când Ernest s-a întors în sfârșit acasă, l-am strâns tare în brațe, cu ochii înotându-mi în lacrimi de ușurare.

— Ce-i cu tine? Ți-a fost dor de mine, mătă pufosă?

— Și încă cum.

— Bun. Îmi place să mi se ducă dorul.

Am dat din cap pe umărul lui, dar pe undeva n-am putut să nu mă întreb dacă era *bine* să depind chiar total de el. El îmi admira forța și

tenacitatea și conta pe ele; în plus, și *mie* îmi plăcea să mă simt puternică și era neplăcut să-mi dau seama că forța asta dispărea în lipsa lui. Oare fericirea mea era acum atât de legată de el, încât nu mă mai simțeam eu însămi decât lângă el? Habar n-aveam. Nu mi-a rămas decât să-l dezbrac încetișor în timp ce, în sala de dans de sub noi, acordeonul zdrăngănea de zor o melodie melancolică.

Ernest s-a întors cu peste două sute de dolari de la *Toronto Star*, care ne deschideau posibilități nenumărate, și am hotărât să ne facem de cap cu o excursie în Elveția. În acel moment, era optimist aproape pe toată linia. Scofield Thayer de la *Dial* trimisese recent îndărăt poeziile recomandate de Pound cu o scrisoare de refuz usturător de impersonală, dar Ernest își făcuse o mulțime de relații noi la Genova, corespondenți ca și el cu care colaborase îndeaproape, precum Max Eastman, un editor american care-și manifestase dorința ca Ernest să-i trimită câteva dintre schițele lui în proză, și Lincoln Steffens, celebrul jurnalist creator de scandaluri, care-l lăsase pe Ernest cu gura căscată cu gândirea lui politică îndrăzneță. Steffens călătorise recent în Uniunea Sovietică și se întorsese entuziasmat de comunism, spunând în presă și oricui stătea să-l asculte: „Eu am fost în viitor și să știți că merge“. Ernest era încântat că Steffens îl remarcase și, impulsivat de acest nou sentiment de apartenență și ambiție, îi trimisese recent cincisprezece poezii lui Harriet Monroe de la *Poetry*.

— Păi ce mama dracului? spusese el. Poate că ușa n-o să se deschidă decât dacă bat în ea tare și mult.

— O să reușești, spusese eu. Simt că ești pe-aproape.

— Poate, răspunsese el, dar hai să nu vorbim despre asta că aduce ghinion.

Ne-am cumpărat bilete la clasa a treia până la Montreux, apoi am luat trenul electric care urca de-a dreptul muntele până la Chamby, deasupra Lacului Geneva. Stăteam într-un *chalet* spațios și rustic, iar aerul de munte era minunat de curat. Petreceam ore întregi în fiecare zi urcând pe cărări de munte prin păduri dese și ne întorceam la prânz pentru o friptură perfectă cu dovleci de iarnă și păstârnac, și compot de fructe cu frișcă grasă. Serile citeam la foc și beam vin fiert cu lămâie și mirodenii afumate. Dormeam pe săturate, făceam dragoste de două ori pe zi, citeam, scriam scrisori și jucam cărți.

— Ești așa de bronzată, de puternică și de înfloritoare, mi-a zis Ernest într-o zi, când urcam pe munte. Se pare că totul îți priște aici.

Îmi plăcea să-l aud că mă laudă, dar săptămânile în care rămăsesem singură la Paris îmi stăruiau în minte. Mă speriaseră și mă făcuseră să mă întreb ce însemna să fiu cu adevărat puternică, în propria mea accepțiune – nu doar în formă și arșă de soare, nu doar flexibilă și conciliantă.

După o săptămână ni s-a alăturat Chink Dorman-Smith, un vechi

prieten de-al lui Ernest de pe vremea războiului. Se cunoscuseră la Schio, pe frontul italian, înainte ca Ernest să fie rănit. Chink era irlandez, la fel de înalt ca Ernest, dar mult mai blonz, cu obraji rumeni și o mustață blond-roșcată. L-am îndrăgit imediat. Avea niște maniere absolut încântătoare, mai potrivite pentru un curtean decât pentru soldatul de carieră care era. În fiecare dimineață venea la micul dejun cântând un cântecel vesel și adresându-mi-se cu „conița Popplethwaite“. Ernest îl iubea pe Chink ca pe un frate și îi purta cel mai adânc respect. Cu el nu concura, așa cum concura cu mulți dintre prietenii lui scriitori sau reporteri, așa că timpul curgea lin, zi după zi. Valea Ronului era într-o formă de zile mari pe atunci, cu narcise înflorite pe fiecare petic de pajiște și în despicăturile zimțate ale stâncilor. Prima oară când am văzut o narcisă efortându-se și izbutind să scoată capul deasupra gheții, mi s-a părut minunat și mi-am dorit și eu să am atâta voință.

În fiecare zi hoinăream departe, în munți, căutând cabane drăguțe și locuri de pescuit promițătoare. Stockalper, un pârau apropiat de locul în care Lacul Geneva se întâlnea cu apele Ronului, era locul preferat al lui Ernest, după nordul Michiganului. Petrecea ore întregi acolo, pescuind păstrăvi, în timp ce Chink și cu mine leneveam în iarbă citind sau vorbind.

— E minunat să vă văd așa îndrăgostiți pe amândoi, a zis Chink într-o după-amiază, în timp ce leneveam la umbra unui păr în floare. Au fost momente când m-am întrebat dacă Hem o să reușească vreodată să treacă peste Milano.

— Peste Milano sau peste asistenta lui cea frumoasă?

— Cred că amândouă, a zis el. Nu prea i-a priit perioada aia. Tu însă îi priești. Chink și-a încrucișat brațele la ceafă și a închis ochii. Dragul de Hem, a mai zis el, după care a adormit imediat.

Îmi plăcea faptul că Chink vedea și înțelegea ce era bun la noi. În plus, știa lucruri pe care eu nu le știam despre Ernest. Aveau în comun un trecut, oceane de bere, confesiuni la ore târzii. Uneori vorbeau despre război în serile lungi și răcoroase, pe veranda mare a *chalet*-ului, ceea ce m-a făcut să înțeleg altfel ceea ce văzuseră și înduraseră amândoi.

Chink era și avea să rămână toată viața un soldat. Când Ernest s-a întors acasă, la viața lui din State, Chink a rămas mai departe în armata engleză. De câțiva ani era încartiruit în Irlanda, cu trupele de ocupație britanice care încercau să stăvilească violențele luptătorilor pentru independență irlandezi. Era o misiune dificilă și văzuse destulă moarte, de care simțea că încerca să se scuture încetul cu încetul în fiecare zi petrecută alături de noi.

— Trebuie să fie tare ciudat, i-am zis într-o seară, că acolo se duc lupte crunte și tu te urci pe vapor ca să-ți iei o vacanță departe de

toate. Îți iei pur și simplu bilet și evadezi.

Chink a râs amar.

— Pe vremea războiului nostru – s-a oprit ca să arate cu capul spre Ernest –, când frontul se întindea hăt, până la Canalul Mânecii, erau unii care cereau scurte învoiuri ca să se ducă să ia ceaiul acasă. Apoi se întorceau, își recuperau baionetele și măștile de gaz și-i dădeau înaintea, cu gura încă plină de firimituri de biscuiți.

— Totuși, mintea nu rezistă la așa ceva, a zis Ernest. N-ai cum să faci față la saltul ăsta – te blochezi într-o parte sau în alta – sau undeva la mijloc. Și atunci începe prăbușirea.

— Așa e, a zis Chink.

— Și totuși, uneori, dac-ai apucat să te duci la război și-l porți în tine, poți să te întorci acolo. Și asta-i cam ce spuneai tu, Micule. A dat din cap spre mine peste masă, privindu-mă în ochi. Adică să-ți cumperi bilet și să te duci acolo, apoi să ieși afară când te lovește sau te dezmeticești.

— Ceea ce nu-i întotdeauna o fericire, nu? a zis Chink, pentru că era la curent cu coșmarurile pe care Ernest le avea de când se întorsese din nou de pe front, cu faptul că se trezea încă în toiul nopții, nădușit și țipând, îngrozit și cu privirea rătăcită. Cei doi prieteni au dat din cap unul către celălalt și au ridicat paharele.

Într-una dintre serile astea pline de alcool și de discuții, Chink a venit cu ideea de a trece în Italia prin pasul Marele St. Bernard.

— Napoleon și Carol cel Mare au reușit, a zis el, ștergându-și spuma de la bere din mustață.

— Cât de departe zici că e? am întrebat eu.

— Să fie vreo cincizeci de kilometri?

— Hai s-o facem, a zis Ernest. De la Aosta putem lua trenul până la Milano.

— Sau până la Schio, a spus Chink. Să ne întoarcem la locul crimei.

— Mi-ar plăcea mult să-ți arăt Schio, continuă Ernest. E unul dintre cele mai grozave locuri din lume.

— E acolo o moară veche pe care am transformat-o noi în baracă și căreia îi ziceam Schio Country Club, a spus Chink zâmbind. Nici n-aș ști să număr de câte ori ne-am scăldat în pâraul de acolo, în arșița zilei. Și glicina!

— Și *trattoria* aia cu mica grădină unde beam bere sub clar de lună plină, a zis Ernest. În Schio e un hotelaș adorabil, Due Spadi. O să stăm acolo o noapte, două, apoi o să mergem mai departe, la Fossalta. Aș putea chiar să relatez toată excursia pentru *Star*: Soldat rănit se întoarce pe front.

— Genial, a încuviințat Chink, și așa a rămas.

A doua zi de dimineață am plecat din chalet cu niște rucsaci grei, plini ochi. Ernest intrase în cameră în timp ce-mi făceam bagajul și

văzuse cum mă chinuiam să strecor înăuntru flacoanele cu cremă de față și apă de toaletă.

— Tu mai ai loc la tine? îl întrebasesm, arătându-i flacoanele.

— Nici o șansă, răspunsese el. Ce, vrei să miroși frumos pentru păstrăvi?

— Fă-mi și mie un hatâr, am zis, dar nici n-a vrut s-audă. Până la urmă, l-am rugat pe Chink să le ducă, ceea ce a și făcut, bombănind. Dar frivolitatea de a nu mă lipsi de apa de toaletă în timp ce traversam o trecătoare periculoasă era o nimica toată pe lângă alegerea încălțărilor – pantofi Oxford ușori, cafenii, în loc de o pereche de bocanci zdraveni. Nu știu ce-o fi fost în capul meu, cu excepția faptului că picioarele mele arătau mai bine în pantofii Oxford. De parcă mi-ar fi fost de vreun folos niște picioare arătoase. După nici opt kilometri, eram udă learcă la tălpi. În apărarea mea, trebuie spus că habar n-aveam în ce ne băgăm. Trecătoarea era practicabilă primăvara, dar în anul acela încă nu fusese deschisă. Nimeni nu trecuse încă pe acolo, iar pe alocuri zăpada îți ajungea în continuare până la coapsă. Am mers totuși înainte cu chiu, cu vai, prin văi și pe cărări care treceau prin desișuri de pini, pe pajiști întinse presărate cu flori de câmp. Peisajul era extraordinar, dar Ernest și cu mine eram amândoi într-o stare jalnică. Tălpile îmi pulsau și mă dureau picioarele. Lui i se declanșase un soi de rău de altitudine – greață și durere de cap –, iar pe măsură ce urcam, simptomele s-au agravat. I se învârtea capul și, aproape din kilometru în kilometru, se apleca și vomita în zăpadă. Într-un fel, cel mai rău a fost de Chink, care a trebuit să ne susțină pe amândoi, ducând adesea două rucsacuri pe câteva sute de metri, apoi lăsându-i jos și întorcându-se să-l ia și pe al treilea. În timp ce mergeam, am început să fantalez despre cum o să fim salvați de unul dintre celebrii câini St. Bernard care o să ne tragă pe toți trei până-n vârful muntelui într-o sanie confortabilă.

La jumătatea urcușului, ne-am oprit la Bourg-St.-Pierre și am mâncat de prânz pe un petic însorit. Aveam picioarele atât de umflate, încât mă temeam să-mi scot pantofii, de teamă că n-o să reușesc să-i mai încalț. Nemaifiind în stare decât să trag un pui de somn, m-am ghemuit pe o bancă de lemn, în timp ce Ernest și Chink au hoinărit prin oraș, degustând berea locală.

— Ai pierdut un mic cimitir superb, mi-a spus Chink mai târziu, când au venit să mă trezească.

— Sunt șiruri după șiruri de pietre de mormânt pentru amărății pe care i-a prăpădit muntele, a zis Ernest.

— Muntele *ăsta*? am întrebat eu, alarmată. Chiar suntem în pericol?

— Vreți să ne dăm bătuți și să rămânem aici? a spus Ernest.

— Și să nu-i vedem pe călugări? a zis Chink. Cum am putea să ne-o iertăm vreodată?

Căminul St. Bernard se afla în cel mai înalt punct al trecătorii, într-un loc unde un ordin religios acorda ajutor drumeților de o mie de ani sau mai bine. Oricine le bătea la ușă primea pâine și supă, o cană de vin și o saltea de paie ca să se odihnească peste noapte. Așadar acolo am ajuns în acea seară, după treizeci de kilometri de urcuș pe munte, nițel afumați de la coniacul pe care-l dăduserăm pe gât din douăzeci în douăzeci de minute ca să rezistăm drumului din Bourg-St.-Pierre până acolo. Era o noapte senină. Luna răsărise în spatele căminului și-l lumina straniu.

— Parc-ar fi o cazarmă, nu? a spus Chink, apropiindu-se să bată în împunătoarea ușă de lemn.

— Pentru tine, orice drăcie seamănă cu o cazarmă, a mai zis Ernest înainte ca ușa să se deschidă larg, dezvăluind o țeastă pleșuvă, cu pielea bine întinsă.

Călugărul n-a pus nici o întrebare, ci ne-a condus pur și simplu pe coridoarele întunecoase și tăcute până în camerele noastre. Acestea erau modeste, așa cum se spunea, cu saltele de paie pentru dormit, dar aveau lumină bună pentru citit și un foc plăcut. În timp ce Ernest și Chink se odihneau înainte de cină, eu am plecat în explorare, în ideea că poate voi găsi o bucătărie și un lighean în care să-mi înmoi bielele picioare. Dar toate coridoarele erau identice. Am încercat să mă iau după glasuri, dar nu se auzea nici unul. Într-un final, m-am aventurat pe un culoar lung și întunecos doar ca să-mi dau seama că nimerisem din greșeală în apartamentele private ale călugărilor. Mai multe uși s-au deschis simultan, o țeastă rasă după alta ițindu-se ca niște cârțițe. M-am îngrozit și m-am întors în cameră, unde m-am prăbușit și-am și început să povestesc ce pățisem. Băieții pur și simplu s-au distrat, firește, după care Ernest mi-a zis că fusesem, probabil, prima femeie care pășise pe coridoarele alea de o mie de ani! Numai-decât s-a apucat să noteze, într-o scrisoare pentru Gertrude și Alice: *Pe-aici, doamna Hemingway încearcă să seducă niște călugări. Vă rog sfătuiți-mă.*

A doua zi de dimineață am pornit-o spre Aosta, simțindu-ne în stare să înfruntăm ce mai rămăsese din trecătoare – cel puțin așa mi-am închipuit eu, până când pantoful meu Oxford drept s-a desfăcut la cusătură.

— Așa-ți trebuie, domnișoara Fârlifâs, s-a răstit Ernest. Sinceră să fiu, nici el nu se simțea mult mai grozav. Îi era încă greată de la altitudine și a trebuit să-și adune toate puterile pe ultima etapă a expediției. Numai Chink era în continuare în formă. A luat un cuțit și mi-a tăiat și celălalt pantof și iată cum am intrat a doua zi șontăc-șontăc în Aosta, nimerind dintr-o trecătoare sufocată de zăpadă direct în plină primăvară – dealuri de un verde-pal, străjuite de podgorii superbe. Am glumit într-o scrisoare trimisă acasă, lui Ruth, că mai aveau un pic și mă duceau băieții pe brațe până-n oraș, dar adevărul

e că m-am mirat eu însămi de propria-mi robustețe. Nici vorbă să fie plăcut, dar dădusem dovadă de mai multă rezistență fizică decât mi-aș fi închipuit măcar că e posibil. Dacă n-ar fi fost pantofii ăia îngrozitori, aș fi alergat pe ultima sută de metri până-n Aosta.

În trenul spre Milano, am dormit neîntoarsă, iar când m-am trezit, Ernest și Chink discutau despre Benito Mussolini. Noul lider fascist era în oraș, iar Ernest voia să încerce să obțină un interviu, folosindu-se de legitimația lui de presă. Considera că Mussolini era cel mai mare balon de săpun din Europa în acel moment și ardea de nerăbdare să-l cunoască. Între timp, Chink a trebuit să se întoarcă la postul lui, așa că ne-am despărțit acolo cu sărutări și promisiuni că ne vom revedea curând.

Ernest era fericit că se întorsese la Milano. După ce mi-am luat eu pantofi noi, următoarea noastră oprire a fost la superbul și impunătorul conac de piatră de pe Via Manzoni, care fusese transformat în spitalul Crucii Roșii și unde atât Ernest, cât și Chink își petrecuseră convalescența. Ne-am oprit în fața porților și am privit în sus la balcoane și terase, la marchizele vărgate, la mobila de răchită și la ghivecele cu palmieri dolofani.

— Parc-ar fi un hotel de lux, i-am spus lui Ernest.

— Duceam o viață dulce, nu zic nu. Păcat că a trebuit să fim împușcați ca să ne lase înăuntru.

— Îmi pare rău că n-am cum să-mi dau seama până la capăt ce-ai trăit.

— Oricum, mă bucur că ești aici ca să mă ții de mână.

— Asta pot să fac, am spus, și i-am întins mâna. Ne-am dus pe urmă la Dom, apoi la Biffi din Galleria unde am băut vin spumos în care pluteau căpșuni proaspete și, chiar dacă Ernest nu prea vorbea despre perioada petrecută pe front, discuțiile și compania lui Chink îi dăduseră apă la moară, iar acum deborda pur și simplu. Întâlnirea cu Milano întregise cercul. Întreaga excursie fusese o mașinărie a timpului, iar el regresase.

— Ciudat, a continuat el, dar uneori cea mai puternică amintire pe care o am din noaptea în care am fost împușcat sunt țânțarii. Îți intrau în urechi și pe la colțurile ochilor și nu te lăsau să dormi. Nu că ne-am fi omorât cu dormitul. După care cerul a luat foc. M-a secerat din picioare. Pe toți ne-a secerat. La început n-am simțit nimic, apoi doar o presiune pe piept, de parcă m-aș fi sufocat, și o zbârnâială în creier.

— Chiar vrei să povestești toate astea? l-am întrebat cu blândețe. Nu ești obligat.

— Ba cred că sunt, a zis el, apoi s-a cufundat în tăcere timp de câteva minute. Nu mai aveam încredere în propriul auz, dar cineva striga după ajutor. Am reușit să ajung cumva acolo, l-am ridicat și l-am dus la postul de comandă. Nici măcar nu-mi dau seama cum am făcut. Partea asta mi s-a șters aproape complet din minte, știu doar că

nu mă mai ascultau deloc picioarele. Apoi am auzit mitraliera de parcă n-ar fi avut nici o legătură cu mine. Am continuat să fug, l-am lăsat jos pe nenorocit și m-am prăvălit și eu. După care nimic. Nu știu ce-a mai fost.

— Apoi a fost spitalul de campanie, am zis eu. Și trenul până la Milano.

— Da, a zis el. De fiecare dată când trenul se oprea, muștele năvăleau înăuntru și-mi acopereau bandajele însângerate. Două zile am mers cu trenul ăla.

Am încuviințat din cap. Nu depășise deloc momentul, ci era acolo, în ochii și pe chipul lui, felul cum fusese adus la Milano ca o păpușă frântă. Nu ca un erou, ci ca un băiețaș care poate că n-avea să-și revină niciodată complet după ceea ce trăise și văzuse. M-a cuprins un soi de tristețe acută la gândul că, oricât l-aș fi iubit și aș fi încercat să-l dreg, era posibil să rămână pentru totdeauna frânt.

— Probabil că acum te gândești la Agnes, am zis eu după o vreme.

— Doar un pic. Mi-a acoperit mâna cu mâna lui. Mă bucur că putem face asta împreună.

— Și eu. Știam că spune adevărul, dar mai știam și că, dacă s-ar fi putut, ar fi preferat să ne aibă acolo pe amândouă, și pe mine, și pe Agnes – trecutul și prezentul lui, amândouă iubindu-l necondiționat –, și să fie și căpșunile. Și vinul, soarele și pietrele calde de sub picioarele noastre. Voia să aibă tot ce se putea și încă ceva pe deasupra.

A doua zi după-amiaza, eu am rămas la hotel să dorm și să citesc în timp ce Ernest aranja să-i ia un interviu lui Mussolini. Acesta fusese ales recent în Camera Deputaților din Italia, ceea ce pe Ernest îl fascina. Omul părea a fi o sumă de contradicții. Era un naționalist convins și voia să reînvie gloria apusă a Italiei recuperând trecutul ei roman. Părea sincer devotat cauzei femeilor și clasei muncitoare, toate astea fiind expuse în al său *Manifest al Luptei Fasciste*. Și totuși reușise să se pună bine cu aristocrația și burghezia, garantându-le supraviețuirea. În aparență își dorea să fie de toate pentru toți, tradiționalist și revoluționar, iubit de armată, de clasa oamenilor de afaceri, de liberali. Partidul Național Fascist prindea avânt atât de repede, încât totul părea de-a dreptul inevitabil.

— Ai emoții? l-am întrebat în timp ce el își aduna caietele de notițe și se pregătea să plece.

— De ce să am? E doar o brută, nu-i așa?

— Nu știu. Unii spun că-i un monstru.

— Poate, dar monștrii nu arată întotdeauna ca atare. Au unghii curate, folosesc cuțitul și furculița și vorbesc engleza Maiestății Sale.

L-am închis la nasturi și i-am scuturat umerii hainei.

— Te fasoleşti, nevastă. Trage un pui de somn și stai liniștită.

A lipsit două ore, iar când s-a întors la hotel ca să-și bată la mașină notițele, mi-a spus vizibil încântat că avusese dreptate.

— Omul e plin de gogoși pân-aici, a zis el, arătând spre gât, și cam atât.

— Era îmbrăcat cu cămașa lui neagră? am întrebat, simțind o mare ușurare.

— Da, toți erau îmbrăcați așa. S-a așezat la birou și a pus o coală nouă în Corona lui. Și e mai masiv decât ai crede, cu o față lată, negricioasă, și mâini foarte frumoase. Mâini de femeie, practic.

— Eu n-aș scrie asta în locul tău.

A râs și a început să scrie la foc automat, cum făcea de obicei, cu degetele împungând iute, rareori oprindu-se să răsuflă.

— Să-ți mai spun o chestie, a zis el fără să ridice ochii, ținea în cameră un câine-lup frumos, pui.

— Deci monstrul fascist e iubitor de câini.

— Poate că avea de gând să-l mănânce mai încolo, a zis el rânjind.

— Ești groaznic.

— Da, a zis el, cu degetele arătătoare pregătite pentru un nou atac violent asupra mașinii. Ala da câine.

A doua zi am luat un autobuz spre Schio, unde Ernest voia să-mi arate moara, glicina și fiecare părticică din orașul care rămăsese la fel de frumos în amintirea lui, indiferent ce se mai întâmplase pe lângă. Pe drum însă, cerul a devenit mohorât și s-a făcut cenușiu. A început să plouă și nu s-a mai oprit. Când am ajuns în sfârșit în oraș, Ernest a părut surprins.

— E mult, mult mai mic, a zis el.

— Poate a intrat la apă de la ploaie, am zis eu, încercând să destind atmosfera, dar înțelegând imediat că era imposibil. Tot timpul vizitei, Ernest s-a luptat cu memoria. Totul se schimbase și se ponosise în cei patru ani de când nu mai trecuse pe-acolo. Filatura de lână – închisă în timpul războiului – scuipa slin negru în micul ochi de apă unde Ernest și Chink se bălăciseră în atâtea după-amiezi fierbinți. Ne-am plimbat în sus și-n jos prin ploaie, pe străzile șerpuite, dar totul părea banal și pustiu, vitrinele magazinelor pline de veselă ieftină, fețe de masă și cărți poștale. Cărciumile erau goale. Am intrat într-un magazin de vinuri, în care o fată stătea și dărăcea lână.

— Orașul mi se pare aproape de nerecunoscut, i s-a adresat Ernest în engleză. Sunt atâtea lucruri noi.

Ea a dat din cap și și-a văzut de treabă, trăgând de piepteni înainte și înapoi, pentru ca firele albe să se facă lungi și fine.

— Crezi că te înțelege? i-am șoptit lui Ernest.

— Mă înțelege.

— Soțul meu a fost aici în vremea războiului, am zis eu.

— Războiul s-a terminat, a răspuns ea fără să ridice ochii.

Învinși, am renunțat la turul orașului și ne-am dus să ne cazăm la Two Spades, dar l-am găsit la fel de schimbat. Patul scârțâia, rufăria era ruptă și arăta jalnic, iar becurile erau acoperite de o peliculă de praf.

În mijlocul unei cine insipide, Ernest mi-a spus:

— Poate că de fapt nimic din toate astea nu s-a întâmplat.

— Ba bineînțeles că da, am zis eu. Ce bine-ar fi să fie Chink cu noi. Ar face el ceva să ne înveselească.

— Nu. Și pentru el ar fi insuportabil.

Am dormit prost în noaptea aceea, iar de dimineață a continuat să plouă fără oprire. Ernest nu renunțase la ideea de a-mi arăta Fossalta, unde fusese rănit, așa că am găsit un șofer dispus să ne ducă până la Verona, apoi am luat trenul până la Mestre, unde a trebuit să căutăm altă mașină și alt șofer. Toată ziua, încontinuu, și tot timpul cât a durat călătoria, Ernest s-a uitat peste hărți și a încercat să lege ceea ce vedea în jur de ceea ce-și aducea aminte că văzuse cu ani în urmă. Dar nimic nu mai era la fel. Când am ajuns în sfârșit la Fossalta, a fost mai rău decât la Schio, pentru că nu se mai vedea nici urmă de distrugere. Tranșeele și buncărele dispăruseră. În locul caselor și clădirilor bombardate apăruseră altele noi. Când Ernest a găsit dâmbul unde fusese rănit, era verde, imaculat și de-a dreptul încântător. Totul părea o minciună. Cu doar câțiva ani în urmă, aici muriseră mii de oameni, Ernest însuși își vărsase sângele aici, ciuruit de schije, și cu toate astea totul era curat și strălucitor, de parcă pământul în sine ar fi uitat totul.

Înainte să plecăm, Ernest a scormonit printre arbuști și până la urmă s-a întors cu o singură bucată ruginită de schijă, nu mai mare decât un nasture.

— Să alergi după trecut e un joc mizerabil, jalnic, nu-i așa? S-a uitat la mine. De ce-am venit aici?

— Știi de ce, am răspuns eu.

A întors de câteva ori pe-o parte și pe alta bucățica de schijă și am bănuir că se gândea la discuția noastră cu Chink și la cum războiul din mintea lui nu mai era demn de încredere. Nu te puteai baza pe memorie. Timpul era înșelător și totul se disipa și murea – chiar și atunci, sau mai ales atunci, când *semăna* a viață. A primăvară. Peste tot în jurul nostru creștea iarba. Păsările făceau mare tărăboi în copaci. Soarele radia speranță. Din clipa aceea, Ernest avea să urască toată viața primăvara.

Ne-am întors la Paris abia la sfârșitul lui iunie, iar în scurt timp au început pregătirile pentru Ziua Bastiliei, iar pe străzi se cânta și se dansa la orice oră. Era zăpușeală și zgomot și nici măcar n-ar fi trebuit să încercăm să dormim. Vedeam în întuneric silueta agitată a lui Ernest, cu o mână pe ochi.

— În curând o să fie aniversarea noastră, am zis eu.

— Să plecăm undeva?

— Unde să plecăm?

— În Germania sau poate în Spania.

— Nu e musai, am zis eu. Am putea sta acasă, să ne îmbătăm rău sau să facem dragoste.

— Putem face asta și acum. A râs.

— Putem, am zis eu.

Clarinetistul din fața ferestrei noastre a scos un șir de note guturale, așteptând să fie acompaniat, apoi a amuțit iar. Ernest s-a întors pe o parte și a întins mâna să-mi mângâie umărul gol. Atingerea lui mi-a provocat o cascadă delicioasă de fiori, apoi el m-a tras spre el și m-a întors pe burtă fără o vorbă, acoperindu-mi trupul cu trupul lui. Era greu și cald și-i simțeam buzele și fruntea pe gât.

— Nu te mișca, a zis el.

— De-abia mai respir.

— Bun.

— Când o facem așa îmi place încet.

— Da. Își ținea brațele îndoite de-o parte și de alta a corpului meu, ca să nu mă strivească de tot, dar eu voiam să mă simt puțin strivită.

După, am rămas întinși în întuneric, în timp ce din stradă se înălța același râs, iar muzica era parcă și mai tare, mai haotică. Ernest se cufundase iar în tăcere și m-am întrebat dacă se gândea la Schio, la tot ceea ce nu mai era de găsit acolo și la tristețea pe care o adusese cu el acasă.

— Să mă ridic și să închid geamul?

— E prea cald și oricum n-are nici un rost. Tu culcă-te acolo.

— Te preocupă ceva. Nu-mi spui și mie ce?

— Nu rezolv absolut nimic dacă vorbesc.

Îmi dădeam seama că se cufundase undeva într-un abis, dar credeam în mod naiv că-l puteam ajuta dacă-l convingeam să se destăinuie. Am continuat să-l presez cu blândețe până când, într-un final, a zis:

— Dacă ții neapărat să știi, se întâmplă când fac dragoste. La sfârșit, dintr-un motiv sau altul, mă simt gol pe dinăuntru și singur.

— Ce oribil, am zis eu, simțind înțepătura cuvintelor lui. Tocmai

fuseserăm atât de pe de-a-ntregul împreună – sau cel puțin așa simțisem eu.

— Îmi pare rău. Tu n-ai nici o vină.

— Pe naiba. Hai să n-o mai facem niciodată. Nu suntem obligați. N-o să mă deranjeze.

— Ba suntem, totuși. Știi că așa e. Știu că știi.

— Nu.

Atunci m-a tras mai aproape de el.

— Te rog să nu-ți faci griji, spune-mi doar că mă iubești.

— Te iubesc, am zis și i-am sărutat mâinile și pleoapele, încercând să uit ce spusese. Dar n-am putut. Niciodată n-am putut uita nimic din ce-mi spunea el. Așa era.

— Acum culcă-te.

— Bine, am zis.

El s-a ridicat și s-a îmbrăcat. Trebuie să fi fost trei sau patru dimineața.

— Doar n-o să lucrezi acum.

— Poate că nu, a zis el. Dar o să încerc.

L-am auzit plecând, pașii lui pe scară, până jos, apoi am ațipit câteva ore. Când m-am trezit, el nu se întorsese încă de la lucru și în apartament era deja un aer încins, sufocant. Am dat la o parte cearșaful, mi-am pus halatul și m-am dus la bucătărie să fac cafeaua. Muzicienii care cântaseră noaptea erau încă în stradă și m-a apucat oboseala numai ascultându-i. Nu înțelegeam cum de reușeau să cânte întruna. Oare dormeau în picioare, în pragurile caselor? Oare dormeau vreodată?

După micul dejun, m-am spălat, m-am îmbrăcat și am exersat la pian câteva ore, dar nu mi-a făcut nici o plăcere. Era o zi prea călduroasă, iar gândul îmi rămăsese la noaptea care trecuse. M-am culcat iar, după care am auzit-o pe Marie Cocotte la bucătărie, spălând vasele. Ne-o recomandase portăreasa noastră și venea acum în fiecare dimineață ca *femme de ménage*, ocupându-se de tot ceea ce însemna spălat și gătit pe un salariu de doi franci pe oră. Marie era aproape de vârstă mijlocie, nu avea copii, era mărunțică și solidă, cu niște mâini iuți și pricepute. Își câștigase porecla de *cocotte*, care însemna „târfuliță” în franceza argotică, de la un fel de mâncare pe care ni-l pregătea des și cu măiestrie, *poulet en cocotte*. Câteva zile pe săptămână venea și după-amiaza târziu ca să ne pregătească cina și, pentru că totul îi ieșea atât de gustos, am rugat-o să mă învețe să gătesc mâncare franțuzească. Dar acum, în miez de vară, n-aveam nici un chef să stau toată ziua în bucătărie și m-aș fi mulțumit să mănânc numai fructe sau nimic până termina Ernest de lucrat. Apoi mergeam la o cafenea să luăm un aperitiv până se întuneca, se făcea mult mai răcoare și te puteai gândi iar firesc la foame și la mâncare.

— Bună dimineața, *Madame*, a zis Marie Cocotte, intrând în dormitor unde draperiile rămăseseră date la o parte din noaptea care trecuse. Nu stăteam niciodată cu ele trase.

— Oare muzica asta o să înceteze vreodată? am întrebat în franceza mea încă poticnită, arătând spre fereastră.

— Astăzi nu, a răspuns ea, râzând.

— Cred că Ziua Bastiliei n-o să se termine niciodată, am spus eu, iar ea a râs din nou.

— Nouă așa ne place, a zis ea.

Cam așa s-a scurs vara, transformându-se într-un lung șir de veri, cu timpul bătând pasul pe loc. Zilele deveniseră mai greu de umplut. Simțeam că-mi revin migrenele și, chiar dacă știam că n-ar fi trebuit să-mi fie ciudă pe munca lui Ernest sau să-ncerc să-l țin departe de ea, nu eram nicicând mai fericită ca atunci când se trezea și spunea că-n ziua respectivă n-are de gând să încerce să scrie și că mai bine mergem la un meci de box sau plecăm la țară cu mașina, să vedem cursele de ciclism.

Într-o după-amiază, Gertrude și Alice ne-au invitat la prânz la casa lor de la țară din Meaux. Am plecat cu toții în mașina lui Gertrude, un Model T, și am făcut un picnic bogat, cu două feluri de ouă, cartofi și pui fript. Am băut câteva sticle de vin ținut la rece, apoi Hennessy de trei stele și totul era frumos – văile și podurile, casa încântătoare, cu copacii ei înfloriți. După prânz, ne-am întins pe iarbă, am stat de vorbă și ne-am simțit liberi.

Ernest se obișnuise să-i arate lui Gertrude tot ce lucra și să citească la rândul lui ce scria ea. Deși la începutul prieteniei lor îl descurajase stilul ei dificil, ajunsese să-i aprecieze bizareria și era din ce în ce mai interesat de ceea ce făcea ea. Ba chiar ajunsese să-i influențeze și lui stilul, mai ales prin obiceiul ei de a numi și de a repeta obiecte concrete, locuri și oameni, fără a căuta varietatea, ci savurând felul în care un cuvânt căpăta o intensitate uluitoare atunci când era folosit iar și iar. În câteva pasaje noi din Nick Adams, am remarcat cum făcea și el la fel, cu limbajul și obiectele cele mai simple – *lac*, *păstrăv*, *buștean*, *barcă* – și cum asta crea o atmosferă foarte distilată, aproape mitică.

Legătura dintre Ernest și Gertrude era în mod evident foarte importantă pentru ei amândoi și-mi plăcea tare mult faptul că între noi toți se lega o prietenie strânsă și firească, cu toate că atunci când ne vedeam funcționa aceeași veșnică segregare. Ernest și Gertrude erau artiștii, iar când stăteau de vorbă, cu capetele aproape unul de altul, mai că i-ai fi luat drept frați. Alice și cu mine eram nevestele, chiar și fără cei patru pereți ai salonului care să ne delimiteze, iar ea părea mulțumită de poziția asta. Dar eu? Ernest mă încuraja ferm să cânt și se referea adesea la pian ca la „munca” mea, ca și cum aș fi fost

și eu artistă. Îmi plăcea foarte mult să cânt și simțeam că era o parte importantă din viața mea, dar nu eram deloc convinsă că sunt specială, așa cum era Ernest. El trăia înăuntrul sferei creatoare, iar eu în afara ei, și nu știam dacă asta s-ar fi putut schimba vreodată. Alice părea să accepte mai firesc rolul ei de soție de artist, punându-se cu totul în slujba ambiției lui Gertrude, dar poate că pur și simplu făcea asta de mai multă vreme și știa să-și ascundă mai bine invidia.

Priveam țintă în paharul meu de coniac – la caleidoscopul pe care-l proiecta pe pătura deschisă la culoare, care era dintr-un soi de lână irlandeză. Eram împreună, atunci, acolo, mi-am zis. Totul era bine și frumos. Ar fi trebuit pur și simplu să-mi dau seama de asta, să trăiesc clipa și să fiu fericită. Așa aveam să fac. Aveam să încerc.

A doua zi ne-am trezit târziu, iar eu mă resimțeam încă după Hennessy. Probabil că se resimțea și Ernest, pentru că, încă înainte să ne dăm jos din pat, mi-a zis:

— Azi n-o să produc absolut nimic bun. N-are rost să mă obosesc.

— Ai putea să te duci totuși să încerci, măcar câteva ore, am zis eu, simțind o mică înțepătură pentru că nu eram sinceră.

— Nu, a zis el. N-o să iasă nimic. Îmi dau seama de pe-acum.

Ne-am dat jos din pat și am mâncat de dimineață, apoi am hotărât să mergem la Auteuil, la cursele de cai. Avea să fie mai răcoare în afara orașului. Marie Cocotte urma să ne pregătească un coș cu sendvișuri și vin, apoi puteam să luăm foile de pariuri și să le citim în tren. De îndată ce am luat hotărârea, am simțit cum presiunea din cap cedează, luându-și prompt zborul ca o stafie alungată dintr-o casă exorcizată. Mă simțeam vinovată pentru că mă bucuram atât că nu-l împărțeam cu nimeni – vinovată și în același timp fericită.

Și lui Ernest, și mie ne plăcea mult la Auteuil. Întotdeauna ne uitam pe formularul de pariuri împreună, apoi vizitam padocurile ca să vedem animalele. Eram înnebunită după mirosul tare al cailor, după hipodromul în sine și după zgomotele mulțimii vesele venite să-și încerce norocul. Pe Ernest îl fascina totul – mușchii cailor pulsând minunat, jocheii bondoci în echipamentul lor de mătase, antrenorii care stăteau în picioare, lângă parapet, cu aerul că ar cunoaște ceva misterios, argoul băieților de la grajduri și mirosul de urină de cal. Niciodată n-aveam mulți bani de cheltuit la curse, dar se găsea întotdeauna câte ceva și ne simțeam bine împreună, la soare. Ernest își întindea haina pe iarbă și mâncam de prânz, apoi eu moțaiam sau pur și simplu priveam norii, așteptând următoarea cursă. Comandam șampanie când câștigam, iar uneori și când pierdeam, pentru că ne bucuram că suntem acolo, împreună, și oricum, ce însemnau banii pentru noi? Niciodată nu aveam destui ca să conteze dacă-i pierdeam.

În acea zi, favoritul era o splendoare de murg strălucitor, sprinten și bun săritor. Aborda obstacolele cu precizie, din scurt, lăsându-ți

impresia că nu vezi mai nimic. Noi n-am pariat pe favorit, ci pe un cal mai suplu care se numea Chèvre d'Or, cotate cu o sută douăzeci la unu. Uneori alegeam împreună caii, după ce făceam turul padocului sau stăteam lângă parapet, privind cum se mișcau caii și așteptând o premoniție. Uneori, Ernest se întâlnea cu vreun cunoscut care-i dădea un pont, două, cu șanse bune. În ziua aceea, mi-am ascultat propria intuiție și am ales eu însămi calul. În felul ăsta, puteam fi norocoasă pentru noi amândoi. Se mai întâmplase și eram sigură că avea să se întâmple iar. Chèvre d'Or nu era nici iute, nici murg, dar se mișca precum coniacul în pahar. M-am uitat la picioarele lui fine și i-am spus lui Ernest că el era alesul.

— Hai să pariem pe el, vorbesc serios, am zis. Avem destui bani?

— Poate că da, a zis el.

— Hai să-i cheltuim oricum, chiar dacă nu-i avem.

El a râs și s-a dus să mizeze, zâmbindu-mi întruna. Îi plăcea când eram îndrăzneată.

— Crezi în continuare în calul ăla? m-a întrebat la întoarcere.

— Da.

— Bun. Am pariat pe el banii de coșniță pe șase luni.

— Doar nu vorbești serios.

— Ba da, a zis el și ne-am înghesuit lângă parapet împreună cu toată lumea, amândoi înfiorați de risc.

Calul meu a trecut în frunte încă de la început. Până la al doilea obstacol, era deja intangibil. La al patrulea obstacol conducea cu patru lungimi, o pată difuză de culoarea coniacului.

— O să reușească, am spus eu, surescitată. Aveam stomacul încordat, tot numai noduri.

— Deja reușește, a zis Ernest, uitându-se la ceilalți cai cum forțau. Dar era prea târziu pentru oricare dintre ei, pentru că Chèvre d'Or era prea iute și prea în față – atât de bun era, depășindu-i cu zece lungimi, apoi cu și mai multe. Favoritul a câștigat teren și i-a depășit pe ceilalți, biciul jocheului despicând aerul, dar calul meu alerga în propria lui cursă.

Avea un avans de douăzeci de lungimi de cal și douăzeci de pași până la final când s-a întâmplat. Pe cât de frumos fusese până atunci, pe atât a fost de urât când a căzut la ultimul salt. Dacă până atunci fusese coniac, acum era o roabă stricată. Era o grămadă de bețe pe o sfoară, o jucărie de copil frângându-se cu un trosnet. A fost atât de cumplit, că nu m-am putut uita. Mi-am îngropat fața în umărul lui Ernest și n-am văzut finalul cursei, caii ocolind animalul căzut, favoritul câștigând totul pe nemeritate.

Am plâns jumătate din drumul spre casă cu trenul, prin cartierele mohorâte cu rufe atârinate la uscat, gunoaie și copii în zdrențe, încercând să uit acea zi și ceea ce văzuserăm.

Când am împlinit un an de la căsătorie, am hotărât să sărbătorim împreună cu Chink, la Köln, și am luat un vapor pe Rin ca să ne întâlnim cu el. Vremea era încă foarte caldă, zilele erau lungi și plăcute, iar când ne-am întâlnit cu Chink ne-am bucurat cu toții foarte mult de revedere. Ne simțeam bine cu el și el cu noi, iar Kölnul era minunat.

Într-o după-amiază stăteam întinsă pe iarbă, privindu-i pe Ernest și pe Chink cum pescuiesc. Ernest a căutat în geanta de voiaj aflată lângă el, pe mal, și a scos o sticlă de vin alb, rece, extrăgând dopul cu dinții. În cealaltă mână ținea undița, cu firul întins mult și apa mișcându-se în jurul lui în vălurile blânde. Adia un vânticel plăcut, iar norișori de polen galben pluteau în jur, cernându-se peste noi din copaci.

— Parc-ați ieșit dintr-un tablou, băieți, am spus eu, privindu-i cu ochii întredeschiși.

— Avem o admiratoare, i-a zis Ernest lui Chink.

M-am ridicat de pe iarbă, m-am apropiat de Ernest și l-am urmărit atentă timp de câteva minute.

— Arată-mi cum se face, am zis.

— Deja te-ai săturat de admirat?

— Nu, am răspuns zâmbind. Dar aș vrea să încerc și eu.

— Bine, atunci. S-a postat în spatele meu pe malul afânat, ierbos, și mi-a arătat cum să arunc undița. Mi-am legănat brațul înainte și înapoi într-un arc lin, exact cum îmi spusese el, și am reușit să arunc perfect lanseta. A plutit ca un vis, dusă de curent.

— Mi-a plăcut, am zis.

— Așa îți dai seama dacă ai făcut ce trebuie, a zis Chink.

— Și acum?

— Acum aștepți, a zis Ernest, ducându-se să ia tubul lansetei. Dar până să ajungă la el am simțit că ceva trage de fir întâi ușor, apoi mai tare. Instinctiv, am tras în sus și cârligul s-a înfipt. Simțeam peștele opunând rezistență.

— Hei! a făcut Chink. Tipa ne ia caimacul.

Ernest s-a întors fuga și m-a ajutat să scot păstrăvul din apă, apoi peștele a ajuns pe iarbă, pământiu, bălțat.

— Pe undeva îmi pare rău de el, am zis.

— Poți să-l arunci înapoi dacă vrei, a zis Chink.

— Vrea pe naiba, a zis Ernest, râzând.

— Nu, vreau să-l mănânc. Vreau să văd dacă are alt gust când îl prinzi cu mâna ta.

— Așa te vreau, a spus Ernest. Să știi că are.

— Asta-i o ucigașă înăscută, a zis Chink și am râs cu toții.

— Dacă tot faci o treabă, s-o faci până la capăt, a zis Ernest mai târziu, după ce pescuisem trei păstrăvi, unul după altul. Mi-a arătat cum să curăț peștele de solzi și de măruntaie și să-l spăl bine în apa pârlului înainte să-l gătim.

— Nu mi se pare scârbos, am spus eu în timp ce munceam.

— Știu. Se vede.

Am fript cei trei pești ai mei la proțap, împreună cu ceilalți șase pe care-i prinseseră Chink și Ernest.

— Cel mai mult îmi plac ai mei, am zis, lingându-mi sarea de pe degete.

— Și mie tot ai tăi îmi plac cel mai mult, a zis Ernest, destupând o nouă sticlă de vin în timp ce se lăsa înserarea, iar cerul pălea.

Chiar în Köln însă, atmosfera era mai încărcată. La Garnizoana Britanică de Ocupație, unde fusese încartiruit Chink până nu demult, o gloată furioasă vandalizase o statuie cu Wilhelm al II-lea călare, smulgând uriașa sabie de fier și făcându-i pintenii bucăți. Alți revoltați omorâseră un polițist neamț, fugărindu-l până la fluviu și retezându-i degetele când omul încercase să se salveze, ținându-se de pod. Văzut din depărtare, orașul părea de basm, cu case cu acoperișuri roșii și localnici purtând *lederhosen*³, dar, ca și restul Germaniei ocupate de Aliți, era într-o stare de extremă agitație.

3 Pantaloni tradiționali bavarezi, purtați cu bretele.

După câteva zile, pe 14 septembrie, eram într-o cafenea, citind știrile din ziare când am aflat că portul Smirna din Turcia era în flăcări. Războiul greco-turc făcea ravagii de trei ani, de când cu reîmpărțirea Imperiului Otoman după război, dar conflictul explodase într-un sfârșit cu acest incendiu. Nimeni nu știa cine era de vină. Grecii dădeau vina pe turci și viceversa, iar singurul lucru cert erau consecințele tragice. Portul fusese incendiat cu petrol brut, ca multe alte cartiere grecești și armenesti din oraș. Oamenii fugeau din case pe străzi. S-au înecat cu zecile în port, iar alții au fost măcelăriți pe loc. Refugiații se retrăgeau pe dealuri. Ne-am simțit foarte vinovați stând acolo, în cafenea, la un prânz gustos, că nu acordaserăm mai multă atenție conflictului.

— Probabil că o să ajung curând acolo, a zis Chink. Avea o expresie încruntată.

— Poate că și eu, a răspuns Ernest, iar eu am simțit un fior rece săgetându-mă pe dinăuntru.

— Doar nu vorbești serios, am zis eu.

— Nu știu. Se prea poate.

— Întotdeauna mi-am dorit să văd Istanbulul, a spus Chink.

— *Constantinopole* e mai corect spus, totuși, a zis Ernest. Sau *Bizanț*.

— Într-adevăr, a zis Chink. Mă rog, oricum i-ai zice, e într-un mare

rahat, nu?

Întorcându-ne la Paris, nici nu apucaserăm să despachetăm când a sosit o telegramă de la *Star* pentru Ernest. John Bone îl trimitea în Turcia, să relateze despre conflict, exact cum bănuise. Urma să plece peste trei zile. Tocmai primise vestea și încă ținea în mână plicul rupt, când eu am simțit că mă prăbușesc.

— Ce e? a întrebat Ernest, privindu-mi fața căzută. N-o să stau mult. O să fie ca la Genova, același lucru. După care o să vin acasă și o să fim iar împreună.

Dar eu nu-i spusese niciodată cât de deprimată fusesem cât stătuse el la Genova, cum fiecare zi fără el fusese o încălețtare cu mine însămi.

— Nu vreau să pleci, am zis.

— Cum?

— Spune-le că nu poți, că sunt eu bolnavă.

— Aiurezi de-a binelea.

— Dar chiar sunt bolnavă, nu vezi? De data asta nu mint.

— Nu, te porți ca un copil. Asta-i răsfăț și vreau să încetezi imediat.

Atunci am început să plâng, ceea ce a umplut paharul; el nu putea suferi lacrimile.

— Termină, te rog, a zis el. Tocmai am petrecut de minune la Köln, nu? De ce nu putem fi pur și simplu fericiți?

— Asta-i tot ce-mi doresc, am zis, dar tot m-au podidit lacrimile. Mi-am deschis valiza, apoi am închis-o la loc și m-am dus la bucătărie să fierb apă pentru ceai. Mă așteptam ca el să se fi dus în dormitor, dar era acolo, în spatele meu, plimbându-se încolo și-ncoace.

— E prea departe, am spus eu într-un sfârșit.

— Tocmai asta-i ideea, nu? N-ai vrea un război care să-ți sufle-n ceafă.

— Nu ne putem preface pur și simplu că n-am primit telegrama?

— Nu, nu se poate. Atunci, fața i s-a înăsprit brusc, pentru că-i ceream să mă aleagă pe mine în defavoarea muncii lui. Mai dă-l dracului de ceai, a mai zis el, dar eu mi-am văzut de treabă, măsurând cantitatea de frunze pentru ibric și turnând apă prin strecurătoarea de porțelan. El se plimba cu pași mari în sus și-n jos în spatele meu, prin bucătăria minusculă, așteptând să-mi cer scuze. Văzând că n-o fac și că nici măcar nu mă întorc spre el, a ieșit până la urmă valvârtej din apartament.

Știam că se dusesse la o cafenea. Mi-ar fi fost ușor să-l găsesc și poate că ar fi fost bine dacă aș fi făcut asta. Am fi putut bea un coniac cu apă și am fi convenit să trecem peste acest moment. Sau i-am fi cerut chelnerului să aducă absintul, pe care l-am fi lăsat să șteargă frumușel tot. Dar eu am rămas pe loc și am băut porcăria de ceai, chiar dacă n-aveam nici un chef de el.

Când Ernest s-a întors acasă, eu eram beată și mă prefăceam că

dorm. Renunțasem la ceai în favoarea unei sticle de whisky. Nu mâncasem nimic, doar băusem whisky, mai multe pahare – cald, fără apă. Când mă amețisem suficient ca să mă simt în stare de asta, luasem drăgălașul serviciu de ceai care bătuse atâta drum alături de noi și îi dădusem drumul zângănind pe podea. Avusesem de gând să las acolo cioburile ca să le vadă el, dar odată faptul împlinit totul părea prea mărunț și infantil – un gest de răsfăț, cum spusese el. Nu suportam să mă simt atât de disperată și de zdruncinată, dar se părea că nici nu reușeam să mă stăpânesc. Am strâns mizeria, ciob cu ciob ud și distrus, și am pus totul într-o punguță de hârtie. Apoi m-am culcat. Capul mi se învârtea crunt pe pernă, dar am închis ochii și am încercat să-mi domolesc ritmul respirației. Mult după asta l-am auzit venind pe scări, apoi intrând în cameră.

— Hadley, a zis el, așezându-se lângă mine pe pat. M-a atins ușor pe gât și pe față, dar eu nu m-am mișcat. Hai să nu facem asta, mâtă pufoasă.

Am strâns tare din ochi ca să opresc năvala lacrimilor și am încercat să mă prefac adormită. Dar el știa că nu dorm.

— Fir-ai tu să fii, a zis el văzând că nu deschid ochii și nu-i răspund. M-a împuns tare în umăr. Asta mi-e meseria. Știi că trebuie să plec.

— Nu trebuie. Vrei tu să pleci.

— Oricum, dracu' să te ia, a zis el și s-a dus să se culce în altă parte.

Poate că în noaptea aia s-a întors să se culce în cămăruța lui din rue Descartes sau a dormit pe banca lungă de la parter, din sala de dans. Nu știu. Nu s-a întors până a doua zi după prânz, când a venit să-și facă bagajele și să se pregătească. S-a învârtit prin apartament, îngrămădind lucruri într-o geantă, adunându-și carnetele de notițe.

— Deci de-asta-mi ești?

Eu stăteam la geam, privind în gol.

— Știi, ai zis că niciodată n-o să te porți așa.

Avea dreptate. Jurasem iar și iar că niciodată n-aveam să-l stânjenesc în munca lui, mai ales că eram abia la început, când consideram cariera lui ca fiind și a mea și credeam că era rolul, ba chiar destinul meu să-l ajut să-și croiască un drum. Dar înțelegeam din ce în ce mai bine că nu știusem exact ce însemnau acele promisiuni. Pe undeva aș fi vrut să fie și el la fel de nefericit ca mine. Poate că atunci ar fi cedat și ar fi rămas acasă.

Dar n-a rămas. Nu ne-am vorbit și nu ne-am atins timp de trei zile, iar când a plecat în sfârșit, pe 25 septembrie, era atât de jignit și de furios, încât aproape că nu suportam să-l văd. Am stat în prag și m-am uitat la el cum se lupta cu bagajele pe scări. Aproape ajunsese jos când a scăpat geanta în care era Corona lui. A căzut tare, izbindu-se cu un zângănit înfiorător, apoi a mai căzut o dată. Furios, el i-a tras un picior, apoi a ridicat-o. Când a ajuns jos, a lovit și ușa cu piciorul, apoi

nu s-a mai auzit nimic.

O fi malaria care erupe prin chinină, pentru că totul e ciudat de galben. Drumul e lung și colorat într-un ocru tare, opac, iar munții din depărtare sunt mai închiși la culoare. Se vede un râu, Marița, care curge umflat și năvalnic pentru că plouă de cinci zile și ploaia e tot galbenă.

N-a mai dormit ca lumea de când a plecat de la Paris și de-asta se mișcă și mai greu prin ploaie. Nici ploaia, nici mersul n-o să se termine niciodată. Coloane de refugiați năvălesc și se revarsă pe drumul spre Karagaci. Și-au încărcat căruțele cu toate lucrurile de care nu s-au putut despărți, aceia dintre ei care aveau căruțe, iar restul poartă boccele în spinare și duc în brațe alte boccele sau copii. Copiii duc și ei ce pot și plâng când îi biruie oboseala sau frica. Toată lumea e speriată și udă și ploaia cade neîncetat.

El a venit să relateze de la fața locului, înțelege asta, așa că se străduiește să vadă tot și să nu-și ferească niciodată privirea, deși vede multe lucruri care-i întorc stomacul pe dos. E prima oară când simte gustul războiului de când el însuși a fost într-un război și numai atât a fost de ajuns ca să-i provoace un tremur cumplit în primele două zile. Acum, tremurul a trecut. L-a înăbușit și poate face ceea ce a venit să facă.

Pe drumul spre Karagaci, stă de vorbă cu mulți dintre cei fugiți din Smirna, care văzuseră incendiile de acolo și lucruri și mai rele. Un bărbat foarte roșu la față își văzuse sora fugind pe malul apei, urlând, cuprinsă toată de flăcări, până la ultimul fir de păr. Alt bărbat are un braț pansat tot, până la umăr, cu un bandaj îmbibat și împuțit, și chiar și prin ploaie se simte mirosul cangrenei, un miros dulceag ca de migdale prăjite. Bărbatul vorbește ajutat de un traducător și spune că stătuse ascuns sub pilonii cheiului la Smirna, aproape o zi și o noapte, cu apa ajungându-i uneori până la piept. Se tăiase la mână și la braț în scoicile de la baza pilonilor când venise fluxul și-l împinsese în cochiliile tari.

— Ne căutau cu reflectoarele în port, spune omul. Și n-ai fi vrut să vezi toate lucrurile care pluteau acolo, pe lângă tine.

Până la urmă ieșise din apă, își regăsise familia și plecase la drum, ca atâția alții. Avea mai multe tăieturi adânci, dar nu sângera. Crezuse că sarea avea să-i vindece rănila și că n-avea nevoie de doctor ca să se facă bine.

— După cum vezi, bine nu mi-e, spune bărbatul prin gura traducătorului și-și vede de drum.

— Da, se vede de la o poștă, zice Ernest.

Merg pe lângă o căruță trasă de un singur bou uriaș, pe care ploaia curge șiroaie, iar în căruță soția omului e în chinurile facerii. Așternutul din căruță e ud learcă și mai e o pătură pe post de paravan, din care picură apă, cu care doi dintre copiii ei o acoperă în timp ce ea se opinteste. O femeie bătrână se ghemuiește între genunchii ei, în timp ce copiii

încearcă să se uite în altă parte, iar lui Ernest i se face rău văzând scena și auzindu-i țipetele, care nu vor înceta până nu se va naște copilul, și poate că nici măcar atunci.

Bărbatul merge mai departe, privind înainte prin ploaie și spune:

— Soția mea știe că sunt un laș. M-am ascuns sub piloni. Voiam să-i părăsesc pe toți.

Ernest dă din cap și ridică ochii, văzând că ajunseseră la un pod peste râu, o construcție din lemn care pare lunecoasă, dar solidă cu toată greutatea care o apasă, căruțe, boi și cămile, o îmbulzeală de trupuri care nu avansează, dar nici nu dau înapoi.

În depărtare, peste capetele furnicarului de fiițe vii, vede delicatele turnuri albe ale unei moschei, minarete înălțându-se din nămolul galben, desprinse de realitatea acută a lucrurilor care se întâmplă pe drumul ăsta, noroiul, și țipetele, și lașitatea, și ploaia. În buzunarul hainei are un carnețel albastru îndoit și două creioane. Hârtia e îmbibată de apă, își dă seama fără să verifice, dar oricum n-ar putea scrie nimic din toate astea. O să trimită diseară o relatare de la hotel, dacă nu l-o fi luat ploaia. Deocamdată nu-i rămâne decât să se străduiască să vadă tot, să nu tremure și să nu-și ferească privirea.

A trecut o săptămână, dar lui i se pare că e aici de când se știe. ăsta-i unul dintre efectele războiului. Tot ce vezi sfârșește prin a se substitui clipelor și oamenilor din viața ta de dinainte, până ajungi să uiți de ce contaseră pentru tine. N-are importanță dacă ești sau nu soldat. Efectul e același.

Doarme într-un pat de campanie într-un hotel din Adrianopol, învelit cu o pătură murdară și plin de răni de la păduchi. Își petrece zilele stând de vorbă cu refugiații, scriind și trimițând relatări către Star și INS, sub pseudonimul John Hadley. Uneori e atât de obosit, că trimite același reportaj de două ori. Nici că-i pasă; n-au decât să-l dea afară. Dar mai întâi ar trebui să-l găsească, or el nu-i nicăieri.

Când se înnoptează întră într-un bar unde o armeană foarte negricioasă, cu cearcăne adânci sub ochi, poartă o rochie colorată, legată în talie. Îi ghicește forma sânilor pe sub material, vrea s-o atingă și totul devine foarte simplu. Se apropie un alt bărbat, un soldat englez, care-și pune mâinile pe talia fetei și ea zâmbeste. Atunci, Ernest se repede și-i trage un pumn soldatului. Nu avusese neapărat de gând să facă asta. Știe doar că trebuie să acționeze dacă vrea fata. Ele nu vin niciodată singure la tine și de ce ți-ai dori să vină? Își simte pumnul în contact cu falca soldatului și falca dislocându-se. El unul încă nu simte nimic. Soldatul cade într-un genunchi, apoi se ridică iute, cu ochii foarte mari și strălucitori. Lovește, dar nu suficient de repede și de jos. De data asta, Ernest îl pocnește în stomac și simte răsuflarea omului risipindu-se pe lângă mâna lui.

Fata spune ceva de neînțeles pentru el, dar care aduce a „Destul“. El o ia de mână și pleacă împreună. Afară așteaptă un taxi și se duc în camera ei

fără să-și spună nimic. Înăuntrul ei, ea își desface rochia, apoi întinde mâna spre cureaua lui. El îi dă mâinile la o parte. O să facă totul singur, chiar dacă mâna dreaptă îi sângerează. Se așază pe un scăunel de lemn și o trage peste el, simțind-o cum îl călărește, aspră și catifelată. El este cel care o mișcă pe ea, ca pe o păpușă, și știe că așa trebuie să fie pentru că așa simte că n-o să moară, măcar în noaptea asta. Geme când se termină, și prima oară se termină repede. Rămâne cu ea în patul ei murdar, iar de dimineață îi lasă adresa de la hotelul lui pe o foaie de caiet și doi dolari americani. Nu se așteaptă s-o mai vadă vreodată, dar nici n-ar avea nimic împotriva. Mai are bani de cheltuit și poate că dacă s-ar mai vedea cu ea n-ar mai fi atât de scârbit ca acum și poate că ar fi mai bine și poate că s-ar putea repara ceva.

Iese în stradă, unde e încă foarte devreme și răcoare și n-a început încă să plouă iar. Se întoarce la hotel gândindu-se: Acum chiar că ai comis-o, nu? E prea târziu ca să repara ceva și, oricum, nici nu vrei. Va trebui să-ți amintești de asta mai târziu, când o să-ți vezi soția și-o să-ți vină să mori pentru că ai rănit-o. Nu uita că nimeni nu te-a silit să faci nimic. Întotdeauna tu ești cel care face totul, nu altcineva, și numai pentru asta și tot n-ar trebui să ai regrete.

Acum plouă iar, o burniță rară care-i pătrunde prin materialul pantalonilor și cămășii. Clădirile scunde par să înainteze spre el pe drumul noroios și are iar același gând foarte clar că altă lume nu există. Ce importanță are că știi că soția ta ar muri dacă ar afla că ai fost cu alta, dacă n-ai soție? N-ai nici Parisul și nimic altceva. N-ai decât să te mai vezi cu fata negricioasă. N-ai decât să te distrugi și să te umpli de silă pentru tot ce faci, pentru că nu există altă lume în afară de asta.

După ce a plecat el, m-am simțit tristă și vinovată și m-a apucat imediat ciuda pe mine însămi. M-am uitat la sticla de whisky de pe raft și chiar am ținut-o în mână câteva clipe, apoi am pus-o la loc. Nu înainte de prânz. Așa n-aveam cum s-o scot la capăt. Mi-am făcut așadar o cafea, am curățat o portocală și am încercat să nu mă gândesc la el, care probabil că acum era în tren. Drumul avea să dureze pe puțin două zile, după care urma să pătrundă în altă lume, și-ncă una periculoasă. Nu-mi rămânea decât să sper că o să-i fie bine, că firul care ne unea era suficient de trainic ca să reziste răului făcut.

În afară de două cărți poștale mângălite în grabă, trimise înainte să treacă granița în Turcia, n-am știut nimic de Ernest cât a fost plecat, și pentru asta am dat vina pe telegraf, căci refuzam să-mi închipui ce altceva ar fi putut însemna tăcerea lui. I-am citit primul articol din *Star* după două săptămâni, când a sosit, dar dacă mă gândeam prea direct la ce se întâmpla acolo – nu doar violență, ci și boală, din câte se părea, holeră și malarie de amploare epidemică – mai rău îmi făceam, așa că am ars ziarul și am ieșit la plimbare.

Marie Cocotte venea în fiecare după-amiază.

— Trebuie să vă dați jos din pat, îmi spunea, aducându-mi un șorț să mi-l pun peste halat. Pregăteam împreună *boeuf bourguignon*, *blanquette de veau* și *cassoulet* și totul era delicios, doar că nu reușeam să înghit nimic.

Lewis Galantière a venit în vizită, s-a așezat la oribila masă din sufragerie și a încercat să mă ia târâș la Michaud's.

— Se pare că James Joyce ar mai fi făcut șase copii numai săptămâna asta. Sunt cu toții acolo, înfulecând ditamai berbecul și împrôșcând lapte pe nări. Să-mi spui tu mie că nu vrei să vezi așa ceva cu ochii tăi.

M-am silit să zâmbesc, apoi m-am îmbrăcat, punându-mi mantoul și pantofii mei cel mai puțin demodați.

— Dar hai să mergem, totuși, la colț, am zis eu. Fără Michaud's în seara asta, da?

— Sunt sluga dumitale prea-plecată, *Madame*.

N-am vorbit cu Lewis și nici cu altcineva despre cât de rău se degradaseră lucrurile între noi. Îmi era prea rușine. Diminețile scriam scrisori în care mințeam, spunându-le lui Grace și doctorului Hemingway că totul era bine și frumos. Povesteam cât de bine îi mergea lui Ernest la *Star*, cât de promițătoare se anunța a fi cariera lui. Nu pomeneam că de curând hotărâse să rupă contractul de exclusivitate cu ei și să furnizeze articole sub pseudonim pentru International News Service. Toate astea fuseseră negociate în secret și

presupunneau să mintă și să fie lunecos când ceva trimis la INS apărea înainte de reportajele lui „în exclusivitate“ pentru *Star*, dar el zicea că merită, pentru bani. Avea să se descurce el cu propria-i conștiință. Mie îmi era mai greu să accept această înșelăciune, pentru că părea să sugereze ceva mai serios. Că se zbătea mereu pentru cauza lui, indiferent cât îl costa asta.

Dar nu ajungeam nicăieri dacă gândeam așa. De fapt, ajungeam înapoi la whisky, așa că am lăsat deoparte gândurile împreună cu teancul de scrisori și m-am dus la Musée du Luxembourg, să văd Monet-urile. Am stat și m-am uitat la nuferii lui cei mai luminoși și la minunatul violet al apei și am încercat să nu mai văd absolut nimic altceva.

La începutul lui octombrie, la primele ore ale dimineții, Ernest a coborât din tren la Gare de Lyon cu un aer rătăcit, de parcă s-ar fi întors de la o bătălie cruntă. Era slăbit, epuizat și febril din cauza malariei. Slăbise zece kilograme pe puțin și era cât pe ce să nu-l recunosc. A venit la mine și mi s-a prăbușit în brațe, apoi ne-am dus acasă, unde a stat aplecat deasupra chiuvetei și m-a lăsat să-i spăl cu șampon părul, care colcăia de păduchi.

— Îmi pare așa de rău pentru tot, Tatie, i-am spus când a închis ochii.

— Hai să nu vorbim despre asta. Acum nu mai contează.

Am luat foarfeca și l-am tuns foarte scurt, apoi am curățat păduchii rămași unul câte unul, aducând o veioză ca să văd tot. Apoi l-am masat pe tot corpul cu cremă și l-am ajutat să se culce în așternuturi noi, curate, unde a dormit douăzeci și patru de ore. Când s-a trezit, i-am adus ouă, pâine prăjită, șuncă și muștar, iar el a mâncat recunoscător tot, după care s-a culcat iar.

Nu s-a dat jos din pat o săptămână întreagă și câteodată mă uitam la el cum doarme și-mi dădeam seama, după expresia lui, că suferise în feluri despre care nu va putea vorbi multă vreme de-acum încolo. Ruptura dintre noi fusese groaznică, la fel și tăcerea lui, dar toate păleau pe lângă experiența lui din Turcia. Și poate că într-adevăr nu conta, cum spusese el. Se întorsese acasă și eram din nou împreună și poate că avea să fie bine dacă nu ne gândeam la asta și nu-i dădeam apă la moară.

După o săptămână, s-a putut da jos din pat, s-a spălat, s-a îmbrăcat și aproape că se simțea în stare de vizite la prieteni. S-a dus la geanta de voiaj și a dat la o parte carnetele de notițe ca să scoată cadourile învelite în hârtie de ziar și în mai multe cârpe. Mie îmi adusese o sticlută de ulei de trandafir și un colier masiv de chihlimbar cu niște pietre mari, brute, coral negru și argint.

— E absolut splendid, am spus, cu colierul în mână.

— A fost al unui diplomat rus de rang foarte înalt, care a ajuns

chelner.

— Sper că i-ai dat bani grei pe el.

— Da, și l-am mai și îmbătat criță, a zis Ernest, care-și revenise aproape complet.

Am așteptat să mai spună ceva despre toate astea, dar el s-a mulțumit să se așeze la masă și să ceară ziarele.

Știam că mă iubește iar; era vizibil. Indiferent ce simțiserăm sau gândiserăm unul despre celălalt în săptămânile în care fuseserăm despărțiți, perioada aia se încheiase. Am deschis sticluța cu ulei de trandafiri, care avea o nuanță intensă de galben și mirosea a trandafiri adevărați, o minune. Cumva, fără a căuta sau a-i alipi cuvinte care să-l descrie, următorul capitol al poveștii noastre începuse.

— Ia-o mai ușor, a zis Ernest. Știi că-i dai drumul diavolului pe ușă.

— Zău?

— O știi prea bine.

— Atunci lasă-l să vină, numai să vină așa, tot sub formă de abur verde.

Eram la Select cu Pound și Dorothy, căreia ne obișnuiserăm să-i spunem Shakespear. Pound tocmai devenise editorul-șef al unei noi edituri care se numea Three Mountains și era interesat să publice din scrierile lui Ernest. Eram cu toții foarte binedispuși în acea seară și avusesem de gând să beau un singur pahar de absint, ca să sărbătorim.

— Trebuie s-o iei mai încet, a zis Pound.

— Chiar trebuie? am zis eu, dar el nici vorbă să mi se adreseze mie, ci chelnerului care turna apă peste un cub de zahăr în băutura care, dintr-un galben-verzui grozav de limpede, se făcea de un alburii tulbure pe măsură ce apa picura peste ea. Absintul era ilegal în Franța și asta de câțiva ani buni. La fel și opiul, dar amândouă se găseau peste tot la Paris, dacă știai unde să cauți. Adoram gustul delicat de lemn dulce și ritualul cubului de zahăr și al lingurii speciale, cu perforații, care forma picături, picături de zahăr. Chelnerul nostru îl executa minunat, după părerea mea, dar Pound i-a smuls energic carafa, preluând controlul.

— Ești beat, dragă, i-a spus Shakespear pe tonul ei șoptit, manierat.

— Încerc să mi te închipui beată, i-a zis Ernest. Pun pariu că nu dai pe lângă nici o picătură.

Ea a râs.

— Asta pentru că niciodată nu mă ating de absint.

— E doar lemn dulce cu fum, am zis eu.

— Măine o să-ți dorești tu să fie doar atât, a zis Ernest.

— Poate, dar pe moment face ca totul să pară mai ușor, nu?

— Da, așa e, a zis Ernest, atingându-și paharul de al meu. Așa că bea-l și la naiba cu ziua de mâine.

— Bravo, bravo, a zis Pound aplecându-se în față în haina lui boțită de tweed și punându-și coatele pe masă. Îmi era din ce în ce mai simpatic – dar toată lumea îmi era simpatică. Mi se năzărise că era posibil să mă fi îndrăgostit de chelnerul nostru. Avea așa o mustață drăgălașă, neceruită, curată și proaspătă ca florile. Îmi venea s-o ating sau s-o mănânc.

— Ar trebui să-ți lași și tu mustața așa, i-am zis lui Ernest, arătând cu degetul deloc discret.

— Dar mi-am lăsat-o, dragă. E fix așa.

L-am privit drept în față.

- Așa e, am zis eu. Unde-ai fost? Și am răs cu toții.
- Mai târziu, când ne-am mutat la Dôme, Pound a început să vorbească despre State.
- N-o să mă întorc niciodată în Middle West, spunea el. De fapt, mă dezic de el. E plin de închipuiți și de idioți în Indiana.
- O, vechea poveste, a zis Shakespear cu șoapta ei perfectă, gravă.
- M-am uitat în oglinda lungă, afumată, și mi-am atins fața, apoi am atins sticla.
- Nu simt nimic, i-am zis lui Ernest. Nu-i așa că e minunat?
- Mai ia unul, Tatie, a zis Ernest. Ești foarte frumoasă.
- Shakespear ne-a zâmbit cu gura ei arcuită, iar ochii îi zâmbeau și ei.
- Ia uită-te la porumbeii noștri, drăguții de ei, i-a zis lui Pound.
- Indiana a fost întotdeauna un pustiu intelectual, ascultați-mă pe mine, a zis el, apoi a suflat un rotocol de fum care s-a rotit înainte să fie înghițit de masa de fum, nimbul albastru care făcea toate lucrurile din jur să se amestece și să se vadă ca prin ceață. Și pe care-l inspiram și-l expiram cu toții.
- Pretenții de morală, altceva n-au, a continuat el. N-ai altceva de care să te agăți. Nu făceam mare brânză când predam la Wabash. Despre ce-ar fi vrut să le perorez tinereii ăia cu știuleți de porumb între urechi? Categorical nu despre Yeats. Nu despre poezie.
- Actrița a fost o mică poezie, a spus Shakespear.
- Cei mai formidabili genunchi pe care i-am văzut la o femeie, a zis Pound.
- Mai zi, a zis Ernest. Mi se face foame.
- În seara aia ploua – în Indiana plouă tot timpul, intelectualicește vorbind, v-ați prins – și actrița... cum o chema?
- Bertha, a zis Shakespear.
- Nu Camille? a întrebat Ernest.
- Nu, nu. Nu era tuberculoasă⁴. Pur și simplu nu voia să-și ude părul. Avea un păr superb. Îi propusesem să ieșim în oraș, la cină, dar a intervenit problema asta cu umezeala.

⁴ Aluzie la personajul din *Dama cu camelii*, de Alexandre Dumas, o curtezană bolnavă de tuberculoză.

- Una dintre problemele mele preferate, a zis Ernest.
- Toată lumea a răs, după care Ernest a zis:
- Când s-a aflat că am invitat-o la mine în cameră, ai fi zis că am omorât fata, și nu c-am fript un pui.
- Bietul Ezra, a zis Shakespear. A doua zi l-au dat afară.
- Ba nici un biet Ezra. Altfel tot în Indiana aș fi și acum, predând poezie unor știuleți.
- Și frigând din când în când câte un pui, am zis eu.
- Nici măcar puiul nu te scapă de Indiana, a zis Ezra.
- Mai târziu în aceeași seară, după ce renunțaserăm la Dôme în

favorizarea Ritzului, Ernest și Pound au început o discuție aprinsă despre meritele lui Tristan Tzara. Pound credea că suprarealiștii aveau oarecare șanse să ajungă undeva, asta dacă reușeau să rămână adormiți suficient timp. Ernest considera că erau niște idioți și că n-ar fi stricat să se trezească, pentru ca toată lumea să-și vadă mai departe de treabă.

— Mă adormiți cu discuțiile voastre, a zis Shakespear, după care ne-am mutat amândouă în celălalt capăt al sălii, așezându-ne la o măsuță.

— Tu și cu Hem sunteți într-adevăr superbi împreună, a zis ea.

— Da? De o oră beam numai apă caldă și în sfârșit începusem să-mi simt limba.

— Mă întreb cum faci să ți se întâmple. La iubire mă refer. Și-a atins buclele, care se păstraseră mătăsoase și perfecte.

— Tu nu ai asta cu Pound?

— O, nu. A râs, pufăind ușor. Dar ce-i al nostru e al nostru.

— Nu sunt sigură că te înțeleg.

— Nici eu nu sunt sigură. A râs cu un râs amar, apoi a tăcut, amestecându-și băutura.

Vremea a devenit splendidă în acea toamnă și, deși știam că anotimpul rece și umed avea să înceapă cât de curând, ne bucuram intens de ceea ce aveam și ne simțeam puternici și fericiți. Ernest lucra cu spor la romanul lui cu Nick Adams și la noile povestiri și vedea atât de limpede cărțile în care aveau să se transforme, încât era aproape ca și cum ar fi existat deja de-adevăratelea. Toată lumea din cercul nostru credea că avea să dea lovitura și că era doar o chestiune de timp.

— Tu faci ceva nou, i-a spus într-o zi Pound, în garsoniera lui. Să nu uiți asta când o să înceapă să doară.

— Așteptarea, doar asta mă doare.

— Așteptarea te ajută să le distilezi pe toate. Asta-i esențial, iar durerea ajută la toate câte o să vină.

Ernest a pus sfatul ăsta în buzunar, la păstrare, așa cum făcea cu tot ce spunea Pound.

În curând, lumina străzilor în după-amiezile târzii a început să se transforme, subțiindu-se și pălind, și am început să ne întrebăm dacă eram în stare să înfruntăm iarna cea lungă.

— M-am tot gândit să-i scriu lui Agnes, mi-a spus Ernest într-o seară. Îmi stă pe cap de când am fost la Milano. Te deranjează?

— Nu știu. Ce urmărești cu asta?

— Nimic. Vreau doar să știe că sunt fericit și că mă gândesc la ea.

— Și că începi să ai o carieră exact așa cum spuneați.

El a zâmbit.

— Asta-i numai cireașa de pe tort.

— Trimite scrisoarea aia.

— Da, a zis el. Am trimis-o deja.
Am simțit o scânteie de gelozie.
— Erai chiar atât de sigur că n-o să mă deranjeze?
— Poate. Dar, dacă te-ar fi deranjat, știam că te pot convinge că nu i nimic rău în asta. Oricum, e doar o scrisoare, iar noi ne avem unul pe celălalt.

— Așa a zis și Shakespear în seara aia.
— Shakespear? Ce știe ea despre dragoste?
— Poate mai multe decât noi, pentru că ea n-o are. Nu e în vâltoarea ei.

— De-aia nu pot scrie acum despre Paris, pentru că e peste tot.
— Așa că scrii despre Michigan.
— Îl simt atât de aproape. De parcă niciodată n-aș putea să-l pierd. Tocmai recitise ce lucrase peste zi dintr-un caiet așezat în fața lui, pe masă. Stătea cu o mână pe paginile lui, cu degetele lunecând ușor peste frazele mult înclinate.

— Dar nu e doar adevăratul Michigan. Îl mai și inventez, și asta-i partea cea mai frumoasă.

Pe masa lui de scris fixase o hartă albastru-deschis cu nordul Michiganului, pe care apăreau toate locurile importante – Horton Bay, Petoskey, Walloon Lake, Charlevoix –, exact locurile unde se întâmplaseră lucruri importante pentru el, pentru Ernest, dar și pentru Nick Adams. Ernest și Nick nu erau unul și același, dar amândoi știau cam aceleași lucruri, cum ar fi când și unde să găsească lăcuste pentru pescuit, grele de rouă, cum se mișca apa și ce-ți spunea asta despre locul unde se aflau păstrăvii. Știau despre bombardamentele din miez de noapte și cum era să vezi un loc drag ars din temelii, plin de gropi și schimbat. Mintea lui Nick nu era tocmai întreagă și simțeau presiunea crescând înăuntrul lui, într-o povestire ca *Marele râu cu două inimi*, chiar dacă Ernest nu-l pune niciodată în situația de a o înfrunta direct sau de a-i da un nume.

— Ador povestirile tale despre Michigan, am spus eu.
El m-a privit cu ochii mijiți, peste masă, la lumina lămpii.
— Vorbești serios?
— Da, bineînțeles.
— Uneori mă întreb dacă tu chiar vrei să scriu. Cred că te face să te simți singură.

— Nu scrisul tău mă face să mă simt singură, ci faptul că pleci. De atâta vreme nici măcar n-ai mai încercat să scrii aici, acasă. Poate că acum ar fi fezabil și aș putea să te văd. N-aș vorbi cu tine și nu te-aș deranja.

— Știi că trebuie să plec ca să-mi iasă lucrurile. A închis caietul și a pus creionul deasupra, rostogolindu-l înainte și înapoi cu vârfurile degetelor. Trebuie să fiu singur ca să mă urnesc, dar dac-aș fi într-

adevăr singur nici așa n-ar fi bine. Simt nevoia să plec de aici, apoi să mă întorc și să vorbesc cu tine. Ca să iasă ceva adevărat, durabil. Pricepi ce zic?

— Cred că da. M-am apropiat pe la spate și mi-am pus capul pe umărul lui, frecându-mi fața de gâtul lui. Dar adevărul e că, de fapt, nu pricepeam. Iar el știa asta.

— Poate că nimeni nu poate ști ce simte celălalt.

Mi-am îndreptat ținuta și m-am dus la geam, unde ploaia curgea șiroaie, băltind pe pervaz.

— Eu mă străduiesc.

— Și eu, a zis el.

Am oftat.

— Cred c-o să plouă toată ziua.

— Nu-ți face iluzii. O să plouă o lună întreagă.

— Poate că nu, totuși.

Mi-a zâmbit.

— Bine, Micule. Poate că nu.

Era în 1922, în preajma Zilei Recunoștinței, când *Star* l-a trimis pe Ernest să relateze de la o conferință de pace din Lausanne unde avea să se tranșeze conflictul teritorial dintre Grecia și Turcia, chestiune care declanșase cumplitul episod de la Smirna și din cauza căreia oamenii se tot măcelăriseră reciproc timp de aproape trei ani. Nu mi-a scăpat agitația lui Ernest când a sosit telegrama. Aproape că n-o putea deschide și știam de ce. N-am fi suportat încă o ceartă ca cea de data trecută. Probabil că nu i-am fi supraviețuit.

— Lausanne, a zis el într-un sfârșit. Bani avem. O să vii și tu.

— Nu-i nevoie, am zis eu. Pot să stau cuminte.

— Nu, a zis el. Vreau să vii cu mine.

Am fost ușurată că insistase și am acceptat să vin – dar când să ne pregătim de plecare, eu am căzut bolnavă la pat, cu capul greu și migrene. Nu puteam mânca nimic, că vomitam. Ne-am înțeles să plece singur și să vin și eu când aveam să fiu în stare să călătoresc. Vechea mea prietenă Letitia Parker din St. Louis urma să treacă din întâmplare prin Paris chiar în acea perioadă, și spusese că voia să mă viziteze zilnic și să aibă grijă de mine în lipsa lui Ernest. N-avea să semene deloc cu plecarea lui în Turcia, nici măcar cu Genova.

Când m-am întremat îndeajuns ca să plec la el, era început de decembrie. Mi-am făcut bucuroasă bagajele, știind că, după ce conferința se va fi încheiat și munca de reporter la fel, avea să ne aștepte o lungă vacanță de schi la Chamby, aveam să petrecem acolo Crăciunul, cu Chink, apoi să plecăm în Italia și Spania. Una peste alta, urma să fim departe de Paris timp de patru luni și de-abia așteptam să-mi iau un lung și plăcut răgaz departe de frig și umezeală. Zăcusem în pat o săptămână și nu eram convinsă că o să am energie să schiez, dar aveam să fac pe dracu-n patru ca să încerc.

În afară de planurile de călătorie pe care ni le tot trimiteam unul altuia, Ernest mai telegrafiasse și ca să-mi spună că Lincoln Steffens, unul dintre ziariștii pe care-i cunoscuse la Genova, se afla la Lausanne și era profund impresionat de reportajele lui. Voia să se uite peste absolut toate scrierile lui Ernest de până atunci, doar că n-avea la el decât una singură, *Bătrânul meu*, o povestire despre un băiat și tatăl lui, un jocheu în mizerie. Steffens găsisse că povestirea era minunată și o comparase cu Sherwood Anderson. Lui Ernest nu-i plăcea să fie comparat cu nimeni, ba pe undeva era parcă și mai rău că era vorba de Anderson, un prieten și un protector al lui, dar partea bună era că Steffens se oferise să trimită povestirea unui prieten, redactor la *Cosmopolitan*. Până atunci, Ernest publicase o singură povestire, într-o mică revistă culturală din New Orleans care ne numea *Double Dealer*.

Asta era tot, în afară de promisiunea lui Pound de a-i publica ceva la Three Mountains. Asta suna mult mai promițător, chiar entuziasmant.

În timp ce-mi puneam lucrurile în geamantanul cel mare, m-am gândit că urma să lipsim mult timp și că Ernest avea să fie tare nerăbdător să se întoarcă la povestirile și la romanul lui. Era de la sine înțeles că și-ar fi dorit să-i arate lui Steffens și alte scrieri, așa că m-am dus în sufragerie, la dulapul unde-și ținea Ernest manuscrisele. Le-am strâns pe toate și le-am pus într-o mică valiză. Avea să fie surpriza mea pentru el și am plecat spre Gare de Lyon îmbătată de gândul ăsta.

Gara era aglomerată, dar așa era de când o știam. Hamalii abia se strecurau în uniformele lor roșii – pe lângă băncile din lemn ceruit, palmierii ornamentali și călătorii bine îmbrăcați nerăbdători să se întoarcă acasă sau să plece departe. Dimineată urma să-l regăsesc pe Ernest și totul avea să fie bine și ăsta a fost singurul meu gând în timp ce străbăteam gara și-i predam unui hamal bagajele. El m-a ajutat să urc în tren, a pus valiza cea mare, în care erau hainele mele, în suportul de sus, și pe cea mică sub banchetă, să-mi fie la îndemână. Trenul era aproape gol. Mai era jumătate de oră până la plecare, așa că m-am dus să-mi dezmořesc picioarele și să cumpăr un ziar. M-am strecurat prin gară, pe lângă vânzătorii de mere, brânză și apă Evian, pe lângă pernele și păturile de închiriat, sendvișurile calde, la pachet, și sticlutele cu coniac. Când conductorul a anunțat plecarea, am dat fuga la tren odată cu puhoiul de călători și mi-am regăsit compartimentul neschimbat. În afară de mica mea valiză.

Nu era sub banchetă. N-o vedeam nicăieri.

Panicată, l-am chemat pe conductor.

— Pot să vă ajut cu ceva? m-a întrebat vecina mea de compartiment în timp ce-l așteptam să apară. Era o americană de vârstă mijlocie, care părea să călătorească singură. Pot să vă împrumut ceva de îmbrăcat de la mine.

— Nu-s haine! am țipat, iar biata femeie mi-a întors spatele, îngrozită pe bună dreptate. Când a sosit în sfârșit conductorul, nici el n-a dat semne că ar fi înțeles. Nu mă puteam opri din plâns atât cât să găsesc cuvintele potrivite în franceza mea jalnică. Într-un final, omul a chemat doi polițiști francezi, care m-au coborât din tren și m-au luat la întrebări în timp ce toată lumea se holba la noi. Mi-au cerut actele, pe care unul din ei le-a cercetat cât timp celălalt îmi cerea să descriu în amănunt valiza și tot ce făcusem.

— Era valiza dumneavoastră?

— A soțului meu.

— Domnul e în tren?

— Nu, e în Elveția. Voiam să i-o duc. E munca lui. Trei ani de muncă, moment în care mi-am pierdut și ultima rămășiță de calm. Simțeam că mi se face rău de la groaza care creștea în mine.

— De ce stați aici și mă luați pe mine la întrebări? Glasul îmi devenise strident. Ne scapă! Probabil că a ajuns deja departe!

— Soțul dumneavoastră, *Madame*?

— Hoțul, idiotule!

— Nu vă putem ajuta dacă faceți istericale, *Madame*.

— Vă rog. Simțeam că-mi pierd mințile. Vă rog numai să căutați în tren. Căutați în gară.

— Puteți estima valoarea valizei și a conținutului ei?

— Nu știu, am zis ca prin ceață. E *munca* lui.

— Da, ne-ați spus. O să facem tot ce se poate. Și cei doi bărbați s-au îndepărtat prompt.

Conducătorul a acceptat să țină pe loc trenul încă zece minute, ca poliția să își poată desfășura căutările. Au străbătut trenul de la un capăt la altul, întrebând călătorii dacă văzuseră valiza. N-am crezut nici o clipă că cel care o furase era încă în tren. În mod evident, fusese un hoț de buzunare ordinar, care văzuse o ocazie și profitase de ea, sperând să dea peste lucruri de valoare. În loc de asta însă, înăuntru erau absolut toate ideile și propozițiile la care se trudise Ernest de când eram la Paris și chiar mult înainte, povestirile și schițele din Chicago, până la ultima poezie, până la ultimul fragment. El nu arunca niciodată nimic și totul fusese acolo.

Cei doi polițiști au coborât din tren cu mâna goală.

— Deocamdată nimic, *Madame*, a zis unul din ei. O să mai căutăm, dar dacă mai aveți de gând să plecați în Elveția, vă sfătuiesc să urcați în vagonul dumneavoastră.

Le-am lăsat adresa noastră și numărul de telefon de la sala de dans, pentru că noi nu aveam telefon în apartament, dar nu-mi făceam mari speranțe că eforturile lor aveau să fie încununuate de succes. Parisul era mare și trecuse prea mult timp. Mi-l închipuiam pe hoț dând fuga într-un gang pustiu, deschizând valiza și închizând-o imediat la loc. Probabil că o lăsase chiar acolo sau o aruncase într-un maldăr de gunoi. Ar fi putut fi în orice gang, în orice canal sau ladă de gunoi fumegândă din Paris. Poate că exact în clipa aia se ducea glonț spre fundul Senei.

— Îmi pare foarte rău de necazul dumitale, mi-a spus vecina mea de compartiment când m-am întors într-un sfârșit.

— Nu, mie îmi pare rău, am zis, izbucnind iar în plâns. De obicei, nu sunt chiar așa cu nervii la pământ.

— Ai pierdut ceva foarte valoros?

Trenul a huruit sub noi, apoi s-a desprins brusc de peron, decisiv. De-acum nimic nu se mai putea opri sau schimba. Adevărul celor întâmplate era inevitabil. Am simțit groaza punând definitiv stăpânire pe mine, împreună cu o certitudine nouă, pentru care plătisem scump.

— Neprețuit, am zis, și i-am întors spatele.

Noaptea care a urmat a fost cea mai lungă din viața mea. Când am intrat în Elveția, munții ne-au împresurat și s-a lăsat întunericul. M-am gândit cum să-i spun lui Ernest că munca lui nu mai era, dar nu reușeam să-mi închipui cum aș fi putut s-o fac. Nu existau cuvinte pentru asta.

A doua zi dimineată, când am oprit în sfârșit la Lausanne și l-am văzut pe Ernest pe peron, cu Steffens lângă el, abia am reușit să mă ridic în picioare și să mă duc spre ei. Plângeam. Ernest i-a aruncat o privire lui Steffens și a ridicat din umeri de parcă ar fi vrut să spună *Femeile astea, cine să le înțeleagă*, dar eu nu mă puteam opri și Ernest și-a dat seama că se întâmplase ceva foarte grav.

Cu toate astea, a trecut o veșnicie până mi-au ieșit vorbele pe gură. Steffens s-a scuzat, spunându-i lui Ernest că o să-l sune să stabilească o întâlnire. După ce a plecat el, Ernest m-a așezat la o masă dintr-o cafenea de la intrarea în gară. Peste tot în jur, familii și perechi se sărutau de rămas-bun sau își luau la revedere și mie îmi păreau dureros de imperturbabili. Am simțit un nou val de lacrimi.

— Ce e? a întrebat Ernest iar și iar, mai întâi îngrijorat și tandru, apoi furios, apoi iarăși îngrijorat. Orice-ar fi, o să facem față. Nu poate fi dracul chiar așa de negru.

Dar era. Chiar așa de negru era. Am clătinat din cap, am început să plâng și mai tare și am ținut-o tot așa până când în sfârșit am reușit să-i povestesc cum umplusem valiza și o pregătisem pentru călătorie.

N-a fost nevoie să spun mai mult. Fața lui a pălit și a căpătat o expresie foarte gravă.

— Ai pierdut-o în tren.

— Mi s-a furat de sub nas.

El a dat din cap, cântărind totul, iar eu i-am studiat expresia ochilor, cum se tulbura și-și revenea, se tulbura și iar își revenea. Era clar că încerca să se țină tare pentru mine. Pentru că nu știa ce eram în stare să fac.

— Imposibil să fi luat tot. Ce-aș fi putut să fac cu toate?

— Dacă era să faci schimbări în originale, m-am gândit că o să vrei și copiile, ca totul să fie perfect.

— Sigur ai mai lăsat ceva, a zis el.

Eu am clătinat din cap și am așteptat. Oare avea să plesnească de încordare și să facă o criză de furie? Categorie, o meritam. Îi luasem ceea ce era al lui – era al lui mai mult decât orice altceva pe lume – fără ca el să mi-o fi cerut, de parcă ar fi fost dreptul meu. Iar acum dus era.

— Trebuie să mă întorc. Trebuie să văd cu ochii mei.

— Îmi pare așa de rău, Tatie. Tremuram de căință și de disperare.

— O să fie bine. Eu le-am făcut. Pot să le fac la loc.

Știam că blufa, dacă nu cumva mințea de-a dreptul, dar m-am lipit de el și l-am lăsat să mă țină în brațe și ne-am spus tot ce-și spun oamenii când știu că răul cel mai rău s-a întâmplat.

În aceeași noapte, târziu, el a luat trenul înapoi spre Paris în timp ce eu l-am așteptat la Lausanne, toată un nod lăcrămos. Steffens m-a invitat la cină și a încercat să mă liniștească, dar chiar și după câteva whisky-uri eram la fel de zdruncinată.

El a lipsit două zile și n-a trimis nici o telegramă. Dar, exact cum mă vedeam pe mine scotocind iar și iar prin dulap și punând totul în valiză, așa-l vedeam și pe el intrând în apartamentul cufundat în tăcere și văzând cu ochii lui că într-adevăr nu mai rămăsese nimic.

Aprinzând toate luminile, inspectează mai întâi ce e la vedere – masa și patul, bucătăria. Privește podeaua și se duce încet dintr-o cameră în alta, lăsând dulapul pentru când se va fi uitat peste tot în rest, pentru că e ultimul loc și apoi n-o să mai aibă unde să caute și n-o să mai rămână nici o speranță. Mai întâi bea un pahar, apoi încă unul, dar până la urmă trebuie să se uite. Pune mâna pe mâner, deschide ușa și atunci înțelege tot. În dulap n-a mai rămas nici o pagină. Nici măcar o notiță sau un fragment. Se uită o dată și încă o dată, în picioare, frânt și sleit. Golit ca dulapul, așa e și el, pentru că paginile sunt ale lui, sunt el. E ca și cum cineva ar fi intrat cu mătura în măruntaiele lui și i le-ar fi măturat pe toate, lăsând totul curat, strălucitor, aspru și pustiu.

Când Ernest s-a întors de la Paris, a fost tandru cu mine și mi-a tot repetat că mă iertase pentru tot, dar avea o privire rănită, schimbată. Mai avea treabă la conferință și și-a văzut de ea așa cum făcea întotdeauna, începând ziua în forță și întorcându-se acasă obosit și dornic de un pahar. Eu îmi petreceam timpul plimbându-mă prin oraș, căutând cadouri de Crăciun pe care să le trimit acasă. Chiar mai mult decât în primul nostru an în Franța, căutam cu disperare ceva care să evoce sărbătorile așa cum mi le aminteam eu din copilărie. Rătăceam cu orele, uitându-mă în vitrinele magazinelor, dar, oricât aș fi căutat, nimic din Lausanne nu-mi amintea de Crăciun.

La sfârșitul săptămânii, ne-am făcut bagajele pentru excursia la Chamby.

— Mi se pare aiurea să ne ținem pur și simplu de plan după tot ce s-a întâmplat, i-am spus lui Ernest în timp ce împachetam.

— Așa o fi, a zis el. Părea obosit, după voce. Dar ce altceva să facem?

— Să ne întoarcem la Paris?

— Ar fi și mai rău, nu-i așa?

— Nu cred că pot să suport Crăciunul în starea în care sunt. Totul e un mare fiasco. Poate că-i momentul să ne gândim să mergem acasă.

— În State? Și să ne dăm bătăuți? Încerci cumva să mă omori?

— Îmi pare rău. Pur și simplu mi-e greu să-mi închipui cum o să mergem mai departe.

— Da, a zis el. A luat Corona și a culcat-o cu grijă în geanta ei neagră, pe care a închis-o cu un țacănit. Chiar că e greu.

Când am ajuns la Chamby, orașul era neschimbat. Chaletul nostru era perfect și la fel cum ni-l aminteam, ca și munții acoperiți de zăpadă și ca proprietarii noștri, Gangwischii, care ne-au întâmpinat ca pe niște rude pierdute și regăsite. Totul era atât de bine-venit după sejurul apăsător de la Lausanne, că ne-am lăsat cu totul duși de val. N-am stat să despachetăm, ci ne-am pus direct echipamentele de schi și am luat ultimul tren care ducea sus pe munte până la Les Avants. Soarele pălea când ne-am legat schiurile și am coborât zburând pe pârtia pudrată către sat. Ne-am avântat, cu vântul vâjâindu-ne în urechi și pișcându-ne obrazii, Ernest la câțiva pași înaintea mea, cu genunchiul beteag legat cu un bandaj negru rezistent. Îl menaja puțin, dar părea mai sprinten la trup decât îl văzusem de multă vreme. M-am simțit ușurată și recunoscătoare și am îndreptat o scurtă rugă de mulțumire către brazii niși și spre cerul catifelat care căpăta pe rând toate nuanțele de roz, spre Lacul Geneva care se zărea în depărtare, întins și neted ca sticla.

A doua zi am dormit până târziu în patul nostru mare și moale, cu baldachin, și nu ne-am trezit nici măcar când menajera a intrat pe vârfurile picioarelor ca să facă focul. Ne-am dat jos din pat mai târziu, când camera se încălzise, iar focul torcea în soba de porțelan.

— Am făcut bine c-am venit, Tatie, am zis, cuibărindu-mă în spatele lui Ernest, sărutându-l pe gât și pe bumbii vertebrelor.

— Da, a zis el. Hai să ne bucurăm de fiecare clipă și să nu ne gândim la nimic altceva.

— Nu există nimic altceva, am zis eu. M-am rostogolit deasupra lui, încălecându-i abdomenul plat, puternic. Mi-am lăsat cămașa de noapte în jos peste șolduri, apoi l-am tras înăuntrul meu.

El a gemut și a închis ochii, abandonându-se total.

Chink a sosit chiar de Crăciun și, până la urmă, vacanța noastră n-a fost deloc tristă. Pregătiserăm șosete cu cadouri pentru noi și pentru Chink și le-am deschis, după care am luat o cină împărțită. Abia târziu, în noapte, când ne-am așezat la foc, cu stomacul și paharele pline de coniac cald, Ernest a adus vorba despre cumplita pierdere a manuscriselor lui.

— Vai, băiete, a zis Chink când Ernest a terminat de povestit. Chiar o să poți să începi încă o dată, de la zero?

— Nu știu. Doar am mai scris o dată drăcoveniile alea, nu? a zis Ernest. În orice caz, n-am de ales.

Chick a încuviințat din cap cu gravitate.

— Am tras ca o vită pentru *Star*, a continuat Ernest, și avem din ce trăi opt luni de-acum încolo. Opt luni și o să le dedic pe toate literaturii. Atât.

— Așa te vreau, Tatie. Chink a ridicat paharul și am închinat cu toții pentru Crăciun și pentru noi toți.

Dar zilele treceau, iar caietele și creioanele lui Ernest rămâneau dosite. Corona lui nu ieșea niciodată din geanta ei neagră. El nu deschidea subiectul, și nici eu n-o făceam; aveam atâta minte. Între timp, schiam toată ziua, uneori până seara târziu, când soarele sângera prin stratul de nori și părea să ne arate ceva ce nimeni nu mai văzuse vreodată. Ne bucuram de fiecare clipă în agreabila companie a lui Chink și de asemenea unul de celălalt. Făceam dragoste în fiecare zi, uneori de două ori pe zi – asta până când i-am spus lui Ernest că-mi uitasem la Paris protecția obișnuită.

Întotdeauna ținusem o evidență strictă a menstruațiilor mele. Ernest se ocupa personal de asta, așa cum ținea toate socotelile în căsnicia noastră. Avea un caiet în care nota cheltuielile și veniturile, altul pentru corespondență, altul în care-și nota idei pentru povestiri și numărul de cuvinte scrise în fiecare zi. Și mai era un caiet pe care scria *Hadley*, dedicat creșterii și descreșterii lunare a fertilității mele, ca să putem face sex neprotejat cât se putea de des. La început, când

nu exista protecție, am folosit metoda retragerii, ca majoritatea cuplurilor. „Nu diferă prea mult de ruleta rusească“, glumea Ernest, și așa și era. Găseai prezervative la spițerii sau frizerii, dar erau groase și rugoase, făcute din adeziv de cauciuc – incomode în cel mai bun caz și uneori pline de găuri.

Când eram nou-veniți la Paris, Getrude, care putea fi minunat de directă în asemenea privințe, ne-a întrebat dacă știam de diafragmă. Am găsit imediat un doctor și mi-am făcut rost de una și de atunci numai asta folosiserăm. Ernest știa mai bine decât mine care erau zilele sigure și care nu. Eram cam de o săptămână la Chamby când mi-a adus aminte că ieșiserăm din perioada bună.

— Poți să faci aranjamentele necesare? mi-a zis într-o noapte, în pat. Țsta era codul nostru obișnuit. Eu trebuia să-i răspund: „Da, domnule“, ca și cum aș fi fost secretara lui și mi-ar fi cerut să fac o rezervare pentru prânz sau să trimit o telegramă. Dar în acea noapte n-am râs și nu m-am ridicat să caut cutiuța în sertarul cu ciorapi. În loc de asta, am făcut:

— Vai de mine!

— Să nu-mi spui c-ai uitat-o la Paris.

N-am putut decât să încuviințez din cap.

— Ești în cea mai proastă perioadă. Era roșu la față. Îmi dădeam seama că era foarte furios.

— Am vrut să-ți spun la Lausanne, de cum mi-am dat seama, dar nici atunci nu prea era momentul.

— Îmi ascunzi și altceva?

— Nu, nimic. Îmi pare rău. Ar fi trebuit să-ți spun.

— I-auzi. A aruncat cât colo așternutul, apoi s-a ridicat și a început să se plimbe prin cameră în chiloți, spumegând. Uneori mă întreb cu cine m-am înșurat, mai exact.

— Te rog, nu fi nedrept, Tatie. Doar n-am uitat-o dinadins.

— Nu?

— Bineînțeles că nu. Am traversat camera și m-am oprit îndeajuns de aproape de el ca să-i văd fața în întuneric. N-a fost așa. Și totuși aș minți dacă n-aș recunoaște că un copil mi se pare o idee minunată.

— Ia-o încet, că spune tot. Știam eu. Întotdeauna am zis să așteptăm până mă pun ca lumea pe picioare înainte să discutăm măcar de copii. Aveam o înțelegere.

— Știu că aveam, am zis eu.

— Abia m-am urnit și eu din loc, în sfârșit. Chiar vrei să strici totul?

— Bineînțeles că nu, am zis. Dar am și eu grijile mele. Am treizeci și unu de ani.

— Corect. Și niciodată nu te-ai omorât după copii. Puțin îți pasă de copiii altora.

— E altceva să-ți dorești copilul tău. Eu n-am tot timpul din lume.

— Nici eu. De cele mai multe ori, viața nu-ți dă decât o șansă. Eu vreau să profit acum de a mea. Ochii îi erau limpezi și sfidători, așa cum erau întotdeauna atunci când pretindea loialitate. Ești de partea mea?

— Bineînțeles că sunt. Mi-am petrecut brațele pe după gâtul lui și l-am sărutat, dar buzele nu i s-au înmuiat sub ale mele. Ochii lui, la câțiva centimetri de ai mei, erau deschiși și iscoditori.

— Presupun că tu-ți închipui că acum o să mă culc cu tine.

— Ernest! Nu umblu să te prind în capcană!

El n-a răspuns.

— Tatie?

— Simt nevoia să beau ceva. S-a îndreptat spre ușă, luându-și halatul în drum.

— Rămâi, te rog, să putem discuta despre asta.

— Culcă-te, a zis el, și a ieșit din cameră.

Oricât m-am zvârcolit, n-am putut să adorm. El n-a mai venit să se culce și de dimineață m-am îmbrăcat și am coborât să-l caut. Era în sufragerie, bându-și cafeaua de dimineață, echipat deja pentru schi.

— Putem să ne-mpăcăm, te rog, Tatie? am zis, apropiindu-mă de el. Mă duc la disperare toate astea.

— Știu, a zis el, oftând. Ascultă. Trebuie să fim împreună în chestia asta. Dacă nu suntem, atunci n-o să iasă nimic bun. Înțelegi asta, nu-i așa?

Eu am încuviințat din cap și m-am lăsat pe umărul lui.

— Dacă îți dorești cu adevărat un copil, la un moment dat o să vină vremea.

— Dar nu acum.

— Nu, mătă mică. Nu acum.

Chink a intrat în cameră, dându-ne bună dimineața. Apoi s-a oprit, cercetându-ne o clipă cu atenție.

— Deci toate bune?

— Hadley e cam întoarsă pe dos.

— Biata conică Popplethwaite, a spus Chink pe un ton afectuos. Ar trebui să stai în pat.

— Da. Du-te și încearcă să te odihnești, l-a aprobat Ernest. O să trecem pe la prânz să vedem cum te simți.

S-au dus singuri la schi, în timp ce eu m-am străduit cât am putut să mă liniștesc. Mi-am tras în picioare niște șosete bune, groase, și papucii de munte, apoi m-am ghemuit într-un fotoliu, lângă foc, să citesc *Cei frumoși și blestemați*. „Fitzgerald e un poet“, spusese Shakespear când ni-l recomandase, chiar înainte să plece cu Pound în Italia pentru câteva luni. Stilul era splendid, trebuia să recunosc, dar mă întrista să citesc despre Gloria și Anthony. Vorbeau tare frumos și aveau lucruri drăguțe, dar viețile lor erau goale. N-aveam nervi pentru

o asemenea viziune sumbră asupra căsniciei, oricum, nu chiar atunci.

Am lăsat deoparte romanul și m-am băgat în pat să încerc să trag un pui de somn când a intrat Ernest. Avea părul ud și lipit de cap de la căciula de lână, iar fața îi era îmbujorată din cauza frigului. S-a așezat lângă mine, pe pat, și am văzut că ochii i se îmblânziseră mult. Răgazul alături de Chink îi prinsese bine.

— Pare cald acolo, la tine, a zis el. Mă primești și pe mine în coconul tău?

— Bineînțeles. Dacă ți se pare o idee bună.

— Am trecut pe la drogheria din sat, a zis el, scoțând cutiuța cu prezervative din buzunarul pantalonilor.

— Mă mir. Tot timpul zici că nu le suporti.

— Dar tot mai rău e să fiu departe de tine.

M-am uitat la abdomenul și la coastele lui perfecte în timp ce se dezbrăca.

— Ești foarte frumos, am zis.

— Și tu la fel, Tatie.

S-a urcat în pat, cu pielea rece lipindu-se de pielea mea, iar afară a început să ningă. Ne-am vârat unul în altul, încleștându-ne pe salteaua patului, mâinile lui minunat de aspre, oasele șoldurilor împungându-mi coapsele. Mai târziu aveam să observ niște vânătăi de culoarea prunelor acolo, iar pielea de pe față și sâni avea să fie zgâriată și rozalie de la barba lui nerasă, dar în clipa aceea simțeam doar o dorință mută și un sentiment de regăsire. Mă părăsise o vreme. Se îndoise de mine, dar acum era din nou al meu și voiam să-l țin acolo, într-o încălceală de membre și de așternuturi până când voi fi redus la tăcere și ultimul glas și totul avea să fie iarăși bine între noi.

După trei săptămâni la Chamby, bine hrăniți și arși de soare și după ce ne despărțiserăm de Chink, am plecat la Rapallo, pe Riviera italiană, unde soții Pound închiriaseră o vilă.

— Ezra își închipuie că locul e descoperirea lui, a zis Ernest în tren. Deși Wordsworth și Keats l-au încercat înaintea lui.

— Ezra își închipuie că a descoperit copacii și cerul.

— Oricum, n-ai cum să nu-l admiri, nu-i așa?

— Ba am, dar cred că o să-l admir. De dragul tău.

După o zi întregă și mai bine de mers spre sud, ne-am apropiat în sfârșit de Genova, unde peisajul rural a devenit și mai primăvărat, și mai încântător.

— Suntem în rai, am spus. Habar n-aveam că o să fie așa frumos. Pe fereastră zăream ici și colo marea, câte o străfulgerare de albastru înspumat, apoi iarăși stâncă neagră, apoi marea. Nu-i așa că avem mare noroc că suntem atât de fericiți, Micule? am zis, tocmai când intram într-un tunel montan.

— Ba cum să nu, a zis el și m-a sărutat. Zgomotul trenului se lovea

de stânca neagră, întorcându-se și vâjâindu-ne în urechi.

Când am ajuns la Rapallo, orașul mi s-a părut încântător, cu hotelurile lui roz-pal și gălbui de pe țărm, cu portul pustiu, liniștit. Lui Ernest i-a dispăcut de la prima vedere.

— Nu e nimeni aici, a zis el când am ajuns la hotel.

— Cine-ai vrea să fie?

— Nu știu. Locul ăsta pare pur și simplu mort de-a binelea. Stătea la fereastra cu vedere la țărm din camera noastră. Nu ți se pare că marea e cam bleagă?

— Mi se pare că arată a mare, am zis, apoi m-am dus în spatele lui și l-am cuprins strâns în brațe. Știam că nu locul îl tulbura. În ultima noastră săptămână la Chamby, îl găsisem câteva dimineți la rând, când mă trezeam, așezat la birouașul din cameră, cu creionul ascuțit inert lângă mână, cu *cahier*-ul albastru-deschis, dar gol. Tot nu se apucase de lucru și, cu cât situația trena mai mult, cu atât mai greu avea să-i fie să se pună iar pe treabă. Era foarte hotărât s-o facă. Avea s-o facă. Dar cum?

La Rapallo jucam tenis în fiecare zi și luam lungi prânzuri cu Pounzii, în grădina lor terasată. Ni s-a alăturat un alt cuplu venit în vacanță, Mike Strater, un pictor prieten cu Pound, și soția lui, Maggie. Aveau o fetiță adorabilă, cu cărlionți blonzi și ochi cenușii. Îmi plăcea s-o privesc cum explorează lumea de dincolo de păturica ei, smulgând pumni de iarbă și holbându-se concentrată la mâna ei, ca și cum înăuntrul ei s-ar fi aflat cheia unui mister. În timpul ăsta, Ernest și Mike eschivau și atacau într-un meci de box, pe dalele de piatră din jur. Mike nu era doar un pictor foarte bun, ci și un tip sportiv, care nu dădea înapoi de la nici o provocare, și mi-am dat seama că Ernest l-a plăcut din prima. Fizic, Mike era un partener mult mai potrivit pentru Ernest decât Pound, care se străduia din răspuțeri, cu fanfaronada lui obișnuită, dar avea mâini delicate, de poet.

Februarie a fost o lună schimbătoare în Italia. Unele zile erau învăluite în ceață, care voala dealurile din spatele orașului până când ne simțeam total ruși de lume. Palmierii șiroiau de apă și rândunelele se ascundeau pe undeva. Uneori, aerul era umed și saturat de soare. Ne puteam plimba prin *piazza* sau pe faleză, să vedem pescarii care stăteau pe digul de beton, legănându-și undițele în valuri. Satul era renumit pentru dantelele sale și-mi plăcea să iau la rând vitrinele magazinelor, căutând cele mai alese piese pe care să le trimit acasă, în dar, în timp ce Ernest făcea plimbări lungi cu Ezra pe dealurile stâncoase, vorbind despre trubadurii italieni și despre virtuțile discutabile ale dicteului automat. Lui Ernest îi plăcea să spună că nu-i convenea să-și pună mintea pe liber când lucra, pentru că ea era singura pe care se putea baza. Cam așa și era, dar, odată ziua de lucru încheiată, nu-și putea opri șirul gândurilor fără un pahar de whisky și

uneori nici măcar asta nu-l ajuta. Când nu scria deloc, ca acum, era de multe ori insuportabil pentru el. Mi se rupea inima când îl vedeam și mă îngrijora.

Eram de o săptămână la Rapallo când a apărut însă un motiv cu totul nou de tulburare pentru mine. M-am trezit amețită, cu un vâjâit ciudat în cap. Am încercat să mănc de dimineață, dar stomacul meu s-a revoltat, așa că m-am culcat la loc.

— Probabil că e de la midiile de aseară, i-am spus lui Ernest și am rămas în cameră până la amiază, când senzația a dispărut.

A doua zi de dimineață, când simptomele s-au repetat întocmai, exact la aceeași oră, am renunțat să mai dau vina pe midii și am început să socotesc zilele înainte și înapoi. Ajunseserăm la Chamby exact înainte de Crăciun, cu câteva zile după menstruația mea. Acum era 10 februarie și între timp nu-mi venise deloc ciclul. Când Ernest a ieșit din cameră să se întâlnească cu Ezra, i-am căutat carnetele de notițe și l-am cercetat mai ales pe cel care-mi putea lămuri situația. Fără doar și poate, în ultimul an nu-mi întârziase niciodată ciclul mai mult de o zi sau două. Acum se făcuse o săptămână pe puțin, poate zece zile. Am simțit un mic fior de încântare, dar nu i-am spus nimic lui Ernest. Încă nu eram sigură și mă temeam prea mult de reacția lui.

Totuși, nu puteam păstra secretul la nesfârșit. Aproape că nu mai suportam nici să văd mâncarea și mă înverzeam fie și doar dacă simțeam un damf de whisky sau de fum de țigară. Din fericire, Ernest se mulțumea să dea vina pe mâncarea exotică, dar Shakespeare începuse să intre la bănuieli. Într-o după-amiază, când stăteam la masa din grădină, uitându-ne la Mike și la Ernest care-și exersau unul pe altul servele la tenis, ea s-a uitat la mine plecând capul într-o parte și mi-a zis:

— E ceva schimbat la tine de ceva vreme, nu-i așa?

— Pentru c-au început să se ascută obrajii, am zis. Am slăbit două kile și jumătate.

— Poate, a zis ea, precaută, dar privirea ei avea o claritate care mi-a dat de înțeles că intuise adevărul.

Am încercat să nu-i dau atenție și am zis:

— Și tu pari să te împruținezi, draga mea. Te topești de-a dreptul.

— Știu. De la povestea asta cu Olga Rudge, a zis ea, oftând.

Îmi povestise de mult despre Olga, o violonistă care era amanta lui Pound de mai bine de un an.

— Ce s-a întâmplat? am întrebat. Vreo schimbare?

— Nu chiar. Mi se pare normal să fie îndrăgostit de vreo cinci, șase femei deodată, pur și simplu așa e el, dar chestia asta pare mai aparte. În primul rând că nu-i trece. Și tipa apare în *Cantos*, sigur, bine mascată de mitologie. Dar eu o văd. Și-a scuturat capul drăgălaș, ca și cum ar fi vrut să alunge imaginea. A prins rădăcini. Mă întreb dac-o să

mai scăpăm de ea vreodată.

— Îmi pare tare rău, am zis. Dar mie mi se pare că ești extrem de tolerantă cu el. Eu nu văd deloc căsătoria în felul ăsta. Probabil că sunt o puritană.

Ea a ridicat din umeri cu grație.

— Și Mike Strater e într-o încurcătură din asta. O actriță, cică.

— O, Doamne. Maggie știe?

— Toată lumea știe. Omul a luat-o razna.

— Nu pare.

— Nu, a zis Shakespear, dar ei niciodată nu par. Bărbații sunt stoici când vine vorba de chestiunile sentimentale.

— Mie mi se pare că și tu ești foarte stoică.

— Da, a zis ea. Dar fac niște eforturi supraomenești, dragă.

Ezra era celebru pentru rătăcirile lui amoroase; nici nu mă așteptam la altceva din partea lui. Dar vestea despre Mike Strater mă descumpănise, pentru că el și Maggie păreau atât de statornici. Îi privisem și îi admirasem pe ei și pe fiica lor și brodasem o fantezie în care copilul nostru – al meu cu Ernest – s-ar fi strecurat cumva firesc într-un colț al arenei și n-ar fi adus mari schimbări în viața noastră sau în munca lui Ernest. Acum, visul ăsta se dezumflase. Copilul urma să apară aproape sigur, dar unde?

Căsnicia putea fi un teren plin de capcane mortale. În Paris, n-aveai practic loc de-ntors, că dădeai peste efectele deciziilor proaste ale îndrăgostiților. Artistul dedat exceselor sexuale era aproape un clișeu, dar asta nu părea să deranjeze pe nimeni. Câtă vreme făceai ceva bun, interesant sau senzațional, puteai să ai câți amanți pofteai și să-i distrugi pe toți. Cu adevărat inacceptabile erau doar valorile burgheze, să-ți dorești ceva mărunț, așezat și previzibil, cum ar fi dragoste adevărată sau un copil.

Mai târziu în după-amiaza aceea, când ne-am întors în camera noastră de la Hotel Splendide, a început să plouă tare, ca și cum n-ar fi avut de gând să se oprească niciodată. Eu stăteam la fereastră și priveam cum plouă, cu îngrijorare crescândă.

— Mike Strater e îndrăgostit de nu știi ce actriță de la Paris, i-am spus lui Ernest de la geam. Ai mirosit ceva?

El stătea pe cuvertura patului, citind pentru a suta oară *Palatele verzi* a lui W.H. Hudson. Abia dacă a ridicat ochii din carte.

— Nu cred că înseamnă nimic. Ezra zice că e mare crai.

— Dar când înseamnă ceva? La sfârșit, când toată lumea se face fărâme?

— De-asta erai tu așa indispusă azi? N-are absolut nici o legătură cu noi.

— Nu?

— Normal că nu. Infidelitatea nu se ia ca pojarul.

— Și totuși îți place de el.

— Da. E un pictor bun. Vrea să treacă pe-aici mâine să-mi facă portretul. Poate că și ție, așa c-ai face bine să-ți fabrici o mutră mai puțin plouată până atunci. A zâmbit vag și s-a întors la cartea lui.

Afară, ploaia se întetise, iar vântul o făcea să bată pieziș, așa că bărcile din port se legăneau periculos.

— Mi-e foame, am zis.

— Păi mănâncă ceva, mi-a spus fără să ridice ochii.

— Dacă s-ar opri ploaia, am putea mânca în grădină sau pe dalele de piatră.

— O să plouă toată ziua. Dacă n-ai de gând să mănânci, atunci taci.

M-am dus la oglindă și m-am examinat, nervoasă.

— Vreau să-mi las iar părul lung. M-am săturat să arăt ca un băiat.

— Ba nu-i adevărat, a zis el. Ești perfectă.

— Un băiat perfect. M-am săturat până-n gât.

— Asta-i de la foame. Ia o pară.

L-am privit cum stătea cu capul aplecat asupra cărții. Își lăsase părul să crească, iar acum ajunsese aproape la fel de lung ca al meu. În fond, începuserăm să semănăm puțin, exact cum spusese Ernest că-și dorea cu mult timp în urmă, la Chicago, pe un acoperiș de sub cerul înstelat. Dar n-aveam să semănăm așa prea multă vreme. În câteva luni, rotunjimea pântecului meu urma să înceapă să se simtă și să se vadă. Era inevitabil.

— Dacă-ai avea părul lung și frumos, mi l-aș lega la spate și ar fi mățos și perfect și nu mi-ar mai păsa de nimic altceva.

— Hmmmm? a făcut el. Păi lasă-ți-l atunci.

— Da. O să mi-l las.

Pe măsuta de sub oglindă era o forfecuță minusculă pentru unghii. Dintr-un impuls, am luat-o și mi-am retezat un firicel de păr de sub o ureche, apoi am făcut la fel și la cealaltă ureche.

El s-a uitat la mine și a râs intrigat.

— Măi, tu ai luat-o razna.

— Poate. Acum e rândul tău.

M-am dus la el și l-am încălecat, apoi m-am apucat să-i tai părul de sub urechi până când a ajuns la fel ca al meu. Îndesând părul în buzunarul cămășii, am zis:

— Acum suntem la fel.

— Chiar că ești ciudată azi.

— Tu nu te-ai amoretat de nici o actriță de la Paris, nu?

— Nu, Doamne ferește! A râs.

— Vreo violonistă?

— De nimeni.

— Și o să rămâi mereu cu mine?

— Ce-i cu tine, pisoiaș? Ia spune-mi.

Atunci l-am privit drept în ochi.

— O să am un copil.

— Acum? Alarma s-a declanșat instantaneu.

— În toamnă.

— Te rog, spune-mi că nu-i adevărat.

— Ba e. Bucură-te, Micule. Îmi doresc asta.

El a oftat.

— Când ți-ai dat seama?

— Nu de mult. Cam de o săptămână.

— Nu sunt pregătit pentru asta, nici pe departe.

— Poate că o să fii până atunci. S-ar putea chiar să te bucuri.

— Ultimele câteva luni au fost de coșmar.

— O să lucrezi din nou. Simt eu că vine.

— De venit, o să vină ceva, a zis el sumbru.

Cele câteva zile care au urmat au fost încordate și dificile pentru noi. Sperasem pe undeva că rezistența lui Ernest împotriva copilului era numai la suprafață și că, imediat ce avea să afle că într-adevăr urma să apară un copil, avea să se bucure sau măcar să se bucure pentru *mine*. Dar el nu părea să-mi cedeze nici măcar cu un centimetru. Zilele ni se scurgeau mai mult sau mai puțin ca înainte, dar simțeam distanța dintre noi și mă întrebam cum să facem punte peste ea, ca să ne regăsim unul pe celălalt.

Apoi, pe când eu îmi făceam gânduri negre, un nou oaspete a sosit la vila Pounzilor. Îl chema Edward O'Brien și era un scriitor și editor care stătea undeva pe dealurile de deasupra orașului, lângă mănăstirea Albergo Montallegro. Ezra aflase de venirea lui și-l invitasese la prânz.

— O'Brien scoate o colecție cu cele mai bune povestiri ale anului, a zis Pound, făcând prezentările afară, pe terasa de lângă terenurile de tenis. Face chestia asta de la război încoace. A continuat, întorcându-se spre Ernest: Hemingway ăsta al nostru scrie niște povestiri date dracului. E chiar foarte bun.

— În momentul ăsta adun materiale pentru ediția pe 1923, i-a spus O'Brien lui Ernest. Ai ceva la îndemână?

Numai norocul a făcut să aibă. A scos din rucsac un exemplar din povestea lui cu jocheul, *Bătrânul meu*, pe care Lincoln Steffens i-l trimisese între timp înapoi. I l-a dat lui O'Brien, apoi a povestit pe scurt cum se pierduseră scrierile lui.

— Așa că bucata asta, a zis el pe un ton teatral, e tot ce mi-a rămas. Doar asta mai e, bucățica asta din prova unui vas care putrezește pe fundul mării.

— Ei, foarte poetic spus, a zis O'Brien, apoi a luat cu el pe deal povestirea, să se uite peste ea.

După ce a plecat, i-am spus lui Ernest, cât am putut de discret:

— Mi-ar fi plăcut să nu-i spui lui O'Brien ce i-ai spus. Mi s-a făcut

greață.

— Ei, păi o fi din cauza copilului.

— Ești supărat pe mine?

— De ce să fiu?

— Doar nu crezi c-am făcut-o dinadins.

— Ce, să pierzi manuscrisele?

M-am simțit de parcă mi-ar fi tras o palmă.

— Nu. Că am rămas însărcinată.

— Până la urmă, tot aia e, nu?

Șușotitul nostru se intensificase între timp, iar celelalte două perechi și-au dat seama că eram în toiul unei certe serioase. Au început să se retragă discret spre casă.

— Nu pot să cred că tu chiar asta-ți imaginezi, am zis eu, cu ochii arzând de lacrimi.

— Uite ce zice Strater. Zice că nici un scriitor, ba nici măcar un pictor – oricine creează ceva din tot sufletul –, n-ar fi lăsat niciodată valiza aia în tren. Pentru că și-ar fi dat seama de valoarea ei.

— Asta-i o cruzime. Și eu am suferit pentru manuscrisele alea.

El a oftat zgomotos și a închis ochii. Când i-a deschis iar, a zis:

— Scuză-mă. Mi-am promis mie însumi că n-o să mai deschid subiectul ăsta. Oricum, nu ajută la nimic.

Ne-am ridicat și am plecat furioși, el într-o parte, iar eu în cealaltă și, deși la ora cinei toată lumea din grupul nostru părea hotărâtă să se poarte ca și cum n-ar fi auzit nimic, îmi dădeam foarte bine seama că auziseră și am considerat mai nimerit să dau totul pe față.

— Oameni buni, am vrea ca voi să fiți primii care să aflați că vom avea un copil, am spus, apucând mâna lui Ernest. El nu și-a retras-o.

— Bravo, a zis Shakespear, ridicându-se să mă îmbrățișeze călduros. Mi se părea mie că ești mai consistentă, mi-a șoptit la ureche.

— O treabă de milioane, a zis Mike.

— Da, da, a zis Pound. Destinul fericit al maimuței.

— Ezra! a intervenit Shakespear cu asprime.

— Ce, nu-i adevărat?

— Felicitări, a spus Maggie Strater și m-a îmbrățișat. Noi, maimuțele, trebuie să fim unite.

În după-amiaza următoare, am stat și ne-am uitat la bărbați cum jucau tenis. Ernest juca foarte prost, dar asta nu-l împiedica să joace în forță. Învârtea racheta amplu și viguros, ca la golf. Mike a jucat o minge superbă, care a trecut razant peste fileu și aproape că i-a căzut lui Ernest la picioare. Dar el tot n-a nimerit-o, apoi a înjurat tare și urât și a dat cu racheta de pământ.

Maggie s-a oripilat.

— O să se obișnuiască până la urmă cu ideea, a zis ea. Mike a reușit.

— Bineînțeles că da, a întărit Shakespear. La un moment dat, o să

între-n joc mândria lui și o să-nceapă să creadă că el a fost cu ideea.

— Mă cam îndoiesc, am zis eu.

De fapt, mi se părea groaznic felul în care Ernest încurca în mintea lui manuscrisele pierdute cu apariția copilului. Dacă el își închipuia – chiar și în cele mai întunecoase și mai îndepărtate cotloane ale minții – că eu eram capabilă să-n cerc să-i sabotez munca și ambițiile, cum să ne mai revenim din asta? Încrederea trădată avea rareori leac, eram conștientă de asta, mai ales pentru Ernest. Dacă scădeai în ochii lui, niciodată n-avea să te mai vadă altfel.

Am fost deci cu moralul la pământ până când Edward O'Brien a coborât dealul cu mașina, făcând risipă de laude extravagante la adresa povestirii lui Ernest. Era splendidă și voia s-o publice, chiar dacă asta însemna o abatere de la tradiția colecției, aceea de a selecta materiale deja publicate în reviste. Ba chiar mai mult decât atât, voia să deschidă colecția cu povestirea lui și s-o includă în cuvântul înainte; așa de tare îl impresionase.

O'Brien nici c-ar fi putut nimeri într-un moment mai potrivit; era o împlinire a rugăciunilor mele și ale lui Ernest. Încrederea în sine, care-i fusese dureros zguduită, primise acum un suflu nou și exista ceva solid la care să aspire și de care să se bucure odată publicată antologia. Toată lumea importantă avea să-i citească povestirea. Numele lui avea să însemne ceva. La urma urmei, strădaniile lui nu fuseseră în zadar.

A doua zi de dimineață, când m-am trezit, Ernest era la biroul de la geam și scria.

Am mai petrecut două săptămâni la Rapallo, care au fost productive pentru amândoi. Ernest părea să se simtă mai puțin amenințat de copil, poate pentru că-i reveniseră cuvintele și le simțea energia. Eu nu mă mai temeam atât de mult de viitor, pentru că Ernest redevenise el însuși, însuflețit de tot ceea ce voia să realizeze. În sfârșit, mă puteam bucura de copil. Singurul lucru care a umbrat întru câțva experiența a fost că Ezra m-a luat deoparte chiar înainte de plecare.

— Știi că niciodată nu m-am înnebunit după copii. Asta-i altă poveste. Dar în cazul de față, cu Hem, cred că ar fi o greșeală fatală să încerci să-l domesticești.

— Mie-mi place așa cum e. Sper că mă crezi.

— Bineînțeles. Așa gândești acum. Dar ascultă-mă pe mine, copilul ăsta o să schimbe totul. Așa se întâmplă întotdeauna. Tu ține minte chestia asta și ai mare grijă.

— Bine, Ezra, îți promit, am zis și m-am îndepărtat, ducându-mă la Ernest și la trenul nostru. Pound era Pound și-i plăcea să țină predici, așa că nu l-am luat în serios atunci. Eram mult prea optimistă în toate ca să iau în seamă vreun avertisment, dar după ani și ani cuvintele lui de despărțire aveau să-mi revină dureros în minte. Pound era într-

adevăr Pound, dar o dată în viața lui avusese perfectă dreptate.

La începutul lui aprilie, când ne-am întors la Paris, de-abia aşteptam să mă văd acasă. Copacii abia dăduseră în floare, străzile erau spălate şi curate şi îmbrăcaseră haine noi; copiii alergau pe potecile cu pietriş din Grădinile Luxembourg. Ernest lucra cu râvnă şi, deşi mi-era dor de el când era plecat, îmi era mai uşor să stau singură decât înainte.

Sună ciudat când o spun, dar pentru prima oară aveam un proiect numai al meu. Făceam zilnic plimbări lungi pentru sănătate, încercam să mănânc bine şi să mă odihnesc pe săturate. Am cumpărat metri întregi de bumbac alb, moale, şi am petrecut ore în şir la soare, cosând de mână haine pentru copil. Seara citeam scrisorile lui Abélard şi Héloïse, o poveste de dragoste mult mai pe gustul meu decât cea a cuplului destrămat al lui Fitzgerald, tipic pentru epoca jazzului. Când primăvara a cedat locul începutului de vară, eram optimistă pe absolut toate planurile. Talia mi s-a îngroşat, iar sânii mi s-au rotunjit. Eram bronzată, puternică şi mulţumită – mai *consistentă*, cum spusese Shakespeare – şi am început să cred că îmi găsisem, în sfârşit, scopul în viaţă.

Atunci când nu lucra de zor în camera lui de pe rue Descartes, Ernest petrecea mult timp cu Gertrude. Ea îl compătimise pentru povestea cu manuscrisele pierdute, dar privea cu mai puţin înţelegere temerile lui legate de naşterea copilului.

— O să reuşeşti până la urmă. O scoţi tu la capăt.

— Nu sunt nici pe departe pregătit, spusese el.

Gertrude îl privise îngustându-şi ochii şi-i replicase:

— N-am văzut niciodată bărbat pregătit. O să te descurci foarte bine.

— Ce sperai să-ţi spună? l-am întrebat când mi-a povestit de discuţia lor.

— Nu ştiu. Mă gândeam că poate-mi dă nişte sfaturi.

— Şi ţi-a dat?

— Sincer să fiu, nu. În afară de „Fă-o oricum“.

— Ăsta-i sfatul perfect pentru tine. *Ai s-o faci oricum.*

— Ție ți-e ușor să vorbești. N-ai altă treabă decât să croiești și să coși haine pentru copil.

— Da, și să *fac* copilul, mersi frumos. Că nu pică din cer.

— Sigur, a spus el distrat și s-a întors la scrisul lui.

Ne întorseserăm de puțin timp la Paris când Jane Heap, redactorul-șef de la *Little Review*, i-a scris lui Ernest, cerându-i o contribuție pentru următorul număr. Printre schițele din valiza pierdută se afla o serie de miniaturi pe care le grupase sub titlul *Paris, 1922*. Toate începeau cu „Am văzut“ și descriau scene memorabile, adesea

violente, la care asistase sau despre care citise în ultimul an. Una surprindea căderea dezastruoasă a lui Chèvre d'Or la Auteuil. Alta povestea cum amantul chilian al lui Peggy Joyce își trăsese un glonț în cap pentru că ea refuzase să-l ia de bărbat. Toată lumea urmărise în presă teribila poveste a actriței, dar versiunea lui Ernest era mai tare și mai vie decât tot ce puteai găsi în ziare. Chiar și când informația era la mână a doua, bucățile erau toate expresive, violente și foarte convingătoare. Ernest era convins că niciodată nu scrisese cu mai multă precizie și forță, iar Gertrude era de acord. Cuvintele lui erau lovituri de knockout.

— Poate că n-o să-ți convină ce-o să-ți spun, i-a zis Gertrude, dar cred că a fost un mare noroc că ai pierdut tot. Aveai nevoie de libertate. S-o pornești de la zero și să faci ceva cu adevărat nou.

Ernest a încuviințat solemn din cap, dar eu mi-am dat seama că se simțea extraordinar de ușurat. Și eu la fel.

— Vreau să mai încerc o dată cu miniaturile pariziene pentru Jane Heap. Dar nu vreau pur și simplu să le trezesc din morți. Dacă-i nou, nou să fie. Mă gândesc să le împart în paragrafe, ca să le pun într-adevăr în mișcare. Era foarte atent la fața ei în timp ce vorbea, hrănindu-se din încurajările ei. O să fie mai puțin schițe, cât niște miniaturi bine întoarse cu cheia și lăsate libere.

— Da, neapărat, a zis ea și, în curând, el i-a și arătat o primă variantă care descria, cu o intensitate feroce, moartea unui matador străpuns de coarnele taurului. Era cu atât mai nerăbdător să afle părerea ei cu cât scena era bazată pe o poveste despre coridele din Pamplona pe care i-o spusese chiar ea. Dacă citeai pasajul, nu ți-ai fi dat seama că el nici nu călcase pe-acolo.

— E excepțional, a zis Gertrude. Ai redat-o întocmai.

— Asta era și ideea, a zis el, vizibil încântat. Dar aș vrea să văd cu ochii mei cum e cu luptele de tauri. Dacă m-aș duce personal acolo, aș putea aduna material pentru alte schițe. Mike Strater vrea să meargă, ca și Bob McAlmon. Bob are bani cu toptanul. Poate să facă el cinste cu toată excursia.

— Du-te, a zis Gertrude.

— Ar trebui să te duci, am întărit eu. Toate semnalele sunt clare.

Seara, când am ajuns acasă, i-am cerut voie lui Ernest să-i citească toate miniaturile pe care le scrisese până atunci și m-a înghețat cea despre experiența lui în Turcia. Se petrecea pe drumul spre Karagaci și descria, printre altele, o femeie care naștea ca un animal, în ploaie.

I-am dat înapoi scrierile, ridicându-le în slăvi, așa cum meritau, dar nu m-am putut abține să nu-i spun:

— Nu trebuie să te prefaci că nu te îngrozește venirea copilului. Nu și față de mine.

— Sigur că sunt speriat. Cum o să mai lucrez? Cum o să ne mai

trăim viața?

— Nu e doar asta. Știu că ești îngrijorat pentru mine.

— Un pic.

— Te rog să nu mai fii. N-o să se întâmple nimic rău.

— Cum poți să fii atât de sigură? Întotdeauna se poate întâmpla ceva rău. Am văzut asta cu ochii mei.

— O să fie bine. Am eu așa o presimțire.

— În orice caz, mă întrebam dacă n-ar fi mai bine să facem copilul în Toronto. Aș putea să mă angajez cu normă întreagă la *Star*. Cică au spitale foarte bune acolo, iar eu aș avea o slujbă solidă. Sigur o să avem nevoie de bani.

— Uite ce tătic bun ești deja, i-am spus și l-am sărutat ușor pe gură.

— Încerc să-mi doresc asta. Și să alung toate gândurile anxioase.

— Și să trăiești cât mai intens până vine copilul?

— Da, și asta.

Săptămânile următoare au trecut într-un iureș de planuri legate de Spania. Ernest se întâlnea tot timpul cu Strater și cu Bob McAlmon în cafenele, ca să planifice itinerarul, dar, dintr-un motiv sau altul, se întorcea mereu acasă de la întâlnirile astea morocănos și iritat de ceilalți doi bărbați. McAlmon era poet, prieten atât cu Ezra, cât și cu Sylvia. Era însurat cu scriitoarea britanică Annie Ellerman, care scria sub pseudonimul Bryher. Toată lumea știa că Annie era lesbiană, iar Bob era mai degrabă interesat de bărbați decât de femei. Mariajul lor era unul de conveniență. Annie avea o relație când caldă, când rece cu poeta H.D., care făcea parte tot dintre „elevii” lui Pound, și, deși nimic din toate astea nu părea să-l deranjeze câtuși de puțin pe Bob, pe Ernest îl călca pe nervi. Nu înțelegeam exact de ce. Eram înconșurați de toate combinațiile și triumphiurile amoroase posibile, deci nu credeam că homosexualitatea în sine îl enerva pe Ernest. Poate că mai degrabă distribuie puterii. Annie era moștenitoare. Tatăl ei era un magnat al transporturilor navale și, întâmplător, cel mai bogat om din Anglia. Deși Bob avea și el averea lui, nici nu se putea compara cu Annie, așa că lăsa impresia că ea îl ținea pe el sub papuc și că el avea nevoie de ea ca să-și pună pe picioare editura nouă-nouță, Contact Editions. Bob depindea de Annie și era posibil ca Ernest să ajungă la un moment dat să depindă de Bob, dacă ținea să fie publicat. Contact Editions era nouă, dar purta pecetea succesului și era interesată în mod activ de cea mai proaspătă și mai îndrăzneță literatură.

Tocmai pentru că știa că *trebuie* să-l impresioneze pe Bob, asta însemna, inevitabil, că Ernest avea să încerce să-l ofenseze. Când Bob, Ernest și Mike Strater au plecat în sfârșit în Spania, Ernest și Bob aproape că nu-și mai vorbeau. Călătoria a devenit dificilă în multe feluri. Bob (ajutat de Annie) achita toate notele de plată, ceea ce a scos la iveală tot ce era mai rău în Ernest. Era întotdeauna critic cu

bogații și nu suporta să se simtă dator. Mai târziu am aflat de la Mike și că Ernest preluase imediat rolul de „expert” al expediției, ținându-le întruna prelegeri celorlalți. S-a îndrăgostit de coride din prima clipă. În scrisorile către mine, nu vorbea decât despre curajul toreadorilor și al taurilor. Toată povestea era o imensă și impresionantă tragedie pe care o puteai vedea și auzi, atât de aproape că ți se făcea părul măciucă.

După o săptămână, când s-a întors, era de un entuziasm debordant. A exersat în apartamentul nostru, cu o față de masă, mișcărilor de capă spectaculos de ample pe care le învățase la Ronda și Madrid.

S-a întors paralel cu masa noastră, singurul taur disponibil în acel moment.

— Se lasă o liniște incredibilă când matadorul privește cum se apropie animalul, gândindu-se nu la pericol, ci doar la ce are de făcut ca să-l aducă în poziția corectă. Asta-i toată grația. Și dificultatea, bineînțeles.

— Mi-ar plăcea mult să văd, am zis.

— S-ar putea să ți se pară greu de suportat, a zis el.

— Poate, dar pare să fie ceva de neratat. Nu-i exclus chiar ca luptele să aibă un efect benefic asupra copilului, am zis.

— Da, o să fie un bărbat adevărat chiar înainte să se nască.

— Cum de ești atât de sigur că e băiat?

— Ce altceva să fie?

Am convenit să ne întoarcem amândoi în iulie la Fiesta de San Fermín din Pamplona, unde fuseseră Gertrude și Alice cu o vară în urmă. Avea renumele de cea mai bună arenă pentru coride, care atrăgea taurii cei mai setoși de sânge și toreadorii cei mai pricepuți. Deși mă arătasem mereu entuziasmată de perspectivă, Ernest părea hotărât să mă pregătească pentru violență.

— Nu toată lumea are stomacul suficient de tare pentru așa ceva, a zis el. La prima lui coridă, McAlmon a băut coniac întruna. De fiecare dată când taurul se repezea la cai, el se nverzea la față. Zicea că habar n-are ce poate să-ți placă la așa ceva, iar dacă-ți place înseamnă că nu prea ești zdravăn la cap.

— Nu cred că voi doi sunteți făcuți să fiți prieteni.

— Poate că nu, dar se pare că el și Annie vor să-mi scoată o carte de povestiri. Sau poate de povestiri și poezii.

— Serios? Dacă-l urăști așa de tare, de ce-ai vrea să-ți scoată el cartea?

— Cineva tot trebuie s-o facă. Acuma nu mai trebuie decât să scriu drăcovenia.

Toată Pamplona era trează când autobuzul nostru a intrat hurducându-se în orașul împrejmuit de ziduri, în miez de noapte. Străzile gemeau de atâta lume, încât mă întrebam dacă autobuzul va

reuși să se urnească, dar dansatorii s-au îndepărtat în valuri de motorul huruitor, umplând la loc golul după trecerea noastră. Am continuat să urcăm pe străzile înguste spre piața publică, iar când am ajuns acolo am găsit un asemenea talmeș-balmeș de zgomot și mișcare – dansatori învârtindu-se, muzicanți bătând în tobe și suflând în armonii, artificii explodând în jerbe răsunătoare de fum alb –, încât era cât pe ce să ne pierdem bagajele. Până ne-am văzut cu ele în mână și am găsit hotelul, rezervarea noastră, pe care Ernest o făcuse cu multe săptămâni înainte, fusese deja dată.

Am ieșit iar în stradă, iar Ernest mi-a zis să stau și să-l aștept cât căuta el cazare. M-am uitat cum îl înghite mulțimea, fără prea mari speranțe că avea să găsească o cameră, darămite să se mai și întoarcă la mine. Până și străzile păreau să se miște. M-am rezemat cu spatele de un zid gros de piatră și am încercat să mă țin pe picioare în timp ce dansatorii, în alb și albastru, se roteau pe lângă mine. Femeile purtau fuste ample, lungi. Se învârtteau una în jurul alteia, pocnind din degete și bătând cu tocurile negre ale pantofilor în caldarâm. Aveau păr frumos, lăsat liber. Unele țineau în mâini tamburine sau clopoței și, deși pentru mine muzica suna haotic, cu fluierături stridente și bubuit de tobă care-mi zgâlțâia oasele genunchilor, femeile păreau să audă un ritm clar și să se miște perfect pe el, cu picioarele ridicându-li-se în cadență, cu brațele arcuindu-li-se pe lângă corp. Bărbații purtau cămași și pantaloni albaștri, aveau eșarfe roșii la gât și dansau între ei, în grupuri mari. Își aruncau unii altora chiuituri vesele, care se resorbeau imediat. Nu semăna cu nimic din ce văzusem eu vreodată.

Cumva, Ernest a reușit să se orienteze prin haos. S-a întors să mă ia și, deși toate hotelurile erau rezervate, și asta de săptămâni întregi, a reușit să facă rost de o cameră într-o casă privată din apropiere, șase nopți pentru dublul chiriei noastre lunare de la Paris.

— Așa de mult? am zis, simțind că mă cam ia cu amețelă la auzul sumei. Cum să ne permitem așa ceva?

— Fruntea sus, Micule. O să ne recuperăm banii cu schițele. Trebuia să ajung aici. O simt atât de intens.

Nu mă puteam împotrivi instinctului lui și, în plus, abia mă mai țineam pe picioare. Am luat camera, încă plini de recunoștință, deși, până la urmă, am fi putut pur și simplu să stăm toată noaptea pe străzi, ca toată lumea. Întregul oraș așteptase tot anul săptămâna asta, noaptea asta de bucurie. Păreau în stare să danseze la infinit și mi s-a părut amuzant că abia așteptaserăm să venim aici ca să scăpăm de haosul de la Paris cu Ziua Bastiliei, deși totul era la fel de frenetic, dacă nu chiar și mai și.

M-am dat jos din pat într-un sfârșit la șase dimineața, știind că n-aveam să-mi găsesc odihna, și am ieșit pe balcon. Dedesubt, pe stradă, păreau să fie la fel de mulți oameni ca în timpul nopții, doar că păreau

mai concentrați, mai orientați. În curând avea să înceapă alergarea taurilor, dar eu nu știam asta. Știam doar că se întâmpla ceva. Am intrat în cameră și m-am îmbrăcat în liniște, dar Ernest s-a trezit oricum din somnul lui foarte superficial și, până să ieșim amândoi pe balcon, a răsunat un bubuit de tun. I-am văzut fumul alb risipindu-se deasupra pieței, după care mulțimea adunată acolo a început să cânte. Camera noastră avea o poziție ideală. Vedeam și auzeam tot așa cum stăteam lângă parapetul balconului. Câțiva bărbați și băieți cântau un cântec pătimaș în spaniolă. Nu înțelegeam nimic, dar nici nu prea era nevoie.

— Cred că e despre pericol, i-am spus lui Ernest în larma generală.

— Bucuria pericolului, a zis el. Abia așteaptă să se pună la încercare. Să vadă dacă-și pot depăși frica.

Își dădea seama că în curând aveau să dea drumul taurilor. Gertrude și Alice povestiseră cu lux de amănunte tot ce văzuseră cu un an în urmă la fiesta, cum povestise și Mike Strater. Dar Ernest nu se mulțumise să audă de la alții cum era; voia să vadă cu ochii lui. Și, dacă n-aș fi fost eu acolo, cu el, știam că n-ar fi stat în nici un caz pe balcon. De fapt, își dorea să fie jos, în piață, pregătindu-se de cursă.

Viva San Fermin! striga mulțimea. *Gora San Fermin!*

Tunul a bubuit din nou când li s-a dat drumul taurilor și i-am văzut pe alergători înaintând foarte repede pe străzile pietruite de dedesubt. Purtau cu toții cămăși și pantaloni albi și eșarfe roșu-aprins la brâu și la gât. Unii țineau în mână ziare cu care să gonească taurii și, după expresiile lor, păreau cu toții în extaz. În urma alergătorilor, șase tauri au trecut tropotind cu o asemenea forță, încât casa s-a zguduit sub picioarele noastre. Copitele lor răsunau pe caldarâm, iar capetele lor masive, negre, se aplecau mult în față, cu expresii feroce. Câțiva bărbați au fost ajunși din urmă și au fost nevoiți să se cațere pe baricadele înșirate la marginea străzii. Spectatorii le întindeau mâinile ca să-i ajute să scape, însă se simțea și o speranță palpabilă în timp ce mulțimea aștepta să vadă dacă vreun nenorocit avea să fie mai puțin iute de picior sau mai puțin agil.

Nimeni n-a fost luat în coarne în acea zi, cel puțin nu sub ochii noștri, iar eu m-am simțit foarte ușurată când am văzut taurii în siguranță, în arenă. Întregul ritual a durat doar câteva minute, dar mi-am dat seama că-mi ținusem răsuflarea.

Am luat un mic dejun cu *café con leche* minunat de dulce și cornuri sățioase, apoi eu am încercat să trag un pui de somn în camera noastră, în timp ce Ernest s-a plimbat pe străzile din Pamplona, notându-și tot ce vedea. Pentru el, totul era poezie, chipurile cu riduri adânci ale bătrânilor basci, toți purtând aceleași băști albastre. Tinerii purtau însă pălării de paie cu boruri late și ploști pentru vin cusute manual pe umeri, toți cu brațe și spinări vânjoase de la munca grea.

Ernest s-a întors în cameră entuziasmat de toate și povestindu-mi despre prânzul de la care tocmai se întorsese, păstrăv de râu minunat de crocant, umplut cu șuncă și ceapă prăjită.

— Cel mai bun pește pe care l-am mâncat vreodată. Îmbracă-te. Trebuie să guști.

— Chiar vrei să mai mergi o dată la același restaurant și să te uiți la mine cum mănânc?

— Nu mă uit deloc. Mai mănânc și eu o porție.

Mai târziu, după-amiază, când a început prima luptă, am avut locuri bune, la *barreras*, chiar unde se petrecea acțiunea. Ernest plătise bani grei ca să se asigure că vom avea o vedere excelentă asupra acțiunii, dar s-a arătat în același timp protector față de mine.

5 Primele rânduri pentru spectatori ale unei arene de coridă.

— Nu te uita acum, mi-a zis când primul călăreț a înfipt *banderilla* lungă, ascuțită, în greabănul taurului, iar sângele s-a revărsat copios. A mai spus-o și când primul cal a fost străpuns urât și iarăși când tânărul și frumosul toreador Nicanor Villata și-a ucis taurul cu precizie ageră. Dar eu nu mi-am ferit privirea.

Am stat toată după-amiaza în *barrera* și am văzut șase tauri omorâți și-n tot acest timp eu m-am uitat, am ascultat și m-am simțit dusă de val. Între două lupte, brodam la o pătură albă de bumbac pentru copil.

— M-ai uimit, mi-a spus Ernest la sfârșitul zilei.

— Chiar așa?

— Nimeni nu te-a învățat cum să te uiți la așa ceva. Mă așteptam să te lase nervii. Iartă-mă, dar ăsta-i adevărul.

— Nu știam exact cum o să mă simt, dar acum pot să-ți spun. Puternică și în siguranță. Ajunsesem la capătul unui rând de cusături și am legat ața cu un nod îngrijit, neted, cum mă învățase mama când eram mică. În timp ce netezeam țesătura cu vârfurile degetelor, mulțumită de munca mea, n-am putut să nu mă gândesc cât de șocată ar fi fost ea să mă vadă în locul ăsta pătimaș, violent, fără să dau înapoi, ci îmbrățișându-l ca și cum m-aș fi născut acolo.

— Când eram foarte mică, n-aveam frică de nimic. Ți-am mai zis.

El a încuviințat din cap.

— Când mi-a trecut, cred că familia mea s-a bucurat.

— Nu sunt convins că ți-a trecut de fapt vreodată. Văd asta în tine acum.

— Sunt mai puternică datorită copilului. Îl simt cum se mișcă atunci când se pornesc armoniile și mulțimea vuieste. Se pare că-i place.

Ernest a zâmbit, vizibil mândru, apoi a zis:

— Familiile pot fi oribile, dar a noastră n-o să fie.

— Copilul nostru o să știe tot ce știm și noi. O să fim foarte sinceri și n-o să-i ascundem nimic.

— Și n-o să-l subestimăm.

- Sau să-l facem să se teamă de viață.
- Începe să fie un ideal cam greu de atins, nu? a zis Ernest și am râs amândoi fericiți, însuflețiți de dorințele noastre.
- În aceeași noapte, mai târziu, când iarăși nu dormeam din cauza artificilor, tobelor și dansurilor *riau-riau*, Ernest a zis:
  - Ce zici de Nicanor ca nume pentru copil?
  - Cu numele ăsta, o să ajungă sigur mare toreador. N-are de ales.
  - Ne-am distrat pe cinste, așa-i? M-a strâns tare în brațe.
  - N-o să se termine totul aici.
  - Nu, dar mă gândesc că va trebui să mă cumințesc când o să apară copilul. O să pun pâinea pe masă, o să fiu tăticul și n-o să mai am timp să mă gândesc la dorințele mele.
  - Asta în primul an, poate, dar nu pentru totdeauna.
  - Atunci să fie un an de sacrificiu. După care n-are decât să intre și el în joc, ca toată lumea.
  - Nicanor, am repetat eu. Are o anumită rezonanță, nu-i așa?
  - Are, dar asta nu înseamnă că mucosu' ăsta primește mai mult de un an de grație.

Aveam poftă de pepene galben cu o bucată de brânză bună, cafea, dulceață gustoasă și vafe. Mi se făcuse atât de foame gândindu-mă la asta, că nu puteam să dorm.

— Vafe, am spus către spatele arcuit al lui Ernest, spre dimineață. N-ar fi minunat?

Văzând că nu se trezește, am mai spus-o o dată, mai tare, și i-am pus mâna pe spate, dându-i un mic ghiont amical.

— O, fir-ar să fie de treabă, a zis el, rostogolindu-se jos din pat. Acuma s-au dus.

— Ce s-au dus?

S-a așezat pe marginea saltelei groase, scărpînându-și un genunchi.

— Cuvintele care-mi trebuiau pentru schiță.

— O, scuză-mă atunci, am zis.

L-am privit cum se îmbracă și se duce la bucătărie. După câteva minute am auzit cafeaua clocotind, i-am simțit mirosul și mi s-a făcut și mai foame. L-am auzit cum își toarnă cafea, apoi am auzit scaunul scârțâind când s-a așezat la masă. Liniște.

— Micule? am zis, fără să mă ridic din pat. Ce zici de vafe?

El a gemut și a împins de scaun în spate.

— Iar începe!

Lunile treceau una după alta. Copilul nostru urma să se nască la sfârșitul lui octombrie și plănuiserăm să ne imbarcăm spre Canada la sfârșitul lui august. Asta ne lăsa șase sau șapte săptămâni pentru a căuta un apartament și a ne pregăti. Pe măsură ce se apropia termenul, Ernest a început să muncească intens și să se frământa și mai intens. Intrase în panică la gândul că n-o să apuce să termine de pus pe hârtie restul de miniaturi pentru Jane Heap și *Little Review*. Lucra simultan la cinci bucăți noi, fiecare ilustrând un aspect al luptelor cu tauri. Când se întorcea din cămăruța lui, adesea trebuia să dea pe gât mai multe pahare unul după altul ca să-mi poată povesti despre munca lui, care mergea bine, dar părea să-l stoarcă de tot.

— Încerc s-o țin mereu vie, mi-a zis. Să mă concentrez pe acțiune, nu să pun de la mine ce cred eu despre asta. Să nu mă gândesc deloc la mine, ci la ceea ce s-a întâmplat de fapt. Acolo-i adevărata emoție.

Asta era una dintre ultimele lui idei despre scris și, pentru că miniaturile urmau s-o pună la încercare, făcea tot ce-i stătea în puteri ca să iasă bine. Eu n-aveam nici o îndoială că aveau să dea lovitura și să iasă perfect, dar în același timp îmi era greu să-l văd muncindu-se atât.

În același timp, se spetea și la corecturile pentru Bob McAlmon. Chiar și după sejurul spinos din Spania, Bob își menținuse oferta de a-i

scoate lui Ernest o carte la Contact Editions. Volumul avea să se numească *Trei povestiri și zece poeme* și, deși perspectiva asta îl făcea pe Ernest să sară-n sus de bucurie, se temea că n-avea să reușească niciodată să termine corecturile la timp. Lucra târziu, în noapte, la lumina lumânării; când în sfârșit a terminat cu adnotările și i-a trimis totul înapoi lui McAlmon, se făcuse timpul să ne luăm rămas-bun.

La un șir de cine triste, ne-am văzut cu Straterii, Pounzii, Sylvia, Gertrude și Alice – repetând de fiecare dată că ne vom întoarce peste un an, când copilul avea să suporte călătoria.

— Vedeți să n-o lungiți, a zis Pound pe un ton rău-prevestitor. Exilul e apăsător pentru minte.

— Nu e chiar un exil, nu-i așa? a zis Ernest.

— Purgatoriu atunci, a zis Pound, bătând un pas în retragere.

— Un cuvânt mai blând doar dacă nu aducem în discuție Vechiul Testament, a mormăit Ernest.

După zece zile, ne-am îmbarcat.

Era început de septembrie când am sosit în Quebec, iar când am ajuns în sfârșit la Toronto ne așteptau un mesaj entuziast de la John Bone și încă unul de la Greg Clark, un vechi prieten reporter al lui Ernest, în care ni se ura un bun venit călduros în oraș. Semnele păreau să fie bune pe toată linia, dar pe 10 septembrie, când Ernest s-a prezentat la serviciu, a aflat că nu Bone avea să fie superiorul lui direct, cum se așteptase el, ci Harry Hindmarsh, redactorul-șef adjunct de la *Star*. După o singură întâlnire, Ernest și-a dat seama că relația dintre ei avea să fie una tumultuoasă. Hindmarsh era greoi atât ca fizic, cât și în vorbă și în faptă; îi plăcea să facă demonstrații de forță.

— M-a cântărit din prima, a zis Ernest când s-a întors în camera noastră de la hotelul Selby. Nici trei cuvinte n-am apucat să scot, că el mi-a și pus eticheta de încrezut. Ernest se învârtea prin cameră, încruntat. Da' *el* cum o fi? Dacă n-ar fi însurat cu fata directorului, ar da cu mătura pe stradă.

— Îmi pare rău, Micule. Sunt sigură c-o să se înmoaie în fața minunăției tale, am spus eu.

— Aiurea-n tramvai. Pare chitit să mă trateze ca pe un reporterăș junior. N-o să pot semna articolele și mă trimite în afara orașului.

— Când?

— În seara asta. La Kingston, să mă ocup de nu știu ce pușcăriaș evadat. Fac doar cinci, șase ore cu trenul, dar nu știu cât timp o să-mi mănânce reportajul.

— Hindmarsh știe că ăsta micu' stă să pice din clipă în clipă?

— Nu cred că-i pasă.

L-am trimis pe Ernest la treburile lui cu un sărut și asigurări repetate că totul va fi bine. M-a pus să jur că o să caut întăriri și așa am făcut. Greg Clark avea o soție minunată, Helen, care a acceptat cu

căldură când am rugat-o să mă ajute să caut un apartament. Bani rămăseseră o problemă la fel de mare pentru noi ca întotdeauna, ba chiar și mai mare acum că economiseam fiecare bănuț pentru copil. Nu ne permiteam unele dintre cartierele mai acătării pe care mi le-a recomandat ea, dar am găsit ceva convenabil pe Bathurst Street. Era un apartament-vagon la etajul al patrulea, cu o cadă cu picioare și un pat rabatabil de perete în dormitor, care era înghesuit, în mod bizar, între bucătărie și living. Deși apartamentul în sine era lipsit de căldură și de farmec, avea vedere, peste un colț de râpă, către proprietatea soților Connable.

Ernest îi cunoscuse pe Ralph și Harriet Connable imediat după război, când venise la Toronto să-și caute de lucru în presă. Ralph era proprietarul lanțului canadian de magazine ieftine Woolworth și, după criteriile noastre, era bogat ca un zeu. El și soția lui au fost amândoi foarte amabili cu mine când au aflat că eram vecini, și eu mă bucuram că am pe cineva aproape, oricine ar fi fost, pe măsură ce mi se apropia sorocul.

Ernest s-a întors de la Kingston obosit și nervos, apoi a plecat iar, după doar câteva zile, pentru un reportaj despre minerit în Bazinul Sudbury, care era de cel puțin două ori mai departe de Toronto decât Kingston. Abia a apucat să vadă apartamentul și să-și dea acordul.

— Vai, măto. Mă simt groaznic. N-o să fiu aici să te ajut să te instalezi.

— Nu e mare lucru de făcut. O să plătesc pe cineva pentru cărat.

— Nu pot să-mi scot din cap gândul că a fost o prostie să venim încoace. Tu stai toată ziua singură. Iar eu muncesc ca un sclav și pentru ce? Niște crâmpie de știri pestrițe de la dracu-n praznic? Eșec total.

— Știu că muncești prea mult, Micule. Dar după ce se naște copilul lucrurile o să se așeze.

— Sper din toată inima că ai dreptate.

— Am. O să vezi, am zis eu. Și l-am sărutat de bun rămas.

Într-adevăr, făcea asta mult prea des pentru binele meu, dar chiar credeam că meritase să venim în singurătatea și frigul din Toronto, ca să nasc un copil întreg și sănătos. Între timp, am încercat să aranjez noul spațiu ca să fie cât de cât primitiv. Aduseserăm de la Paris lăzi în care împachetaserăm hainele, vesela și tablourile noastre. Am plătit o femeie de serviciu și un portar care părea matusalemic să ne care lucrurile până la etajul patru. Nu prea aveam cine știe ce mobilier, iar în primele săptămâni, în timp ce Ernest străbătea Ontario de la un capăt la altul ca un soi de comis-voiajor, eu mi-am așezat tabăra pe patul rabatabil, înfășurată în pături ca să mă feresc de temperaturile tot mai scăzute și terminând de citit scrisorile lui Abélard și Héloïse.

Orice distracție era bine-venită pentru mine și mi-a venit ușor să mă

las purtată de cuvintele și de povestea lor. Erau zile când mă dădeam jos din pat doar ca să fac ceai sau să îndes pături pe sub uși și pervazuri, pe unde se strecura frigul. Mai trimiteam și scrisori la Paris, pentru prietenii de acolo cărora le duceam dorul, și acasă, în State. Fannie se străduise să se bucure la vestea că așteptam un copil, dar era la un pas de colaps pe mai multe fronturi. Roland suferise recent o cădere nervoasă și era tratat la un spital psihiatric din Massachussets. *E un centru cu o reputație foarte bună, îmi scria Fannie, față de alte asemenea locuri. Dar copiii sunt descumpăniți și întreabă dacă se va mai întoarce vreodată acasă. Nu știu ce să le spun.* Îmi părea tare rău pentru ei toți, dar nu m-a mirat că se întâmplase așa. Întotdeauna atmosfera dintre ei fusese prea încordată, ca și la părinții mei. Și, când trăiești atâta timp în asemenea tensiune, ceva *tot* plesnește până la urmă. Cum să nu plesnească?

Le-am scris și părinților lui Ernest. El era prea ocupat ca să răspundă singur la scrisori, dar rezerva lui față de propriii părinți era ceva mai complicată. Niciodată nu-și dorise ca ei să se implice prea mult în viața lui, mai ales Grace. Când plecase la Paris, cred că se simțise, pentru prima oară, liber să se reinventeze total. Părinții lui îi aminteau de începuturi, de care s-ar fi lepădat cu totul. Îi înțelegeam nevoia de independență, dar iată că mai rămăseseră doar câteva săptămâni până la nașterea copilului și Ernest nu le spusese nici o vorbă. Consideram că aveau dreptul să știe, și îi tot spuneam asta lui Ernest când trecea pe acasă, tot pe fugă, între două reportaje.

— O fac dacă insiști tu, a acceptat el într-un sfârșit. Dar e o greșeală. O să vină să amușine pe-aici, ca niște lupi ce sunt.

— Doar nu vorbești serios.

— Nu pe dracu'. Crezi tu că mama *n-o* să-și bage nasul cu forța în tot ce ține de copilul ăsta, că *n-o* să ne bombardeze cu părerile și cu sfaturile ei? N-avem nevoie de ea. N-avem nevoie de nimeni.

— Și ea, și Ed ar fi încântați să ajute cu orice, oricât de puțin.

— Atunci să ajute, dar nu le cer nici un sfanț.

— De acord, am zis, dar m-am bucurat că ei au răspuns telegramei lui Ernest prompt și extravagant, trimițându-ne cufere pline cu daruri de nuntă pe care le lăsaserăm la ei în păstrare și mobilă din vechiul nostru apartament de pe Dearborn Street. Nu erau cine știe ce frumuseți, dar faptul că eram înconjurați de lucrurile noastre a făcut ca spațiul din Bathurst Street să pară mai puțin provizoriu. Și toate sosiseră la țanc.

Hindmarsh l-a trimis iar pe Ernest în afara orașului, în prima săptămână din octombrie, de data asta ca să se ocupe de vizita prim-ministrului britanic David Lloyd George la New York.

— Parc-ar fi o vendetă personală, am zis, în timp ce-l priveam cum își face bagajul pentru deplasare.

— Eu unul mă simt în stare să rabd, a zis Ernest. Dar tu?

— Doctorul zice că mai avem de stat până la sfârșitul lunii, poate până pe întâi noiembrie. O să fii aici.

— Asta-i ultima deplasare, a zis el, făcând să se închidă cu un țcănit valiza cea nouă. O să-l rog pe John Bone să-i bage mințile-n cap lui Hindmarsh.

— Dacă vine direct de la Bone, o să fie nevoit să te slăbească, nu?

— Asta-i ideea. Să ai mare grijă de pisoiaș.

— Promit.

— Și de mîta mamă.

— Da, Micule, dar trebuie să te grăbești. Nu țin ăștia trenu-n loc pentru tine.

Peste câteva zile, pe 9 octombrie, Harriet Connable a trecut să mă vadă ca să mă invite la cină.

— Mi-ar face mare plăcere, am zis. Dar sunt atât de uriașă, că nu mă mai încape nimic. Va trebui să mă îmbrac cu niște fețe de masă.

— Sunt convinsă că o să le porți cu multă grație, dragă, a zis ea rîzînd binevoitor. O să trimitem o mașină după tine la opt.

Până la urmă, m-am bucurat mult că insistase. Toată după-amiaza avusesem o senzație pe care o numisem indigestie. Bineînțeles că era mai mult decât atât. Corpul meu se pregătea, dar am încercat să-l ignor. Mă gîndeam că, dacă reușesc să-mi păstrez calmul și nu mă surmenez, copilul o să aștepte până la întoarcerea lui Ernest. Mi-am sorbit supa delicioasă tăcînd chitic, apoi m-am așezat pe canapeaua luxoasă a Connablesilor, ascultînd-o pe Harriet cum interpretează cu însuflețire *I'll Take You Home Again, Kathleen* fără să bat nici măcar dintr-un picior. Dar sigur că, indiferent dacă eram sau nu pregătită, copilul tot avea să vină, ceea ce a devenit tot mai evident pe parcursul serii.

— Hadley dragă, mi se pare că nu te simți bine, a zis Ralph Connable cînd n-a mai putut ignora politico expresia concentrată și serioasă de pe fața mea.

— Mă simt foarte bine, am zis, încăpățînată până la capăt, dar imediat ce am spus-o, m-a pufnit plînsul, iar emoțiile au țâșnit prin barajul pe care-l ridicasem cu atîta grijă. Durerea devenise insuportabilă. M-am încovrigat din cauza ei și am început să tremur.

— O, biata fată, a zis Harriet. Să nu-ți faci probleme. Avem noi grijă să ajungi pe mâini bune.

M-au dus la spital cu mașina, Harriet bătîndu-mă pe mână și scoțînd sunete liniștitoare în timp ce Ralph accelera hotărât. Străzile luceau slab la lumina felinarelor cu gaz.

— Poți să încerci să anunți cumva la *Star*? Trebuie să existe o cale ca Ernest să afle și el.

— O să mutăm munții din loc dacă e nevoie, m-a asigurat Harriet.

Cred că mai e ceva timp.

Dar nu mai era. După o jumătate de oră, eram echipată de spital și întinsă pe o masă de operație, iar un doctor și câteva asistente îmi explicau cum trebuie să împing. De-asta veniserăm la Toronto – pentru ca acești profesioniști foarte capabili și bine pregătiți să supervizeze totul. La Paris aş fi avut o moașă care ar fi fiert apă pe aragazul meu ca să-și sterilizeze instrumentele. Chiar și în Statele Unite, medicii abia începeau să facă nașteri la spital. Când era în Michigan, tatăl lui Ernest era în continuare trezit în miez de noapte ca să viziteze pacienți și, deși știam că femeile nășteau acasă de când lumea – mama mea așa făcuse, cu siguranță, la fel și mama lui Ernest –, mă simțeam mult mai în siguranță așa. Mai ales când mi-am dat seama că n-ajung nicăieri opintindu-mă.

M-am chinuit două ore, până când a început să mă doară gâtul, iar genunchii îmi tremurau de la efort. Până la urmă, mi-au dat eter. Am tras în piept mirosul de proaspăt vopsit, în timp ce masca îmi acoperea gura și nasul, iar ochii mă usturau de la tăria lui. După asta, n-am mai simțit nimic până când m-am trezit din năuceală și am văzut-o pe asistentă care ținea în brațe un ghemotoc înfășurat strâns. Era fiul meu, înfășat în straturi peste straturi de lână albastră. M-am uitat lung la el printre lacrimile de fericire. Era perfect, de la spirele rozalii ale urechilor bine conturate și ochii strâns închiși și până la părul castaniu-închis, cu o umbră de perciuni. Eram tare cătrănită că Ernest pierduse momentul nașterii, dar în fața mea, bine sănătos și cu totul minunat era fiul lui. Altceva nu mai conta.

Când Ernest a reușit în sfârșit să ajungă, a doua zi dis-de-dimineată, găfâind și total răvășit, eu stăteam în pat în capul oaselor și alăptam copilul.

— O, Doamne, a zis Ernest, izbucnind în lacrimi. Stătea în pragul ușii, plângând în voie, acoperindu-și fața cu mâinile. Am fost mort de îngrijorare pentru tine, Micule. Am primit o telegramă în mașina presei care zicea că s-a născut copilul și că e sănătos, dar nici măcar un cuvânt despre tine.

— Ce dulce ești tu, Micule. Sunt bine, după cum vezi. Totul a mers ca pe roate și ia vino să-l vezi și tu pe flăcăul ăsta. Nu-i așa că e minunat?

Ernest a venit spre mine, așezându-se cu grijă pe marginea patului.

— Pare incredibil de mic. Nu ți-e frică, nu cumva să faci o mișcare greșită? A pus un singur deget pe mâna micuță, cu vene vizibile, a bebelușului.

— La început mi-a fost frică, dar să știi că e foarte voinic. Cred că luptele cu tauri și-au făcut până la urmă efectul asupra lui. S-a năpustit afară ca un toreador adevărat.

— John Hadley Nicanor Hemingway. E absolut superb. Și jos

pălăria pentru tine că ai făcut față așa de bine!

— Mă simt surprinzător de în formă, dar tu, Micule... Arăți groaznic. N-ai dormit în tren?

— Am încercat, dar aveam o presimțire cruntă că tu ești în pericol.

— Am fost pe mâini excelente. Connableșii au fost foarte atenți și săritori. Le suntem datori vânduți.

— Poate că până la urmă am făcut bine c-am venit în Toronto, a zis Ernest.

— Bineînțeles că am făcut bine. Ți-am spus eu că totul o să se limpezească.

— Sunt așa de obosit, că o să cad din picioare.

— Dormi atunci. I-am arătat un scaun din colțul camerei.

— Hindmarsh o să se întrebe pe unde umblu.

— Lasă-l să se întrebe. Ești proaspăt tătic.

— Îți vine să crezi?

Am zâmbit în sinea mea și n-am răspuns, iar el s-a ghemuit sub o pătură și a căzut într-un somn adânc. *Ca să vezi, doi bărbați*, m-am gândit cu profundă mulțumire. *Și amândoi sunt ai mei.*

În aceeași dimineață, mai târziu, Ernest a trimis un potop de telegrame în care anunța că totul se terminase cum nu se putea mai bine. Era peste poate de mândru de viteza cu care născusem, iar eu eram mulțumită de mine. Desigur, mă ajutaseră doctorii și eterul, dar înfruntasem tot chinul ca o campioană la stoicism, în timp ce Ernest era la sute de kilometri de mine.

El a plecat la muncă, pregătit să înghită un perdaf de la Hindmarsh, dar a fost mai rău decât se așteptase. Hindmarsh nu-l primise pe Ernest în birou, ci-l umilise de față cu toată lumea, spunând că ar fi trebuit să trimită articolul înainte să se ducă la spital. Era o absurditate, firește, dar în seara respectivă, când Ernest mi-a spus toată povestea, după ce o întorsese pe toate fețele într-un bar, cu Greg Clark, cu multe pahare de whisky în față, era încă ofensat și furios.

— S-a terminat cu Toronto. Nu putem sta aici. Băutura nu-l calmase mai deloc și mă temeam să nu vină asistenta-șefă să-l dea afară înainte să termine de povestit.

— Chiar nu se mai poate drege deloc?

— Nu mai ai ce drege. Eram amândoi furioși. Mocofanul nu s-a abținut deloc, iar eu am zis niște chestii de-o să le pomenească mulți ani de-acum încolo.

— Vai de mine, Micule. Te-a dat afară?

— M-a transferat la *Weekly*. Dar nici vorbă să accept. Când crezi că ai să poți călători din nou?

— Eu o să-mi revin în câteva zile, dar copilul n-o să poată merge cu vaporul decât peste luni de zile. O să trebuiască să îngroșăm obrazul.

— Aș putea să-l omor pe nenorocit. Poate că așa s-ar rezolva.

— Nu pentru mult timp.

S-a strâmbat și s-a lăsat greu în scaun, hârșâindu-l tare de podea.

— Apropo, unde-i minunea aia mică? Vreau să mă mai uit o dată la el.

— E în salon, doarme. Și tu ar trebui să dormi. Du-te acasă, Micule. O rezolvăm mâine-dimineață.

— Ce să mai rezolvăm? S-a terminat, cum spuneam.

— Nu te gândești la asta. Tu du-te și ia și niște bicarbonat. O să te trezești cu o durere de cap de toată frumusețea.

Nu ne-am repezit imediat îndărăt la Paris – dar numai pentru că era imposibil. Copilul era într-adevăr prea mic pentru călătorie și, în plus, mutatul ne secătuisese toate economiile. Eram aproape faliți, ba încă și cu un teanc de facturi de la spital pe deasupra. Nu ne rămânea decât să lăsăm coada jos și să înghițim gălușca – „ca o cățea“, cum îi plăcea lui Ernest să spună. A acceptat transferul și, chiar dacă Hindmarsh nu

mai era șeful lui direct, îi simțea încă răsuflarea în ceafă. De fiecare dată când primea o însărcinare nesuferită, se întreba dacă nu cumva își vârâse Hindmarsh coada – de pildă, când a fost trimis la Grădina Zoologică din Toronto ca să salute sosirea unui păun alb.

— Un păun, Micule. Țștia încearcă să mă omoare. Moarte prin înjosire, cea mai nenorocită dintre toate.

— Poate, am spus eu. Dar n-au cum. Ești prea puternic pentru asta.

— Eu n-aș fi chiar atât de sigur.

Iarna a sosit la Toronto cu o ninsoare viscolită care părea gata să ne dărâme. Dacă la Paris iernile erau umede și mohorâte, asta de aici era de un alb crud, nemilos. Vântul pătrundea imediat prin hainele și păturile noastre și se strecura în toate ungherele apartamentului, unde eu și copilul ne instalaserăm tabăra lângă calorifer. Fierbeam apă ca să menținem atmosfera umedă și m-am obișnuit să îmbrac paltonul voluminos al lui Ernest când alăptam. Nu ieșeam deloc afară cu copilul și am angajat o bonă să aibă grijă de el cât mă duceam eu la cumpărături. Ernest se întorcea seara acasă șontâc-șontâc și părea din ce în ce mai epuizat și mai stors. Reușea să-și exprime entuziasmul în fața noilor succese ale bebelușului pe măsură ce i le aduceam la cunoștință – îmi zâmbise în cadă; își ținea capul sus ca un campion –, dar Ernest trecea printr-o perioadă în care îi venea greu să se bucure de ceva.

— Nu văd cum o să rezist așa un an, a zis el.

— Știu că pare imposibil. Dar când o să fim bătrâni și neputincioși, anul ăsta o să ni se pară o clipită.

— Problema nici măcar nu e că-mi storc creierii pentru reportaje care sunt mult sub nivelul meu. Asta nu e nimic. Ci că nu lucrez deloc la treburile mele, când ăsta e singurul lucru pe care mi l-am dorit vreodată. Simt cum mi se strică materialul pe dinăuntru. Dacă nu-l scriu cât de curând, o să-l pierd de tot.

— Apucă-te acum și scrie. O să-ți fac o cafea tare.

— Nu pot. Sunt prea obosit ca să gândesc. Uneori îmi vine inspirația dimineața, dar imediat ce încerc să pun ceva pe hârtie plânge copilul sau trebuie să plec la serviciu. La sfârșitul zilei, cuvintele seacă de tot. Unde mai pui că aici suntem așa departe de tot. Habar n-am cine ce mai scrie sau ce e important.

— Da, dar ți-ai făcut niște prieteni buni. Greg Clark ți-e simpatic. Țșta-i un noroc.

— Mi-e simpatic Greg, dar nu boxează și nu știe nimic despre cursele de cai. În plus, nu l-am văzut niciodată beat.

— Nu toată lumea se pricepe să bea așa de bine ca tine, Micule.

— Dar tot n-am încredere într-un bărbat pe care nu l-am văzut niciodată abțiguit.

Când noiembrie a lăsat locul lui decembrie, moralul lui Ernest

scăzuse îngrijorător. Dormea prost, iar copilul care se trezea noaptea nu făcea decât să înrăutățească lucrurile. Sosiseră exemplarele din *Trei povestiri și zece poeme*, iar Ernest îi trimisese câteva lui Ezra, Gertrude și Sylvia și alte câteva acasă, familiei lui din Oak Park – apoi se pusese pe așteptat laude. Parcurgea zilnic de-a fir a păr ziarele și revistele, așteptând cu înfrigurare o cronică, dar existența cărții nu era nici măcar pomenită. Dacă lumea nu știa de carte, oare exista cu adevărat? Păstra un exemplar din *Little Review* a lui Jane Heap cu miniaturile despre coride și din când în când le răsfoia și se încrunta.

— Nu sunt sigur că sunt același scriitor care le-a dat pe astea. Ce dracu', nu mai scriu nimic.

Nu puteam să-i spun că mi se părea că prea lua totul în tragic, pentru că el chiar suferea profund după viața de scriitor pierdută. Avea nevoie de mine ca să se simtă iubit și ocrotit, bine ancorat în realitate; avea nevoie de munca lui ca să nu înnebunească. Eu nu-l puteam ajuta cu asta. Nu puteam decât să mă uit de pe margine și să mă întristez la gândul că viața noastră era încărcată de griji într-o vreme când ar fi trebuit să fim atât de fericiți.

— Am greșit catastrofal venind încoace, a spus el într-o seară, când s-a întors acasă într-o dispoziție mai sumbră ca oricând.

Nu mai suportam să-l văd cum suferă.

— Ai dreptate, am zis. A fost o greșeală că am venit. O să ne întoarcem la Paris și o să te poți dedica total scrisului tău.

— Cum o să ne permitem asta?

— Nu știi. O să ne permitem și gata.

— Avem doar două mii pe an din moștenirea ta. Nu văd cum o să ne descurcăm fără câștigurile mele.

— Dacă nu poți să scrii, copilul și cu mine o să fim o povară pentru tine. O să ne porți pică. Cum să trăim așa?

— Am dat de greu. Asta-i clar.

— Hai să nu privim lucrurile așa. Poate fi o aventură. Marele nostru pariu. Poate că până la urmă o s-o scoatem la capăt.

— Nu știi ce m-aș face fără tine, Micule.

— Tu cumpără biletele. O să le telegrafiez alor tăi să le cer bani. Ei sunt dispuși să ajute.

— Vor să le rămân dator. N-o să accept.

— Atunci nu accepta. O să accept eu, pentru copil.

— Dar dac-aș mai face o ultimă serie pentru *Weekly*? Aș putea să-mi dau sufletul pentru încă șapte, zece materiale, apoi să-mi dau demisia. Cu asta și cu ce mai primim din Oak Park, poate adunăm cam o mie să ne țină. O mie și Doamne ajută.

— S-ar putea să ne-ajungă la fix.

Chiar după prima zi din ianuarie 1924, imediat ce am considerat că bebelușul putea călători fără riscuri, ne-am urcat într-un tren către

New York și apoi la bordul *Antoniei*, cu destinația Franța. Ne obișnuiserăm să-i spunem copilului „Bumby“, pentru rotunjimea și soliditatea pe care le inspira, ca un ursuleț de pluș. Îl înfășuram bine în pături în cabina de pe vapor, îi vorbeam și-l lăsam să se joace cu părul meu în timp ce sus, pe punte, Ernest nu găsea deloc companie și devenea tot mai nostalgic după Paris. Eu aș fi putut rămâne la Toronto un an sau chiar cinci, dacă așa îi puteam asigura un cămin solid lui Bumby, dar eu n-aș fi plătit același preț ca Ernest. Existau bărbați care ar fi putut înghiți hapul și rezista o vreme, dar el risca să se piardă de tot acolo. Cum urma să ne descurcăm mai departe, la Paris, n-aveam nici cea mai vagă idee, dar nu voiam să mă frământ din cauza asta. Ernest avea nevoie ca eu să fiu puternică pentru noi amândoi în acel moment și aveam de gând să fiu. Aveam să mă restrâng, să nu fac nazuri și să nu mă amărăsc deloc pentru că, în fond, era alegerea mea. Îl alegeam pe el, scriitorul, la Paris. N-aveam să mai ducem niciodată o viață convențională.

— Știu că era vorba să stăm un an, i-a spus Ernest lui Gertrude când le-am făcut prima vizită de la întoarcere, dar patru luni în Canada *fac* cât un an.

— Ai terminat cu jurnalismul, asta-i cel mai important, a zis Gertrude. E timpul să-ți iei zborul ca lumea și să scrii ceea ce ți-e dat să scrii.

— Martor mi-e Domnul că sunt pregătit, a zis el și s-a servit cu încă un pahar de lichior de pere.

M-am uitat la Alice, în timp ce ei doi își vedeau înaintea de-ale lor, hrănindu-se reciproc cu certitudine și entuziasm. Ea părea să se încordeze și să se închidă în sine, și m-am întrebat dacă nu cumva o deranja că Ernest se întorsese; dacă nu cumva, cât fuseserăm noi plecați, se obișnuise ca Gertrude să fie numai a ei. Desigur, întotdeauna se găsea cineva care să graviteze în jurul lui Gertrude, care să aibă nevoie de atenția și de aprecierea ei, dar cu Ernest lucrurile aveau o intensitate aparte – aproape ca și cum ar fi fost frați gemeni, cu un limbaj numai al lor, acordându-și unul altuia întreaga atenție și ascultându-se aproape exclusiv unul pe altul. Și eu simțeam asta și, deși uneori suferisem din cauza legăturii lor, aproape că uitasem complet cum era să te simți singur. Copilul avea nevoie de mine și reacționa la mine la modul absolut. Vocea mea era cea care-l făcea să se întoarcă, ritmul brațelor mele care-l legănau era cel mai potrivit, ca și felul în care-l băteam și-l masam pe spate noaptea, când se trezea. Îi eram indispensabilă, cum îi eram și lui Ernest. Acum, eu eram cea care punea totul în mișcare.

Categoric, maternitatea poate fi extenuantă. Eram veșnic nedormită și uneori nu găseam nici măcar energia să mă spăl pe cap sau să mănânc ceva mai elaborat decât pâine cu unt. Dar când îl alăptam pe Bumby, care frământa în pumn materialul halatului meu, cu ochii lui calzi și nespun de adânci căutând în ochii mei, ca și cum aș fi fost chiar centrul universului lui, mi-era imposibil să nu mă topesc în el. Iar când Ernest venea acasă după o zi lungă de muncă și avea expresia aia a lui care-mi spunea că stătuse prea mult singur, în mintea lui, mă simțeam la fel de necesară. El avea nevoie de mine, după cum avea nevoie și de Bumby; fără noi, n-ar mai fi știut să iasă înapoi din el însuși și să se simtă iar întreg.

În mod evident, viața noastră de familie mergea mai bine când eram între noi, la sfârșit de zi, redescoperindu-ne și sprijinindu-ne reciproc. Dar asta se bătea cap în cap cu boemia pariziană. Gertrude și Alice știau să se poarte minunat cu Bumby. I-au adus o jucărie zdrăngănitoare lucioasă, din argint, și botoșei tricotați. Când a venit

momentul botezului, ne-au adus o șampanie foarte bună, pe care am băut-o cu prăjiturile pentru ceai, fructe uscate și migdale caramelizate, ba Gertrude a acceptat chiar și să fie nașă. Dar nu toți prietenii noștri păreau să știe cum să se poarte cu noi acum, că aveam un copil după noi. Pound și Shakespear treceau uneori pe la noi seara târziu, să bea ceva, sau ne dădeau întâlnire într-o cafenea, dacă reușeam să găsim pe cineva să aibă grijă de Bumby. Dar Pound ne-a spus răspicat că la el în garsonieră copiii n-aveau ce căuta. Dar asta nu din cauza zgomotului sau pentru că ar fi putut face mizerie, ci din principiu. „Pur și simplu nu cred în copii“, spusese el. „Fără supărare, Hadley.“

Și totuși el ne-a ajutat să găsim cel de-al doilea apartament de când eram la Paris – un lucru deloc ușor. Dolarul pierdea teren în fața francului și fusese o prostie din partea noastră să nu ne așteptăm la asta. Până atunci viața fusese atât de ieftină; crezuserăm că o puteam ține așa, cu trei guri de hrănit în loc de două, dar chiriile explodaseră. Când am găsit în sfârșit ceva convenabil, era de trei ori mai scump decât în Cardinal Lemoine. Dar a trebuit să plătim. Am achitat prima chirie înghițind în sec, am parcat căruciorul lui Bumby în curte, lângă grămada de cărbune, și ăla a fost cuibul nostru.

Ăsta a fost apartamentul de la fabrica de cherestea, pe strada Notre-Dame-des-Champs, „podul tâmplarului“, cum au ajuns în scurt timp să-l boteze unii dintre prietenii noștri. Uneori, zgomotul și praful care veneau de jos, de la depozitul de cherestea, erau insuportabile, dar poziția era mult mai bună decât a fostului nostru apartament de deasupra sălii de dans. Era foarte aproape de apartamentul lui Gertrude și Alice și de Grădinile Luxembourg și mai era și la o aruncătură de băț de Bulevardul Montparnasse și de multe dintre cele mai bune cafenele.

Deși până nu demult Ernest îi disprețuise pe scriitorii care lucrau în cafenele, spunând că erau niște prefăcuți care nu voiau decât să atragă atenția, începuse acum și el să le frecventeze. În parte din motive practice. Avea nevoie de liniște și pace, iar Bumby, căruia îi dădeau dinții, era adesea agitat. Dar odată ce i-a intrat în obicei să lucreze la Closerie des Lilas, a avut surpriza să constate că-i plăcea mai mult decât să lucreze singur în camera lui, trudind în tăcere, cum îi plăcea lui să spună. Era mai cald și mai agreabil. Prietenii știau unde să dea de el, dacă voiau, și întotdeauna se găsea cineva interesant cu care să vorbească sau să bea după ce termina cu scrisul.

Spunea uneori că ar vrea să înceapă un nou roman, doar că încă nu-i venise ideea perfectă. Înțelegea din ce în ce mai bine acum că nici manuscrisul care se pierduse împreună cu celelalte din valiză nu era romanul perfect, indiferent cât de mult se spetise la el și cât își dorise să fie. Și totuși se temea să se dedice iar unui lucru atât de mare și de

cronofag. Mai bine aștepta, iar în timpul ăsta scria povestiri.

— O singură povestire, a zis el, pentru tot ceea ce știi. Ceea ce știi sigur-sigur, cu toată ființa mea.

Când a spus asta, m-am întrebat ce anume știam *eu* sigur-sigur, în felul la care se referea el, și n-am putut răspunde decât cu Ernest și Bumby, cu viața noastră împreună. Era o idee rușinos de învechită, îmi dădeam seama, iar dacă aș fi împărtășit-o oricărei femei într-o cafenea din Montparnasse aș fi fost alungată în stradă în hohote de râs. Ar fi trebuit să am propriile mele idei și ambiții și să fiu incredibil de ahtiată după experiență și noutate în toate formele lor posibile. Dar eu nu eram ahtiată după nimic; eram mulțumită.

Dar nu numai sentimentul de a avea un scop mă împlinise. Zilele mele erau mai pline și căpătaseră mai mult sens. Bumby era o frumusețe și, când ieșeam la plimbare, de două ori pe zi, eram adesea opriți și interpelați de admiratorii lui. Franceza mea era la fel de împiedicată ca întotdeauna, dar un bebeluș vesel e pretextul perfect până și pentru conversațiile mai degrabă unilaterale. Nu o dată am primit în dar de la piață mere sau pere datorită gănguriturii lui și chiar și atunci când îl luam cu mine în cafenele, ca să ne întâlnim cu Ernest la câte un prânz, Bumby îi cucerea pe toți. Poate că unii dintre prietenii noștri erau descumpăniți, dar necunoscuții erau invariabil subjugați.

În primăvară, Pounzii au plecat la Rapallo ca de obicei, dar chiar și de la distanța asta Ezra a reușit să-i facă rost lui Ernest de o colaborare cu Ford Madox Ford, ca redactor-șef adjunct la *Transatlantic Review*. Ford avea un birou întunecos și înghesuit pe Quay d'Anjou și acolo s-a prezentat Ernest la început de februarie, cu pantofii lui scâlțiați și haina ponosită, peticită la umăr. Nu era rost de bani, dar voia să capete experiență editorială și relații. Dar nu trebuia să-i arate asta lui Ford, pentru că nu suporta să nu fie el în avantaj, mai ales când avantajul era imposibil de obținut. Romanul lui Ford *Soldatul cel bun* avusese parte de ecouri excelente. Mai scrisese și alte romane și-i publicase pe Yeats, Thomas Hardy, Joseph Conrad și nu numai într-o revistă pe care o înființase cu ceva timp în urmă și care se numea *English Review*. Până aici era suficient de rău, iar pe lângă asta Ford mai era și un gentleman bogat și de origine nobilă, o combinație pentru care Ernest nu avusese niciodată pic de răbdare. S-a întors de la întâlnire bombănind cum că Ford avea gusturi atât de înapoiate, încât risca să cadă-n fund din cauza lor.

— Așa, deci nu e modern. Și de ce-ar trebui să fie toată lumea modernă? Eu una nu sunt.

— Nu, mătă mică, tu nu ești modernă. Dar tu ești foarte frumoasă și bună și o mamă de toată isprava pe deasupra. Ford ăsta e prea încântat de el însuși și mai și vorbește hârâit. E așa de groaznic, că zici

că fiecare vorbuliță trebuie să treacă înot prin plămâni ca să-i ajungă în gură.

— Pentru numele lui Dumnezeu, Micule. Spune-mi, te rog, că ai acceptat totuși slujba.

— Sigur că da. A zâmbit larg și poznaș, întinzându-se să-l ciupească pe Bumby de un picior. Mă crezi nebun?

Când l-am cunoscut pe Ford, mi-a fost mai degrabă simpatic, chiar și după tot ce spusese Ernest. El și iubita lui, Stella Bowen, ne-au invitat la prânz și m-am bucurat aflând că aveau și ei un copil, o fetiță adorabilă pe nume Julie, cam de vârsta lui Bumby. Nu-l luasem cu mine pe Bumby din politețe față de gazdele noastre, dar i-am spus Stellei că data viitoare aveam să-l aduc. Mi-a răspuns încurajându-mă cu aceeași bunăvoință pe care o arătase în toate – servindu-ne cu un prânz minunat, cu patru feluri, și făcându-mi cu amabilitate conversație cu accentul ei australian încântător. Ford era dolofan și rumen în obraji, cu un păr blond și rar și mustață. La început m-am întrebat cum de reușise Ford, așa trecut de vârsta mijlocie cum era, să cucerească o femeie superbă cum era Stella, dar în curând s-a dovedit că avea maniere perfecte și susținea cu o convingere emoționantă toate cauzele în care credea, printre care Stella, vinul bun, supa cremă și literatura. Tot timpul mesei de prânz a insistat cât de important era pentru el să-i ajute pe scriitorii tineri ca Ernest să-și găsească drumul. Îmi dădeam seama că Ernest ar fi preferat să nu aibă nevoie de ajutorul lui Ford și în general al nimănu, dar adevărul era că avea.

— Pot să ridic mult revista asta, a zis Ernest după ce ne luaserăm la revedere și mergeam spre casă. Ar trebui să zică mersi că mă are.

— Mie mi-a plăcut de el.

— Normal că ți-a plăcut.

— Ce vrei să spui cu asta?

— Nimic. A dat peste o piatră desprinsă din caldarâm, pe care a zburat-o în stradă cu o lovitură de picior. Nu ți se pare că seamănă cu o morsa?

— Un pic, am recunoscut eu.

— Și hârâitul?

— Da, e destul de grav, așa-i? Stella a zis că i se trage din război, de la un atac cu gaze.

— Atunci aş putea să-l iert pentru asta, dacă n-ar fi așa cu nasul pe sus.

— Nu trebuie să-ți placă de el. Faci treaba și gata.

— E multă treabă de făcut. Presupun că ăsta-i un noroc.

— Și *nu* e singurul, Tatie. O să vezi.

Ford și Stella au început să țină ceaiuri literare joia, pe Quai d'Anjou. Mă duceam des la ei pentru companie și-l luam cu mine și pe Bumby, proptind căruciorul oriunde găseam un firicel de soare care

pătrundea prin geamuri. La unul dintre ceaiurile astea l-am întâlnit pentru prima oară pe Harold Loeb. Harold părea să fie cam de vârsta lui Ernest și arăta foarte bine – înalt, cu un nas drept și ascuțit, bărbie voluntară și o cascadă de păr negru buclat. Imediat ce Ford a făcut prezentările, am legat firesc o conversație despre State.

— N-aș putea spune exact că mi-e dor de casă, a zis el. Dar se pare că o tot visez, orice-aș face. Mă întreb oare de ce.

— Cred că e o parte din tine, am zis eu. E ceva înțelenit, nu-i așa?

— Frumos spus, a zis el și m-a fixat cu niște ochi limpezi și foarte albaștri. Deci și tu tot scriitoare ești?

— Nici pe departe. Am început să râd. Deși cred că m-aș pricepe cât de cât. Întotdeauna mi-au plăcut cărțile și am simțit că-mi vorbesc pe limba mea. Cânt la pian din copilărie, dar nu la modul serios.

— Nici eu nu sunt sigur că scriu *serios*, a zis Harold. La drept vorbind, mă străduiesc din răspuțeri să fiu amuzant.

— Pun pariu că poți fi foarte amuzant, dacă-ți dai silința.

— Frumos din partea ta să spui asta. Ia vino să-i spui și lui Kitty. Ea zice că fac numai glume de doi bani.

Am traversat împreună camera ca să mi-o prezinte pe prietena lui, Kitty Cannell, care era o adevărată frumusețe, suplă, grațioasă și strălucitoare toată.

— Kitty a fost dansatoare profesionistă, a zis el. Dacă se duce să mai aducă niște vin, o să-ți dai seama imediat.

— O, Harold, a făcut ea. Te rog, nu te chinui să fii șarmant.

— Vezi, Hadley. Trebuie să fiu foarte morocănos când e Kitty prin preajmă, altfel își pierde răbdarea cu mine. S-a strâmbat, iar Kitty a început să râdă, dezvelindu-și dinții ei frumoși. Și uneori, a continuat Harold, îmi trânteste câte o surpriză totală, drăguța de ea.

— De-aia mă și ții pe lângă tine.

— Și pentru gleznele tale, iubito.

Până la sfârșitul după-amiezii, Harold și Kitty mă cuceriseră amândoi și am acceptat bucuroasă când ne-au invitat a doua zi, pe Ernest și pe mine, să cinăm la Nègre de Toulouse.

— E un loc secret din cartier, o minune, a zis Kitty. N-o să-l găsești în ghidurile turistice.

— Jur că n-o să suflu o vorbuliță, am zis, apoi am început să mă întreb cu ce Dumnezeu să mă îmbrac. Eram la fel de nedumerită și a doua zi spre seară, când ar fi trebuit să plecăm la restaurant. Trecuseră cinci luni de când îl născusem pe Bumby. Înotam acum în hainele de gravidă, dar încă nu mă încăpea nimic din ce purtam înainte.

— Nimeni nu se sinchisește de fapt, a zis Ernest. Poți să-ți pui și un sac pe tine, că tot ai să-i vrăjești pe toți.

— Ba nu-i adevărat. Poate că tu nu dai doi bani pe haine. Am arătat

spre helanca și spre haina lui peticită, uniforma pe care o purta zi și noapte, fără să-i pese câtuși de puțin de modă sau măcar de etichetă. Dar, în general, oamenii sunt atenți la lucrurile astea și vor să facă impresie bună.

— În mod evident, tu ai făcut deja impresie. Dar, dacă vrei, o să le spun că am luat-o prea în serios pe Gertrude, care întotdeauna zice să cumpărăm tablouri, și nu haine.

— Într-adevăr, așa zice, dar noi nu cumpărăm tablouri, nu? M-am încruntat la reflecția mea din oglindă.

— Nu te mai agita, Tatie, a zis Ernest, venind în spatele meu să-mi lipească un sărut pe ceafă. Tu ești cea mai încântătoare, mai simplă și mai fără fasoane.

Privirile ni s-au intersectat în oglindă.

— Vai, ce drăguț ești tu!

M-a sărutat iar, apoi m-a împins hotărât afară pe ușă.

Până la urmă, restaurantul era atât de slab luminat, încât după prima sticlă de vin nu m-am mai simțit prost. În timp ce bărbații discutau despre Princeton, unde studiasc Harold, și despre tentative de prime romane (Harold tocmai lucra la a lui în acea perioadă), Kitty și cu mine am avut o conversație surprinzător de intimă despre prima ei căsătorie cu Skipwith Cannell, un poet care, după toate aparențele, o făcuse tare nefericită, după care refuzase să divorțeze de ea.

— Trebuie să fie absolut groaznic pentru tine. Cum o să faci să te recăsătorești?

— N-o să mă recăsătorec *niciodată*, dragă. Slavă cerului că măcar din punctul ăsta de vedere mă înțeleg cu Harold. Dar tare aș vrea să nu fiu legată de Skip pentru totdeauna. A fost și așa destul de greu de suportat când era prin preajmă. Acum face gălăgie și-mi mănâncă zilele tocmai de la Londra.

— Deci de fapt vrei libertate.

— Dumnezeuule, da! Tu nu vrei?

— Nu știu. Presupun că vreau să fiu fericită.

— Fericirea e o chestie așa de complicată, pe când libertatea nu-i. Ori ești legat de mâini și de picioare, ori nu ești.

— Dar n-o rezolvi dacă dai vina pe căsătorie. Când iubești pe cineva, ești automat legat de persoana aia. E inevitabil – dacă nu cumva juri că te lași de iubit.

— Nici măcar *eu* nu sunt chiar atât de pragmatică. A râs și a ridicat paharul. Atunci să bem pentru dragoste.

Harold s-a întors spre noi cu o expresie întrebătoare.

— Ce se întâmplă aici?

— Hadley mă convertește la romantism, a zis Kitty.

Harold a chicotit.

— Slabe speranțe, iubit, dar e o idee foarte simpatcă.

— Nu se admite mai mult de un romantic de masă, s-a amestecat Ernest în discuție. E un anunț pe ușă.

După o cină bogată, au venit cu noi în apartamentul de lângă fabrica de cherestea pentru un ultim pahar și, chiar dacă s-au prefăcut politicoși că nu văd cât de întunecos, ca un tunel, era apartamentul nostru, mi-a fost clar că nu erau obișnuiți cu traiul modest. Copilul dormea în camera de alături, așa că ne-am înghesuit în jurul mesei din bucătărie.

— Cred că într-o lună termin romanul ăsta, a zis Harold, după care o să joc totul pe o carte. Vreau o editură americană, un avans și cronici bune cu toptanul.

— Ai uitat să zici de dansatoare, a zis Ernest, rânjind ironic.

— O să le trecem în contract, a răspuns Harold. Serios acumă, o să mă arunc la Boni and Liveright. Ford zice că asta-i prăvălia pe val la New York.

— Îl publică pe Sherwood Anderson, a spus Ernest. S-au purtat bine cu el, iar el zice că sunt specializați în scriitori americani contemporani.

— ăsta-s eu, a zis Harold. Și tu.

— Ar trebui să le trimiți și tu povestirile, Tatie. Sherwood o să pună sigur o vorbă bună pentru tine, am zis eu.

— Poate, a răspuns Ernest. Mi-a trecut și mie prin cap.

— Bun, asta s-a rezolvat, a zis Kitty, haideți vă rog să vorbim despre ceva interesant.

— Cum ar fi plăriile, draga mea Kitty? a zis Harold.

— Poate. Ea s-a întors spre mine. Mi-ar face mare plăcere să te iau cu mine la cumpărături. Ai putea fi proiectul meu de suflet.

— O, frăioare, a făcut Ernest.

— Ce? Tuturor ne plac lucrurile drăguțe, a zis Kitty. Promit că n-o umplu de perle și de bezele.

— Mi-ar face mare plăcere, am spus eu. Hai să fixăm o întâlnire cât mai curând. Dar, după ce au plecat ei, mi-am dat seama că greșisem acceptând oferta lui Kitty.

— Nu vrea decât să te umilească, nu-ți dai seama? a zis Ernest.

— Încearcă și ea să fie drăguță. N-o să accept nimic de pomană, dacă asta era grija ta.

— Nu-i asta. Vrea să te momească și să-ți bage în cap că ești tratată prost.

— Niciodată n-aș putea crede așa ceva.

— O să vezi tu. Dacă ea îți tot șușotește la ureche, o să începi să mă urăști pentru sărăcia în care trăim.

— Ești îngrozitor de exagerat, Tatie. Vorbim aici de cumpărături, ce Dumnezeu!

— Ba nu-i adevărat, a zis el înciudat și s-a dus să-și toarne de băut.

În timp ce Bumby își făcea somnul acasă, supravegheat de Marie Cocotte, care acceptase cu entuziasm să se întoarcă în serviciul nostru, chiar și cu îndatoririle suplimentare de bonă la copil, am început să mă întâlnesc cu Kitty o dată pe săptămână. Luam un ceai undeva sau intram în magazinele de antichități de câte ori avea ea timp. Îmi plăcea mult să mă uit la bijuterii, mai ales la cerceii *cloisonné* care erau atunci la modă și, chiar dacă Ernest și cu mine n-aveam bani de aruncat pe asemenea mofturi, îmi făcea plăcere s-o privesc pe Kitty mișcându-se prin magazine și să-i ascult comentariile laudative. Avea ochi și părea să-și dea seama, instinctiv, ce avea să reziste în timp și ce era frumos, dar efemer. Din când în când încerca să-mi vâre pe gât câte un cadou și mi-era ciudă că refuzam. Într-adevăr, nu voia decât să fie drăguță, dar Ernest avea mândria lui și nu voiam să risc să tulbur apele.

Oricât aș fi încercat să-l conving pe Ernest de calitățile lui Kitty, el rămânea pornit împotriva ei. Era prea decorativă, spunea el, și preocupată de propriul ei confort, dar mă întreb dacă nu cumva se simțea de fapt amenințată de independența ei. Ea lucra ca redactor de modă și dans pentru mai multe reviste din State și, chiar dacă Harold îi plătea cochetul apartament de pe rue de Monttessuy, asta era doar pentru că el insista să locuiască separat și se scălda în bani de la ambele ramuri ale familiei. Și Kitty avea bani moșteniți și s-ar fi putut întreține singură. În plus, era incredibil de sigură pe ea și avea un mod de a se mișca și de a vorbi care arăta că nu era nevoie să-i spună nimeni că e frumoasă sau importantă. O știa și singură, iar genul ăsta de siguranță de sine îl deranja pe Ernest.

Mă luptam pentru după-amiezile mele cu Kitty, chiar dacă asta isca tensiuni acasă, pentru că era pentru prima oară de când plecaserăm din St. Louis când îmi făcusem o prietenă care să fie numai a mea. Gertrude și Sylvia fuseseră întotdeauna ale lui Ernest. El era posesiv cu ele și nu se sfia s-o arate. Cu Alice, Maggie Strater, ba chiar și cu Shakespear, se pare că nu prea reușeam să depășesc condiția de soție de artist. Kitty era legată de Harold, cu care Ernest începuse să se vadă des mai nou, dar în același timp avea în mod evident viața ei. Și îmi căuta compania.

— Tu chiar că ești *americancă* până-n măduva oaselor, nu-i așa? îmi spusese ea la una dintre primele noastre întâlniri.

— Cum? Și tu ești *americancă*, răspusesem.

— Nu sunt ca tine. Se simte în tot ce spui cât ești de directă și de simplă.

— Maică Precistă, spusese eu. Pur și simplu ai găsit un mod

politicos de a-mi atrage atenția că nu-i locul meu aici, la Paris.

— Nu e, spusese ea. Dar asta-i bine. Avem nevoie de d-ăștia ca tine pe-aici, ca să ne spună cum suntem cu adevărat.

În afară de bombăneala lui Ernest, singurul obstacol în prietenia mea cu Kitty era felul în care ea continua să-mi ofere cadouri, chiar și după ce am încercat să-i explic, pe îndelete, complexitățile mândriei lui Ernest.

— E doar un fleac, insista ea. De ce să-l deranjeze?

— Uite așa, pur și simplu. Îmi pare rău.

— Mie mi se pare o chestie de omu' cavernelor. Dacă te ține în piei de animal, să îngrijești de focul pentru gătit, nici un alt bărbat n-o să te vadă, darămite să te mai și vrea.

— Nu e o chestie chiar așa barbară. Trebuie să facem economii. Nu-i un sacrificiu chiar atât de mare.

— Bine, înțeleg. Dar uite de-aia am eu un dinte împotriva căsătoriei. Tu suferi pentru cariera lui. Și la sfârșit tu cu ce te alegi?

— Cu satisfacția de a ști că fără mine n-ar fi reușit.

Ea și-a întors privirea de la poșeta perlată pe care o admira și și-a atintit ochii de un albastru-pal asupra mea.

— Te ador, să știi. Să nu te schimbi niciodată, cu nimic.

Era șocant de retrograd – probabil că și naiv – din partea mea, dar chiar credeam că orice sacrificiu, orice greutate din viața noastră merita efortul, de dragul carierei lui Ernest. La urma urmei, de-aia veniserăm la Paris. Dar nu-mi era ușor să mă uit cum mi se fac zdrențe hainele și să nu mă apuce rușinea, mai ales că erau vremuri când femeile se îmbrăcau foarte șic. Dar chiar nu cred că aș fi putut ține pasul cu ele, chiar dacă n-am fi fost strâmtorați.

Apartamentul nostru era rece și umed și simțeam adesea o durere surdă în sinusuri. Țineam pătuțul lui Bumby în colțul cel mai călduros, dar tot s-a îmbolnăvit. În primăvara aia, săptămâni de-a rândul ne-am tot dat unul altuia o tuse măgărească, care-l trezea din somn. Se trezea plângând, cerând să sugă. Putea fi o încântare să-l alăptez în timpul zilei, când eram bine odihnită, dar noaptea mă storcea de energie. În astfel de momente simțeam cel mai acut nevoia de o ieșire cu Kitty sau de o plimbare cu Stella Bowen și Julie, care-mi deveniseră și ele prietene apropiate.

Pe lângă asta, încercam să fug de acasă cel puțin o oră pe zi ca să exersez la pian. Nu ne puteam permite să cumpărăm și nici măcar să închiriem un pian, ca mai înainte, așa că exersam la unul dezacordat din beciul umed al unui magazin de muzică din vecini. Trebuia să aprind o lumânare ca să văd partitura și de multe ori mi se chirceau degetele de la frig. Uneori nu părea să merite efortul, dar eu tot nu renunțam, pentru că nu eram încă dispusă să mă despart de acea parte din mine.

Între timp, Ernest lucra mai bine ca oricând. Presiunea pe care o simțise după ce evadase din Toronto la Paris părea să fi jucat un rol absolut crucial în a-l stimula, pentru că scria intens și cursiv, aproape fără să bâjbâie. Povestirile ieșeau atât de bine, încât abia putea ține pasul cu ele.

Făcea în continuare muncă de redactor pentru *Transatlantic* și, deși el rămăsese la fel de critic la adresa șefului său, Ford a continuat să promoveze scrierile lui Ernest. Când Ernest i-a spus lui Ford că se temea că va dura ani și ani până să ajungă la consacrare, Ford i-a zis că bate câmpii.

— Ție o să ți se-ntâmple foarte repede. Când Pound mi-a arătat ce scrii, mi-am dat seama imediat că ți-aș publica orice. Absolut tot.

Ernest a primit complimentul oarecum jenat și a încercat să fie mai blând cu Ford, mai ales că încerca să-l convingă să publice *The Making of Americans*, un roman al lui Gertrude, care zăcea în sertarul ei încă din 1911. Într-un sfârșit, Ford a acceptat să-l publice în foileton, iar Gertrude a fost în extaz. Revista devenea tot mai importantă pe măsură ce trecea timpul și era foarte citită în mediul lor, iar pentru ea avea să fie prima apariție tipărită importantă. În numărul din aprilie, scrierea ei avea să apară alături de un fragment ales din ultima operă a lui Joyce, aflată încă în lucru, cartea care urma să devină mai târziu *Finnegans Wake*, alături de câteva scrieri ale lui Tristan Tzara și de o nouă povestire a lui Ernest, *Tabără indiană*, care descria în detaliu cum naștea o femeie, iar soțul ei cel laș își tăia gâtul pentru că nu mai suporta să-i audă țipetele. El era foarte mulțumit de ea, pentru că reușise să ia o amintire din copilărie, când îl văzuse pe tatăl lui asistând la naștere o indiancă, s-o alipească de un alt lucru pe care-l văzuse, cuplul de refugiați de pe drumul spre Karagaci, și să facă din ele o singură povestire puternică.

— Joyce știe șmecheria, mi-a spus într-o după-amiază târzie, întors acasă după ce lucrase la numărul respectiv. L-a inventat pe Bloom, și Bloom e cel mai tare. Trebuie să digeri viața. Trebuie s-o mesteci și s-o iubești toată. Trebuie s-o trăiești cu ochii, de fapt.

— Tare bine le zici.

— Da, dar poți să le zici și să le tot zici, dar să nu-ți iasă ca lumea. Trebuie s-o faci.

Numărul din aprilie conținea și primele cronici importante la ale lui *Trei povestiri și zece poeme*, care în general debordau de entuziasm față de talentul și de stilul lui. Era un inovator, spuneau cronicile, și un scriitor demn de urmărit. Mă bucuram nespus văzând că, în sfârșit, își câștiga un renume. Peste tot unde mergeam, se părea că oamenii voiau să fie în preajma lui. Plimbându-mă noaptea cu el pe bulevard, pe lângă zumzăitul conversațiilor și al muzicii metalice, auzeam că-l strigă cineva pe nume și trebuia să ne oprim și să bem un pahar

amical înainte să ne mutăm la altă cafea, unde o luam de la capăt. Toată lumea avea o glumă sau o veste pentru el, iar cercul nostru de cunoștințe se lărgea de la o zi la alta.

John Dos Passos, pe care Ernest îl cunoscuse imediat ce se angajase la Crucea Roșie, în Italia, era din nou la Paris, profitând de valul succesului său literar și mereu pus pe distracție. Cam tot atunci a apărut în peisaj și Donald Stewart. Era un umorist care avea să ajungă mai târziu celebru pentru piese ca *Poveste din Philadelphia*, dar pe atunci era doar un tip simpatic care stătea la bar, într-un costum crem foarte elegant. Ernest era mândru de uniforma lui șleampătă de scriitor, dar mie personal îmi mai fugeau ochii din când în când la câte o pereche de pantaloni călcați la dungă. Ai lui Don erau perfecți. Pe lângă asta, arăta și bine, într-un fel copilăros, ras și frezat, cu niște ochi albaștri limpezi, care se însuflețeau foarte tare când râdea.

Când Ernest ne-a făcut prezentările, Don a devenit imediat minunat de familiar cu mine.

- Ai un păr superb, a zis el. Ce culoare neobișnuită!
- Mulțumesc. Și tu ai haine frumoase.
- Mama mea ținea la haine. Și la etichetă.
- Și la planșele de călcat?
- Sunt neîntrecut la călcat, recunosc.

Am mai stat puțin de vorbă și mă simțeam așa de bine, că a trecut pe puțin jumătate de oră până mi-am dat seama că Ernest se instalase la o masă vecină. Nu recunoșteam pe nimeni de la masă și nici pe femeia frumoasă care stătea lângă el. Era suplă și fermecătoare, cu un păr blond închis tuns foarte scurt. Părea să aibă un corp subțire și băiețesc pe sub puloverul lung pe care-l purta, dar tunsoarea o plasa cumva *dincolo* de aerul băiețos, făcând-o cu atât mai feminină. În clipa când am văzut-o, am simțit un fior ascuțit străbătându-mă – chiar înainte ca Ernest să se aplece și să-i șoptească ceva. Ea a râs gutural, arcuindu-și gâtul lung și alb.

- Te simți bine? m-a întrebat Don. Te-ai albit la față.
- Ah, n-am nimic, mulțumesc.

Mi-a urmărit privirea până la Ernest și la femeie. Sunt sigură că totul îi era cât se poate de clar, dar a dezamorsat momentul cu grație.

— Tipa e Duff Twysden, a zis el. De fapt, Lady Twysden. Cică s-ar fi măritat cu nu știu ce conte englez. Conte, viconte sau lord de-a nu știu câta spiță. Nu reușesc să țin socoteala la nobilime.

- Da, mă rog. Reușește cineva?

M-am uitat la Ernest exact în momentul când el a ridicat privirea. O străfulgerare aproape insesizabilă de suspiciune a trecut de la unul la altul, apoi el s-a ridicat și s-a apropiat.

- Scuze, Don. Văd c-ai cunoscut-o pe soția mea.
- O încântare, a zis Don, după care Ernest m-a luat de cot și m-a

dus la masa unde aștepta Duff.

— Lady Twysden, a zis el, făcând prezentările. Sau preferi Smurthwaite, mai nou?

— Nu contează, Duff să fie. Ea s-a ridicat pe jumătate, întinzând o mână. Încântată.

Tocmai mă adunam ca să spun ceva plăcut, când din îmbulzeală a apărut Kitty.

— Doamne, ce bine-mi pare să te văd. Hai să bem ceva.

În spatele ei venea Harold, care nu arăta bine deloc. Era palid și buza de sus îi era umedă.

— S-a întâmplat ceva? am întrebat când am ajuns mai aproape de bar.

— Harold mă părăsește.

— Glumești.

— Bine-ar fi. Și-a aprins o țigară și a rămas o clipă privindu-i țintă vârful înainte să înceapă să tragă-n piept cu pufăituri scurte. L-a apucat un soi de neastâmpăr. Noi am zis întotdeauna că o să ne lăsăm unul altuia toată libertatea. Ciudat însă, când ți se dă nu mai vrei.

— E altcineva la mijloc?

— Ca întotdeauna, nu? A oftat. Probabil că e și chestia cu noul roman. El vrea să reinventeze tot. În curând o să plec la Londra. Voiam să-ți zic.

— O, Kitty, chiar așa? E chiar așa de rău?

— Se pare că da, a zis ea. Am câteva lucruri pentru tine pe care nu mă lasă inima să le pun în bagaj. O să trec pe la tine.

— Puțin îmi pasă de rochii. Nu-mi trebuie.

— Aiurea.

— Știi ce-o să spună Ernest.

Ea a pufnit, suflând afară fumul.

— Da, dar el habar n-are cât de greu e să fii femeie. A arătat cu capul în direcția lui Duff. Asta-i o junglă, nu-i așa? Concurența nu e doar mai tânără. E și mai motivată. Astea aruncă-n joc tot ce au.

Nu prea știam ce să spun. Kitty era una dintre cele mai echilibrate și mai încrezătoare în sine femei pe care-mi fusese dat să le cunosc și iat-o acum, dărâmată și năucă. Îmi venea să-i rup gâtul lui Harold.

— Vrei să mergi acasă? am întrebat.

— Nu pot să stau și să mă ofilesc de dor ca o școlăriță și toată lumea să-mi plângă de milă. Mai bine mor. Hai să bem șampanie, a zis ea, arborând cea mai curajoasă expresie de care era capabilă. Valuri, valuri de șampanie.

Am rămas toată seara lângă Kitty, dar cu un ochi la Ernest. Tipa asta, Duff, era prea încântătoare și se purta prea familiar. Vorbea atât de liber cu Ernest, încât ai fi zis că se cunoșteau de ani întregi, iar eu mă simțeam vulnerabilă acum, după ce Kitty îmi dăduse vestea. Cele

mai groaznice evenimente vin întotdeauna cu energia unor accidente, ca și cum s-ar întâmpla din senin. Dar asta-i doar din cauza lipsei de perspectivă. Pentru Kitty era un șoc, dar probabil că Harold își plănuia evadarea de multe luni. Vrând, nevrând, m-am întrebat dacă nu cumva puteam păți și eu același lucru. La urma urmei, de când apăruse Duff în peisaj?

La un moment dat, după miezul nopții, când pur și simplu simțeam că mi se închid ochii, am rugat-o pe Kitty să mă scuze și i-am atras atenția lui Ernest.

— E momentul să-ți duci biata nevastă la culcare, am zis. Abia mă mai țin pe picioare.

— Biata mătă, a zis el. Atunci du-te acasă. Vrei să-ți gălesc pe cineva să te conducă?

— Vrei să mai stai? am întrebat tăios. Duff s-a întors politicoasă cu spatele.

— Bineînțeles. Care-i problema? Doar nu-s eu ăla care doarme pe el, nu?

În momentul ăla mi-am pierdut complet vocea, dar Kitty a apărut să mă salveze.

— Am eu grijă de soția ta, Hem. Tu stai aici și distrează-te. L-a provocat cu o privire metalică, dar el n-a mușcat momeala.

— Ești o drăguță, Kitty. Mersi. S-a ridicat și m-a strâns fratern de braț. Du-te și odihnește-te.

Am încuviințat din cap într-un soi de transă, în timp ce Kitty m-a apucat ferm de braț și m-a scos de acolo. Când am ajuns afară, am început să plâng în tăcere.

— Mi-e așa de jenă, am zis.

Kitty m-a cuprins într-o îmbrățișare viguroasă, încurajatoare.

— Lui ar trebui să-i fie jenă, dragă. Și ei la fel. Cică tipa e nevoită să țină pe lângă ea armate întregi de bărbați pentru că nu se poate întreține singură.

— Duff, am zis eu. Cine s-ar porecli singur în halul ăsta?

— Exact. Aș paria pe bani mulți că nici măcar unu' ca Hem, care n-are minte ioc, n-ar da o femeie ca tine pe o poamă ca asta. Haide. Fruntea sus.

— Ai fost așa drăguță cu mine, Kitty. N-am cuvinte să-ți spun ce dor o să-mi fie de tine.

— Știu. Și mie o să-mi fie dor de tine, dar ce, am de ales? Nu-mi rămâne decât să fug la Londra și să sper că Harold o să se țină după mine.

— Și o să se țină?

— Sincer, nu știu.

Când am ajuns acasă, Bumby era treaz și rodea un mic inel de cauciuc, scâncind.

Marie s-a uitat la mine cu aerul că-și cerea scuze.

— Cred că a visat foarte urât. Bietul de el. Nu m-a lăsat să-l liniștesc.

— Mulțumesc c-ai stat până la ora asta târzie, Marie. După ce a plecat ea, am încercat să-l calmez pe Bumby, dar era agitat și se tot smiorcăia. Mi-a luat mai mult de o oră să-l adorm la loc, iar când am ajuns și eu să mă culc eram atât de obosită, încât aproape că deliram – dar n-am reușit să mă odihnesc. Mă simțisem atât de puternică și de mulțumită de viața noastră, dar Kitty avea dreptate. Concurența devenea pe zi ce trecea tot mai acerbă. Parisul era plin de femei ispititoare. Stăteau în cafenele cu chipurile lor proaspete și cu picioarele lor lungi și frumoase și așteptau să se întâmple ceva scandalos. În timpul ăsta, maternitatea îmi modificase corpul. Ernest spunea că-i plac șoldurile și sânii mei mai plini, dar cum priveliștea era atât de diversă, ar fi putut foarte ușor să-și piardă interesul față de mine. Poate că și-l pierduse deja – caz în care ce-aș fi putut face? Ce se făcea în asemenea cazuri?

Mai târziu, când Ernest s-a întors acasă, eu eram încă trează și atât de obosită, că m-a pufnit plânsul. Nu m-am putut abține.

— Biata mămică, a zis el, urcându-se în pat lângă mine și strângându-mă tare în brațe. Nu mi-am dat seama că ești așa sleită. Hai să te ducem într-o vacanță lungă și frumoasă.

— O, Doamne, da, am zis eu, simțind un val de ușurare. Undeva foarte departe de aici.

Acest „undeva foarte departe“ a fost pentru noi sătucul Schruns, din Vorarlberg, Austria. Am ajuns chiar înainte de Crăciunul anului 1924 și, chiar din prima zi, ne-am simțit acolo mult mai bine-veniți decât ne-am fi așteptat. Pentru mai puțin de jumătate din cât cheltuiam săptămânal la Paris, aveam două camere confortabile la hotelul Taube și o bonă, Tiddy, care să-l plimbe pe Bumby. Aveau treizeci și opt de feluri de bere, vin roșu, coniac, kirsch și șampanie. Aerul avea efervescenta șampaniei. Bumby respira mai ușor la Schruns; ca noi toți. Tiddy îl trăgea prin sat pe sania lui de lemn, în timp ce Ernest lucra sau încerca să lucreze în cameră după micul dejun, iar eu exersam la pianul de la parter, la care aveam acces când pofteam, în camera aceea caldă. După-amiaza, după ce mâncam brânză tare, cârnați, pâine sățioasă și câteodată portocale, mergeam la schi.

Am schiat mult. Un fost schior profesionist, Walther Lent, își deschisese o școală, iar noi eram elevii lui. Săptămâni de-a rândul, n-am știut decât de prospețimea pură, albă, previzibilă a zăpezii. Urcam cu orele, tot mai sus, căci ce rost ar fi avut totul dacă nu ajungeam pe un vârful, unde nu era nimeni în jur și nici vreo urmă sau vreo amintire despre nimeni altcineva, pe nicăieri? Trebuia să ai multă forță ca să schiezi așa – incredibil de multă forță și rezistență. Nu erau nici gondole, nici teleschi. Duceam schiurile în spinare și tot ce ne mai trebuia în rucsaci. Spre marea mea mirare, chiar am rezistat. Plecarea din Paris fusese lucrul ideal pentru mine. Dormeam bine, aveam ajutor la copil, iar aerul curat și mișcarea mă făcuseră să mă simt mai puternică și mai în formă ca oricând. Urcând încet pe valea lungă, zăream cocoși polari, cerbi și jderi, din când în când și câte o vulpe albă, alpină. La coborâre, nu vedeam altceva decât zăpada imaculată; adânciturile și suișurile văilor ghețarilor, norii uriași de pulbere stârniți de schiurile noastre. Eu eram o schioare mai bună, dar Ernest era un mai bun devorator de orice era nou – aer nou, mantie nouă de zăpadă sfărâmicioasă. Alunecam și tot alunecam. Zburam.

Dacă te aplecai pe fereastra noastră de la etajul al doilea al hotelului Taube, cu partea din față a corpului în afară, ținându-te cu vârfurile degetelor de pereții tencuiți cu stuc, vedeai nu mai puțin de zece Alpi îngropați în zăpadă.

— Îți place figura asta? a întrebat Ernest când a încercat prima dată șmecheria, apoi s-a dat la o parte să-mi facă loc.

— Îmi place foarte mult, am zis. Între timp el se apropiase și se lipise de mine, înconjurându-mă cu brațele până a ajuns să mă țină el să nu cad. Îmi place foarte mult, am repetat eu, pentru că aveam două brațe puternice și zece Alpi în fața mea. El m-a tras în cameră, apoi

ne-am întins pe patul cu saltea de puf și am făcut dragoste. Și mi-am adus aminte de tot ce aveam noi doi mai bun. Cât de liberi și de naturali puteam fi când eram corpuri, fără unghiuri ascuțite sau pași greșiți și fără să fie nevoie să vorbim. Cum în pat, mai mult ca oriunde, el era animalul meu preferat, iar eu al lui.

În spatele hotelului era un delușor unde eu exersam cu schiurile în zăpada proaspătă, în timp ce Ernest încerca să lucreze fără prea mult spor. Pentru muncă, și numai pentru ea, îi lipsea Parisul, aglomerația orașului și rutina lui. În general, dacă nu mergea scrisul, nu mergea nimic, dar la Schruns, zilele curgeau într-un ritm mai blând. Eu puteam să schiez pe deal știind că el privea la pajiște, la ferme și câmpuri, cu mintea încordată, dar fără să se simtă nefericit. Și uneori se uita la mine cum cobor pe deal, ghemuită pe schiuri, apropiindu-mă cu viteză de hotel și întorcând brusc în ultima clipă.

În iarna aia, Ernest și-a lăsat o barbă neagră fioroasă, care-i venea de minune. Nu-i mergea cu lucrul, dar seara se țineau partide de bowling și de pocher în fața focului și se bea șnaps făcut din gențiane de munte, pe care-l simțeai tare, tonic și albastru pe limbă și pe gât, exact cum ți-ai fi imaginat gustul unei licori din violete. Seara, un fum gros plutea prin sufrageria hotelului. După cină, eu cântam bucățile de Bach sau Haydn pe care le exersasem peste zi. Ernest citea Turgheniev în fotoliul lui, lângă foc, sau juca pocher, fuma sau discuta despre război cu Herr Nels, proprietarul nostru. Fumul lemnului și lâna, zăpada și amorul – totul cald și învăluitor în jurul nostru, făcând ca iarna să fie grozavă.

Singurul lucru imperfect din acel sejur a fost faptul că Ernest se frământa din cauza carierei lui. Nu-l reconforta deloc faptul că toți prietenii lui erau convinși că avea talent, și nici cronicile la *Trei povestiri și zece poeme*, care fuseseră aproape extaziate. Era o cărțuție, total disproporționată față de visurile lui mărețe. Trimisese familiei lui câteva exemplare proaspăt ieșite din tipar, care îi fuseseră returnate cu o scrisoare rece din partea tatălui lui, care-i spunea că el și Grace nu puteau tolera asemenea material în casă. Era în cel mai bun caz vulgar și grosolan. Ei aveau ambiții mari pentru el și sperau că într-o bună zi avea să găsească o cale de a-și folosi harul de la Dumnezeu ca să scrie ceva cu principii și valori morale solide. Până atunci, era recomandabil să se abțină de la a mai trimite acasă ce publica. Scrisoarea l-a rănit profund pe Ernest. Orice ar fi zis el, își dorea încă din tot sufletul aprobarea familiei.

— Mă rog, dracu' să-i ia, spusese el, dar păstrase scrisoarea, împăturind-o cu grijă și punând-o în sertarul unde ținea toată corespondența importantă. *Familiile pot fi oribile*, cum îi plăcea lui să spună, și înțelegeam acum limpede la ce se referea. Mai înțelegeam și cum se folosea de răul suferit ca să-și dea elan, făcând eforturi îndoite

ca să le demonstreze că n-avea nevoie de dragostea sau de aprobarea lor. Avea să continue lupta până când urma să ajungă în *Vanity Fair* și *Saturday Evening Post*. Până când o editură americană avea să mizeze pe el și să-i publice o carte, o carte adevărată, așa cum visase dintotdeauna.

Nu-i făcea bine la moral nici faptul că Harold progresa. Își terminase romanul la termenul fixat și-l trimisese direct la Boni and Liveright. Care-l acceptaseră. Primiserăm vestea exact înainte să plecăm spre Schruns. Harold trecuse pe la noi entuziasmat la culme.

— Ca să vezi, Hem. Ai crezut vreodată c-o s-o scot la capăt?

— Normal, de ce nu? răspunsese Ernest. Bineînțeles că fierbea de invidie profesională, dar își ținuse gura și făcuse față, deschizând o sticlă de coniac și aducând sifonul. Anderson tot încearcă să mă bage și pe mine la Liveright, continuase el. Am vreo câteva povestiri bune și mă gândesc să le trimit și pe astea pe lângă schițele alea ale mele, miniaturile.

— Ei sunt exact ce-ți trebuie ție, spusese Harold. Ce mai aștepți?

— Nu știu. Are balta pește, nu? Ce zici de Scribner? Sau de Henry Doran?

— Oriunde nimerești, o să faci cum e mai bine. O să dai și tu lovitura. O să vezi.

Știam cu certitudine că Ernest ar fi acceptat bucuros orice ofertă de publicare de la o editură importantă, dar după multă muncă de lămurire depusă de mine, de Harold și Sherwood, Ernest a trimis până la urmă manuscrisul prin poștă la Boni and Liveright, chiar înainte de Crăciun. Se hotărâse să-i spună *În vremea noastră* pentru că încercase să ajungă la miezul vieții așa cum era atunci, cu toată violența, haosul și frumusețea ei stranie. Era cea mai bună dintre scrierile lui și avea încredere că putea ieși cu ea în lume, dar era un chin pentru el să aștepte un răspuns. Când primeam la Taube corespondența de acasă, Ernest o frunzărea cu nerăbdare, căutând un singur lucru, o scrisoare de acceptare. Era tot ce-și dorise vreodată.

La sfârșitul lui februarie, Herr Lent ne-a dus în vale până la Madlenerhaus, o cabană alpină care rămânea deschisă chiar și la final de sezon. Avea o bucătărie simplă și practică și un dormitor care se legăna pe vânt puternic ca o cabină de pe un vapor uriaș. De acolo, puteam urca cinci sute de metri pe povârniș, după care ne dădeam drumul îndărăt pe Silvretta, un ghețar imaculat, în timp ce schiurile noastre spulberau zăpada neatinsă. După ce schiam toată ziua, ne prăbușeam seara în pat epuizați.

— Hai să nu ne mai întoarcem niciodată, i-am spus lui Ernest într-o noapte, când stăteam întinși în patul de cabană din dormitor ascultând ninsoarea, vântul și nimic altceva.

— Bine, a zis el, strângându-mă și mai tare. Așa-i că suntem

norocoși că ne iubim cum ne iubim? Nimeni nu credea că o să ajungem până aici. Nimeni nu ținea cu noi, îți aduci aminte?

— Da, am zis, simțind un mic fior. Nu ne puteam ascunde de lume la nesfârșit.

După trei zile, când ne-am întors de pe munte, am găsit două telegrame care-l așteptau pe Ernest. Una era de la Sherwood și cealaltă de la Horace Liveright și amândouă spuneau același lucru: *În vremea noastră* avea să fie o carte. Îi ofereau un avans de două sute de dolari pentru drepturi de autor și în curând aveau să-i trimită contractul.

A fost un moment fabulos, de care aveam să ne aducem mereu aminte – și schiul părea cumva legat în mod ineluctabil de asta, ca și cum *trebuia* să urcăm aproape până la cer și să coborâm în zbor îndărăt ca să primim vestea asta. Era sfârșitul zbaterilor lui Ernest din perioada de ucenicie și totodată sfârșitul altor lucruri. N-avea să mai fie niciodată un necunoscut. Niciodată n-aveam să mai fim la fel de fericiți.

A doua zi am luat trenul înapoi spre Paris.

A plouat întruna în primăvara aia, dar, chiar și ploios, Parisul era pentru Ernest cornul abundenței. Îl știa pe tot și-i făcea mare plăcere să-l străbată mai ales noaptea, intrând în cafenele ca să vadă cine era acolo și cine nu era. Îl recunoșteai oriunde cu părul lui lung, rebel, cu haina peticită și tenișii lui, întruchiparea scriitorului de pe Malul Stâng. Era o ironie să-l vezi cum se transformă exact în acel tip de artist care în urmă cu doi ani îi stârnea repulsie, iar pentru mine era pe undeva și dureros. Îmi era dor de el și uneori nu eram convinsă că-l mai *recunosc*, dar nu voiam să-i stau în cale. Mai ales când, în sfârșit, începea să-i meargă bine.

Dar nu numai Ernest se schimba, ci și Montparnasse. Turiștii americani invadaseră peisajul sperând să le iasă în cale boema adevărată, în timp ce suspiecții de serviciu făceau tot mai tare pe nebunii și pe ciudații pentru publicul cel nou. Kiki era unul dintre cele mai cunoscute modele din oraș, iubita și muza lui Man Ray. Putea fi întâlnită adesea la Dôme sau la Rotonde, cu șoarecele ei de companie. Era mic și alb și îl ținea legat de încheietura mâinii cu un lanț delicat de argint. Flossie Martin, roșcata planturoasă, își avea fieful în față la Select, unde striga obscenități atât către localnici, cât și către turiști. Bob McAlmon vomita cu precizie în straturile de flori ale celor mai bune cafenele, apoi mai comanda un absint. Faptul că absintul era ilegal nu descuraja pe nimeni, ceea ce era valabil și pentru opiu și cocaină. Ernest și cu mine ne declaraserăm întotdeauna mai mult decât mulțumiți doar cu alcoolul, dar mulți simțeau cu adevărat nevoia să ridice ștacheta – să simtă și să riște mai mult. Devenea din ce în ce mai greu să șochezi pe cineva.

Duff Twysden era una dintre fetele rele ale vieții de noapte. Bea cot la cot cu bărbații, știa să spună un banc porcos bun și putea vorbi cu absolut oricine. Se conducea după propriile reguli și puțin îi păsa dacă ceilalți știau asta. Când ne-am întors din Austria, Ernest a început s-o frecventeze mai des ca înainte. Uneori îi însoțea și logodnicul ei, Pat Guthrie. Pat era cunoscut ca mare bețiv și de multe ori nu era în stare să plece de acasă fără să facă scandal. Mă simțeam întru câtva ușurată știind-o pe Duff cuplată și, aparent, îndrăgostită – dar, până la urmă, asta nu însemna întotdeauna ceea ce ar fi trebuit să însemne.

Duff era foarte dornică de companie nocturnă, la fel și Ernest, așa că erau atrași în mod firesc unul de altul. Mă frământam mult din cauza ei, dar, când el a adus-o în sfârșit la fabrica de cherestea, să ne cunoaștem cu toții, ea s-a așezat imediat pe vine, în fața lui Bumby.

— Salutare. Măi, ce bărbat bine ești tu!

Bumby a râs, luând-o târâș-grăpiș după mine; abia învățase să

meargă, în iarnă, iar când alerga picioarele dolofane îi erau atât de tepene, că aveai impresia că o să cadă grămadă.

— Absolut tipic, a zis Duff, uitându-se la el și râzând. De ce-or fugi toți bărbații de mine? Înseamnă c-oi fi într-adevăr de groază.

— Habar n-ai tu, a zis Ernest.

Pe toată durata vizitei, a stat la masa mea și n-a făcut deloc nazuri. Era bine-crescută, dar nu mofturoasă și avea un râs zdravăn, aspru, care puneă totul în mișcare. Mi-a fost simpatică. Fără să vreau, mi-a fost simpatică.

Cam pe atunci s-a întors și Kitty de la Londra și mi-a scris să mă invite la ceai.

— La ce s-o fi întors? a zis Ernest. Credeam c-am scăpat de cutra aia de categorie grea.

— Te rog să fii corect! am izbucnit eu.

— Sunt corect. Recunosc o cutră când o văd.

Am încercat să-l ignor. Niciodată n-avea să se răzgândească în privința lui Kitty, orice aș fi spus sau aș fi făcut eu. Era una dintre trăsăturile lui care mă scoteau cel mai tare din sărite, anume că, odată ce te trecea pe răboj cu o bilă neagră, cam ăla erai. Tare mi-ar fi plăcut să nu fie nevoie să mă cert cu el din cauza ei, dar eram hotărâtă să mă întâlnesc oricum cu Kitty.

Din păcate, singurele rochii frumoase pe care le aveam erau cele pe care le promisem chiar de la ea și, cum n-aveam de gând să apar îmbrăcată în ce aruncase ea, mi-am luat o fustă ponosită și un pulover. Imediat cum am intrat în apartament, am regretat decizia asta. Ea mai invitasă două surori din Midwest, Pauline și Jinny Pfeiffer, care erau îmbrăcate impecabil. Pauline, am aflat curând, venise la Paris ca să lucreze pentru *Vogue*. Era incredibil de șic și purta o jachetă făcută din sute de piei de veveriță cusute cu multă trudă și niște pantofi de culoarea șampaniei, de o finețe cum probabil că nu mai văzusem niciodată. Jinny era sora mai frumoasă, cu niște ochi incredibil de migdalați, dar Pauline avea ceva al ei, o exuberanță aproape băiețească. Avea șolduri și umeri înguști și un breton îngrijit care-i ajungea aproape până la sprâncene.

Cele două surori erau fiicele unui bogat proprietar de pământuri din Arkansas, dar crescuseră în St. Louis. Kitty tocmai începuse să-mi spună cât de apropiate fuseseră pe vremuri Pauline și Kate Smith când au apărut Harold și Ernest, întorși de la o partidă de box, nădușiți și râzând.

M-am mirat văzându-l pe Harold – oare se împăcase cu Kitty? –, dar ea mi-a aruncat imediat o privire care spunea *nu mă întreba*. În același timp, ce să caute Ernest acolo, dacă nu s-o hărțuiască pe Kitty? Logic ar fi fost să încerce s-o evite. Eu îmi dorisem o revedere intimă cu prietena mea apropiată, nu încordare și jenă, și în nici un caz pe

Ernest și pe Harold care să le amușine pe femeile astea noi și spectaculoase de parcă ar fi fost niște animale exotice expuse într-o cușcă de la zoo.

Toată după-amiaza, Harold și Ernest au băut zdravăn. Când m-am dus după Kitty în bucătărie să mai aduc ceai, Ernest tocmai începuse să flirteze cu Jinny.

— Știi ce, i-a spus Ernest tare lui Harold, cred că mi-ar plăcea s-o scot în oraș pe fata asta.

— Eu nu m-aș frământa pe tema asta, mi-a zis Kitty cu voce joasă. Jinny nu le are cu bărbații.

— Zău? am făcut eu. Mie una mi se părea că Jinny făcea un număr de vampă destul de reușit. Își îndreptase ochii migdalați asupra lui Ernest și bătea din gene ca o expertă.

— Îi place numai să-și facă mâna din când în când. Cred că bărbații i se par amuzanți.

— Trebuie să fie plăcut să ai atâta încredere în tine, am zis eu. Dar tu ce faci? Ce s-a întâmplat cu Harold?

— Păi până la urmă a venit după mine la Londra, cu chiu, cu vai. Mai să-mi pierd orice speranță. Zice că nu știe exact ce vrea.

— Dar i-a fost dor de tine.

— Sigur că i-a fost. Întotdeauna li se face dor după ce fugi. Dar cât poate dura oare acum, că sunt aici?

— De ce trebuie să fie totul atât de complicat? am zis eu.

— N-am nici cea mai vagă idee, a zis Kitty. Dar e clar că trebuie.

Când ne-am întors în living, Harold stătea singur pe divan, cu picioarele întinse, aprinzându-și un trabuc gros, în timp ce Jinny, Ernest și Pauline stăteau în fața lui, pe covor.

— Aș putea să vă scot în oraș pe amândouă, le spunea Ernest fetelor. Am două brațe, la urma urmei.

— Ba nu prea ai, a zis Harold, dând cu ochii de mine. Unul e al nevastă-tii.

— Bine atunci. O iau pe Jinny – dar doar dacă se îmbracă cu haina soră-sii.

Toată lumea a râs și a fost unul dintre acele momente-domino. Râsul ăla avea să declanșeze până la urmă un întreg șir de evenimente, dar nu era încă momentul. Atunci a rămas pur și simplu suspendat în cameră, legănându-se tot mai tare, dar fără să cadă.

Fără să cadă încă. Nu încă.

În lunile care au urmat, în primăvara anului 1925, permutările din cercul nostru de prieteni au continuat. La început, schimbarea a fost subtilă și fiecare moment părea prea puțin legat de celelalte, dar vechiul nostru cerc se destrăma și era înlocuit cu specimene mai bogate și mai scandaloase. Pound și Shakespear petreceau tot mai mult timp la Rapallo, unde locuiau acum aproape tot anul. Gertrude și

Ernest începuseră să se certe din orice lucru, mai mult sau mai puțin important. El părea nedumerit în privința motivelor, dar cred că schimbările prin care trecea el erau prea rapide pentru liniștea ei.

— Alice nu m-a înghițit niciodată, mi-a zis într-o seară, după ce-am plecat din salonul lor. Iar acum încearcă s-o tragă și pe Stein de partea ei.

— Aiurea. Alice te iubește.

— Atunci are un mod foarte interesant de a o arăta. În seara asta mai că nu m-a făcut carierist. Cică prea mi-o iau în cap.

— Și Gertrude te iubește. Doar că e îngrijorată.

— N-am nevoie să-mi aplice ea corecții și, oricum, de ce să fie ea marea maestră? Adică, până la urmă, ce realizări are ea?

Ideea rupturii profesionale care se tot adâncea între acești doi prieteni foarte buni mă întrista și nu știam exact care aveau să fie urmările pentru mine. Noul nostru cerc era format din artiști foarte bogați, care se concentrau exclusiv pe plăcerile vieții, gustând ce era mai bun din toate. Noi încă abia ne târam cu mai puțin de trei mii pe an și, deși mie mi se părea că nu aveam nimic în comun cu oamenii ăștia, ei păreau interesați de noi, sau cel puțin de Ernest.

Printre aceștia era și Pauline Pfeiffer. Ea era, cel puțin în aparență, o fată de carieră, care încasa un salariu de la *Vogue* –, dar pe deasupra mai avea și bani moșteniți, care-i asigurau fără îndoială hainele pe care le purta atât de bine. Erau anii de glorie ai lui Chanel, iar Pauline scrisese în *Vogue* despre colecția ei cu o fervoare soră cu obsesia.

— Chanel a schimbat definitiv silueta, ne-a spus ea într-o seară, la Deux Magots, unde ieșiserăm mai mulți. Niciodată nu vom mai fi la fel.

Toate celelalte femei de la masă au încuviințat din cap, de parcă Pauline ar fi prorocit a doua venire a lui Christos, dar pe mine moda mă lăsa rece. Hainele nu mă ascultau niciodată și consideram că mie una nimeni nu-mi putea schimba silueta decât dacă renunțam definitiv la mâncare.

Kitty o știa pe Pauline de-o viață și își dorea mult ca noi două să ne împrietenim. Mie mi se părea că n-aveam absolut nimic în comun, dar prima oară când Kitty a adus-o în vizită acasă la noi am avut plăcuta surpriză să constat că era absolut sclipitoare și amuzantă. În plus, părea dornică să-mi intre în grații.

— Kate Smith mi-a vorbit tare frumos despre tine ani întregi, mi-a zis ea. Mă bucur așa de mult că te cunosc în sfârșit!

— Unde te-ai cunoscut cu Kate?

— La Universitatea Missouri. Amândouă ne-am luat licența în jurnalism.

— Mă tem că pe mine Kate m-a îmbrobodit mult mai demult, am răspuns eu. Când aveam nouă ani, m-a băgat în boală cu niște țigări

furate.

— Pare tipic pentru ea. La mine nu prea avea ce să corupă. Eram deja foarte avansată.

Am râs, moment în care Ernest s-a manifestat, dregându-și glasul din dormitor. Mă simțeam prost că nu participa și el și am încercat să-l scuz.

Pauline s-a încruntat spre ușiță. Era doar ușor crăpată, dar se vedea că el stătea întins pe pat – nu indispus, ci pur și simplu neinteresat să se alăture micului nostru grup.

— Știu totul despre soți, a zis ea. I-am studiat ani întregi de la distanță.

— Tu personal n-ai avut nici o ciocnire cu ei?

— Ba cât pe ce, să știi, a intervenit Kitty.

— Nu contează. Acum sunt liberă, a zis ea. Ca păsările cerului, și e minunat.

— Nu-i pomeni lui Hadley de libertate, a glumit Kitty. Are o mulțime de teorii și de predici gata pregătite.

M-am îmbujorat și am încercat să mă explic, dar Pauline a schimbat subiectul prompt și firesc.

— Kitty zice că ești o maestră la pian, a zis ea. N-aveți pian aici, să ne cânti și nouă?

— Din păcate, nu, am răspuns. Nu sunt profesionistă.

— Ce înseamnă *profesionist*, în afară de faptul că în loc să cânti pentru tine cânti pentru alții? Ai dat concerte?

— N-am mai dat de la douăzeci de ani, și nici atunci nu mă țineau nervii.

— E important să-ți pui curajul la încercare din când în când, a zis ea. Te menține tânără.

— Ar trebui să dai un concert, a zis Kitty. Ar fi grozav pentru tine. Ar veni toată lumea.

— Mi-ar veni rău doar la ideea asta, am zis, râzând ca să alung gândul. Dar în aceeași seară, mai târziu, când stăteam întinși în pat chiar înainte de a adormi, i-am spus lui Ernest că-mi doresc un pian al meu. Nu credeam că o să-mi lipsească atât de mult, am zis eu. Dar îmi lipsește.

— Știu, măto. Mi-aș dori mult să ai un pian. Poate când primim avansul.

— Ce cuvânt dulce, nu-i așa?

— Da, și mai știi eu unele, „drepturi de autor“, dar deocamdată te rog să nu le cheltuiești pe nici unele.

— Nu, Tatie, n-o să le cheltuiesc. Dar cu toate astea am adormit fericită.

Într-o seară, la începutul lui mai, ieșisem cu Ernest în doi, la Dingo, când Scott Fitzgerald a venit spre noi de la bar și ni s-a prezentat.

— Tu ești Hemingway, a zis Fitzgerald. Ford mi-a arătat o povestire de-a ta acum câteva săptămâni și eu am zis: „Ei, ăsta e, nu-i așa? El e fix ce trebuie“.

— Îmi pare rău că eu n-am citit nici una dintre cărțile tale, a zis Ernest.

— Nu-i nimic. Nici măcar nu știu dacă le mai scriu sau nu. De când am venit cu soția mea la Paris, am ținut-o într-o mie de petreceri și muncă deloc.

Ernest s-a încruntat la el în lumina slabă.

— Așa n-ai să termini nimic.

— Crezi că eu nu știu? Dar Zelda e moartă după dans. Ar trebui s-o cunoașteți. E spectaculoasă. Privirea i s-a îndreptat spre ringul de dans, unde câteva perechi erau în focurile unui tangou cu mișcări complicate.

— Tocmai am scos un roman. *Marele Gatsby*.

— O să-l caut, a zis Ernest. Cum reziști în așteptarea cronicilor?

— Cu asta nu mi-e așa de greu. Nu e nici pe departe așa de complicat cum e să-l pun pe hârtie. Și, după ce am terminat, nu reușesc să trec mai departe. Așa e cu *Gatsby* ăsta. Îl cunosc așa de bine, parc-ar fi copilul meu. E mort, și, eu tot îmi fac griji pentru el. Ciudat, nu?

— Acum nu lucrezi la nimic? l-am întrebat eu, neștiind dacă aveam să găsesc curajul de a-i spune că citisem una dintre cărțile lui. În afară de dans, vreau să zic.

Mi-a zâmbit, arătându-și dinții minunați.

— Nu, dar o să lucrez, dacă promiți că o să-mi lauzi deșănțat fiecare cuvânt. Ia zi, ce părere ai despre mine până acum?

Cam după o oră, Ernest și cu mine l-am dus pe brațe pe Scott până la un taxi.

— Nu suport bărbații care nu țin la băutura, a zis el după ce mașina plecase. Am crezut c-o să leșine pe masă.

— Se înverzise rău, nu-i așa? Și a pus niște întrebări intime care mai de care mai alarmante. Ai auzit când m-a întrebat dacă am fost vreodată îndrăgostită de tata?

— M-a întrebat și pe mine același lucru și dacă am sau nu frică de apă și dacă am făcut sex înainte de căsătorie. E tare ciudat, nu-i așa?

Era ciudat și ar fi putut foarte bine să fie ultima noastră întâlnire cu Fitzgerald, dacă lui nu i-ar fi trecut prin cap să facă rost de adresa noastră și să ne trimită în dar un exemplar din *Marele Gatsby*. După ce a deschis pachetul, Ernest a aruncat-o pur și simplu pe un raft și acolo ar fi rămas, uitată, dacă eu n-aș fi avut curiozitatea s-o citesc. Nu era foarte deprimantă, cel puțin nu de la început. Iar când lucrurile au început să se precipite spre dezastru, povestea mă absorbise deja cu totul.

După ce am devorat-o, impresionată la culme, i-am spus lui Ernest s-o citească și el. A terminat-o într-o după-amiază, ajungând la concluzia că era un roman al dracului de bun, apoi i-a trimis lui Fitzgerald un bilețel în care-i spunea asta. Ne-am întâlnit cu toții câteva seri mai târziu, la Nègre de Toulouse. Fitzgerald și Zelda erau deja acolo când am ajuns noi și destul de avansați cu a doua sticlă de șampanie. Ea avea deja privirea împâclită pe la colțuri când s-a ridicat să ne strângă mâna și părea să-și cultive asta – un soi de pâclă fină. Rochia ei era o platoșă deschisă la culoare din straturi peste straturi de material transparent, care au plutit eteric în jurul ei când s-a așezat. Avea tenul deschis la culoare, ca și părul ei buclat, și părea toată monocoloră, în afară de gură, care era rujată într-un roșu foarte închis și trasa o linie dreaptă, aspră.

Scott s-a ridicat în picioare când ne-am apropiat de masă, iar Zelda a zâmbit straniu, îngustându-și ochii. Nu era neapărat frumoasă, dar vocea ei era joasă și educată.

— Încântată, a zis ea, apoi s-a întors prompt spre Ernest. Scott zice că ești fix ce trebuie.

— Ah, da? De tine zice că ești spectaculoasă.

— Ce scump ești tu, scumpule, nu-i așa? a zis ea, conturând cu mâna jumătate din țeasta bine desenată a lui Scott. Cu gestul ăsta, care ar fi putut părea ridicol la culme, ea și Scott au lunecat în spatele unui paravan intim, în mica lor lume. Ochii li s-au întâlnit și n-au mai fost cu noi și cu nimeni altcineva din cafenea, ci doar unul cu altul, purtați de valul unei priviri lungi, tainice.

Mai târziu ne-am uitat la ei cum dansau Charleston și efectul a fost același. Ei nu țopăiau frenetic, cum făceau celelalte cupluri; erau lini ca oglinda unui lac, iar brațele li se arcuiau înainte și înapoi ca trase de niște sfori. Rochia Zeldei se ridica înfoindu-se la orice mișcare și din când în când ea și-o ridica și mai mult, peste jartieră. Era pe undeva șocant, dar nu părea să fie intenția ei să șocheze pe nimeni. Dansa pentru ea și pentru Scott. Se mișcau unul pe orbita celuilalt, incredibil de siguri pe ei, privind țintă unul la altul.

— Ce părere ai despre ea? l-am întrebat pe Ernest.

— Nu e frumoasă.

— Nu, dar are ceva, nu-i așa?

— Cred că e nebună.

— Doar n-o fi de-adevăratelea?

— Ba de-adevăratelea, a zis el. Te-ai uitat în ochii ei?

La finalul serii, ne-au invitat în apartamentul lor dintr-un cartier șic de pe Malul Drept, nu departe de Étoile. Era o clădire luxoasă, asta se vedea imediat, dar, când am intrat, apartamentul în sine era tot o mare harababură, cu haine, cărți, hârtii și lucruri de copil mic împrăștiate peste tot. Am dat un maldăr uriaș la o parte, ca să ne

făcem loc pe canapea, dar Scott și Zelda nu păreau deloc jenați. Au continuat să se amuze unul pe altul la fel cum făcuseră și în cafenea, doar că mai zgomotos. De fapt, s-a iscat asemenea gălăgie, încât de undeva din fundul casei am auzit un plâns de copil, după care a apărut o dădacă englezoaică ducând-o în brațe pe Scottie, fetița lor cea dolofană. Purta o costumație sofisticată de culcare, cu o fundă umflată prinsă pe o parte în părul ei blond, fin. Avea fața boțită drăgălaș de la pernă.

— O, uite-o pe comoara mea, a spus Zelda, ridicându-se să ia fetița în brațe. Ce mielușel avem noi aici, nu-i așa? Fetița a zâmbit somnoroasă și aparent încântată, dar imediat ce Zelda s-a așezat într-un fotoliu aurit, dar ros de vreme, a devenit atât de preocupată de conversația dintre Scott și Ernest, din care încerca să prindă crâmpie, încât fetița i-a alunecat din poală, căzând pe dușumea. Zelda nici măcar n-a părut să observe ce se întâmplase. Dacă s-a repezit, a luat-o pe Scottie, care acum zbiera, și a plecat, după care Zelda s-a întors spre mine și a zis:

— Ce spuneai? Avea o privire rătăcită și stranie, ca și cum mintea i-ar fi umblat în cu totul altă dimensiune. Tare-aș vrea ca Scottie a mea să ajungă o fată „flapper“. Decorativă, impenetrabilă și făcută toată din argint.

— E adorabilă, am zis eu.

— Nu-i așa? Niciodată n-o să fie neajutorată. Asta se vede, nu-i așa? Însuflețirea ei fusese subită, alarmantă.

— Da, am încuviințat eu și m-am întrebat dacă nu cumva Ernest avusese dreptate. Dar cine putea face diferența între nebunia adevărată și efectele șampaniei, care era peste tot și nu se termina niciodată?

Din câte puteam să-mi dau seama, ei doi erau într-o continuă petrecere. După nici o săptămână, s-au înființat acasă la noi, la fabrica de chereștea, la ora șase dimineața, încă afumați după o noapte în oraș. Noi dormeam duși când au început să izbească în ușă și să incanteze tare numele noastre. N-au părut să se sinchisească de faptul că noi eram în pijama. Am făcut cafea, dar ei n-au băut-o. Au râs și i-au jurat credință nu știu cărui balerin pe care-l cunoscuseră în noaptea aia în cafenea, al cărui nume nouă nu ne spunea nimic.

— Vedeți voi, Zelda e foarte sensibilă la artă, a zis Scott. De fapt, fata mea nu prea e de pe planeta asta.

Fața Zeldei a căpătat o expresie teatral-îndurerată.

— Sper că n-ai de gând să le spui, nu?

— Poate că ar trebui să le spunem, dragă. Oricum o să ghicească.

— Bine, atunci. Ochii ei s-au mărit. De curând, m-am îndrăgostit până peste cap de alt bărbat. Asta era cât pe ce să ne omoare și pe mine, și pe Scott.

Scott s-a aplecat deasupra ei și a făcut un gest ca și cum ar fi mângâiat-o pe păr, dar fără s-o atingă.

— Pe noi era cât pe ce să ne omoare, dar pe el *chiar* l-a omorât. Absolut cumplit. A scris în toate ziarele. Sigur ați citit câte ceva despre asta.

Am clătinat din cap și am zis:

— Îmi pare foarte rău că a trebuit să treceți prin așa ceva. Chiar că pare cumplit.

— Da, mă rog, a zis Zelda, ieșind din atmosferă de parcă un regizor invizibil ar fi strigat: „Stop!“ Tipul chiar voia să moară pentru mine. Și asta ne-a apropiat foarte mult, pe Scott și pe mine.

Ernest a tresărit și a rămas cu privirea pironită în ceașca de cafea, fără să spună nimic. Îmi dădeam seama că încă nu se hotărâse în privința lor. Categorical, nu păreau genul nostru, dar eu nu prea mai știam sigur care era genul nostru. Regulile păreau să se schimbe în permanență.

— Știam eu că e dusă cu pluta, a zis Ernest după ce au plecat, dar acum mă întreb dacă n-o fi și el la fel. Îl trage după ea. De parc-ar fi un vampir sau mai știu eu ce.

— Chiar că pare să-l țină pe Scott sub papuc, am zis eu.

— Eu n-aș suporta așa ceva.

— Nici nu te-ar pune nimeni, m-am repezit eu să mă apăr.

— Haide, Tatie. N-am bătut nici un apropo. Tu nu semeni deloc cu Zelda. Ea e atât de invidioasă pe munca lui Scott, încât cred că s-ar bucura dacă el n-ar mai scrie-n viața lui nici un cuvânt.

— Nu și-ar permite ca el să se lase de scris.

— Mi-a zis el că anul trecut au cheltuit treizeci de mii de dolari, pur și simplu i-au păpat.

— Ei trăiesc cu treizeci de mii și noi cu trei mii. E absurd.

— Aș zice că noi trăim mai bine, nu crezi?

— Ba da, am răspuns cu convingere.

Bumby a început să dea semne de agitație în cealaltă cameră. Am lăsat jos cana de cafea și m-am ridicat să mă duc la el, moment în care Ernest a zis:

— N-aș vrea să trăiesc ca ei, dar e greu să vezi atâta risipă pură de bani când noi n-avem un sfanț. Ce-ar fi dacă m-aș împrumuta de la Scott pentru călătoria la Pamplona din iulie?

— Crezi că-i cunoaștem îndeajuns de bine pentru așa ceva?

— Poate că nu. Dar trebuie să ajungem cumva acolo. De la Don Stewart, poate?

— E băiat de nădejde.

— Da, a zis el. Dar îți spun o chestie. Se pare că toată lumea vrea să se bage la excursia asta. Situația devine tare complicată.

— Mai sunt destule săptămâni până atunci. Cât de complicată poate

fi?

— Nu vrei să știi.

În depoul gării, taurii au coborât din vagoane speriați, mugind și smucindu-se, cu ochii rostogolindu-li-se în cap. Nu știau încotro s-o apuce, și era un spectacol penibil, pentru că știam că până la sfârșitul zilei aveau să fie morți. Era de dimineață și destul de răcoare pentru iulie. Praful se ridica în aer, stârnit de copitele lor, iritându-ne ochii, iar Ernest ne arăta ridicătura musculoasă dintre omoplați unde sabia trebuia să pătrundă cu precizie.

— Da, dom'le, a zis Harold Loeb. Ăla-i momentul adevărului.

Fața lui Ernest a căpătat o expresie ursuză.

— Ce știi tu despre asta?

— Destule, așa zice, a răspuns Harold.

În acel moment a apărut Duff, care și-a petrecut mâna prin îndoitura brațului lui Ernest.

— Totul e minunat, nu-i așa? S-a uitat la el ca o copilă care știe că i se vor face toate poftele, cu ochii îngustându-i-se și zâmbetul larg. Numai că-ți face poftă de mâncare. Cine-mi dă și mie o masă, până la urmă?

— Oh, bine. Sigur, a zis Ernest, încă morocănos, și au pornit amândoi înaintea noastră spre restaurant. Ernest purta bereta lui, un pulover bleumarin și pantaloni albi, cu o eșarfă închisă la culoare legată la gât. Duff era, ca de obicei, perfectă, cu puloverul ei lung de bumbac și o rochie de mătase verde-pal, cu gulcr rotund. Avea părul pieptănat pe spate și mergea dreaptă, mândră. Ernest își potrivea pasul cu al ei, cu bărbia ridicată țănoș. Probabil că încă spumega împotriva lui Harold, dar încerca să se stăpânească. Din spate, păreau amândoi ieșiți dintr-o revistă de modă și am văzut că și logodnicul lui Duff, Pat Guthrie, remarcase asta. Toată lumea observa și bietul Pat avea o mină suferindă de mai multe zile.

Îmi părea rău de Pat, dar nu mi-aș fi dorit să trăiesc cu el. Bea prea mult și, când bea, putea fi tare neplăcut. La începutul după-amiezii era întotdeauna luminos și încântat de toate. Îi plăcea să vorbească despre muzica ușoară și putea să cânte și să danseze cu o energie și un entuziasm grozave, dar după trei sau patru cocteiluri ceva din el se răsturna și devenea fals și arogant. Dacă o ținea tot așa și Duff nu-l trimitea acasă, se schimba iar, devenind posac și închizându-se în sine. Mă întrebam cum suporta ea toanele lui – sau cum și le suporta el. Oare când se trezea, se simțea scârbit de felul cum oscila între două extreme? Oare își mai amintea ceva?

— Ce zici, o ținem într-o băutură pân' la noapte? a zis Harold, venind lângă mine.

Am zâmbit și l-am luat de braț, din dorința de a-l face să se simtă

mai bine, măcar pe moment. Poate că, dacă ne țineam unul de altul, avea să încerce și el să mă binedispună. Dumnezeu mi-e martor că aveam nevoie de asta.

Călătoria începuse cu stângul în Burguete, cu o săptămână în urmă, când ne duseserăm să pescuim în Irati – unul dintre râurile preferate ale lui Ernest din toată lumea – și îl găsiserăm total distrus. Proprietăreasa hotelului nostru încercase să ne avertizeze că nu mai aveai unde pescui ca lumea, dar Ernest o luase în râs. Tăietorii de lemne trecuseră pe acolo după fagi și pini, iar când am ajuns la râu l-am găsit plin de gunoarie și de resturi plutitoare. Barajele fuseseră sparte. Peștii morți zăceau grămadă pe maluri și umpleau până la refuz micile iazuri. Aproape că era insuportabil, dar noi am insistat totuși timp de mai multe zile, încercând să mergem mai departe, pe afluenții mai mici. Nimeni n-a prins nici măcar un singur pește.

Bill Smith, unul dintre prietenii noștri vechi de la Chicago, venise cu noi, ispitit de poveștile lui Ernest despre pescuitul de primă mână și despre luptele cu tauri care aveau să urmeze. Nu-l mai văzuserăm deloc de pe vremea Domiciliului. Când apăruse ruptura între Kenley și Ernest, tensiunile cuprinseseră treptat și legăturile noastre cu clanul Smith, dar între timp reluaserăm în mod destul de regulat corespondența cu Kate, care se întorsese la Chicago, unde lucra ca ziaristă. Iar când Bill a sosit la Paris, să ne întâlnim cu toții, am descoperit cu plăcere că era neschimbat, plin de povești vesele și deschis la orice. Își luase cu el, pentru excursia în Spania, cele mai sigure momeli pe care le avea – toate fostele campioane din verile petrecute la pescuit pe Sturgeon sau pe Black în Michigan – și am avut impresia că Ernest o să izbucnească în lacrimi când Bill a deschis cutia pentru momeală ca să-i arate lui Ernest muștele, pentru că erau inutile.

Senzația că ceva era anapoda a persistat și la Pamplona. Eram înconjurați de prieteni și ar fi trebuit să fie vesel, dar nu era. La Paris, Ernest și Duff își tot dăduseră ocol unul altuia, dar totul păruse în cea mai mare parte inofensiv. Însă intervenise ceva care schimbase totul și acel ceva era Harold. Făcuse o pasiune nebună pentru Duff și o luase pe sus să petreacă o săptămână la St. Jean-de-Luz. Când Kitty mi-a povestit de aventura lor, mi-a zis că Harold se purtase atât de ciudat în ultima vreme, că bănuise ce cocea. Niciodată nu înțelesesem aranjamentul pe care Harold și Kitty îl numeau iubire. Acum mă simțeam la fel de descumpănită și destul de rău mâhnită de reacția extremă a lui Ernest. Nu avea nici un drept asupra lui Duff – nimic din toate astea nu ar fi trebuit să conteze câtuși de puțin pentru el, dar conta, și brusc n-a mai fost un secret pentru nimeni.

În dimineața când au început luptele, ne-am trezit cu toții în zori să

urmărim alergarea taurilor pe străzi. Prima dată când o văzusem, în vara când eram însărcinată cu Bumby, parcă trecuse așa de repede, că nu mai țineam minte nimic. Acum, Bumby era pe mâini bune, la Paris, cu Marie Cocotte, și, deși îmi dorisem și aveam nevoie de o pauză de la îndatoririle permanente de mamă, nu știam exact cum să mă port ca agent liber.

În acea dimineață, străzile erau lunecoase. O ploaie ușoară căzuse înaintea de zori și taurii făceau eforturi vizibile să nu alunece pe pietrele pavajului. Unul dintre ei a căzut și a început să se zvârcolească, înălțându-și gâtul gros, arătându-și albul ochilor, și întreaga scenă părea să se petreacă în ralanti.

Noi stăteam în picioare în spatele unui parapet scund, îndeajuns de aproape ca să simțim sudoarea animalică a taurilor și exaltarea tuturor celor care priveau. Deși unii nu priveau, sau nu puteau privi.

— Taurii sunt aproape preistorici, îi spusese Ernest lui Bill la cafea, în seara de dinainte. Sunt crescuți de șase sute de ani să facă ceea ce fac acum, cursa asta spre arenă, să străpungă tot ce le iese în cale, în drumul lor spre o moarte sigură. E al dracului de frumos, pe legea mea. Așteaptă numai să vezi cu ochii tăi.

— Sunt gata, spusese Bill, dar acum, în stradă, unde totul se vedea limpede, părea mai puțin convins. În timp ce ne uitam, unul dintre tineri s-a apropiat prea mult de un taur masiv și a fost izbit de perete, la numai șase metri de noi. Am auzit cum i-a trosnit brațul, îndoit la spate. El a țipat și a încercat să se cațăre pe parapet, și nu era deloc plăcut să-i vezi fața îngrozită.

— E prea mult pentru tine, bătrâne? a întrebat Ernest văzându-l pe Bill că-și ferește privirea.

— Poate, a zis Bill.

Ernest stătea lângă Duff, foarte aprins la față.

— Uite, vezi? Arăta către taurul care se îndrepta spre tânăr, cu capul lui teșit aproape de pământ. Taurul are vederea foarte slabă, dar îi simte mirosul și nu se grăbește. Ia uită-te la el. Dumnezeuule, vine!

— Nu-mi vine să cred că pentru tine e un sport, i-a spus Bill lui Ernest cu voce foarte scăzută.

— Dar ce altceva să fie? E viață și moarte, frățioare, ca în fiecare zi.

Taurul înainta cu cornul drept în față, cu capul masiv înclinat într-o parte de-ai fi zis, fără exagerare, că-i diavolul însuși, năpustindu-se spre *caballero*, care încerca să se cațăre cu disperare. Și exact atunci, de după parapet a apărut o mână. N-am văzut cine-i sărise în ajutor, dar a funcționat. *Caballero* a căpătat destul elan ca să se salte peste parapet și cu asta a scăpat. Din mulțime s-au auzit ovații slabe când omul a ajuns dincolo în siguranță.

— Presupun că ești dezamăgit, a zis Bill, sfredelindu-l pe Ernest cu privirea.

- Nicidecum.
- Ar fi pățit-o rău? a întrebat Duff.
- Poate. Se poate întâmpla. Eu am văzut așa ceva.
- E extraordinar de palpitant, nu? a zis ea.
- Cel mai tare spectacol din lume.

Pe lângă noi a trecut în fugă și ultimul dintre tauri, după care în urma lor au apărut *pastores* cu bețe, apoi s-a auzit racheta, semn că toate animalele ajunseseră la loc sigur, în arenă.

- Frumos, a zis Duff.

Am încercat să-mi aduc aminte dacă și mie mi se păruse frumos prima oară, când Ernest îmi făcuse instructajul la fel cum făcea acum cu Duff. Viața mi se schimbase cu mult în cei doar doi ani scurși de atunci, dar țineam minte că fusesem încântată și în același timp ciudat de calmă, pentru că eram însărcinată și mă simțeam în siguranță, ferită de tot în cel mai bun mod cu putință. Corpul meu făcea ceea ce era menit să facă, iar animalele astea își împlineau și ele destinul. Puteam să mă uit fără să mă simt mutilată sau traumatizată, puteam pur și simplu să stau lângă Ernest și să cos haine și păături pentru copilașul care avea să se nască peste trei luni, orice s-ar fi întâmplat în acea zi. Și țineam minte că-mi plăcuse tot ce se întâmplase în noaptea aceea, dansurile *riau-riau* și artificiile, chiar dacă nu reușisem să dorm din cauza zgomotului.

În acel prim an, păream a fi singurii americani din Pamplona. Ernest îi spunea „Grădina Raiului“, dar cu siguranță că asta nu mai era valabil acum. Limuzinele aduceau lume bună de la Biarritz. Șoferi în uniformă deschideau uși toată noaptea, apoi așteptau lângă mașini până când petrecăreții oboseau și se revărsau îndărăt în coconul lor de piele, duhnind a șampanie. Dar totul era deja stricat dinainte să apară bogătașii.

Harold era încă îndrăgostit lulea de Duff. Asta s-a văzut limpede la prânz, când, după ce pâlise și se îmbătoșase victorian la ea, în clipa următoare a început să se agite după chelner, să se asigure că-i aducea de băut.

— O, stai liniștit, dragă, a zis ea. Sunt încă vie, totuși, cel puțin pentru moment.

Ne îngrămădiserăm cu toții afară, la o masă, cu Duff, Ernest și Harold de-o parte și Pat, Bill și cu mine de cealaltă. Pat purta un costum frumos, de vară, cu un sacou bleumarin de in. Se dusesese și-și căutase o beretă exact ca a lui Ernest și o purta trasă pe frunte, într-un unghi optimist. Dar, cu toate accesoriile lui civilizate, în clipa când Harold a început să-i acorde prea ostentativ atenție lui Duff, Pat a izbucnit și a devenit agresiv.

- Las-o baltă, Harold, a lătrat el. Du-te și dă o tură.

- Ce-ar fi să-ți ții gura, a zis Harold. Sau uite cum facem, ia mai

bea tu un pahar. S-a întors și a strigat în gura mare peste umăr, fără o țintă anume: Aduceți-i omului o băutură!

Tocmai atunci a apărut Don Stewart, proaspăt și calm într-un costum gri de flanelă și o cămașă albă nouă. A aruncat o privire la masa noastră, simțind imediat tensiunea.

— Cine-a murit, oameni buni?

— Nimeni important, a răspuns Ernest.

— M-a apucat brusc o durere groaznică de cap, am spus eu. Vă rog să mă scuzați cu toții. M-am strecurat repede pe lângă partea mea de masă și am ajuns lângă Don.

— O duci tu acasă pe biata fetiță, Donald? a zis Ernest.

— Mă descurc, am zis eu. O să mă descurc.

— Aiurea, a zis Don. Ești palidă ca o stafie.

Nici n-ajunseserăm la ușă, că golul de la masă s-a și umplut și nici nu se mai cunoștea că existasem și eu acolo. Ernest stătea acum mai aproape de Duff, iar Pat se înghesuisese și el ca să ajungă mai aproape. Duff stătea în mijlocul tuturor ca o insulă de bezea plutitoare. Și nici măcar nu părea să observe asta.

Mă simțeam recunoscătoare că Don se oferise să mă conducă până în cameră. De fapt, mă simțeam cumplit de singură, iar Don era o prezență plăcută. De când ne cunoscuserăm, cu o vară în urmă, îmi căuta compania când ieșeam în grupuri mai mari. Simțeam că am afinități cu el, pentru că nici el nu prea-și găsea locul la Paris. Era un scriitor deștept și sofisticat, care studiasse la Yale, dar rămăsese în multe feluri băiatul crescut la o fermă de lângă Columbus, Ohio. La Paris, erau cu toții atât de înflăcărați și de teatrali, aruncându-se în canale unul pentru altul.

— Înțeleg de ce nimeni nu-și bate capul cu regulile obișnuite, îmi spusese el la un moment dat. Știi, am luptat și eu în război. Nimic nu mai arată și nu ți se mai pare la fel, așa că ce rost mai are totul? Expresia lui devenise serioasă. Și totuși, mi-e dor de oamenii respectabili, așa cum erau odată, care încercau pur și simplu să ajungă undeva în viață. Simplu, fără să rănească pe nimeni. Știu, asta înseamnă că-s bleg.

— Pun pariu c-ai vrea să-ți găsești o fată care să semene cu mama ta.

— Poate. Vreau ca lucrurile să aibă iarăși sens. Și l-au pierdut de mult.

Și atunci avusesem senzația că-l înțeleg, dar acum, când Don mă conducea înapoi la hotel, am simțit și mai intens legătura dintre noi. Și eu îmi doream ca lucrurile să aibă sens. Mi-o doream mai mult decât orice.

— Cum îți mai merge, drăguță? a întrebat el.

— Mai bine decât altora, presupun. Bietul Harold!

— Bietul Harold? Dar de Pat ce să mai zicem? El e singurul care poate avea pretenții de la Duff.

— Mie mi se pare că au o înțelegere destul de relaxată, am zis eu. Ea îl târăște pe Harold două săptămâni pe Riviera, după care se miră că el se ține după ea ca un vițel plouat și se miră și mai tare că treaba asta îl scoate din minți pe Pat. E o cruzime.

— Eu nu cred că vrea să fie crudă. Eu unul o găsesc îngrozitor de tristă, dincolo de toate astea.

Ajunsesem în colțul cu piața, care se închidea pentru noapte. O femeie stivua coșuri, iar alta vâra ardei iuți uscați, de un roșu-sângerieu, într-un sac de pânză. Nu departe, o fetiță stătea pe pământ, ținând în brațe o găină și cântându-i. Un păr minunat de negru îi încadra fața în formă de inimă. Mângâia găina în timp ce cânta și părea cufundată într-un soi de transă.

— Te uiți la ea de parcă-ți vine s-o mănânci, a zis Don. Probabil că ți-e dor de Bumby.

— Mi-e un dor nebun. Când nu mă gândesc la el, îmi vine mai ușor. Uneori îmi spun că în mine sunt două ființe. Mama lui, când sunt cu el, și altcineva când sunt aici, departe.

— Hadley a lui Hem.

— Poate. Sau poate că sunt Hadley a mea. Vedeam deja bolta în picățele a hotelului La Perla și peretele încălzit de bougainvillea. M-am oprit și m-am întors spre el. Tu de ce nu ești în limbă după Duff, ca toți ceilalți?

— E o bucățică a-ntâia, nu zic nu, și ar fi destul de ușor să-i cedezi. Știi, m-a rugat să-i achit eu nota de la hotel, pentru că acum nu-l mai poate ruga pe Harold. Poate că l-a rugat și pe Hem.

— Nu m-aș mira.

— Tu și Hem sunteți bine? Doar nu-i așa de prost să te lase pe tine pentru poama aia cu puloverașele ei drăguțe, nu?

M-am înfiorat.

— Poate că nu ne-ar strica un întăritor.

— Îmi pare rău, nu trebuia s-o spun. Am toată admirația pentru voi doi. Dacă voi nu reușiți, atunci noi, ceilalți, ce șanse mai avem?

— Chiar că ești un dulce, Don, am zis și m-am aplecat în față să-l sărut pe obraz. Pielea îi era perfect rasă, ca de copil, și mirosea curat, a tonic.

— Cred că fată mai bună ca tine nu există, a zis el cu emoție și m-a sărutat și el. I-am simțit buzele uscate și caste pe obraz, dar apoi a schimbat ușor direcția și m-a sărutat pe buze. Când s-a retras, avea ochii umezi și întrebători. Bănuiesc că nu mă iubești și tu pe mine, măcar un pic, așa.

— Aș fi vrut eu. Ca să restabilim echilibrul. L-am luat de gât și l-am ținut așa câteva clipe, simțind tristețea și confuzia amestecându-se

toate înăuntrul lui. Locul ăsta ne-a smintit pe toți.

— Nu ești supărată pe mine?

— Nu, am zis eu. Cred că acum suntem prieteni și mai buni.

— Tare drăguț ai formulat-o, nu? Știam eu că nu greșesc în privința ta. S-a retras și mi-a dat la o parte părul din ochi. Sper că Hem știe ce are.

— Și eu sper, am zis și am intrat în hotel. Înăuntru, *señora* acoperea colivia păsării ei cântătoare cu o pânză.

— Nu-i plac rachetele, a zis ea în timp ce potrivea pânza mai bine peste gratii. Își smulge singură penele din cauza lor. Ați văzut?

— Am văzut, *señora*. Am trecut pe lângă ea în drum spre scară. Îmi trimiteți, vă rog, sus niște coniac?

Ea s-a uitat în spate să vadă dacă mai venea cineva, așa că am adăugat:

— Un singur pahar.

— *Señora* se simte bine?

— Nu prea, am răspuns eu. Dar coniacul o să-mi prindă bine.

A doua zi dimineată, când m-am trezit, Ernest se sculase și deja plecase. Îl auzisem venind noaptea târziu, dar nu schițasem nici o mișcare și nu vorbisem cu el. La șapte eram deja spălată și îmbrăcată și am coborât în micul restaurant al hotelului, unde Ernest își termina cafeaua.

— Ți-am comandat *œufs au jambon*, a zis el. Ți-e foame?

— Mor de foame, am răspuns. Cum s-a terminat până la urmă seara trecută?

— Frumos și cu beție, a răspuns el.

— Frumos și cu beție sau doar cu beție?

— Ce insinuezi?

— Nimic.

— Pe dracu', a zis el. De ce nu zici și gata?

— Nici măcar nu mi-am băut cafeaua, am zis. Chiar trebuie să ne certăm?

— Nu trebuie nimic. Oricum, n-avem timp.

Atunci a coborât și Bill și și-a tras un scaun.

— Mor de foame, a zis el.

— Văd că se ia, a zis Ernest. I-a făcut semn chelnerului să vină, a mai cerut o porție pentru Bill și o cafea cu lapte, apoi a semnat nota. Mă duc să văd de bilete. Ne vedem acolo.

După ce a plecat el, Bill și-a luat o mutră spășită.

— Ce s-a întâmplat de fapt azi-noapte?

— Aș prefera să uit, a zis el.

— Atunci nu-mi spune.

— Oricum, nu știu toată povestea. Harold i-a spus ceva lui Pat, apoi Hem s-a aprins și l-a măscărit groaznic pe Harold. Cam urâțel.

— Îmi închipui.

— A apărut Don și a încercat să îndrepte lucrurile, dar era prea târziu. Harold îl chemase pe Ernest afară, în stradă, să se răfuiască.

— Harold a făcut asta? N-a fost invers?

— Nu. Și a fost de pomină, zău așa.

— Harold e bine?

— Bine mersi. Nici nu s-au atins unul de altul.

— Slavă Domnului.

— Se pare că Hem s-a oferit să-i țină lui Harold ochelarii și asta a rupt vraja. Amândoi au râs și s-au simțit ca niște caraghioși bătuți în cap până și la ideea că s-au luat la harță.

— Ce se întâmplă cu noi toți, Bill? Poți să-mi spui și mie?

— Dracu' să mă ia dacă știu, a răspuns el. În primul rând, bem prea mult. Și vrem prea multe, nu-i așa?

— Ce anume vrem, mai exact? am zis, simțind un spasm de melancolie și confuzie. Mă întrebam ce înțelegea Bill din felul în care Ernest se dădea la Duff atât de fățiș. Ce-ar fi *putut* gândi? Ce-ar fi *putut* spune?

— Totul, bineînțeles. Totul și încă ceva pe deasupra. S-a scărpinat în bărbie, apoi a încercat să glumească. După cum o dovedește durerea mea de cap de azi.

L-am cercetat o clipă.

— Dacă e sărbătoare, atunci de ce nu suntem fericiți?

El și-a dres glasul, apoi s-a uitat în altă parte.

— S-avem grijă să nu pierdem amatorii, da? Hem zice că spectacolul merită până la ultimul bănuț și că ar trebui să mă bag și eu.

Am oftat.

— Nu trebuie să-i dovedești nimic. Se pare că alergarea nu ți-a picat prea bine.

— Nu, a zis el, cu o mină ușor jenată. Dar sunt gata să mai fac o încercare. Încă n-am murit.

— De ce-o repeta toată lumea chestia asta?

— Nu știu, a răspuns el. E pur și simplu una dintre chestiile alea.

Momentul amatorilor era de multă vreme partea preferată a fiestei pentru Ernest. De ani de zile exersa veronici cu tot ce-i pica în mână, de la perdele la haina mea cea veche, și începuse să se priceapă. Acum putea să fenteze taurii, rotindu-se în lături în ultima clipă. După care era încântat și fericit și continua să exerseze în camera noastră de hotel cu capa pe care o cumpăraseră de la un magazin aflat departe de piață, care nu vindea turiștilor. Capa era dintr-un serj greu, roșu, cu o panglică neagră simplă pe margini, de jur împrejur. Începuse să adune dopuri de sticlă ca să i le pună la bază, pentru că practic dopurile îi permiteau matadorului să controleze capa și s-o rotească mai amplu.

În acea dimineață, când a venit rândul amatorilor, el și-a luat capa și a coborât în arenă alături de câteva zeci de bărbați și băieți nerăbdători, cu toții gata să-și pună la încercare puterile. S-a dus și Bill, dar Harold a rămas pentru moment la locul lui, la câteva scaune de Duff.

— Pat era cam verde la față încă de dimineață, a zis Duff când m-am așezat lângă ea. A fost o noapte lungă.

— Am auzit.

— Ne-ai lipsit, să știi. Ne distrăm mai bine când ești și tu cu noi.

I-am aruncat o privire sfredelitoare, gândindu-mă că mă ia peste picior, dar ea avea o expresie deschisă și caldă. Asta era chestia cu Duff; era o catastrofă cu bărbații, dar altfel fată bună pe toată linia și avea principiile ei. Nu credeam că s-ar fi culcat într-adevăr cu Ernest nici măcar dacă el ar fi vrut – pentru că mă plăcea pe mine și știa cât de greu e să fii soție. Fusesse deja căsătorită de două ori și era hotărâtă

să se mărite cu Pat, dacă reușeau vreodată să strângă suficienți bani. Îmi spusese la un moment dat că niciodată căsătoria nu fusese punctul ei forte, doar că, după toate aparențele, nu se lecuise și tot mai încerca.

Între timp, în arenă, picadorii controlau destul de bine situația, așa că acțiunea părea lejeră și oarecum inofensivă. Taurii intrau pe rând în arenă, iar primul a fost unul greoi, de culoarea caramelului. S-a apropiat și i-a înfipt lui Bill un picior în dos, iar Bill a căzut într-o parte ca un personaj dintr-un desen animat. Asta i-a făcut pe toți să izbucnească în râs. Ernest tocmai intra în atmosferă când Harold s-a strecurat pe lângă noi și a coborât și el în arenă.

— O, Harold, a făcut Duff, fără a se adresa cuiva anume, pentru că el arăta ca o caricatură a americanului bogat și neajutorat, cu puloverul lui galben-deschis, cu model Fair Isle, și pantofi sport albi ca zăpada. Amândouă ne uitam după el.

— Știi, i-am zis că nu e nimic între noi.

— Nu sunt convinsă că te-a auzit, am spus eu, cu toată delicatețea de care eram în stare.

— Bărbații aud ce vor ei și inventează restul.

Ajuns în arenă, Harold a ridicat ochii spre noi și a zâmbit larg. Taurul de culoarea caramelului era lângă el și se tot apropia, iar Harold a sărit într-o parte ca să se ferească de coarnele lui, cum au făcut și ceilalți. Taurul a trecut în fugă pe lângă el, apoi s-a întors să mai atace o dată, moment în care Harold l-a apucat de coarne și s-a lăsat purtat de el vreo câțiva pași. Era ca și cum ne-am fi uitat la un număr de circ îndelung exersat. Harold părea la fel de surprins de propriul lui succes ca toată lumea, dar când taurul l-a lăsat iar jos, ușor ca un fulg, s-a întors din nou către noi, cu o expresie triumfătoare.

— Hem nu e prea încântat de chestia asta, a zis Duff. I-am urmărit privirea până la Ernest, care stătea în arenă, cu ochii pe Harold. Avea o expresie îndârjită. Un picador a trecut la câțiva pași de el, dar nici n-a părut să-l observe.

— Nu suportă să i-o ia cineva înainte, am zis, dar și eu, și Duff știam că Ernest fusese furios pe Harold toată săptămâna, de când aflase de escapada romantică din St.-Jean-de-Luz. Era și așa destul de rău că Harold o avusese pe Duff în timp ce Ernest se potcovise cu o soție și un copil, dar, în plus, Harold nu făcuse altceva în Pamplona decât să se țină după Duff ca un biet vițeluș suferind, făcându-se de râsul lumii. Era mult prea mult.

Următorul taur care a intrat în arenă era mai suplu și mai agil. Avea mișcări de felină, repezindu-se mai întâi către un perete, apoi către celălalt, schimbând direcția într-o clipită. Un localnic într-o cămașă închisă la culoare s-a apropiat prea mult și a fost trântit în genunchi.

Taurul și-a rotit capul dintr-o parte în alta, iar omul a căzut iar și a fost călcat în picioare. Toată lumea s-a repezit să distragă atenția taurului. Ernest a reușit preț de o clipă, desfășurându-și amplu capul într-o parte. Alții dădeau din mâini și strigau, dar taurul s-a întors la bărbatul care nu se ridicase încă și l-a împins cu capul. Omul s-a rostogolit cu picioarele peste cap exact în clipa în care taurul a sărit într-o parte, cu cornul drept înfigându-i-se în coapsa omului, chiar sub fesă, sfâșiind-o până la genunchi. Omul a scos un țipăt ascuțit și am văzut lucirea albă a osului coapsei, apoi sângele țâșnind în valuri înaintea ca picadorii să alunge taurul și să-l împingă mai întâi înspre parapet, apoi îndărătul gardului, unde avea să aștepte nouă ore înainte de a fi ucis.

Cu asta, momentul amatorilor s-a încheiat. Arena s-a golit repede, iar Duff și cu mine am coborât să ne întâlnim cu băieții. Nu schimbaserăm nici un cuvânt între noi de când omul fusese luat în coarne sub ochii noștri. Când am ajuns la ei, am văzut că și ei tăceau.

Ajunși în stradă, ne-am îndreptat spre o cafenea.

— Să fiu al dracului, a zis Bill, care mergea lângă mine. Avea fața palidă, golită de expresie. Pantofii îi erau plini de praf. Am găsit o masă și tocmai comandaserăm un rând de bere cremoasă, pe care o beam de obicei la masa de prânz, când bărbatul luat în coarne a trecut pe lângă noi, purtat pe o targă. Un cearșaf plin de sânge îl acoperea de la brâu în jos.

— *Toro, toro!* s-a auzit o voce de bețiv din cafenea, iar bărbatul s-a ridicat în capul oaselor. Toată lumea a aplaudat, după care un băiețaș i-a dus în fugă un pahar de whisky, pe care bărbatul l-a golit, apoi i l-a aruncat băiatului, care l-a prins cu precizie cu o singură mână. După care toată lumea a izbucnit iar în ovații.

— Asta da viață, nu? a zis Duff.

— Se poate și mai rău, a zis Ernest.

Venise berea și ne-am înfipt în ea. Chelnerul a adus *gazpacho* și pâine tare, gustoasă, cu niște pește fiert în lămâie și, deși nu m-aș fi crezut în stare să mănânc după scena cu omul străpuns, am descoperit că mi-era foame și că totul mi se părea foarte gustos.

Harold se postase la marginea mesei, departe de Ernest, dar, când Pat și-a făcut în sfârșit apariția împreună cu Don, era palid și iritabil, iar Harold părea că nu mai știe unde să se așeze sau cu cine putea vorbi fără riscuri. Și, până la sfârșitul prânzului, masa noastră a semănat cu o partidă complicată de șah emoțional, cu Duff uitându-se la Ernest, care stătea cu un ochi la Pat, care se încrunta la Harold, care-i arunca priviri furișe lui Duff. Cu toții beam prea mult, ne dădeam peste cap chinuindu-ne să părem mai veseli și mai puțin falși decât ceilalți.

— Taurii și sângele mai treacă-meargă, mi-a zis Don cu voce

scăzută. Dar chestiunile astea omenești îmi întorc stomacul pe dos.

Mi-am mutat privirea de la el la Ernest, care nu-mi adresase un cuvânt și nici măcar nu se mai uitase la mine de dimineată.

— Da, i-am răspuns lui Don. Dar care-o fi soluția?

— Naiba să mă ia dacă știu. Poate că nu există nici o soluție. Și-a terminat berea și i-a făcut semn chelnerului să-i aducă alta.

— Uneori îmi doresc să putem șterge cu buretele toate greșelile și s-o luăm de la capăt, de la zero, am spus eu. Dar uneori mă gândesc că nu suntem altceva decât greșelile noastre.

El a râs grav, amar, în timp ce, de cealaltă parte a mesei, Duff îi șoptea ceva lui Ernest la ureche, iar el hohotea aspru, ca un marinăr. Mi-am întors scaunul pieziș față de ei, ca să nu-i mai am în fața ochilor. Imediat cum am făcut asta, mi-a revenit în minte cât se poate de clar imaginea lui Fonnîe și a lui Roland cu o sută de ani în urmă, în St. Louis, și cum ea nu suporta să se uite la el pentru că-l găsea slab și detestabil. Povestea lor fusese întotdeauna plină de tristețe și de suferință. Roland se întorsese acasă de la sanatoriu, dar nu-și regăsise deloc tihna. El și Fonnîe duceau acum vieți complet separate, însă locuiau în continuare în casa de pe Cates Avenue, de dragul copiilor.

Ceea ce se întâmpla între mine și Ernest nu era, speram eu, nici pe departe la fel de sumbru, dar el mă rănea cu fiecare șoptă și privire pe care i-o arunca lui Duff. Și mi-am dat seama că vedeam altfel căsătoria și răul pe care doi amanți și-l pot face unul altuia, un rău ireparabil uneori, și asta aproape fără ca vreunul să-și dea seama.

— Ce triști și ce ciudați suntem cu toții, i-am spus lui Don.

— De-aia m-au apucat dulcegăriile ieri. Apropo, scuzele mele pentru asta.

— N-ai de ce să-ți ceri scuze. Hai să fim pur și simplu prieteni foarte buni, care știu lucrurile astea, dar nu trebuie să și le spună explicit.

— Bine, a zis el, privindu-și mâinile și mai luând o gură de bere, și așa a trecut după-amiaza, până când a venit momentul coridei.

Tânărul matador Cayetano Ordóñez era, practic, un băiețandru, dar se mișca atât de natural și de grațios, încât părea că dansează. Serjul roșu-intens al capei lui prindea viață la orice tresărire, oricât de ușoară, a brațelor lui. Avea un fel de a se înfige în picioare și de a se apleca ușor în față, pregătit să înfrunte orice, și de a invita taurul să-l atace cu cele mai discrete gesturi sau priviri.

Ernest fusese întors pe dos când intraserăm în arenă pentru coridă, dar începea să se trezească văzând mișcările lui Ordóñez. Sesizând schimbarea, Duff s-a ridicat ducându-se să se așeze lângă el.

— Doamne, ăsta da bărbat frumos, a zis Duff.

— Într-adevăr, are clasă, a zis Ernest. Ia fii atentă.

Ordóñez chema taurul la el, învărtind o veronică și încă una, mai strânsă, cu capa lui, atrăgând taurul ca un magnet. Picadorii se

retrăseseră pentru că știau că Ordóñez îl avea în puterea lui și era perfect stăpân pe situație. Era un dans și totodată o mare artă. Priceperea lui era primară, străveche și și-o asuma cu multă naturalețe și ușurință pentru cineva atât de tânăr.

— Unii își fac treaba automat, a zis Ernest. E frumos, nu zic nu, dar nu înseamnă nimic. Pe când *hombre* ăsta știe că trebuie să te apropii până la un pas de moarte. De fapt, trebuie să fii deja mort ca să trăiești și să supui animalul.

Duff a încuviințat din cap, molipsindu-se de entuziasmul lui și, să mă ierte Dumnezeu, m-am molipsit și eu. Lui Ernest i s-au aprins brusc ochii în timp ce vorbea, devenind aproape la fel de însuflețiți cum era capa lui Ordóñez. Înflăcărarea erupea din lăuntru lui, urcând până la chipul și în obrajii lui, și mi-am dat seama în ce fel era brânșat la Ordóñez și la coridă, la viață atunci și acolo, și am știut că puteam să-l urăsc mult și bine pentru felul cum mă rănea, dar că aveam să-l iubesc întotdeauna, absolut, pentru ceea ce era.

— Uită-te acum, a zis el. Taurul atacase pe jos, cu cornul stâng împungând în față și gâtul răsucindu-i-se. Coapsa lui Ordóñez era la câțiva centimetri de picioarele zdravene ale taurului și s-a aplecat și mai mult, astfel că, atunci când taurul a ridicat capul, căutând capa, a atins ușor pântecul lui Ordóñez. Aproape că am auzit fâșâitul coarnelor care-i atingeau tunica de mătase. Un geamăt a străbătut tribunele, pentru că asta veniseră să vadă.

— N-o să vedeți în veci o execuție mai bună, a zis Ernest, aruncându-și pălăria la picioare în semn de respect.

— Al dracului de frumos, a zis Duff.

Am oftat cu toții, iar când taurul a fost înfrânt și a ingenuncheat, plecându-se înainte, Ordóñez l-a străpuns cu sabia fără ezitare. Toată lumea s-a ridicat în picioare, aplaudând, cu toții impresionați și cucerți de spectacol și de talentul lui. M-am ridicat și eu și am aplaudat frenetic, și probabil că stăteam într-o rază de soare deosebit de strălucitoare pentru că în acel moment Ordóñez s-a uitat la mine, direct la fața mea, iar ochii lui s-au oprit asupra părului meu.

— Te consideră *muy linda*⁶, a zis Ernest, urmărind privirea lui Ordóñez până la mine. Îți aduce un omagiu.

⁶ Foarte frumoasă.

Tânărul matador s-a aplecat peste taur, retezându-i urechea cu un cuțitaș. A chemat un băiat din tribune și l-a trimis la mine, cu urechea în căușul palmelor. Băiatul mi-a întins-o cu sfială, abia îndrăznind să mă privească, dar îmi dădeam seama că pentru el era o mare onoare să facă asta pentru Ordóñez. Nu prea știam cum să accept, care era eticheta în astfel de împrejurări, așa că am întins pur și simplu mâinile. Era neagră, triumghiulară și caldă încă, păstrând o urmă abia vizibilă de sânge – cel mai bizar lucru pe care-l ținusem vreodată în

mână.

— Să fiu al dracului, a zis Ernest, cu mândrie vădită.

— Ce-o să faci cu ea? a întrebat Duff.

— O păstrează, bineînțeles, a zis Don și mi-a dat batista lui ca s-o învelesc în ea și să mă și șterg pe mâini.

Fără să mă așez, cu urechea în mână, învelită în batistă, m-am uitat în jos la arenă, unde Ordóñez era îngropat în flori. El a ridicat privirea spre mine, a făcut o plecăciune adâncă, până la pământ, apoi s-a întors să se bucure de adorația mulțimii.

— Să fiu eu al dracului, a repetat Ernest.

Au urmat încă cinci lupte cu tauri în acea zi, dar nici una la fel de frumoasă ca prima. La sfârșit, când ne-am dus la restaurant, eram cu toții surescitați încă, până și Bill, pentru care cea mai mare parte a zilei fusese insuportabilă, mai ales felul cum doi dintre cai fuseseră luați în coarne și doborâți și au trebuit să fie uciși pe loc, sub ochii tuturor. Totul fusese groaznic și cumplit de intens și simțeam nevoia să beau ceva.

Am dat urechea din mână-n mână, pentru ca toată lumea s-o poată admira și apoi să se oripileze. Duff s-a îmbătat repede și a început să flirteze fățiș cu Harold, care a fost prea surprins și încântat ca să mai păstreze discreția. La un moment dat au dispărut amândoi, iar Pat s-a enervat la culme. După o oră sau chiar mai bine, s-au întors amândoi teribil de binedispuși, de parcă nu se întâmplase nimic deplasat.

— Jigodie nenorocită, i-a zis Pat lui Harold. S-a ridicat în picioare și a sărit imediat într-o parte.

— O, mai scutește-ne, dragă, a spus Duff pe un ton vesel. Dar Pat n-avea de gând să se lase mustrat.

— Tu să stai dracului departe de noi, da? i-a zis el lui Harold.

— Nu cred că o să-i convingă lui Duff. Mă vrei aici, nu-i așa?

— Bineînțeles, dragă, vă vreau pe toți. A întins mâna după paharul lui Ernest. Fii drăguț și dă-mi și mie, da?

Ernest a încuviințat din cap; n-avea decât să ia paharul, n-avea decât să bea tot ce era pe masă, din partea lui. Harold era cel de care-i era silă.

— Să fugi după o femeie, a zis el cu voce joasă. Poți să decazi mai mult de-atât?

Chelnerul a apărut, aducând alte mâncăruri și băuturi, dar seara nu mai reușea să intre pe făgașul normal. Se spărsese o bubă și pătase tot ce fusese atât de puternic și de frumos.

Ernest simțea și el asta și a încercat să cârmească discuția spre Ordóñez și ținuta lui, spre veronicile lui.

— Mai zi o dată, care-i veronica? a întrebat Duff.

— E aia când matadorul stă cu spatele la taur, proptit în picioare, și rotește capa foarte încet, îndepărtând-o de animal.

— Da, bineînțeles, a zis Duff. A fost minunat, nu-i așa?

— Să n-o crezi, Hem, a zis Pat cu ranchiună. Nu mai ține minte absolut nimic.

— Mai lasă și tu fata să respire, Pat, a zis ea, întorcându-se spre Ernest. Acum m-am amețit și eu nițel. Măine o să-mi aduc aminte mai multe. Jur că mâine o să fiu cuminte.

Ernest a privit-o cu tristețe.

— Bine, a zis el, dar era în mod evident dezamăgit de ea și de grup, în general. Totul se dezumflase.

Noaptea, când am ajuns înapoi la hotel, am luat urechea, am mai învelit-o în câteva batiste și am pus-o în sertarul biroului.

— O să înceapă să pută în curând, a zis Ernest, văzând ce fac.

— Nu-mi pasă.

— Nici mie nu mi-ar păsa, în locul tău. A început să se dezbrace încet, dus pe gânduri. Când o să se termine toată chestia, a zis el într-un sfârșit, hai să mergem după Ordóñez la Madrid, apoi la Valencia.

— O să se termine vreodată?

— Bineînțeles că da. S-a întors cu fața la mine. Ordóñez a fost minunat, nu-i așa? Față de el, toate astea par foarte urâte și stupide.

Am închis sertarul biroului, apoi m-am dezbrăcat și m-am băgat în pat.

— Eu sunt gata să uit de Pamplona. Ce-ar fi să încercăm acum? Ce zici, mă ajuți?

După săptămâna care mi se părise interminabilă, gașca s-a spart și fiecare a pornit pe drumul lui. Don a plecat spre Riviera, cu un aer trist și epuizat. Bill și Harold se întorceau la Paris, dar i-au dus și pe Pat și Duff până la Bayonne. Ernest și cu mine am luat un tren spre Madrid, unde ne-am cazat la pensiunea Aguilar, un hotel anodin de pe Calle San Jeronimo, mic și liniștit, unde nu erau deloc turiști. Era ca în rai, după Pamplona. Mergeam zilnic la luptele cu tauri și am fost de față în după-amiază când Juan Belmonte, probabil cel mai mare toreador din toate timpurile, s-a ales cu abdomenul străpuns grav și a fost dus la spital. Îl urmăream de ceva vreme în arenă, iar Ernest îi admirase întotdeauna hotărârea pe care-o exprima atunci când își lua poziția de luptă și își încheșta fălcile, dar, chiar și înainte ca Belmonte să fie rănit, am început să ne dăm seama că Ordóñez era aproape la fel de mare ca maestrul. Avea mișcări perfecte, iar curajul nu-i slăbea niciodată și amândoi îl priveam cu venerație.

Într-o după-amiază, Ordóñez mi-a făcut deosebita onoare de a mă lăsa să-i țin capa înainte să înceapă corida. A venit foarte aproape și i-am văzut fața perfect netedă de băiețandru și ochii adânci și limpezi. Mi-a întins capa fără o vorbă, dar avea o expresie foarte serioasă.

— Cred că e îndrăgostit de tine, a zis Ernest când Ordóñez s-a îndepărtat să aștepte publicul.

— Cum așa? E un copil, am zis, dar eram mândră și mă simțeam transformată de onoare pe care mi-o făcuse.

În aceeași seară, la hotel, în timp ce ne îmbrăcam pentru cină, Ernest a zis:

— Scriu la un nou roman. Sau, de fapt, se scrie singur, în capul meu. Despre luptele cu tauri. Eroul va fi Ordóñez și totul o să se petreacă la Pamplona. Ochii îi străluceau, iar entuziasmul din vocea lui era inconfundabil.

— Sună extraordinar de bine.

— Nu-i așa? Vreau să-i spun Romero tânărului toreador. Începe la un hotel, la trei după-amiaza. Acolo stau doi americani, fiecare în camera lui, iar când se duc să-l cunoască pe Romero, e o mare onoare și-și dau seama cât e de singur și cum se gândește la taurii cu care va lupta mai târziu. Nu poate spune asta nimănui.

— Cam așa se simte, probabil, nu-i așa? am zis eu. Trebuie să-l scrii.

— Da, a zis el și, deși am plecat și am savurat o cină lungă și delicioasă, împărțind câteva sticle de vin, el era deja în carte, înăuntrul ei. În zilele care au urmat, a fost tot mai adâncit în gânduri. A început să scrie în salve intense, dis-de-dimineată în cafenele și noaptea târziu în camera de hotel, când auzeam scârțâitul agresiv al creionului lui. Când am plecat din Madrid spre fiesta din Valencia, avea deja două caiete groase pline, două sute de pagini scrise de mână în mai puțin de zece zile, dar începutul nu-l mai mulțumea.

— Mă gândesc că mai bine începe la Paris și după-aia se mută. Ceea ce se întâmplă la Paris pune totul în mișcare. Fără asta nu se poate întâmpla nimic.

— Întotdeauna ai zis că nu poți să scrii despre Paris pentru că erai prea aproape de el.

— Da, știu, dar dintr-un motiv sau altul îmi iese ușor. Acum două săptămâni eram la Pamplona, dar pot să scriu și despre asta. Nu știu de ce. Poate că toate ideile și regulile mele despre scris de-abia așteaptă să fie contrazise.

— Ce bine e cu vântu-n pânze, nu?

— Sper să fie mereu așa.

Și a fost. La Valencia, totul căpătase o încordare febrilă de la nerăbdarea cu care era așteptată fiesta și am savurat pur și simplu momentul. Stăteam în stradă, la o cafenea, și mâncam creveți cu lămâie proaspătă și piper și o minunată paella, adusă într-un vas aproape cât masa de mare. După-amiezile mergeam la luptele cu tauri, unde Ordóñez își executa veronicile absolut perfect.

— Uite-o. Ai văzut-o? a zis Ernest, arătând spre arenă.

— Ce?

— Moartea lui. Taurul a trecut atât de aproape. Ăsta-i tot farmecul jocului. Toreadorul trebuie să știe că-l paște moartea, la fel și taurul,

pentru ca atunci când o evită, în ultima clipă, să fie ca o minune. Asta numesc eu viață adevărată.

Într-o după-amiază, în timp ce el dormea și eu n-aveam stare, i-am răsfoit caietele, citind cu admirație câte un pasaj ici și colo. Cu totul întâmplător, am nimerit peste niște pagini cu expresii și întorsături de frază împrumutate în mod evident de la Duff. La început, când le-am citit, am avut un șoc. Fusesse atât de atent la ea, notându-și totul, surprinzând-o perfect. Și acum totul era la vedere, cu foarte mici modificări, în eroina lui. Iarăși m-a apucat o gelozie cumplită pe ea, până când mi-am lămurit totul. Ernest era scriitor, nu amantul lui Duff. El văzuse în ea un personaj, poate chiar de la început. Iar acum, că el trăia în carte, și nu în cafenelele din Pamplona, tensiunea și urâtul puteau fi utile. Toată perioada asta fusese constructivă și necesară pentru munca lui. Iată de ce cuvintele îi veneau acum cu atâta forță și înflăcărare.

De la Valencia ne-am întors la Madrid, apoi am plecat la San Sebastian, să scăpăm de vara tot mai fierbinte. La San Sebastian, apoi la Hendaye, Ernest scria diminețile cu o mare fervoare, iar restul zilei ni-l petreceam înotând și bronzându-ne pe plajă. Nisipul era fierbinte și avea consistența zahărului, în depărtare se zăreau niște munți lungi, vineții, iar valurile care se spargeau la țărm ne răsunau în urechi și ne induceau o senzație de toropeală și fericire. Dar pe la sfârșitul primei săptămâni din august, mi se făcuse prea dor de Bumby ca să mă mai bucur de ceva. M-am întors la Paris, iar Ernest s-a dus singur înapoi la Madrid. Acolo, a lucrat mai bine și mai intens ca oricând. Era ca și cum ar fi inventat cartea și în același timp s-ar fi inventat pe sine ca scriitor. Mi-a scris ca să-mi spună că renunțase total la somn, în afară de câte o oră când și când. *Dar când mă trezesc iar, scria el, frazele sunt acolo, așteptându-mă, implorând să fie așternute pe hârtie. E extraordinar, Tatie. Deja se întrevește sfârșitul și e tare de tot.*

La final de august, Parisul era aproape pustiu. Toată lumea care putuse pleca o făcuse, dar Pauline Pfeiffer și Kitty rămăseseră amândouă în oraș ca să muncească. Ne întâlneam deseori toate trei la cină, uneori cu Bumby după noi, alteori numai după ce îl băgam în pat, cu Marie Cocotte care să-l supravegheze. Deși inițial nu mă simțisem în largul meu cu perechea Pauline-Kitty – fetele astea șic, independente și categoric moderne –, amândouă erau, în fond, minunat de oneste și lipsite de fasoane. Tocmai de aceea mă plăceau și ele pe mine, susțineau ele, și am început să le cred.

Din când în când, sora Paulinei, Jinny, venea și ea cu noi în cafenele, și cele două surori mi se păreau foarte amuzante împreună, ca și cum ar fi ieșit dintr-un număr de vodevil foarte șic, cu un limbaj plin de glumițe obscure. Țineau bine la băutură, nu se făceau de râs, nu-i făceau de râs nici pe alții și întotdeauna aveau lucruri interesante de spus. Jinny era celibatară, dar dacă într-adevăr îi plăceau femeile, cum spusese Kitty, atunci era logic. Era mai greu de înțeles cum de Pauline nu se măritase încă.

— Era aproape bătută-n cuie cu vărul meu, Matt Herold, a zis ea într-o zi, când am insistat să-mi dea mai multe detalii. Chiar probasem rochii și gustasem jumătate de duzină de torturi. S-a scuturat, înfiorată. Toate aveau gust de tort, bineînțeles.

— S-a întâmpnat ceva oribil între voi? am întrebat eu.

— Nu. De fapt, ar fi fost pe undeva mai ușor dacă era așa. Pur și simplu nu cred că-l iubeam îndeajuns. Îmi plăcea de el. Ar fi fost un minunat stâlp al familiei și un tată bun. Vedeam cum va fi totul, dar niciodată n-am simțit nimic. Sau nu mare lucru. Eu îmi doream ceva măreț, furtunos.

— O iubire ca în romane?

— Poate. Presupun că asta înseamnă că sunt o găsculiță.

— Nicidecum. Mie-mi plac ideile romantice. Femeile din ziua de azi par prea emancipate pentru ele.

— E foarte complicat să-ți dai seama ce vrei când ai atâtea opțiuni. Uneori mă gândesc că aș putea foarte bine s-o las baltă cu măritișul și să muncesc. Vreau să fiu *utilă*. S-a oprit și a devenit autoironică. Probabil că și pe-asta tot într-un roman am citit-o.

— Poate că o să obții tot ce vrei. Mie una îmi pari deșteaptă foc.

— O să vedem, a zis ea. Dar între timp o să fim două burlăcițe.

— Libere și independente?

— De ce nu?

Mi se părea amuzant să mă gândesc în felul ăsta la mine. Categorical, Ernest n-ar fi fost de acord și mă întrebam ce-ar zice el despre faptul

că petreceam atâta timp cu Pauline. Dacă Kitty era prea decorativă, atunci și Pauline era la fel. Era genul de frumusețe profesionalizată pe care el în general o disprețuia. Nu numai că discuta la nesfârșit despre modă, ci tot timpul căuta să se apropie de oamenii cei mai interesați și-i cântărea să vadă în ce fel se putea folosi de ei, cu ochii ei negri scăpărând, cu roțițele minții învârtindu-i-se cu viclenie. Absolut nimic la Pauline nu părea să fie spontan. Dacă se întâlnea cu tine înseamna că voia să te vadă. Dacă-ți vorbea, se gândise deja ce să spună, astfel că-i ieșea clar, perfect. Îi admiram încrederea în sine și poate că eram puțin intimidată de ea. Lăsa acea impresie de lipsă de efort care se obține, de fapt, cu mult efort. Și, deși niciodată nu prea știam ce să spun când eram printre femei ca ea – Zelda, de pildă –, sub hainele ei scumpe și tunsoarea reușită, Pauline era onestă și cu capul pe umeri. Știam că nu riscam să-și dea arama pe față și am căpătat curând încredere în ea.

La mijlocul lui septembrie, Ernest s-a întors de la Madrid arătând epuizat și în același timp victorios. M-am uitat la el cum despachetează și am rămas pur și simplu uluită de reușita lui. Avea șapte caiete pline, sute și sute de pagini, toate scrise în doar șapte săptămâni.

— Deci ai terminat, Tatie?

— Aproape. Sunt atât de aproape, încât mai că nu-mi vine să scriu finalul. Înțelegi ce zic?

— Acum îmi dai să citesc?

— În curând, a zis el. M-a tras spre el într-o îmbrățișare lungă, strivitoare. Parcăș dormi și nu m-aș mai trezi.

— Atunci dormi, am zis, dar el m-a tras pe pat și a început să-mi smulgă hainele, cu mâinile atingându-mă peste tot în același timp.

— Credeam că ești obosit, am făcut eu, dar el m-a sărutat apăsător și n-am mai zis nimic.

Într-o săptămână a terminat prima variantă a manuscrisului și ne-am dus în Cartierul Latin, ca să sărbătorim cu prietenii. Ne-am întâlnit la Nègre de Toulouse și toată lumea era în toane excelente. Au venit Scott și Zelda, Ford și Stella, Don Stewart și Harold cu Kitty. Au fost câteva momente de stânjeneală, toată lumea așteptând să vadă în ce ape se scaldă ceilalți. Pamplona se terminase doar atât de penibil, dar când au venit băuturile și am golit câteva pahare repede, paliativ, grupul s-a relaxat. Ernest a cam exagerat cu whisky-ul, dar s-a controlat până la finalul serii, când s-a întâlnit cu Kitty la ieșire.

— Bravo pentru carte, Hem.

— Mersi, a zis el. E plină de acțiune și dramă, și toată lumea e acolo. A arătat spre Bill și Harold. Bucăți îi fac pe nenorociții ăștia, dar pe tine nu, Kitty. Tu ești fată faină.

Tonul lui era atât de rece și de tăios, încât Kitty s-a albit la față. L-

am luat de braț și l-am tras afară, îngrozită.

— Ce e? a zis el. Ce-am făcut?

— Ești beat, am zis eu, hai să discutăm mâine despre asta.

— Am de gând să mă îmbăt și mâine, a zis el.

Am continuat pur și simplu să-l împing spre casă, știind că de dimineață aveau să urmeze remuşcărilor, dar și o monstruoasă durere de cap.

Am avut dreptate.

— Să nu suferi pentru ce i-am zis lui Kitty, mi-a cerut el când s-a trezit în sfârșit, aproape de ora prânzului, verde la față. Sunt un dobitoc.

— A fost o seară măreață. Ai dreptul la o dispensă.

— Indiferent ce-oi fi zis, cartea e carte. Nu e viață.

— Știu, am răspuns, dar când mi-a dat paginile să le citesc, mi-am dat seama imediat că totul era exact așa cum se întâmplase în Spania, până la ultima conversație sordidă și întâlnire încordată. Totul era aproape *ad litteram*, cu o singură excepție – eu nu eram pe nicăieri.

Eroina era Duff. Știam și mă așteptasem la asta, dar era oricum supărător să-i văd numele iar și iar. Încă nu i-l schimbasese în Lady Brett. Duff era Duff și Harold era Harold, iar Pat era un bețivan înrăit și toată lumea era la pământ, în afară de toreadori. Apărea și Kitty în carte – aici mințise – într-un rol deloc flatant. Ernest se transformase în Jake Barnes și-l făcuse impotent – și oare ce trebuia să înțeleg eu din asta? Oare așa-și vedea el propria moralitate sau lașitate sau bun-simț sau oricare o fi fost motivul pentru care nu se culcase cu Duff – ca impotență?

Dar dacă reușeam să mă detașez măcar puțin de aceste îndoieli și întrebări, îmi dădeam seama cât de remarcabilă era munca lui, mai captivantă și mai plină de viață decât tot ce scrisese până atunci. El văzuse o poveste reușită în Pamplona, acolo unde eu văzusem doar catastrofă și confuzie umană. El o modelase și făcuse din ea ceva mai mult; ceva care avea să dureze etern. Eram extraordinar de mândră de el, dar cartea mă făcea să mă simt totodată rănită și exclusă. Sentimentele astea coexistau într-un nod încurcat, dar toate erau la fel de adevărate.

Am citit paginile cu un amestec de nerăbdare și groază și a trebuit să mă opresc adesea, să las jos manuscrisul și să-mi revin. Ernest lucrase atât de intens și într-o singurăătate atât de totală, încât orice amânare a unei reacții îl omora.

— E bună de ceva? a întrebat Ernest când în sfârșit am terminat. Trebuie să-mi spui.

— E mai mult decât bună, Tatie. Nu se compară cu absolut nimic.

El a zâmbit, ușurat și mândru, apoi a scos un mic strigăt de triumf.

— Să fiu al naibii, a zis el. Bumby era lângă noi, pe podea, ronțând

o locomotivă de jucărie, cioplită manual, pe care o primise de la Alice și Gertrude. Ernest l-a luat în brațe și l-a ridicat spre tavan, iar Bumby a început să țipe vesel, cu obrajii lui roșii ca mărul umplându-se cu aer.

— Tati! a zis el. Fusesse primul lui cuvânt și-i plăcea să-l spună cât de des putea. Și lui Ernest îi plăcea asta.

— Tati a scris o carte fantastic de bună, a zis Ernest, zâmbindu-i lui Bumby, care era tot mai îmbujorat.

— Dă-i un pupic lui tati, am zis eu, iar Bumby, care se zvârcolea fericit în brațele lui Ernest, a acoperit de pupături fața lui taică-său.

A fost un moment foarte frumos, noi trei în perfectă armonie, privind la aceeași stea strălucitoare, dar mai târziu în noaptea aceea, când zăceam în pat, încercând cu disperare să adorm, frământările au început să-mi dea din nou târcoale, nelăsându-mă să-mi găsesc odihna. Fusesem exclusă din carte de la prima pagină, de la primul cuvânt. Oare de ce lui Ernest nu părea să-i pese că m-aș fi putut simți jignită sau geloasă? Presupunea oare că eu înțelegeam că povestea avea nevoie de o eroină fascinantă, care nu eram eu? Categorie, după mine nu se ținea cu un carnețel, notându-și toate replicile mele deștepte, așa cum făcea cu Duff. Arta era artă, dar oare ce-și spunea Ernest? Trebuia să aflu.

— Tatie, am spus în întuneric, sperând pe jumătate ca el să doarmă dus. Eu am fost vreodată în carte?

Au trecut câteva clipe de tăcere, după care a răspuns, cu o șoaptă abia perceptibilă:

— Nu, Tatie. Îmi pare rău dacă asta te supără.

— Poți să-mi spui de ce?

— Nu chiar. Ideile vin la mine, nu mă duc eu după ele. Dar e posibil să fie pentru că tu nu te-ai afundat niciodată în mocirla aia. Tu practic n-ai fost în poveste, dacă înțelegi ce zic, ci cumva deasupra ei, mai bună și mai nobilă decât noi toți.

— Eu nu m-am simțit așa, dar e frumos spus. Vreau să cred că e așa.

— Atunci să crezi. S-a răsucit pe partea lui de pat, cu ochii deschiși căutându-i pe ai mei. Te iubesc, Tatie. Tu ești cel mai bun lucru din mine.

M-am pierdut cu un oftat în vorbele lui, simțind doar un mic junghi de îndoială.

— Și eu te iubesc.

În săptămânile care au urmat, Ernest a continuat să lucreze la roman, cizelând limbajul, tăind scene întregi. Numai la asta se gândea și, cum el era atât de absorbit, eu eram foarte încântată că am prieteni care să-mi țină companie. Până la urmă, a părut s-o accepte pe Pauline, ceea ce pentru mine era reconfortant.

— O cam ține-ntruna cu Chanel, recunoscuse el, dar se pricepe la

cărți. Știe ce-i place și, mai mult decât atât, știe și *de ce*. Ceea ce e o raritate, mai ales în vremurile astea, când toată lumea e tot mai închipuită. Niciodată nu știi în cine să ai încredere.

Cu aprobarea lui Ernest, Pauline a început să treacă după-amiaza pe la fabrica de chereștea, ca să-mi țină companie. Luam ceaiul în timp ce Bumby se juca sau dormea, iar uneori ea venea cu mine la magazinul de muzică, unde exersam la pianul meu împrumutat.

— Chiar cânti minunat, să știi, mi-a zis ea într-o zi, după ce am încheiat. Mai ales Busoni. Mai să-mi dea lacrimile. De fapt, cum se face că te-ai lăsat de cântat?

— N-am reușit să mă afirm. Pur și simplu nu eram destul de bună.

— Nu e prea târziu. Ar trebui să încerci.

— Ești o scumpă, dar nu e adevărat. Mi-am dezmoțit degetele, apoi am închis caietul de partituri. Oricum, acum asta e viața mea. Alta nici că mi-aș dori.

— Nu, nici eu nu mi-aș dori alta în locul tău, a zis ea, dar mai târziu, când ne întorceam acasă de la magazin, ideea îi stăruia încă în minte.

— Poate că nici nu trebuie să faci vreun sacrificiu ca să te apuci mai serios de muzică, a zis ea. Un concert n-ar avea de ce să fie chiar din cale-afară de traumatizant. Toată lumea te iubește. Toți vor să-ți iasă bine.

— Mi-ar lua mult mai mult timp și efort, am zis eu. Și ar trebui să am pianul meu.

— Oricum ar trebui să-l ai. Sunt sigură că Hem știe asta. Vorbesc eu cu el, dacă vrei.

— Să vedem, am zis. O să mă gândesc.

Accesele de anxietate la gândul că o să cânt în public nu se atenuaseră niciodată prea mult, dar am început să mă gândesc tot mai serios dacă, până la urmă, nu mi-ar prinde bine să dau un concert – mai ales acum, că Ernest era atât de absorbit de romanul lui. Cartea îi acapara un gând din două și se strecura între noi chiar și când făceam dragoste. O clipă îl simțeam acolo, cu mine, înăuntrul meu, pentru ca în următoarea clipă să nu mai fie, să dispară pur și simplu în lumea pe care o inventa.

Cântatul meu la pian n-avea să-i schimbe cu nimic obiceiurile – nu eram atât de naivă încât să-mi închipui așa ceva –, dar m-am gândit că ar fi putut să-mi ofere o direcție și o supapă, dincolo de amănuntele programului de masă și de exerciții al lui Bumby. Îmi plăcea să fiu mama lui, dar asta nu însemna că nu puteam avea și alte interese. Stellei îi reușea de minune. De fapt, ea era noul model de soție, în timp ce eu eram varianta demodată, provincială.

Mi se părea ironic că aproape toate femeile pe care le cunoșteam acum erau beneficiarele directe ale muncii de sufragetă pe care o

făcuse mama cu zeci de ani în urmă, chiar în salonul nostru, în timp ce eu mă cuibăream pe undeva cu o carte și încercam să fiu invizibilă. Poate că niciodată n-aveam să reușesc să țin pasul cu femeile cu adevărat moderne, dar oare chiar trebuia să-mi vâr capul în nisip cu asemenea obstinație? Nu puteam experimenta și eu măcar puțin, să văd ce altceva mi s-ar fi putut potrivi, mai ales că aveam prieteni buni, care mă iubeau, așa cum remarcase Pauline, și care-mi doreau succesul?

Cu timpul, Pauline ne-a prezentat mare parte din grupul ei mai rafinat, de pe Malul Drept, din acesta făcând parte și Gerald și Sara Murphy. Gerald era pictor, dar mai mult decât atât, era o efigie a bunului gust și a plăcerilor vieții. El și Sara se stabiliseră la Paris în 1921 și, deși aveau un apartament superb pe Quai des Grands-Augustins, erau pe punctul de a-și muta tabăra în sudul Franței, unde-și construiau o proprietate pe Riviera, în Antibes. Gerald avea studii de arhitectură, iar conacul, Villa America, urma să fie opera comună a soților Murphy, lucrul cel mai frumos pe care și-l puteau imagina și permite – și-și permiteau multe. Pauline ne-a făcut cunoștință și cu poetul Archibald McLeish, și cu încântătoarea lui soție, Ada, care cânta bine, profesionist chiar, și purta cele mai frumoase rochii cu mărgelile pe care le văzusem vreodată.

M-am mirat cât de tolerant părea Ernest cu aceste noi cunoștințe. În particular, îi numea cu dispreț „bogătașii“, dar tot era flatat de atenția de care se bucura din partea lor. *În vremea noastră* a apărut în State la începutul lui octombrie și, la scurt timp, a fost distribuită în toate librăriile din oraș. Recenziile au fost toate extraordinar de bune, Ernest fiind numit tânărul scriitor al momentului. Perspectivele lui păreau tot mai promițătoare, dar acești prieteni noi nu erau acolo ca să se afle în treabă. Nu se mulțumeau să-și încălzească mâinile la flacăra succesului lui Ernest; voiau să atâțe focul.

Între timp, Pauline s-a obișnuit să vină la cină la fabrica de chereștea de câteva ori pe săptămână, iar uneori Ernest se întâlnea cu ea într-o cafenea sau alta. Eu eram nespus de ușurată că relația lor părea firească și împărtășită. Nu-mi plăcuse niciodată să mă cert cu Ernest din cauza lui Kitty, dar el nici gând să se clinească. Pentru el, ea era și avea să rămână întotdeauna „cutra aia de categorie grea“, dar Pauline îi trezea latura mai blândă, mai fraternă. A început să-i spună Pfife, și m-am obișnuit și eu la fel. Pentru Bumby, era Tante Pfife și ne găsisese și ea nouă porecle. Ernest era Tati sau Tobă, iar eu era Hash sau Dulla. Împreună eram adorații ei, scumpii ei.

Când iarna a luat locul toamnei, iar umezeala Parisului a început să pătrundă pe geamuri și pe sub uși, Ernest a hotărât să lase deoparte romanul despre Pamplona.

— Nu-mi mai e deloc clar. Nu știu ce e bun la el sau unde dau greș. Trebuie lăsat singur la dospit o vreme. A oftat și și-a scărpinat mustața, care în ultima vreme devenise stufoasă și rebelă, minunat de necioplită. M-am tot gândit să mă apuc de ceva total diferit. Ceva comic.

— Comicul pare potrivit pentru Don și Harold, dar nu sunt convinsă că e pentru tine.

— Prima chestie a mea pe care ai văzut-o era comică. Vrei să zici că nu era bună de nimic?

— În nici un caz. Spuneam doar că scrisul tău are mai multă energie când e dramatic.

— Nu sunt chiar atât de sigur, a zis el și s-a apucat imediat de scris. Habar n-aveam ce anume plănuia să facă sau cât de repede avea să-i dea o formă. În două săptămâni avea deja o primă variantă completă la *Torente primăverii*, o parodie-satiră la ultima carte a lui Sherwood Anderson, *Răs amar*. Însă faptul că terminase de scris nu-i înlesnea cu nimic următorul pas. Nu știa exact ce-i ieșise sau cui să-i arate cartea. Unii ar fi putut s-o interpreteze greșit și s-o considere rău intenționată.

— Eu aș vrea s-o citesc, am spus. Sunt deschisă la minte.

— Îmi pare rău, Tatie. Nu cred că ești.

— Așa de rău e?

— Nu-mi dau seama. O să i-o arăt lui Scott și poate și lui Dos.

Din păcate, lor nu le-a plăcut deloc proiectul și l-au sfătuit să uite definitiv de el. Da, poate că romanul lui Anderson era stupid și sentimental, cu asta erau de acord, dar omul era un mare talent și făcuse atâtea pentru a-i asigura lui Ernest viitorul, încât n-ar fi fost corect să-l facă praf și pulbere. Ce rost ar fi avut?

— Rostul, a zis Ernest, e că romanul lui e o porcărie și merită să fie luat la țintă și, dacă e s-o facă cineva, atunci de ce nu un prieten?

— Ăsta-i un mod tare ciudat de a vedea lucrurile, a zis Scott. Las-o baltă, când îți spun.

Fără să se descurajeze, Ernest s-a dus cu manuscrisul acasă la soții Murphy și l-a citit cu voce tare în timp ce Gerald încerca din răspuțeri să nu se șocheze, iar Sara a adormit în capul oaselor, pe canapea, într-un halat de casă pastelat, de mătase. Eu am ascultat cu groază crescândă. Când Ernest a terminat, Gerald și-a dres glasul de câteva ori și, cu diplomația lui obișnuită, a zis:

— Nu e genul meu, dar ar putea foarte bine să fie pe gustul altora.

— Mă omori, a zis Ernest.

Gerald s-a întors spre mine.

— Tu ce părere ai, Hadley? Ești om cu capul pe umeri.

— Mă rog, am ocolit eu răspunsul. Nu e chiar binevoitoare.

— Într-adevăr, a zis Gerald.

— Ideea nu e să fie binevoitoare, a zis Ernest. Ideea e să fie

amuzantă.

— Într-adevăr, a repetat Gerald.

Teoria mea secretă era că Ernest scrisese de fapt cartea ca să se distanțeze de Sherwood și să iasă din umbra lui. Și prietenii, și criticii literari îi comparau adesea proza cu a lui Sherwood, ceea ce îl scotea pe Ernest din minți. Nu voia să fie comparat cu nimeni, cu atât mai puțin cu un prieten bun, mare promotor al operei lui. Se jura că-i e recunoscător lui Sherwood pentru ajutor, dar nu simțea că-i e dator. Nu-i era ucenic. Opera lui îi aparținea și avea de gând s-o demonstreze o dată pentru totdeauna.

Căutând cu disperare pe cineva care să-i împărtășească părerea despre *Torente primăverii*, Ernest s-a dus până la urmă la Gertrude, dar între ei doi lucrurile mergeau prost de ceva vreme și asta a fost ultima picătură. Când mi-a povestit ce se întâmplase, mi s-a rupt inima. Aproape că-l dăduse afară din casă, spunându-i:

— E detestabil, Hem, și ar trebui să ai mai multă minte.

— Oare? Încercase el s-o dreagă râzând.

— Pe vremuri, așa credeam. Înainte erai dedicat meseriei. Acum ești rău și dur și nu te mai interesează decât să ajungi în față și să faci bani.

— Nu fi așa ipocrită. Și ție ți-ar plăcea să fii bogată.

— Mi-ar plăcea să fiu bogată, recunoscuse ea. Dar n-aș face chiar orice pentru asta.

— Cum ar fi să-ți demolezi prietenii, vrei să zici?

Ea nu răspunsese.

— Am priceput. Hai, că mi-ai făcut un portret tare drăguț.

El plecase valvârtej, iar când a ajuns acasă, la început nici măcar n-a vrut să deschidă subiectul. Dar a închis cartea într-un sertar și m-am simțit ușurată văzând că încheiase capitolul.

Se apropia deja Crăciunul. Ne pregăteam să mergem din nou la Schruns, unde urma să rămânem până în primăvară, iar Ernest și-a canalizat întreaga energie asupra planurilor de călătorie.

— Ce-ar fi s-o invităm pe Pauline să vină cu noi? a propus el. O să fie mult mai plăcut pentru tine dacă vine și ea.

— Mi-ar face mare plăcere. Ești un scump că te gândești la mine.

Am invitat-o și pe Jinny, pentru că cele două surori veneau adesea la pachet, dar Pauline ne-a asigurat că Jinny pleca la Nîmes cu alți prieteni. Ea însă venea cu mare plăcere. De-abia aștepta.

Pfife a coborât din tren îmbujorată și în plină formă. Cu o săptămână în urmă, ninsese și zăpada atinsese șaizeci de centimetri, dar vremea se încălzise constant și acum zăpada se înmuiașe, iar schiatul devenise imposibil. Ernest îi promisese c-o învață să schieze, iar ea își căra cu stângăcie schiurile când ne-am întâlnit pe peron, dar n-a părut dezamăgită când i-am arătat băltoacele.

— Mie-mi ajunge că sunt cu voi doi, porumbeilor, a zis ea. Și cu Bumby, bineînțeles.

Bumby stătea în picioare, ținându-mă de mână. Era echipat de iarnă, arăta ca un adevărat copil al Austriei și a înfruntat cu mult curaj trenul, care-l încânta și-l îngrozea.

— Salut-o pe Tante Pfife, i-a zis Ernest lui Bumby, care s-a ascuns după fusta mea și de-acolo a scos iar capul, curios, făcându-ne pe toți să râdem.

Pauline părea încântată de Schruns și de camera ei de la Taube, care se afla la capătul coridorului lung, chiar lângă odaia unde lucra Ernest.

— E mai mică decât a voastră, a zis ea când a văzut-o, dar la urma urmei nici eu nu sunt chiar așa de mare.

M-am așezat pe pat să mă uit la ea cum despachetează, în timp ce Bumby se juca cu ciucurii de la cuvertura patului, șezând în patru labe și cântând un cântecel popular austriac pe care-l învățase de la Tiddy. Pauline și-a deschis geanta și a început să scoată fuste lungi, de lână, și ciorapi cu lucrătură fină. A ales un pulover de cașmir de culoarea untului, l-a pus pe lângă corp și l-a împachetat în trei.

— Ai niște lucruri absolut adorabile, am spus eu, uitându-mă în jos la pantalonii mei și la puloverul gros, de lână. Dar o să ne pui pe toți într-o situație jenantă dacă chiar ai de gând să le porți.

— Ba mai degrabă mă pun pe mine într-o situație jenantă, a zis ea. Probabil că am exagerat. Hem a zis că aici vine lume foarte subțire.

— S-o fi referit la caprele negre. Sau poate la grăsanii de măcelari și tăietori de lemne austrieci cu care joacă el cărți, care fumează trabucuri care mai de care mai mari. Dacă nu ești atentă, poate te alegi cu un soț din șleahța aia.

— Caprele o să fie mai ușor de cucerit decât tăietorii de lemne, pun pariu, a zis Ernest din prag. Umplea cadrul ușii, iar în spatele lui se zărea coridorul întunecos.

Pauline a zâmbit.

— Atunci o să încerc să nu-mi fac iluzii deșarte.

Am râs cu toții, după care Ernest s-a întors la lucru, și am auzit ușa înclinându-se cu un clic. Pentru mine era o ușurare să-l văd că scrie iar.

Petrecuse primele săptămâni de când eram la Schruns în pat, cu dureri de gât și o tuse aspră. Așa că era foarte bine că acum părea dispus să se apuce de treabă și era și mai bine că aveam și eu o prietenă care să-mi țină companie și cu care să vorbesc cât era el ocupat.

După ce Pauline s-a instalat în camera ei, l-am îmbrăcat pe Bumby gros, apoi l-am tras prin oraș cu sâniuța lui, ca să-i arăt ei împrejurimile – mica piață cu magazinele ei și o *Gasthaus*, sala de bowling, joagărele și râul, Die Litz, care tăia orașul în mai multe locuri și era acoperit cu poduri solide de lemn.

7 Cârciumă (germ.).

— Deja m-a cucerit cu totul, a zis Pauline cu un oftat.

În acel moment, sania lui Bumby s-a lovit de o rigolă înghețată și s-a aplecat mult într-o parte, răsturnându-l în zăpadă. El a chițait de bucurie, s-a ridicat și s-a urcat repede la loc.

— Încă o dată, mami, încă o dată!

— Încă o dată, încă o dată! a repetat Pauline și a bătut veselă în zăpada din jurul ei cu cizmele ei drăgălașe și nepractice.

Când ne-am întors la hotel, a venit cu mine în cameră, să mă schimb.

— Nimic din ce mi-am luat la mine nu se potrivește aici, a zis ea. Te superi dacă te rog să-mi împrumuți ceva de la tine?

— Doar nu vorbești serios. Sunt de două ori cât tine.

Ea s-a încruntat.

— Haide, nu chiar de două ori. Dar cu magazinele cum stăm? E ceva pe-aproape?

— Dacă n-ai pretenții prea mari. Nu există nici un *boutique* cum sunt cele de pe Malul Drept pe o rază de sute de kilometri.

— Tocmai de asta am venit încoace, să scap de ele. Cât stau aici, am de gând să fiu cu adevărat practică, să umblu în pantaloni rezonabili, fără brizbrizuri, și în cămăși bărbătești, așa ca tine.

Am pufnit în râs fără să vreau.

— Ești sigură că știi în ce te bagi?

— Categorical. Și vreau și papuci ca ai tăi. Trebuie neapărat să fie identici.

— Hai, că ești simpatcă. Poți să-i iei pe ăștia, am zis eu, scoțându-i pe ai mei din picioare și întinzându-i-i. Eu o să-i port pe ai lui Ernest. Apropo, ăsta-i efectul căsnicieii. La un moment dat descoperi că picioarele ți s-au făcut la fel ca ale soțului.

Ea a zâmbit.

— Nu m-ar deranja.

— Să nu-mi spui că-ncepe să-ți surâdă ideea căsătoriei. A apărut cineva nou?

— Nu, nu. Pur și simplu sunt îndrăgostită de cum sunteți voi doi împreună, tu și Tobă. Sunt unele lucruri de care înainte nu-mi dădeam

seama, cum ar fi ce plăcut e să fie cineva acolo, cu tine. Nu cavalerul fără pată, nici prihană care să te fure, ci tipul care stă cu tine la masă în fiecare seară și-ți spune ce gândește.

— Să știi că nu *întotdeauna* fac chestia asta. Nici măcar nu vorbesc tot timpul.

Ea a zâmbit iar, a zis că nu-i pasă, apoi și-a pus papucii mei în picioare. Erau încălțări standard pentru munte, grosolane și călduroase, îmblânite, dar ea se jura că le adoră.

— Vreau să mor cu ăștia în picioare, a zis ea. Nu mă mai despart de ei orice-ar fi.

Vremea a rămas prea caldă și umedă pentru schiat, dar cu toate astea ne-am creat o rutină plăcută. Pauline era umbra mea și, pentru că niciodată nu mai avusesem așa ceva, mă bucuram de atenție și de compania ei. S-a obișnuit să stea cu mine în fiecare după-amiază când cântam la pian, umplând spațiile dintre bucățile muzicale cu încurajări și laude. Devenise cea mai importantă colaboratoare a mea de când se apucase să mă împingă de la spate spre planul de a ține un concert și am constatat cu mirare că-mi plăcea ca ea să-mi susțină cauza pe lângă Ernest, care-și rezervase acum o parte din avans ca să închiriem un pian când ne întorceam la Paris. Nu realizasem că aveam nevoie de ajutorul ei până când nu l-am primit și m-am putut baza pe el – după care am început să mă întreb cum de mă descurcasem fără el.

Poate că datorită proximității, felului în care ne pomeneam toți trei atât de des împreună, Pauline a început să-și asume rolul de promotoare și pentru scrierile lui Ernest. Întotdeauna le admirase și-l considerase un mare talent, însă acum totul a căpătat o turnură mai personală. El tocmai se reapucase de romanul despre Pamplona, iar într-o după-amiază, când Pauline și cu mine eram la masă, a coborât din camera lui de lucru cu o expresie limpede și optimistă în ochi.

— Ți-a mers bine la lucru, am zis. Mă bucur foarte mult.

— Foarte bine. I-am mutat în Burguete.

— Presupun că nu mă lași și pe mine să citesc un pic, a spus Pauline.

— Nu e nici pe departe gata. Oricum, o zici doar din politețe.

— În nici un caz. Sunt absolut sigură că e genial. Nu-i așa, Hadley?

— Bineînțeles că da, am zis. Și era. Dar nu mă simțeam în stare să împărtășesc, oricum, nu încă, amplexarea sentimentelor complicate pe care mi le stârnea cartea. Numai simplul fapt că o auzisem pe ea cerând s-o citească mi-a cauzat o străfulgerare de disconfort. Era o fată ageră la minte. Ce-avea să creadă văzând că eu nu eram prezentă nici măcar ca personaj mărunț? Avea să-și închipuie că eu și Ernest eram pe teren șubred? Avea să vadă ceva ce eu nu vedeam sau nu puteam să văd?

— Romanul despre Pamplona poate să aștepte, a zis el. Mai are de stat la dospit. S-a aruncat cu poftă asupra porției lui de cârnați cu cartofi apetisanți, oprindu-se să spună: Am altceva să-ți arăt, dacă chiar ai vorbit serios.

— Eu *întotdeauna* vorbesc serios, a zis ea. Nu știai?

După prânz, când Ernest a coborât cu paginile și i le-a întins lui Pauline, ea a zis:

— Îmi faci o mare onoare.

— O să vedem dacă îți menții părerea după ce citești drăcovenia, a răspuns el, apoi s-a pregătit de o partidă de biliard cu Herr Lent.

Abia când m-am apropiat ca să citesc peste umărul ei mi-am dat seama că manuscrisul pe care i-l dăduse era *Torenteles primăverii*. Am simțit un mic val de greață când am înțeles că, de fapt, el nu încetase niciodată să creadă în acest proiect. Pur și simplu se înarmase cu răbdare, așteptând cititorul potrivit.

După ce Ernest s-a dus să joace biliard, Pauline s-a ghemuit în fotoliul cel roșu și comod de lângă foc, iar eu m-am întors la pianul meu. Îmi era greu să mă concentrez, pentru că ea râdea tare în timp ce citea. Până la urmă, am hotărât că mi-ar prinde bine o plimbare lungă, așa că nu ne-am întâlnit cu toții decât la cină, după câteva ore bune.

— Am murit de râs, i-a spus ea lui Ernest, care nici măcar nu apucase să se instaleze bine la masă. E spirituală până la Dumnezeu și foarte amuzantă. Ai adeziunea mea.

— Și mie mi s-a părut amuzantă, a zis el. Dar bunii mei prieteni par să fie de altă părere. Mi-a aruncat o privire pătrunzătoare.

— Eu zic doar că e jignitoare pentru Sherwood, am spus eu.

Pauline vedea acum clar cauza pentru care lupta.

— Dacă e o carte bună, nu-i un soi de omagiu adus lui Anderson? a zis ea. Nu există publicitate negativă, nu-i așa?

— Exact așa ziceam și eu, a mai spus Ernest și au continuat amândoi să-și cânte unul altuia în strună, exprimându-și acordul tot mai emfatic.

— E singura interpretare posibilă, nu-i așa? Până la urmă, s-ar putea simți chiar flatat, nu? a zis ea.

— Dacă e ceva de capul tău, satira n-are cum să te atingă, a adăugat el.

— Ei, eu cred că e grozavă. E o carte foarte tare și cred că ar trebui s-o trimiți imediat la editură.

Abia atunci am înțeles pe deplin cât suferise el atunci când toată lumea, inclusiv eu, îi demolase cartea și-i tăiasse elanul. Îi plăcea și avea nevoie să fie laudat. Îi plăcea și avea nevoie să fie iubit, adorat chiar. Dar faptul că Pauline îl ațâța acum în felul ăsta mă îngrijora. Încurajat de ea, avea să trimită *Torenteles* la Boni and Liveright, după care cu siguranță nu putea urma nimic bun. Anderson era cel mai

important autor al lor și, cum Ernest obținuse primul său contract datorită susținerii lui, mi se părea imposibil să nu se simtă jigniți de carte. Când Anderson urma să afle, avea să fie mai mult decât jignit. După părerea mea, aveam să pierdem definitiv prietenia lui, după cum în mod evident o pierdeam și pe a lui Gertrude. Sufeream văzând cum Ernest își îndepărtează mentorii, ca și cum loviturile astea dureroase ar fi fost singura cale de a-și dovedi lui însuși (și restului lumii) că de fapt nu avusese niciodată nevoie de ei. Dar mă simțeam legată de mâini și de picioare în privința cărții. Nu mai puteam s-o critic.

A doua zi după-amiază, Ernest a pregătit manuscrisul dactilografiat și l-a pus într-un colet, împreună cu o scrisoare către Horace Liveright, în care le spunea că le cedează cartea contra unui avans de cinci sute de dolari și că noul roman despre coride, de care avea toate motivele să fie încântat, era aproape gata. Iar coletul a și plecat.

În timp ce așteptam vești, s-a iscat o nouă furtună, cu ploi și mai multe. Ne omoram timpul la hotel, citind și mâncând mai bine ca oricând. Ernest și Pauline și-au făcut obiceiul să iasă după-amiezele în plimbări lungi pe culmile din spatele hotelului sau să dea ture prin oraș, adânciți în conversație.

— E așa de citită, mi-a spus el într-o seară, când ne pregăteam de culcare. Și poate să discute splendid despre cărți.

— Adică nu numai despre Henry James, nu?

— Da, a zis el, cu un zâmbet zeflemitor. Henry James fusese și rămăsese o glumă numai a noastră, scriitorul care se înălța între noi ca o graniță, arătând cât de ancorată în trecut eram eu, indiferent ce altceva mi-ai fi arătat sau aș fi descoperit singură.

— Categorie, e fată deșteaptă, am zis, simțind un junghi de gelozie din cauza afinității crescânde dintre ei. Chiar *era* deșteaptă și părea să găsească satisfacție în a se măsura intelectualicește cu Ernest. Eu puteam să fiu majoreta lui, și chiar asta fusem încă din noaptea aceea, în Chicago, când îmi întinsese prima oară paginile mototolite, strânse în mână. Dar nu eram un critic. Nu puteam să-i spun *de ce* cărțile lui erau bune și de ce erau importante pentru literatură, veșnica discuție, veche de când lumea, dintre scriitori și pasionații de cărți. Pauline putea să facă asta, iar el reacționa, cum era și firesc. Căpătase o energie nouă, mai ales serile, când cobora din cameră după o zi de lucru, pentru că exista cineva interesant căruia să-i vorbească și *cu care* să vorbească. Există oare ceva mai palpitant? Eu puteam să-l iubesc la nebunie și să mă străduiesc din răspuțeri să-l înțeleg și să-l sprijin, dar nu puteam fi o privire proaspătă și un zâmbet proaspăt după cinci ani. Nu puteam fi *nouă*.

La două zile după Crăciun a sosit răspunsul de la Boni and Liveright. Îi refuzau *Torrentele*. În afară de faptul că era o satiră inutil de malițioasă la adresa lui Anderson, nu credeau că avea șanse să se

vândă. Era prea cerebrală și mai puțin comică decât se dorea. Erau însă interesați de romanul despre fiesta din Spania și așteptau cu nerăbdare varianta finală.

— Deci sunt un om liber, a comentat amar Ernest după ce ne-a citit telegrama cu voce tare. Scott i-a vorbit despre mine lui Max Perkins de la Scribner și mai e și varianta Harcourt. Pot să mă duc oriunde.

— Cineva trebuie să vadă cât de genială e, a spus Pauline, lovind cu pumnul ei mic în brațul scaunului, pentru emfază.

— Nu știu, am zis eu. Chiar vrei să rupi legăturile cu Liveright? S-au purtat impecabil cu tine la *În vremea noastră*.

— De ce dracu' trebuie să fii tu tot timpul așa de rezonabilă? Gata, nu mai vreau să joc prudent. În plus, ei ar trebui să-mi fie recunoscători *mie*. Au câștigat bani frumoși de pe urma mea.

— Nu sunt ei singura editură de pe piață, fără doar și poate, a zis Pauline. Scott a avut mare noroc cu Scribner. Poate că asta-i soluția.

— Trebuie să iasă ceva bun de-aici, a zis el. E o carte de milioane.

— O, sigur că e! a zis ea. O să mă duc personal la New York și o să-i spun lui Max Perkins cât e de comică, dacă singur nu-și dă seama.

Ernest a râs, apoi a tăcut o vreme.

— Știi, a zis el, poate că nu-i o idee rea să mă duc la New York să mă întâlnesc personal cu Perkins. Scott zice că e cel mai bun, dar ar fi bine să dau mâna cu omul și să mă înțeleg direct cu el, dacă e să iasă treaba.

— Ce băiat deștept, a zis Pauline și am rămas uluită văzând cât de repede se transformase și acest plan într-un fapt împlinit. Ea se potrivea perfect în urechea lui. Îi spunea exact ce-și dorea mai mult să audă și, în mod evident, faptul că gândeau la fel era extrem de revigorant pentru amândoi. Între timp, eu rămăsesem singură să lupt împotriva *Torentelor* și a întregului plan.

— Sunt sigură că poți să rezolvi totul prin poștă, am spus. Sau mai bine te duci la primăvară, când vei fi terminat modificările la noua carte, ca să poți să-i arăți mai multe lui Perkins.

— Dar *Torentele* sunt gata. Știu că tu urăști cartea asta, totuși am de gând să bat fierul cât e cald.

— N-o urăsc, am zis eu. Dar el se ridicase deja și-și umplea iar paharul, cu mintea roind de planuri.

— O să vezi că ai luat decizia corectă, a zis Pauline.

— Sper să fie așa, am zis eu.

În aceeași seară, mai târziu, când ne pregăteam de culcare, eu am zis:

— Să știi că nu sunt *doar* rezonabilă. Înainte îți plăcea franchețea mea.

— Da, a zis el, oftând ușor. Ești foarte bună și foarte onestă. Dar eu tot o s-o fac. Ești de partea mea?

De câte ori îmi pusese întrebarea asta în timpul căsniciei noastre?
De o sută, de o mie de ori?

— Sunt întotdeauna de partea ta, am răspuns și m-am întrebat dacă eram singura care simțeam acest adevăr complicat plutind deasupra noastră în camera cufundată în întuneric.

Februarie în Schruns era un soi de iad mai mic. Afară era când urgie, când prăpăd. Nici înăuntru lucrurile nu stăteau mult mai bine, pentru că farmecul vieții plecase la Paris, apoi la New York, iar eu rămăsesem singură cu îndoielile mele.

În seara dinaintea plecării, l-am ajutat pe Ernest să-și facă bagajele, dar atmosfera era încordată.

— Ai putea să vii și tu până la Le Havre, dacă vrei, să mă conduci.

— Mi-e prea greu cu copilul pe tren.

— Atunci lasă-l aici, cu Tiddy. Doar pentru câteva zile.

— Poate, am zis, dar știam deja că n-am să accept, pentru că ar fi fost inutil. Nu mi-ar fi risipit temerile că ruptura dintre noi se adâncea, că el nu mai asculta și nu mai avea încredere în glasul meu, și nu mi-ar fi calmat neliniștile legate de apropierea lui de Pauline. Era vizibil atras de ea, dar nu credeam cu adevărat că avea să facă ceva în privința asta. Cu Duff nu făcuse, iar Duff nu fusese nici pe departe atât de integrată în viața noastră. Pauline era prietena mea. Nici el, nici ea n-ar fi distrus asta. Scrisorile de la ea sosiseră aproape zilnic de când o urcaserăm în trenul îndărăt spre Paris. Întotdeauna ne erau adresate amândurora, porumbeii ei dragi, cum îi plăcea să spună, adorații ei. Tonul era exuberant, cuprinzător și imperturbabil – ca Pauline însăși – și mă simțeam mai bine citindu-le. Asta-mi aducea aminte și că ea își dorea un amor năvalnic, ca în marea literatură. N-avea să se mulțumească cu mărunțișuri ieftine. Nu era stilul ei.

— Bineînțeles că o să te vezi cu Pauline la Paris, am spus eu, în timp ce Ernest își punea ultimele lucruri în valiză.

— Dacă avem timp. Ea e foarte ocupată acum cu prezentările de modă de primăvară și eu am mulți alți prieteni de văzut. Deci nu vii și tu?

— Nu, cred că mai bine rămân aici.

— Cum vrei, a zis el și a închis valiza cu un țâcănit.

Zece zile, cât a călătorit pe mare, Ernest a fost inabordabil. În acest răstimp, Bumby și cu mine am încercat pe cât posibil să rămânem ancorați în rutină, pentru că asta-mi dădea impresia de mai multă soliditate și stabilitate. Mâncam aceleași lucruri, la aceleași ore. Ne culcam devreme și ne trezeam devreme. După- amiaza, eu mă plimbam prin sat sau scriam scrisori, în timp ce Tiddy avea grijă de el. De obicei, dimineața, repetam o ciaconă de Busoni pe muzica lui Bach până când aveam senzația că rămân fără degete. Era pentru concertul pe care hotărâsem în sfârșit să-l dau. Absența lui Ernest și temerile mele crescânde m-au ajutat să-mi dau seama că aveam nevoie de asta mai mult ca oricând. I-am trimis o scrisoare directorului de la Salle

Pleyel, o mică sală de concerte de pe rue Rochechouart, în care-mi exprimam interesul de a cânta acolo și ofeream detalii despre formația și legăturile mele. Am așteptat răspunsul cu mari emoții, dar au fost inutile. El mi-a răspuns prompt și politicos, fixând concertul pentru data de treizeci mai. Urma să discutăm detaliile la începutul lui aprilie, când aveam să mă întorc la Paris.

Când în sfârșit a scris Ernest, am aflat că, imediat cum ajunsese la New York, se opri direct în biroul lui Horace Liveright. Întâlnirea decursese bine. Liveright fusese amabil și totul se încheiase într-o notă mai degrabă plăcută. Nu-i purtau pică și, mai mult decât atât, Maxwell Perkins era de părere că *Torente* era „o carte grozavă”. Îi oferise un avans de o mie cinci sute de dolari în schimbul drepturilor de autor pentru ea, la pachet cu noua carte, pe care Ernest o rebotezase *The Sun Also Rises*⁸, ceea ce însemna că primise mai mulți bani decât orice alt autor cunoscut de noi. Ar fi trebuit să plece de la New York la sfârșitul săptămânii, dar în ultima clipă s-a hotărât să-și prelungească șederea. Până la urmă, era în centrul lumii, și erau atâția oameni interesați în jur. Îi cunoscuse pe Robert Benchley⁹, Dorothy Parker¹⁰ și Elinor Wylie¹¹ și totul mergea strună. De ce s-ar fi grăbit să se întoarcă?

8 Ediția românească a romanului poartă titlul *Fiesta*.

9 Publicist și actor american, celebru pentru textele sale din *Vanity Fair* și *New Yorker*.

10 Poetă, prozatoare și publicistă americană, fondatoare a grupării *Algonquin Round Table*, care reunea scriitori, critici și actori.

11 Poetă și romancieră americană, care s-a bucurat de recunoaștere în perioada anilor 1920-1930.

Între timp, în Schruns, vremea revenise la normal. Stratul de zăpadă avea acum aproape un metru și, ca să nu-mi pierd mințile așteptând, am tot schiat și am urcat pe munte până când picioarele mi s-au întărit mai mult ca oricând și aproape că nici nu mai simțeam altitudinea inflamându-mi plămânii. De sus, de deasupra orașului, puteam privi în jos și vedea hotelul, în miniatură. De la depărtarea aceea îl puteam cuprinde în palmă, dar în același timp părea solid și trainic. Dintre toate locurile în care fusesem cu Ernest, nicăieri nu mă simțeam mai puternică și mai în siguranță decât aici. Dacă mi-era dat să înfrunt săptămâni întregi de incertitudine, mă bucuram că asta se întâmpla aici.

Ernest a rămas la New York trei săptămâni cu totul, după care au urmat încă zece zile pe mare. Vaporul lui a ancorat la Le Havre la începutul lui martie, dar el nu s-a întors imediat la Schruns. Avea prieteni de văzut la Paris. A reușit să-i prindă pe Scott și Zelda și să ia împreună un prânz foarte plăcut înainte ca ei să plece la Nisa pentru a-și petrece acolo primăvara. S-a întâlnit cu Gerald și cu Sarah

Murphy, cu soții MacLeish și, desigur, și cu Pauline. S-a ocupat de obligațiile bancare și de apartament și zilele au trecut. Când a sosit în sfârșit, într-o zi radiind de un soare strălucitor, am mers cu Bumby să-l întâmpinăm la gară.

— Ia uită-te la tine, nevastă, a zis el când ne-am întâlnit pe peron. Ești așa de frumoasă, de bronzată și de încântătoare.

Am zâmbit și l-am sărutat.

— Și ia uită-te ce obrăjori de marmotă avem, domnule Bumby, a zis el. Trebuie să recunosc că am o familie tare frumoasă. Mare noroc pe mine.

La cină a vorbit întruna entuziasmat despre New York. Abia când am ajuns în pat i-am povestit despre concertul de la Salle Pleyel și s-a bucurat pentru mine aproape la fel de mult cum mă bucurasem eu.

— Întotdeauna mi-am dorit asta pentru tine, Tatie. Ca muzica să facă parte din viața ta, ca pe vremuri, în țară. Și să fie la fel de importantă. Și-a trecut mâinile prin părul meu, care creștea în neorânduială și devenise blond de la atâta soare.

— Nu mi-am dat seama ce dor mi-a fost de tine până nu te-am văzut azi.

— Nu?

— Când vii acasă, parcă-ți aduci cumva aminte de ce ai.

— Mie mi-a fost dor de tine tot timpul.

— Și asta e draguț, a zis el. Totul e draguț.

L-am sărutat, apoi m-am întins pe pat și m-am uitat la el cum adoarme. Ochii i s-au relaxat complet și toate ridurile din jurul lor și oboseala au dispărut. Când dormea profund, era ca un băiețel. Îl vedeam, dincolo de bărbat, pe copilul care fusese, și-i iubeam pe amândoi, simplu, total și ireversibil. M-am cuibărit sub brațul lui, simțind cum inspiră și expiră, și m-am lăsat în voia somnului.

În martie, avalanșele s-au abătut catastrofal peste Schruns. Herr Lent făcea pe ghidul pentru un grup de nemți când s-a lăsat cu primele victime. Fusese atâta soare, iar condițiile erau periculoase și, deși Lent le spusese nemților să nu mai vină, ei veniseră și insistaseră să schieze, cu el sau fără el ca ghid. Așa că el îi dusesse pe cea mai sigură pârtie și coborâse primul, ca să se asigure. Ei îl urmaseră în grup, treisprezece cu totul, și ajunseseră la mijlocul pârtiei când povârnișul s-a prăvălit peste ei într-o alunecare ucigașă, îngropându-i pe toți treisprezece. Până să vină salvatorii să-i dezgroape, nouă erau deja morți.

Când Lent și dragălașa lui asistentă, Fräulein Glaser, au trecut pe la Taube să petreacă o seară cu noi, am aflat întreaga poveste direct de la sursă.

— Un bărbat a fost îngropat într-un strat greu de zăpadă, zăpadă veche, deosebit de apoasă și de adâncă, a spus Lent. L-am găsit abia după două zile. Salvatorii au săpat și au tot săpat, iar când în sfârșit

am dat de el ne-a fost ușor să-l găsim după urmele de sânge. Aproape că-și frânsese gâtul tot căutând o cale să respire.

— Până la os, a adăugat Fräulein Glaser. Era atât de proaspătă și de drăgălașă, cu părul ei bine strâns în coc și fața arsă de soare, încât era aproape șocant să auzi asemenea detalii din gura ei. Acum câțiva ani a mai fost un tip omorât de o avalanșă uscată. Se întorsese să-i facă cu mâna prietenului lui și amândoi au murit zâmbind, în timp ce făceau cu mâna.

— Pe-asta cu zâmbetul n-o cred, am zis eu.

— Eu cred, a zis Ernest. Focul pârlăia și trosnea și am rămas cu toții tăcuți o vreme. Poate că e ca luptele cu tauri sau ca orice altceva, a continuat el într-un sfârșit, privind fix în cana cu vin fierț. Poate că poți învăța cum e cu avalanșa, să înțelegi care sunt condițiile și ce le declanșează și cum să supraviețuiești dacă te surprinde.

— Poate, a zis Lent. În orice caz, îți îmbunătățești șansele, dar tot periculos rămâne, orice-ai face.

— Crezi că o să mai putem urca în sezonul ăsta? a întrebat Ernest.

— Puțin probabil, a răspuns Lent. Și, dacă reușiți să convingeți pe cineva să vă ducă sus, pe munte, n-o să fiu eu ăla. N-aș mai putea trăi cu mine însumi dacă s-ar mai întâmpla o dată așa ceva.

Fräulein Glaser a încuviințat din cap cu înțelegere, dar experiența lui Lent n-a părut să-l potolească deloc pe Ernest. Încă se gândea cum putea face să urce pe munte. După scânteia din ochii lui, îmi dădeam seama că orice provocare îl stârnea. Voia să-și pună la încercare priceperea și curajul, în timp ce eu mă gândeam: *Au murit oameni. Nici n-am avea ce căuta aici.*

Pentru că Lent a continuat să ne interzică ferm să schiem, ne-am bucurat când, la sfârșitul lui martie, am primit o scrisoare de la Dos Passos, în care ne anunța că urma să ne facă o vizită împreună cu soții Murphy. Când au sosit, viața la Schruns a început să semene cu viața oriunde în altă parte, printre bogătași. O petrecere de pomină douăzeci și patru de ore din douăzeci și patru și veselie deplină.

— Îmi place micul vostru refugiu secret, a zis Sara Murphy când a apărut la micul dejun în haine de schi noi și absolut impecabile, deși nici nu încăpea discuție să putem schia.

— E cel mai grozav loc posibil, am încuviințat eu.

— Dar nu mai e secret, a zis Ernest cu un zâmbet afectat.

Ernest se grăbea adesea să-i critice pe soții Murphy pentru bunul lor gust infailibil și pentru grămezile de bani pe care-i aveau la dispoziție. Avea mai multă răbdare cu Sara, pentru că ea era foarte frumoasă și ne dădea tuturor ocazia să ne clătim ochii. Cu Gerald era mai dificil. Era prea cizelat pentru Ernest, prea rafinat. Hainele lui erau perfecte și vorbea atât de bine, încât era imposibil să nu-ți închipui că se modelase singur din cap până-n picioare într-o ființă toată numai

elegantă și șarm. Însă, în mod bizar, părea în același timp hotărât să facă orice ca să-l impresioneze pe Ernest și să-i câștige prietenia și aprobarea. Nu puteam ajunge pe munte, dar Ernest făcea lecții de schi cu Gerald pe dealul din spatele hotelului, și așa s-a obișnuit Gerald să-l strige pe Ernest „tati“, pentru că era profesorul cu experiență și se simțea bine în rolul ăsta. Îi spunea: „Mai arată-mi o dată cum să iau virajul ăla la baza pârtiei, tati. A fost o frumusețe“.

Ernest rămânea circumspect.

— Ar putea să cumpere dracului toată Riviera, dacă vor, a spus el într-o noapte, când stăteam în pat. Și ar popula-o cu o mulțime de specimene interesante, ca noi, care să-i distreze la orice oră. Suntem toți niște maimuțe care învârtesc la flașnetă, și cel mai rău e Dos. Nu mai are pic de vână-n el, așa preocupat e să-i distreze.

— Dar pe undeva e plăcut și sunt foarte generoși, nu-i așa?

— Iar începe nevastica mea cea bună și dreaptă. Mori dacă-mi dai și tu dreptate măcar o dată?

— Dar tu mori dacă le vezi și partea bună? Ei te admiră enorm.

— Marii bogătași se admiră doar pe ei înșiși.

Am rămas tăcuți o vreme, iar liniștea a fost întreruptă de tusea seacă a lui Bumby, din camera vecină. Pe măsură ce creștea, se trezea tot mai rar noaptea, așa că acum nu mai aveam nevoie de serviciile lui Tiddy decât ziua. Dar, auzind cum se întetește tusea, tare mi-aș fi dorit s-o avem lângă noi, pentru astfel de momente.

— Nu te duci să te ocupi de el? a zis Ernest. Ca nu cumva să-i trezească pe oaspeții noștri cei buni și generoși.

— Ții tu neapărat să fii cel mai mare mârlan? am zis, ridicându-mă obosită și întinzându-mă după halat.

— Da, țin. Așa mă mențin în formă. S-a întors pe partea cealaltă și s-a prefăcut ostentativ că se pregătește de somn, în timp ce eu m-am dus să văd de copil, care de fapt nici măcar nu se trezise. Tușea cu ochii închiși, visând în continuare, iar când criza i-a trecut în sfârșit, părea perfect senin și a început să respire adânc. Când m-am întors la culcare, m-am strecurat în liniște în pat, crezând că Ernest dormea deja, dar nu era așa.

— Îmi pare rău că sunt așa un dobitoc țâfnos, a zis el în întuneric. Întotdeauna tu ai fost aia mai de treabă.

— Ba nu, am zis eu, întorcându-mă spre el. Tu și cu mine suntem totuna, nu-i așa?

— Sigur, a zis el, ciufulindu-mi părul și sărutându-mă pe nas. Noapte bună, Tatie.

— Noapte bună, Tatie, i-am răspuns.

Castelul de la Chenonceaux se înălța, oglindindu-se perfect în râul Cher. Parcă ar fi apărut acolo pentru că mi-l închipuisem eu, parcă ieșise din visul meu și avea să stăruiască doar până când aveam să-mi întorc fața de la el, apoi să se evapore. Privirea îmi era atrasă iar și iar de șirul dublu de arcade, până când nu mai reușeam să-mi dau seama care era imaginea adevărată și care era oglinda neînsuflețită.

— I se spune Castelul Doamnelor, a zis Pauline, citind din ghidul de călătorie.

— De ce? a întrebat Jinny.

— Nu spune de ce. Poate pentru că asta e cea mai nobilă doamnă de pe-aici.

— Sau poate că aici erau zăvorâte doamnele, ca să-și țină gura, a zis Jinny. În timp ce bărbații stăteau la ei în castel, distrându-se cu târfe și înfruptându-se din ditamai hălcile de vită.

Am râs.

— S-ar zice că nu-ți plac deloc bărbații.

— Ei, sunt și ei buni la ceva.

— Așa zic și eu, a spus Pauline.

Călătoream pe Valea Loarei, în ținutul castelelor. Pentru mine era prima oară, dar Jinny și Pauline știau exact unde era de stat, la ce restaurante să mergem și ce să comandăm. La Tours am mâncat tocană cu carne de porc, friptură de mistreț, prepeliță și cotlete de vită moi ca untul, sparanghel alb, ciuperci care ți se topeau în gură și șapte feluri de brânză de capră. Peste tot unde ne duceam aveam de gustat dintr-un alt soi de vin local, iar noaptea dormeam grozav de bine, cele mai bune pensiuni. La început m-am simțit ciudat pentru că le lăsam pe fete să-mi plătească tot, dar ele tot insistau că eram invitata lor și că întreaga excursie fusese pusă la cale pentru că voiau să mă răsfete.

În general, Ernest nu suporta să accepte mila altora, dar când Pauline și Jinny au propus planul cu Loara, în aprilie, imediat ce ne întorseserăm la Paris, m-a surprins încurajându-mă să accept.

— Marie Cocotte o să vină în fiecare zi să ne dea de mâncare, a zis el. Cartea e gata. O să-l duc pe domnul Bumby în fiecare zi la cursele de ciclism și o să-l las la soare, să doarmă în voie. O să facem echipă bună și meriți și tu o pauză.

Chiar meritam, mi-am zis. În ultimele săptămâni la Schruns îmi petrecusem fiecare clipă liberă exersând bucățile pentru concert, temându-mă că mă va prinde nepregătită. Îi anunșaserăm pe toți cunoscuții noștri, iar locurile se vânduseră aproape toate. Asta era în sine un gând înnebunitor, dar m-am concentrat pe ceea ce aveam de făcut, pe fiecare bucată, pasaj și nuanță, în speranța că, la momentul

hotărâtor, voi putea să mă bazez pe obișnuință, dacă restul mă trăda. Între timp, Ernest aruncase în joc tot ce avea ca să termine *Fiesta*, pe care o rescria în ritm de câteva capitole pe zi. Acum se pregătea să-i trimită manuscrisul lui Maxwell Perkins.

— Mă gândesc să i-o dedic domnului Bumby, a zis el, și să zic ceva de genul că e o carte plină de anecdote educative.

— Vorbești serios?

— Bineînțeles că nu. E cu intenție ironică. Scott zice să n-o fac, dar eu cred că e în regulă. Bumby o să-și dea seama că mesajul e, de fapt, să nu trăiești niciodată așa, ca bieții sălbatici răătăciți din carte.

— Asta când o să învețe să citească, poate, am zis eu, râzând.

— Da, bineînțeles.

— Nu-i ușor să știi să trăiești, așa-i? Are noroc că ești tatăl lui și într-o bună zi o să fie tare mândru.

— Sper că vorbești serios.

— Bineînțeles că da, Tatie. De ce nu?

— Pentru că nu-i întotdeauna ușor să știi să trăiești.

În timp ce-mi făceam bagajul pentru excursie, a trebuit să recunosc că mă simțeam ușurată regăsind rutina din Paris, care o includea și pe Pauline. Imediat ce ne-am întors, ea a trecut pe la fabrica de cherestea și a fost minunat de naturală, râzând și glumind cu noi amândoi, numindu-ne „oamenii ei preferați“.

— Doamne, ce dor mi-a fost de tine, Pfife, am zis cu toată sinceritatea.

Când am pornit în excursie, amândouă surorile erau într-o dispoziție de zile mari. Timp de două zile, ne-am oprit la toate castelele însemnate pe hartă, unul mai măreț și mai strălucitor decât celălalt. Dar pe măsură ce trecea timpul, starea de spirit a Paulinei părea să devină mai labilă.

La Château d'Azay-le-Rideau, o fortăreață din piatră albă ce părea să plutească pe lacul cu nuferi care o înconjura, ea a privit totul cu ochi întunecați și triști.

— Vă rog, haideți să mergem, a zis ea. Nu vreau să văd nimic.

— Ți-e foame, țușcă, asta-i tot, a zis Jinny. O să mâncăm imediat după asta.

— Cică au cele mai fine covoare persane, am zis eu, uitându-mă în ghidul pe care mi-l cedase Pauline.

— O, Hadley, mai taci odată!

— Pauline! a zis Jinny cu asprime.

Pauline părea șocată de ce-i ieșise pe gură și a luat-o cu pași iuți spre mașină. Cât despre mine, eram atât de rănită, că simțeam cum mi se scurge tot sângele din obraji.

— Te rog să n-o iei în seamă, a zis Jinny. Nu cred că doarme bine. Întotdeauna a fost sensibilă pe chestia asta.

— De fapt, care-i problema? O deranjează prezența mea?
— Nu spune prostii. Doar a fost ideea ei. Las-o un pic să respire și-și revine ea.

M-am plimbat cu Jinny aproape o oră prin parcul din jurul castelului, iar când ne-am întors la mașină, Pauline dăduse gata mai bine de jumătate dintr-o sticlă de vin alb care stătuse la gheață în portbagaj.

— Te rog să mă ierți, Hadley. Sunt proastă făcută grămadă.

— Așa, fetița mea, a zis Jinny.

— Nu face nimic, am zis. Toată lumea are toane.

Dar ea bea prea mult și părea să fiarbă de fapt în suc propriu sub pojghița de bună dispoziție, indiferent ce mâncam, vedeam sau făceam. Indiferent ce spuneam eu sau oricine altcineva.

Mai târziu, în aceeași după-amiază, ne opriserăm și ne plimbam prin Jardin de Villandry, pe fluviul Loara. Totul era perfecțiune și splendoare. Grădina se întindea pe trei niveluri, primul înălțându-se de la suprafața apei, înconjurat de tei în floare. Celelalte două erau terasate în forme geometrice plăcute, șerpuind pe lângă alei cu pietricele roz. Era o grădină de legume, una de muzică și una care se numea Grădina Iubirii, unde Pauline a început să meargă chiar și mai încet. Până la urmă, s-a oprit lângă un strat de busuioc roșu, apoi, din senin, a izbucnit în plâns.

— Dragă, încetează, te rog, a zis Jinny. Te rog să te înveselești.

— Nu știu ce m-a apucat. Și-a șters lacrimile cu o batistă de pânză bine călcată, dar nu le-a putut stăvili. Îmi pare rău, a mai zis, cu vocea puțin gătită, apoi a luat-o la fugă, cu pantofii ei fini împiedicându-se de pietrele roz.

Când o vedea pe Pfife pe stradă, în mantoul ei arătos, era întotdeauna atât de proaspătă și de plină de viață. Când îi vorbea, ea își înclina capul într-o parte, își îngusta ochii și asculta. Asculta cu toată ființa ei și tot la fel vorbea. Când îi spunea ceva despre munca lui, avea senzația că ea înțelege ce încerca el să facă și de ce era important. Toate astea îi plăceau, dar n-avea de gând să facă nimic în privința asta. Apoi, într-o seară, ea a rămas până foarte târziu la fabrica de chereștea. Hadley se dusesse la culcare, cu dureri de gât, iar ei au mai stat de vorbă. Când a venit momentul ca Pfife să plece, în loc s-o urce într-un taxi, el a condus-o pe jos până acasă. Erau aproape cinci kilometri, dar ei i-au străbătut într-un soi de transă, zâmbindu-și ciudat unul altuia, în timp ce pașii le răsunau pe străzile pietruite. Apropiindu-se de ușa ei, au încetinit pasul cât au putut, dar până la urmă n-au mai avut unde să se ducă.

Ea s-a întors spre el și i-a spus:

— Poți să mă săruți.

— Bine, a zis el, și a sărutat-o apăsând pe buze. Apoi s-a întors acasă pe jos de unul singur, fremătând de dorință, întrebându-se dacă Hadley avea să bănuiască ceva.

După câteva zile, s-au întâlnit întâmplător la Dingo. În orice caz, pentru el fusese o întâmplare. Amândoi țineau în mână câte un pahar de Pernod, iar ea a spus:

— Dacă rămânem aici, până la urmă tot o să apară ceva prieteni de-ai noștri și atunci chiar că o să trebuiască să stăm aici de tot.

— Unde să mergem?

Ea îi aruncase o privire serioasă și plătise cu mâna ei nota, după care se duseseră glonț la apartamentul ei de pe rue Picot. Sora ei lipsea în seara aceea și nici măcar n-au aprins luminile, și nici nu s-au prefăcut că erau acolo pentru altceva. Înflăcărarea ei fusese o surpriză pentru el – până la urmă, ea era foarte catolică și se așteptase să fie timidă și să se simtă foarte vinovată. Dar vinovăția a venit mult mai târziu. Deocamdată, nu era decât noutatea ei minunată și cu totul convingătoare. Șoldurile ei înguste și picioarele lungi și albe nu semănau deloc cu ale soției lui. Sâni ei erau ca niște jumătăți de piersică, mici și tari, iar ea era un teritoriu neexplorat și se simțea foarte fericit cu ea, atâta vreme cât nu se gândea la ce însemna asta.

Când s-a întors acasă, la soția lui, s-a simțit ca ultimul rahat pentru ce făcuse și a jurat că n-o să se mai întâmple niciodată. Apoi însă, când s-a întâmplat iar, apoi încă o dată și încă o dată, de fiecare dată mai premeditat și mai bine planificat, a început să se întrebe cum să iasă din încurcătura pe care o crease. Dacă afla Hadley, asta ar fi băgat-o în pământ de două ori, o dată pentru fiecare trădare. Dar dacă nu afla, ei

bine, aproape că era mai rău așa. Aproape că ar fi însemnat că nu era întru totul real, pentru că ea era viața lui și nimic n-avea nici o semnificație dacă ea nu știa.

Le iubea pe amândouă și de-aici venea suferința. O purta în minte ca pe o febră și se gândea la asta până-i venea rău. Și, uneori, după multe ore de nesomn, înțelegea limpede că nu-i rămânea decât să-și schimbe viața în funcție de împrejurări. Pound reușise. Le avea și pe Shakespear, și pe Olga, și nimeni nu se îndoia că le iubea. El nu trebuia să mintă; toată lumea știa tot și lucrurile mergeau pentru că el nu dăduse înapoi, nu făcuse compromisuri și nici nu devenise altcineva.

Ăsta era secretul, nu? Ford era aproape de-o vârstă cu tatăl lui, dar și el reușise. Când prima lui nevastă refuzase să divorțeze, își schimbase pur și simplu numele și se căsătorise cu Stella, care era foarte frumoasă și devotată, dar care tot nu-i ajungea. Se cuplase cu Jean Rhys, pe care o adusese în casa în care Stella picta într-o cameră, copilul plângea în alta, iar într-o a treia stătea el și-i redacta cărțile lui Jean și se mai și culca cu ea. Toată lumea îi spunea lui Jean „prietena lui Ford“, iar Stellei, „soția lui Ford“, și se pare că lucrurile erau astfel suficient de limpezi.

De ce să nu fie Pfife prietena lui? Aranjamentul era potențial fatal, dar oare căsnicia nu era la fel, dacă te storcea de sevă? Într-o căsnicie puteai să ajungi un taciturn. O fată nouă te făcea să vorbești și totul părea iar proaspăt, când îi povesteai ei. Te făcea să ieși din gândurile tale și alunga senzația că tot ce era mai bun în tine se tocea, milimetru cu milimetru. Îi datorai recunoștință pentru asta. Indiferent ce s-ar mai fi întâmplat, oricât de groaznic, era imposibil să uiți asta.

— Stai că merg eu să văd ce e cu ea, a zis Jinny și s-a dus după Pauline la marginea grădinii, unde era o băncuță verde, înconjurată de sălcii. Nu auzeam nimic din ce-și spuneau, dar am văzut-o pe Pauline îngropându-și fața în palme și clătînând din cap. Atunci am avut revelația că Pauline dădea dovadă de mult curaj în fața mea, invitându-mă să petrecem împreună zile în șir când ea era îndrăgostită până peste cap de soțul meu. Imediat ce gândul ăsta a prins contur în mintea mea, am știut că nu era doar gelozie de nevastă. Era adevărat, și nu putea fi controlat sau schimbat. Ea se plimbase prin grădină și o simțise vorbindu-i despre toată fericirea care îi era refuzată. Ernest și cu mine eram grădina și cu siguranță aveam s-o distrugem, cum de altfel se întâmpla deja.

Jinny s-a aplecat spre ea, pe băncuță, și i-a șoptit ceva cu blândețe, iar Pauline a părut să se mai liniștească. Dar când Jinny a încercat s-o conducă înapoi la mine, ea s-a opus. Până la urmă, Jinny s-a întors singură.

— Nu știu ce să spun. E o cutie a Pandorei a capriciilor și să știi că așa a fost întotdeauna. De când eram mici.

— Jinny, te rog să fii sinceră cu mine. Chestia asta are legătură cu Ernest? Pauline s-a îndrăgostit cumva de el?

Jinny m-a privit mirată. Ochii ei erau căprui și foarte limpezi sub bretonul negru perfect tăiat.

— Cred că țin unul la altul.

Atunci am văzut partea care până atunci îmi scăpase și m-am simțit foarte ciudat și penibil că fusese așa.

— Oh, am făcut, după care n-am mai găsit nimic de spus.

Pentru mine, restul călătoriei a trecut ca prin ceață. A urmat încă o zi interminabilă, căreia i-am făcut față cu greu. Nu reușeam să mă adun și să mă prefac că totul era în regulă. Abia reușeam să rămân politicoasă față de Pauline și Jinny. Era mai mult decât evident că, odată ce secretul Paulinei a ieșit la iveală, amândouă surorile s-au relaxat și au părut să se simtă mai bine. Am început să cred că puseseră la cale excursia special ca eu să aflu, într-un fel sau altul, de idilă.

Când ne întorceam cu mașina pe același drum pe care veniserăm, am văzut în depărtare multe dintre castelele de mai devreme, scăldate de soare sau plutind în cețuri ca și cum ar fi fost făcute din heliu. Dar acum nu mi se mai părea nimic frumos în asta. Și capul meu plutea undeva mult deasupra corpului, în timp ce mă întrebam până unde ajunseseră Ernest și Pauline și unde aveam să ajungem cu toții de atunci încolo. Să fi devenit amănți la Paris, între două drumuri ale lui

Ernest la New York, sau chiar mai înainte, la Schruns? Mi se făcea rău la gândul că fuseseră împreună acolo. Ăla era paradisul nostru. Locul nostru cel mai drag, preferatul nostru. Dar poate că acum nimic nu mai era sigur.

Când am ajuns la Paris, Jinny și Pauline m-au dus până la fabrica de chereștea și m-au lăsat acolo. Nu și-au manifestat dorința de a veni până sus și nici eu nu le-am invitat. Poate că Pauline și-ar fi dorit să ridice ochii către ferestrele de la etajul al doilea, să vadă dacă Ernest o privea, dar s-a abținut. Stătea și se uita fix în față, cu o pălărie de un gri foarte pal și ne-am luat rămas-bun aproape ca niște străine.

Acasă, Ernest stătea în pat și citea, iar copilul era afară, cu Marie Cocotte. Când am intrat, a lăsat jos cartea și s-a uitat, începând să înțeleagă, cum stăteam acolo și tremuram, incapabilă să-mi scot pălăria și mantoul.

— Ești îndrăgostit de Pauline. M-am forțat să-l privesc în ochi când am rostit aceste cuvinte.

Umerii i s-au încordat, apoi i s-au lăsat în jos. Și-a încleștat, apoi și-a descleștat mâinile, dar a rămas tăcut.

— Ei?

— Ei ce? Nu pot să-ți răspund. Nici nu vreau.

— De ce nu, dacă e adevărat? Mi se tăiase răsuflarea și îmi era tot mai greu să-l privesc, să-i înfrunt privirea și să mă prefac că sunt stăpână pe situație.

— Ce contează dacă e adevărat sau nu? Sunt lucruri despre care nu se vorbește.

— Și cum rămâne cu lucrurile care nu se fac? Vocea îmi era încordată și stridentă. Cum rămâne cu promisiunile pe care le-ai făcut?

— Să știi că nu ține treaba cu vinovăția. Dacă tu crezi că poți să mă faci să mă simt mai prost decât mă simt oricum și singur, va trebui să te străduiești mai tare.

— Să te ia dracu'.

— Păi da. Măcar asta-i o certitudine, bag mâna-n foc. Apoi, în timp ce eu îl priveam, cu fața căzută și cu gura deschisă ca o proastă, el și-a luat haina și pălăria și a ieșit să se plimbe prin ploaie.

Eram năucă. Tot lungul drum înapoi spre Paris mă gândisem cum să procedez ca să-l fac pe Ernest să se deschidă și să-mi spună verde-n față ce se întâmpla. Dacă era vorba de ceva groaznic, voiam să mi se spună direct și sincer, fără tertipuri sau ocolișuri. Dar așa ce Dumnezeu să fac? Tăcerea lui era echivalentul recunoașterii că era îndrăgostit de ea, dar reușise cumva s-o întoarcă împotriva mea, astfel încât nu idila era lucrul cel mai rău, ci faptul că avusesem prostul gust s-o aduc în discuție.

Când s-au întors Marie Cocotte și Bumby, plângeam atât de tare, că

s-au speriat amândoi. Marie a rămas cu mine și m-a ajutat să-i dau de mâncare lui Bumby și să-l culc, căci în mod evident eu nu eram în stare de nimic. La plecare, mi-a zis:

— Vă rog, *Madame*, vă pot ajuta cu ceva?

Am clătinat din cap.

— Încercați să nu mai fiți așa tristă, bine?

— O să încerc.

Afară, ploaia cenușie cădea fără încetare. Unde fugise primăvara? Când plecasem spre Valea Loarei, copacilor începeau să le mijească frunzele și florile, dar acum totul era plouat și inundat. Fusesse o falsă primăvară, o minciună ca toate celelalte, și m-am pomenit întrebându-mă dacă primăvara avea să mai vină vreodată cu adevărat.

Trecuse bine de miezul nopții când Ernest s-a întors acasă beat. Eu nu dormeam încă și tot oscilasem între tristețe și furie.

— Nu te vreau aici, am spus când el s-a așezat pe pat să se descalțe. Du-te la amantă, dacă asta vrei.

— Ea pleacă la Bologna, a zis el. Și de unde știi tu ce vreau eu?

M-am ridicat iute din pat și i-am tras o palmă cu toată forța mea, apoi încă una.

El aproape că nici n-a clipit.

— N-ai decât s-o faci pe victima, dar aici nimeni nu e victimă. Trebuia să-ți ții gura aia afurisită. Acum s-a dus dracului tot.

— Adică vrei să-mi spui că ție ți-ar fi convenit de minune s-o ții tot așa, să fii îndrăgostit de ea și să nu suflă o vorbă?

— Cam așa ceva, a răspuns el.

— Nu te cred, am zis și am început să plâng. Nu cred o iotă din toată chestia asta.

În acel moment, copilul s-a trezit și a început să scâncească în cealaltă cameră.

— Perfect, a zis el, fixând cu privirea peretele. Bănuiesc că acum o să înceapă și el să se smiorcăie. A ieșit din cameră și a mers la bucătărie, iar după câteva minute, când mi-am pus halatul și m-am dus să văd ce face Bumby, el își turnase deja un whisky și se pregătea să-și pună sifon.

Ernest n-a venit deloc la culcare în acea noapte, iar de dimineață, când m-am trezit să pregătesc micul dejun, plecase deja de acasă. S-a întors după-amiaza târziu, iar când s-a dezbrăcat de haină și și-a scos carnețelul și creioanele din buzunare, m-am mirat dând cu ochii de ele într-o asemenea zi.

— Ai lucrat azi?

— Ca un nebun, a zis el. Am o idee pentru o povestire nouă. Mi-a ieșit pe nerăsuflăte.

Singura mea reacție a fost să clatin din cap în timp ce puneam pe o farfurie niște carne rece, brânză și pâine. Când Ernest mânca, Bumby a

venit la el, i s-a urcat pe genunchi și a ciugulit din pâinea lui. M-am uitat la ei o vreme, apoi am întrebat:

— Și acum ce se întâmplă?

— Nu știu. Pe-asta n-am scris-o eu. Habar n-am ce urmează.

— Te mai duci în Spania?

— De ce nu? Totul e gata plănuit. Plec pe două. Asta cel târziu, dacă nu vreau să pierd corida din Madrid. Mă întorc până la concertul tău, bineînțeles. Fără probleme.

— N-o să-l mai pot da, am zis eu. Spectacolul aproape că-mi ieșise cu totul din minte. Cum aș fi putut să-l dau fără să izbucnesc în lacrimi în fața tuturor cunoscuților noștri?

— De ce nu, ce dracu'? S-au vândut toate locurile. Nu poți să dai înapoi.

— Ba pot și o să dau.

— Să știi că o să vorbească lumea.

— Probabil că și acum vorbește. Nu m-aș mira să se fi încins bârfa în cafenele.

— Mai dă-i dracului. Nimic nu te poate atinge, dacă nu te lași.

— Doar nu crezi chestia asta.

— Trebuie s-o cred, a răspuns el.

— Paulinei i-ai spus?

— Că știi? Încă nu.

— Păi hai s-o întrebăm pe ea cum facem de-acum încolo. Sunt convinsă că are ea un plan genial.

— Ai grijă ce vorbești.

— De ce? Ți-e frică să nu mă-nrăiesc? Dacă mi se întâmplă, o să știm a cui e vina.

El s-a ridicat și s-a întors cu o sticlă de coniac și două pahare.

— Ține aici și bea, a zis el, umplând paharul și întinzându-mi-l peste masă. O să-ți prindă bine.

— Da, hai să ne-mbătăm pulbere.

— S-a făcut. Întotdeauna ne-am priceput la chestia asta.

Următoarele câteva zile au fost atât de încordate și de pline de certuri, chiar și în plină zi, pe stradă, încât Ernest și-a făcut bagajele și a plecat la Madrid mai devreme. Era mai ușor cu el plecat. Nu știam ce mă așteaptă, dar aveam nevoie de odihnă și de timp de gândire.

Deși mă simțisem ca o lașă, anulasem până la urmă concertul. Acum trebuia să suport penibilul de a mă justifica în fața tuturor. Mă simțeam groaznic mințind, dând vina pe emoții și pe faptul că nu eram destul de pregătită – dar nu atât de groaznic cum m-aș fi simțit dacă aș fi mers cu planul înainte, mă gândeam. Mai ales că bârfa despre idilă se răspândise deja, exact cum mă așteptasem.

Am aflat-o de la Kitty. A trecut pe la mine imediat ce Ernest a plecat la Madrid și a ascultat toată povestea în stilul ei ferm, lăsându-mă să mă descompun pe lângă ea. Când am terminat și nu mai rămăsese nimic în mine în afară de lacrimi, ea mi-a spus cu calm:

— Mi-ar plăcea să spun că sunt surprinsă, dar nu-s. M-am întâlnit cu Pauline pe stradă chiar înainte să plece la Schruns. Era cu schiurile pe umeri și încărcată de pachete și, deși n-a spus, practic, nimic, era ceva în felul în care vorbea despre voi doi. O autoritate în vocea ei, de parcă ați fi fost amândoi proprietatea ei.

— Are tupeu. Ce-i al ei e al ei.

— Zelda a zis că era cu Scott la Rotonde când a apărut Pauline și a început să bată câmpii despre o scrisoare pe care o primise de la Hem și că vai, ce chestie haioasă că se pricepe atât de bine la parfumurile de damă, și că lor nu li se pare haios? În mod evident, voia să arunce momeala. Să stârnească suspiciune.

— Sau poate că nu s-a putut abține. E îndrăgostită de el.

— Vrei să zici că empatizezi cu ea? a întrebat Kitty, mirată.

— Deloc. Dar dragostea e dragoste. Faci lucruri extrem de prostești din cauza ei.

— Eu pe Pauline tot o iubesc, Doamne iartă-mă, dar cu chestia asta greșește total. Libertate, libertate, dar nu te bagi la soțul unei prietene. Pur și simplu nu te bagi.

S-a făcut o vreme superbă, un aer saturat de dulceața florilor crem ale castanilor porcești – dar eu nu puteam ieși din casă să mă bucur de ea. Bumby se îmbolnăvisese. Întâi a început să-i curgă nasul, iar la scurt timp a făcut febră. Acum era palid și apatic și se lupta cu o tuse cumplită, care abia în timpul nopții ajungea la apogeu, trezindu-ne pe amândoi. Nu ieșeam din apartament. Îi citeam cărți și născoceam cântecele caraghioase ca să-l distrez, dar mi-era foarte greu să uit, fie și preț de câteva minute, că viața mi se destrăma.

O dată la câteva zile primeam câte o telegramă de la Ernest. Era

tare nefericit la Madrid. Orașul era prea rece și prăfuit, iar coridele mai de soi erau puține și răzlețe. Din motive misterioase, taurii erau slabi și bolnavi; și el se simțea ca un taur bolnav. Tovarăși de pahar n-avea. Toți prietenii lui buni erau care-ncotro și se simțea foarte singur. Totuși, scria. Într-o după-amiază de duminică terminase trei povestiri care fuseseră până atunci doar niște schițe fragmentate, iar energia bună părea să nu-și piardă din intensitate. Avea să rămână acolo să scrie și să profite de ea. Nu veneam și eu cu Bumby? Dacă voiam să venim, atunci s-o facem mai repede. Avea nevoie de companie ca să nu-și piardă mințile.

I-am răspuns scriindu-i că Bumby era prea bolnav ca să călătorească. Nici eu nu mă simțeam în stare. Nu știam în ce stadiu eram cu Ernest și nu mă simțeam în stare să aștept deznodământul într-o cameră de hotel din Spania, mai ales dacă trebuia să stau și să mă uit cum soseau zilnic telegrame de la Pauline. Nu, distanța asta era mai bună și, în orice caz, îi făcea lui bine la scris. Întotdeauna lucra bine în perioade de criză, de parcă suferința l-ar fi ajutat să ajungă la ceva esențial din el însuși și ar fi pus în mișcare adevărata mașinărie.

Totodată, nu mă miram că-și plânge de milă. Există bărbați cărora le place singurătatea, dar Ernest nu era dintre aceștia. Izolarea îl făcea să bea prea mult, băutura îi provoca insomnie, iar insomnia îi stârnea vocile și gândurile urâte din adâncurile lui și atunci iarăși bea ca să încerce să le amuțească. Și, chiar dacă în fața mea nu recunoștea, știam că suferă pentru că mă rănise profund cu aventura lui. Mă durea să-l știu că suferă. Astea-s ițele încurcate ale dragostei. Nu puteam să nu-l mai iubesc și nu reușeam să-mi înfrânez pornirea de a avea grijă de el – dar nici nu trebuia să dau fuga să-i răspund la scrisori. Și eu sufeream și nimeni nu dădea fuga la mine.

Spre sfârșitul lui mai, tusea lui Bumby se mai domolise puțin, așa că am făcut bagajele și am plecat la Cap d'Antibes, la Villa America a lui Gerald și Sara Murphy, care ne invitaseră să stăm în casa de oaspeți. Mulți prieteni din grupul nostru erau deja acolo. Scott și Zelda erau pe-aproape, la Villa Paquita, în Juan-les-Pins, iar Archie și Ada MacLeish stăteau într-un mic golf, pe plajă, la câțiva kilometri. Urma să avem parte de soare, înot și mâncare bună din belșug și, chiar dacă știam că putea fi jenant pentru mine, dat fiind că începuseră să umble zvonuri de ceva vreme, nu eram totuși atât de provincială încât să-mi închipui că povestea noastră avea să capteze prea multă vreme interesul grupului. La urma urmei, Zelda avusese bărbați care muriseră pentru ea și asta era un motiv de mândrie și de laudă. A noastră era doar o bârfuliță neînsemnată, dacă o luai așa. Indiferent de riscuri, aveam nevoie de acest răgaz. Avea să vină și Ernest după ce termina cu Madridul și speram ca, până atunci, să-mi revin suficient ca să dau ochii cu el.

Gerald ne-a așteptat la gară și ne-a condus la Villa America într-o mașină sport de un galben-lămâie care prindea o viteză șocantă. N-am putut decât să mă minunez de tot ce vedeam. Soții Murphy modelaseră și șlefuiseră vila mai bine de un an, timp în care locuiseră în oraș, la hotel. Înainte să-și facă ei intrarea pe scena din Antibes, nici nu prea fusese cine știe ce scenă. Orașul era mic și adormit, cu un scurt sezon de primăvară. Nimeni nu mergea pe Riviera vara, dar soților Murphy le plăcea vara și le plăcea la Antibes; erau hotărâți să găsească o cale de a face ca locul să li se potrivească. Au plătit un hotelier din oraș să țină deschis tot anul numai pentru ei și, în curând, au rămas deschise și alte hoteluri și au început să se construiască unele noi. Plaja fusese pe vremuri inundată de alge, dar Gerald o curățase cu mâna lui, metru cu metru, iar acum era impecabilă. Până să apară soții Murphy și să lanseze moda, nimănui nu-i trecea măcar prin cap să stea la soare, pe plajă. Ei au inventat statul la plajă, iar dacă te nimereai cât de puțin în preajma lor ajungeai să crezi că inventaseră tot ce era bun, plăcut și civilizat.

Proprietatea lor se întindea pe șapte pogoane de grădini terasate, cu heliotropi care creșteau peste tot. Aveau lămâi, curmali, măslini și arbuști de piper. Aveau smochini albi și negri și un arțar arab exotic, cu frunze de un alb curat. În afară de camera de oaspeți, mai erau și o mică fermă cu grajd, o casuță pentru grădinar, una pentru șofer, un spațiu de joacă pentru cei trei copii Murphy și un atelier separat unde picta Gerald. Înainte să intrăm în casa mare, el ne-a condus până la capătul unei alei pline de pietre până pe nisipul foarte alb al plajei lor particulare. Acolo erau Scott și Zelda, tolăniți pe rogojini late de trestie și bând sherry din pahare elegante de cristal. Scottie se juca lângă ei, în valuri, cu copiii Murphy, cu toții foarte blonzi și cu pielea arsă de soare.

— Vino încoace să bei ceva, Hadley, a zis Zelda, ridicându-se să mă sărute pe amândoi obraji. Sigur o să-ți prindă bine, la cum conduce Gerald.

— E într-adevăr paralizant când vii încoace pe lângă țarm, am răspuns.

— Și cocteilurile lui Scott sunt paralizante, dar ăsta-i farmecul lor, a zis ea și toată lumea a râs.

— Cum îi mai merge lui Hem? a întrebat Scott, ferindu-și ochii de soare și uitându-se în sus la mine.

— Destul de bine, cred. I-a mers bine cu scrisul.

— Ia mai dă-l încolo, a zis Scott pe un ton jovial. Lui tot timpul îi merge bine, nu-i așa?

— Așa zice el? Să nu-l crezi.

— Ai văzut, a zis Zelda, ca și cum ar fi tranșat o discuție mai veche de-a lor.

— Da, draga mea. Am auzit ce-a zis. Apoi amândoi i-au întins lui Gerald paharele să le umple la loc.

Casa cea mare avea podele din marmură neagră, mobilă neagră din lemn de satin și pereți strălucitor de albi. Culorile sobre erau îndulcite, peste tot, de flori din grădină – iasomie, gardenii, leandru, trandafiri și camelii proaspăt culese. Întregul ansamblu era uluitor și simțeam că distonez fie și doar pentru că stăteam acolo, la intrare, îmbrăcată cu jacheta mea uzată de vară. La drept vorbind, nimic din garderoba mea nu s-ar fi potrivit cu ocazia.

— Sara stă în pat, că e puțin răcită, mi-a explicat Gerald. Sunt sigur că o să-și revină și o să coboare în curând.

Bumby și cu mine ne-am schimbat în ținută de plajă și ne-am dus pe țărm s-o așteptăm pe Sara, dar ea n-a coborât deloc toată ziua. Începusem să mă întreb dacă nu cumva era o dovadă de neglijență față de mine, când medicul soților Murphy a trecut seara s-o vadă.

— N-ar strica să-l vadă și pe Bumby, a zis Gerald. Sara l-a auzit de la etaj cum tușește. Chiar e îngrijorător.

— Nu-i așa? Speram ca aerul Mediteranei să-i prindă bine.

— Poate că da, dar de ce să nu-l vadă și doctorul? Ca să fim noi siguri.

Am fost de acord și, după un examen foarte minuțios, pe care Bumby, dezbrăcat până la piele și întins în patul din camera de oaspeți, l-a suportat fără să crâcnească, medicul a pus diagnosticul de tuse convulsivă.

— Tuse convulsivă? am zis, din ce în ce mai alarmată. Asta-i grav, nu? Cuvântul care-mi apăruse în minte era *fatal*, dar nu m-am îndurat să-l rostesc cu voce tare.

— Vă rog să vă liniștiți, doamnă Hemingway, a zis doctorul. Judecând după simptome, probabil că băiatul duce boala de luni întregi. Greul a trecut, dar va avea nevoie de multă odihnă ca să-și revină complet și n-are voie să stea în preajma altor copii. Va trebui ținut în carantină cel puțin două săptămâni.

Ne-a prescris un medicament special pentru tuse și o alifie cu eucalipt pentru piept și spate, care să-l ajute să respire, dar, cu toate tratamentele și asigurările, eu tot mă temeam pentru Bumby. În plus, mă simțeam groaznic că nu-mi dădusem seama că trebuia dus la doctor încă de la Paris.

Imediat ce am primit diagnosticul, Sara a început să se agite și să organizeze mutarea noastră la un hotel din oraș.

— Tot invitații noștri veți fi, a insistat ea. Doar că nu poate sta aici. Înțelegeți, nu-i așa?

Sigur că înțelegeam. De fapt, mă simțeam groaznic că le dădeam tuturor atâtea bătăi de cap. În timp ce făceam bagajele, mi-am cerut scuze întruna.

Soții Murphy și-au chemat șoferul personal să ne ducă la noile apartamente, iar a doua zi de dimineață l-au mai trimis o dată, cu provizii și cu fructe și legume din grădina lor. S-au purtat cât se poate de generos. Nu știu ce ne-am fi făcut acolo fără cineva care să ne poarte de grijă. Dar cu îngrijirile și izolarea nu mă puteau ajuta, iar eu îmi dădeam seama că singură nu puteam face față. I-am trimis o telegramă lui Marie Cocotte la Paris, în care o rugam să vină să mă ajute cu Bumby, și una lui Ernest la Madrid, în care-i explicam situația. Însă nu i-am cerut să vină; voiam să vină din proprie inițiativă sau mai bine lipsă.

Aproape imediat ce a ieșit la iveală că trebuia să stăm în carantină, Scott și Zelda au intervenit și s-au oferit să ne cedeze vila lor închiriată din Juan-les-Pins. Ei aveau să se mute într-o vilă mai mare, de lângă cazinou, care avea și plajă privată. A fost mană cerească pentru noi. Era un loc încântător, pardosit peste tot cu plăci de ceramică frumos pictate manual. Avea o mică grădină cu maci și portocali, unde Bumby se putea juca în voie, fără să-i molipsească pe ceilalți copii. Dar eu mă simțeam foarte demoralizată, izolată și îngrijorată că Bumby ar fi putut avea o recidivă. Îmi petreceam zilele frecționându-i pieptul și spatele cu ulei de eucalipt și încercând să-l păcălesc să-și ia doctoriile amare. Mă trezeam noaptea o dată la câteva ore ca să-i ating fruntea, să văd dacă mai face febră. Doctorul venea în fiecare zi, ca și telegramele de la Paris și Madrid. Pauline a scris să-mi spună că-i părea tare rău pentru mine, dar și pentru Ernest, care tot singur în Spania era, ceea ce-l adusese pe culmile disperării. M-am înfuriat atât de tare când am citit asta, încât era cât pe ce să-i răspund că n-avea decât să-l ia ea, dar până la urmă am îndoit pur și simplu telegrama și am rupt-o în bucăți.

Într-o seară, cum stăteam în grădină și citeam, am auzit claxonul unei mașini și acolo, pe alee, au apărut soții Murphy, Fitzgerald și MacLeish, fiecare cu mașina lor. Au oprit chiar în fața terasei, dincolo de gardul de fier, iar femeile au ieșit plutind în rochii lungi și frumoase, arătând ca niște opere de artă. Bărbații erau superbi în costumele lor și toată lumea era într-o dispoziție de zile mari. Gerald ținea în mână o carafă cu martini foarte rece și, când m-am apropiat de gard, mi-a întins un pahar.

— Au sosit întăririle, a zis el, vizibil încântat că-i venise ideea asta. Toată lumea s-a strâns să închine un pahar, în afară de Scott.

— Sunt abstinent și încerc din răspuțeri să fiu cuminte, a zis el. Zelda s-a încruntat.

— Mor de plictiseală când te aud vorbind așa, dragă.

— Asta așa e, a zis el. Dar, în orice caz, azi o să fiu băiat cuminte. Haide, Hadley, zâmbește-mi!

Am stat cu toții și am flecărit lângă gard câteva minute, apoi ei au

plutit înapoi spre mașini, în hohote de râs, și au pornit spre cazinoul din oraș. M-am uitat după ei cum se duc, întrebându-mă dacă nu cumva totul fusese un vis, apoi am intrat în casă să mă bag devreme în pat, cu o carte.

Când Ernest a venit în sfârșit de la Madrid, la zece zile după decretarea carantinei noastre, soții Murphy au dat în cinstea lui o petrecere cu șampanie și caviar la cazinou. Marie Cocotte venise să aibă grijă de Bumby, ceea ce pentru mine a fost o ușurare enormă și mi-a oferit libertatea de a ieși din casă pentru prima oară.

Când a sosit la vilă, Ernest arăta palid și obosit. La Madrid fusese frig și muncise din greu aproape zi de zi, până noaptea târziu. Eu eram încă sleită de cât mă frământasem pentru Bumby și, în plus, habar n-aveam ce sentimente mai avea Ernest față de mine, dar el mi-a dat un sărut lung și afectuos de bun găsit și mi-a zis că-i fusese dor de mine. M-am lăsat sărutată și n-am întrebat dacă luase vreo hotărâre în privința Paulinei. Nu mi se părea prudent nici măcar să-i pomenesc numele și, din cauza asta, dar și pentru că asta era principala miză din viețile noastre, mă simțeam total neputincioasă.

— Și mie mi-a fost dor de tine, am zis și m-am dus să mă schimb pentru petrecere.

Gerald nu se zgârcise deloc pentru ca Ernest să se simtă binevenit în oraș, și, până la urmă, de ce s-ar fi zgârcit? Soții Murphy își primiseră moștenirea și niciodată nu duseseră lipsă de bani. Erau acolo vase de sticlă în care pluteau camelii și mormane întregi de stridii și de porumb proaspăt, presărate cu crenguțe de busuioc. Părea posibil ca soții Murphy să fi comandat special cerul Mediteranei, de un vinețiu intens, și nenumăratele privighetori din gardul viu, cu trilurile și fluierăturile lor în crescendo. Începuse să mă calce pe nervi. Chiar trebuia să fie totul atât de coregrafiat și de civilizat? Oricum, cine să aibă încredere în așa ceva?

Când ne aflam la masă așteptându-i pe Scott și Zelda, Ernest a început să povestească despre corespondența lui recentă cu Sherwood Anderson prilejuită de *Torente primăverii*, care tocmai fusese publicată în State.

— A trebuit să-i scriu, a zis el. Chestia stătea să iasă din tipar și am simțit nevoia să-i explic cum se întâmplase și de ce am fost așa de nemernic când el a făcut atâtea pentru mine.

— Ești un băiat bun, Hem, a zis Gerald.

— Da, cum să nu. Nu-i așa că par?

— El a fost înțeleghător? a întrebat Sara.

— A zis că e cea mai jignitoare și mai condescendentă scrisoare pe care a primit-o vreodată și că romanul în sine e o mizerie.

— Doar n-a zis chiar așa, am spus eu.

— Nu, a zis că poate ar fi avut haz dacă avea vreo douăzeci de pagini, nu

o sută.

— Mie mi s-a părut de un haz nebun, Hem, a zis Gerald.

— Tu n-ai citit cartea, Gerald.

— Nu, dar din câte povestești tu, e clar că e foarte, foarte amuzantă.

Ernest și-a întors fața de la el, cu o expresie scârbită și s-a concentrat pe paharul lui de whisky.

— Și Stein mi-a tras un perdaf, a continuat el, oprindu-se să respire. Zice că m-am purtat ca un căcat, că am fost un Hemingstein de toată jena și că n-am decât să mă duc dracului.

— O, vai de mine, a făcut Sara. Îmi pare rău de ce aud.

— Ia mai dă-o naibii.

— Ei, haide, Tatie, am zis eu. Doar nu vorbești serios. La urma urmei, e nașa lui Bumby.

— Atunci a bulit-o și el, nu?

Știam că bravada lui Ernest era aproape total de fațadă, dar mă durea să-mi aduc aminte de toți acei prieteni buni pe care-i pierduserăm din cauza orgoliului și firii lui irascibile, începând cu Kenley din Chicago. Lewis Galantière, primul nostru prieten de la Paris, nu mai vorbea cu Ernest de când spusese despre logodnica lui că e o scorpie abjectă. Bob McAlmon se săturase până la urmă de lăudăroșenia și de grosolănia lui Ernest și acum trecea pe partea cealaltă a străzii când ne întâlneam la Paris. Harold Loeb nu-și revenise niciodată după Pamplona, iar Sherwood și Gertrude, doi dintre principalii protectori ai lui Ernest, întregeau acum această listă lungă și dureroasă. Oare câte alte victime mai urmau? m-am întrebat privind în jur, la masa luminată de lumânări.

— Hemmy, frățioare! a strigat Scott, urcând treptele dinspre plajă împreună cu Zelda. Scott își scosese pantofii și șosetele și-și suflecaser pantalonii. Cravata îi atârna, iar haina îi era boțită. Părea să umble pe ceva mai mult de trei cărări.

— Ai făcut o baie, Scott? a întrebat Ernest.

— Nu, nu. Sunt uscat ca iasca.

La asta, Zelda a pufnit scurt.

— Da, da, Scott, ești total pe uscat, tocmai de-aia i-ai recitat operele complete ale lui Longfellow amărâtului ăluia de pe chei. Ea purta părul bine strâns la spate și-și prinsese un bujor alb, uriaș, după ureche. Era impecabil machiată, dar ochii ei păreau concentrați și obosiți.

— Cui nu-i place Longfellow? a zis Scott, trântindu-se cu mult aplomb pe scaun, în răsetele noastre anemice. Haide, dragă, i-a zis el Zeldei, care rămăsese în picioare. Hai să bem un pahar cu oamenii ăștia minunat de prefăcuți. Au caviar. Ce durerea mea ne-am face fără caviar?

— Te rog să-ți ții gura, dragă, a zis ea, așezându-se. Ne-a arătat

tuturor un zâmbet larg și afectat. Vă promit că o să fie cuminte.

Chelnerul a venit să mai aducă băutură, apoi s-a întors să servească la masa vecină, unde o fetișcană frumoasă lua cina cu cineva care părea să fie tatăl ei.

— Ăsta da spectacol frumos, a zis Scott, holbându-se lacom la fată. Ernest i-a tras un cot să înceteze, dar n-a vrut.

— Nu sunteți un gentleman, i-a spus în cele din urmă tatăl fetei lui Scott în franceză, apoi a condus-o pe fată înăuntru, la o distanță sigură de noi.

— Gentleman e doar *una* dintre chestiile care nu sunt, a spus Scott, întorcându-se iar spre masa noastră. Nu sunt nici în formă, nici deștept și nici pe departe atât de beat încât să pierd vremea cu de-alde de-ăștia ca voi.

Gerald a pălit și s-a întors să-i șoptească ceva Sarei.

— Auzi, Gerald, bătrâne. Ia aruncă-i și tu fratelui tău o stridie. Sunt lihnit.

Gerald l-a privit cu răceală și s-a întors iar să vorbească cu Sara.

— Sara, a zis Scott, încercând să-i distragă atenția de la soțul ei. Te rog, Sara, uită-te la mine. Te rog.

Dar ea n-a vrut, așa că Scott a luat o scrumieră de sticlă șlefuită de pe masă și a aruncat-o mult peste umărul lui Gerald, către o masă neocupată din spate. Sara a tresărit. Gerald a lăsat capul în jos și s-a răstit la Scott să termine. Scott a mai luat o scrumieră, care a izbit masa în plin, apoi a ricoșat cu un clinchet răsunător.

Zelda părea hotărâtă să-l ignore total, dar noi, ceilalți, eram oripilați și jenați.

— Haide, frumosule, a intervenit Ernest într-un sfârșit, cu glas egal. S-a apropiat de Scott și l-a apucat de cot, ajutându-l să se ridice. Hai să dansăm, a mai zis el, apoi l-a scos pe Scott pe terasă și l-a condus în jos pe trepte spre plajă. Toată lumea a rămas holbându-se în urma lor, în afară de Zelda, care privea concentrată gardul viu.

— Privighetoare, a zis ea. „O nălucire-a fost? Un vis deștept?”¹²

¹² Vezi poezia *Odă unei privighetori* în John Keats, *Versuri*, trad. Aurel Covaci, Ed. Tineretului, 1969.

Archie MacLeish a tușit și a zis: „Da. Mă rog“. Ada își mângâia ușor părul buclat, de parcă ar fi fost de sticlă, iar eu priveam marea, care era la fel de neagră precum cerul și invizibilă. După o veșnicie, chelnerul ne-a adus nota.

A doua zi de dimineață, am dormit până târziu, știindu-l pe Bumby pe mâinile pricepute ale lui Marie Cocotte. Când am coborât, i-am găsit pe Scott și pe Ernest așezați la masa lungă din sufragerie, cu un teanc de hârtii indigo în față.

— Lui Scott tocmai i-a venit o idee tare de tot, a zis Ernest.

— Bună dimineața, Hadley, a zis Scott. Îmi pare foarte rău pentru aseară și așa mai departe. Sunt un mare dobitoc, nu?

— Ești, am zis, apoi am râs veselă, cu afecțiune neprefăcută. Când era treaz, ca acum, era perfect întreg la minte – și omul cel mai rafinat, cu care era o plăcere să te întâlnești. M-am dus să-mi iau o cafea și am revenit la masă, ca să aflu care era ideea.

— În primele cincisprezece pagini din *Fiesta*, a zis Ernest, avem autobiografia lui Jake, avem povestea lui Brett și Mike, dar toate astea revin și mai încolo sau, în orice caz, ni se explică destul de bine. Scott zice să tai în carne vie tot începutul.

— Cred că o să iasă, a spus Scott pe un ton foarte serios, cu ochii în cafeaua lui cu frișcă.

— Întotdeauna am spus chestia asta despre povestiri, că trebuie să te descurci cu cât mai puține explicații. Ori ai totul acolo, ori n-ai. Expoziția îi pune bețe-n roate și o strică. Acum am șansa să văd dacă merge și cu ceva mai lung, cum e romanul. Ce părere ai, Tatie? Îi străluceau ochii, arăta atât de tânăr și semăna atât de mult cu băiatul pe care-l cunoscusem la Chicago, încât mi-a fost imposibil să nu zâmbesc, indiferent ce altceva mai simțeam.

— Cred că e o idee strălucită. O să le potrivești tu de minune. Adu bisturiul.

— Așa, fata mea.

Să nu uiți asta, aș fi vrut să-i spun. Sunt încă fata ta cea mai dragă.

Am ieșit cu cafeaua pe terasă și m-am uitat peste acoperișurile orașelului la marea care se întindea strălucitor de albastră și neîntinată de nimic. Nici un pescăruș, nici un nor. În spatele meu, bărbații își plecaseră iar capetele și se reapucaseră de lucru, discutând totul în amănunt, pentru că era o operație pe cord, iar ei erau chirurгии și niciodată nu făcuseră ceva mai important. Ernest putea lovi cu cruzime în oricine-l ajutase vreodată și ținea la el – dar nimic din toate astea nu conta când pacientul era pe masă. Până la urmă, pentru ei amândoi, conta doar trupul de pe masă și munca, munca și iarăși munca.

Timp de cel puțin o săptămână după întoarcerea lui Ernest de la Madrid, ne-am ținut de un program care părea aproape posibil. În fiecare dimineață, beam sherry și mâncam biscuiți pe terasa noastră din Juan-les-Pins, exact cum făceau și cei de la Villa America. La ora două mergeam să mâncăm de prânz ori cu soții Murphy, ori cu soții MacLeish, în timp ce Bumby dormea sau se juca cu Marie Cocotte. La ora cocteilului, alea noastră se umplea cu trei mașini și multă voie bună, în timp ce noi ne întorceam în carantină, încercam să ne ținem de ea și ne pasam mâncare bună și alcool printre zăbrelele gardului.

Ernest a scris din greu în primele câteva zile, după care și-a dat seama că era imposibil să fie cu adevărat singur – și că poate nici nu

voia să fie singur. Scott a încercat iar figura cu abstenența, dar a eșuat lamentabil. El și Ernest petreceau mult timp vorbind despre scris, însă fără să treacă vreodată la treabă. Stăteau la plajă și se lăfăiau în laudele soților Murphy, de care nu păreau să se sature niciodată.

Sara era o frumusețe naturală, cu un păr des, roșcat, tuns scurt și niște ochi limpezi, pătrunzători. Scott și Ernest căutau amândoi să-i intre în grații, iar Zelda nu suporta concurența. De la o zi la alta, devenea tot mai iritată și mai agresivă, dar săgețile ei nu erau niciodată îndreptate asupra Sarei. La urma urmei, erau prietene și aliate – așa că-și rezerva cele mai ascuțite împunsături pentru Ernest.

Zelda și Ernest nu se simpatizaseră niciodată. El considera că ea avea prea multă influență asupra lui Scott, că era o forță distrugătoare și, probabil, pe jumătate nebună de legat. Ea îl considera pe el un prefăcut, care-și dădea aere de macho ca să-și ascundă esența efeminată.

— Cred că ești îndrăgostit de soțul meu, i-a spus ea lui Ernest într-o seară, pe plajă, când eram toți cam afumați.

— Eu și Scott, homo? Foarte tare, a zis el.

Ochii Zeldei erau întunecați și tăioși.

— Nu, a zis ea. Doar tu.

Am crezut că Ernest o s-o pocnească, dar ea a răs strident și i-a întors spatele, începând să se dezbrace. Scott purta o conversație însuflețită cu Sara, dar în acel moment a devenit brusc foarte atent.

— Ce Dumnezeu faci, inimioara mea?

— Vreau să văd dacă ai curaj, a zis ea.

În partea dreaptă a micuței plaje era un morman înalt de pietre. Vârful lui se înălța cam la zece metri deasupra valurilor, iar curentul de dedesubt era întotdeauna capricios, unduindu-se peste colțuri ascunse. Într-acolo s-a îndreptat Zelda, înotând susținut, în timp ce noi toți o priveam cu o curiozitate oribilă. Ce avea să facă? Exista ceva ce ea să nu facă?

Când a ajuns la bază, s-a urcat fără efort pe pietre. Scott s-a dezbrăcat și s-a dus după ea, dar abia ajunsese la stânci când ea a scos un strigăt de indian și a plonjat. A urmat un moment de groază, când ne-a trecut prin cap că s-a sinucis, dar apoi a apărut la suprafață, izbucnind într-un răs exaltat. Era o lună strălucitoare în noaptea aceea și vedeam foarte clar formele corpurilor lor. Râsul necontrolat s-a auzit iar când Zelda s-a cățărat din nou pe pietre, să mai încerce o dată. A urmat-o și Scott, amândoi suficient de beți ca să se înece.

— Mie mi-a ajuns cât am văzut, a zis Ernest și ne-am dus acasă.

A doua zi după-amiaza, mâncam pe terasă într-o tăcere încordată când, într-un sfârșit, Sara a spus:

— Te rog să nu ne mai sperii așa, Zelda. E foarte periculos.

— Dar Sara, a răspuns Zelda, bătând din gene cu inocență de

școlăriță, tu nu știi că noi nu credem în autoconservare?

În zilele care au urmat, în timp ce Pauline ne bombarda cu scrisori mai întâi de la Bologna, apoi de la Paris, am început să mă întreb dacă Ernest și cu mine credeam în autoconservare – dacă eram în stare să ne apărăm ceea ce aveam. Poate că Pauline era mai tare decât noi. A găsit o cale să se strecoare, plângându-se că se simțea atât de departe de toată distracția adevărată și oare nu se putea face nimic în sensul ăsta? Scria că nu-i e frică de tusea convulsivă, pentru că avusese și ea în copilărie, și nu putea să vină și ea să stea cu noi în carantină? A scris asta într-o scrisoare adresată mie, și nu lui Ernest, și am rămas uluită, așa cum mi se întâmpla adesea cu Pauline, în fața înflăcăării și hotărârii ei. Niciodată nu renunțase la iluzia că noi două eram în continuare prietene. Nu dăduse niciodată înapoi nici măcar cu un centimetru.

Pauline a sosit la Antibes într-o după-amiază orbitor de senină. Purta o rochie imaculată și o pălărie albă de soare și părea incredibil de proaspătă și de curată, ca o cupă de înghețată. Ca o pată răsfirată de soare. Altă femeie s-ar fi simțit stânjenită intrând astfel în scenă, când toată lumea știa sau bănuia măcar rolul ei de amantă – dar Pauline nu știa ce înseamnă stânjeneala. Din punctul ăsta de vedere, semăna cu Zelda. Amândouă știau ce vor și găseau metoda să obțină sau să-și însușească ce voiau. Erau îngrozitor de abile și de moderne, pe când eu eram fix opusul.

— Ce bine de Hem, a spus Zelda într-o seară, că tu ești mereu așa de îngăduitoare, nu? Adică, până la urmă, Hem e șeful, nu?

Mă cutremurasem, dar nu dădusem nici un răspuns, presupunând că o spusese din gelozie față de apropierea dintre băieți, dar de fapt avea dreptate. Ernest chiar era șeful și mă trata deseori ca pe o cârpă, și asta nu întâmplător. Amândoi eram crescuți în case în care femeile conduceau cu o mână de fier, făcând din soții și din copiii lor niște rătăciți speriați. Eu știam că niciodată nu voi fi așa, orice-ar fi. Singură îmi alesesem rolul de susținătoare a lui Ernest, dar în ultima vreme lumea se răsturnase și nu mai aveam de ales. În ultima vreme, când Ernest se uita în jur, vedea o altfel de viață și-i plăcea ce vedea. Bogații aveau zile mai bune și nopți mai libere. Aduceau cu ei soarele și puneau valurile în mișcare. Pauline era noul model de femeie și de ce să nu fie a lui? De ce să nu întindă mâna, să apuce tot ce-și dorea? Nu așa se făceau lucrurile?

Eu una mă simțeam complet blocată și victima unui complot. Asta nu era lumea mea. Țștia nu erau genul meu de oameni și-l ademeneau la ei pe Ernest tot mai mult, zi după zi. Ce să fac, ce să spun? Poate că până la urmă i-ar fi trecut dragostea pentru Pauline și s-ar fi întors numai la mine – era încă posibil –, dar nimic nu era în puterea mea. Dacă-i dădeam un ultimatum și-i interziceam ei să rămână, l-aș fi

pierdut. Dacă deveneam isterică și făceam scandal în public, n-aș fi făcut decât să-i ofer pretextul să mă părăsească. Nu-mi rămânea decât un soi de paralizie cumplită, jocul ăsta al așteptării, al inimilor frânte.

Nu înțelegea cum de iubirea putea fi acum o grădină, iar în următoarea clipă, război. Acum el se afla într-un război, devotamentul fiindu-i pus la încercare la fiecare cotitură. Iar ceea ce fusese, fericirea dureroasă, extatică de a fi din nou îndrăgostit, trecuse acum undeva unde n-o mai putea ajunge, astfel că nici nu mai putea fi sigur că existase vreodată. Acum nu mai erau decât minciuni și compromisuri. Mințea pe toată lumea, începând cu el însuși, pentru că era un război, și în război făceai orice ca să rămâi în picioare. Dar începea să scape frâiele, asta dacă le ținuse vreodată în mână. Minciunile se îndesau și deveneau tot mai complicate. Și, pentru că uneori durerea era prea mare ca să-i țină piept, își făcuse un carnetel negru, legat în pânză groasă, plin de foi catifelate de hârtie, unde-și nota modurile în care s-ar fi putut sinucide, dacă la asta s-ar fi ajuns.

Puteai să dai drumul la gaze și să aștepți ceața leneșă și semimoțăiala albastră, gătită. Puteai să-ți tai venele de la încheieturile mâinilor, lame de ras se găseau întotdeauna, și existau zone ale corpului unde făceai treaba chiar și mai repede, cum ar fi gâtul, sub ureche, sau interiorul coapsei. Văzuse burți străpunse de cuțite și asta nu i se potrivea. Îi amintea de caii luați în coarne în Spania, de ghemul vinețiu de mațe revărsate. Deci asta nu, doar dacă nu era ultima soluție. Mai era aruncatul de la fereastra unui zgârie-nori. Se gândise la asta la New York, când era beat și fericit după întâlnirea cu Max Perkins și văzuse clădirea Woolworth. Până și fericit fiind, îi trecuse prin cap. Mai era și adâncul din largul mării, aruncatul de pe un transatlantic noaptea, unde doar stelele i-ar fi fost martori. Dar asta era îngrozitor de romantic și trebuia să-ți rezervi din timp biletul pe transatlantic. Dacă chiar erai hotărât, o puteai face oriunde se putea înota. Puteai să te scufunzi în adânc și să rămâi acolo, jos, să stai pur și simplu acolo și să lași aerul să iasă din tine, iar cine te căuta n-avea decât să vină să te ia. Dar, imediat ce gândurile îi intrau pe făgașul ăsta, își dădea seama că, dacă avea s-o facă vreodată cu adevărat, atunci n-o putea face decât cu pistolul.

Prima oară când privise un pistol și se gândise serios să apese pe trăgaci avea optsprezece ani și tocmai fusese rănit la Fossalta. Simțise o străfulgerare de durere pură inundându-l, o durere mai intensă decât ar fi crezut că era posibil să existe. Își pierduse cunoștința, iar când își venise în simțiri, picioarele îi erau terci și parcă nici nu mai erau ale lui. Nici capul nu mai era al lui, dar iată-l întins pe o targă, așteptând să-l ia sanitari, înconjurat de morți și de muribunzi. Deasupra, cerul se albise, o forfotă de lumină și dogoare. Țipete. Sânge peste tot. Două ceasuri a zăcut acolo și, de fiecare dată când se auzeau mortierele, nu se putea abține – începea să se roage. Nici măcar nu știa de unde-i veneau cuvintele, pentru că el nu se ruga niciodată.

Era plin de sânge, căscat spre cer, iar cerul era căscat spre moarte. Deodată a văzut arma, revolverul unui ofițer foarte aproape de piciorul lui. Tare ar fi vrut să ajungă la el. Toată lumea murea, ceea ce era mult mai normal și mai firesc decât durerea asta. Căscarea asta hidoasă. Și-a închipuit că se întinde după revolver. S-a mai întins o dată, în van. Apoi au venit sanitariii și l-au dus de-acolo viu.

Întotdeauna se considerase curajos, dar nu avusese ocazia să afle dacă într-adevăr era, atunci, în noaptea bombardamentului. Nici acum nu se putea spune că aflase. În toamnă, își promisese că are s-o facă, dacă situația cu Pfife nu se rezolva până de Crăciun, și uite că nu se rezolvase, iar el tot n-o făcuse. Își spusese atunci că asta se întâmpla din cauză că o iubea prea mult și o iubea și pe Hadley, și n-ar fi vrut să le facă să sufere nici pe una, nici pe alta – dar oricum sufereau cu toții îngrozitor.

Acum se făcuse vară și situația devenise fără ieșire. Nu-și putea imagina cum ar fi fost viața fără Hadley și nici nu-și dorea așa ceva, dar Pfife se încolăcea tot mai strâns în jurul inimii lui. Pomenise cuvântul „căsătorie” și vorbea din ce în ce mai serios.

El le voia pe amândouă, dar nu le puteai avea pe toate, iar dragostea nu-l mai ajuta acum. Nimic nu-l putea ajuta în afară de curaj, dar, oricum, ce însemna curajul? Să pui mâna pe pistol sau să înduri suferința, tremurul și frica nebună? Nu se putea lămuri, dar, după acea primă armă, pusese mâna pe multe altele. Când urma să sosească momentul, știa că avea să aleagă arma și că va trebui pur și simplu să apese pe trăgaci cu un deget de la picior. Nu voia s-o facă, dar dacă situația degenera rău – dacă degenera foarte rău –, atunci sinuciderea era întotdeauna permisă. Trebuia să fie.

Un drum alb tăia marginea falezei, pe lângă Golfe-Juan. Puteai să mergi cu bicicleta pe acolo vreo zece, cincisprezece, douăzeci și cinci de kilometri, privind la ambarcațiunile strălucitoare de pe chei, la plajele pline de stânci, la plajele pline de pietre și, pe alocuri, la câte un banc de nisip care părea incredibil de fin. Oameni veniți la plajă moțâiau sub umbrele vesele, cu dungi albe și roșii, care păreau ieșite dintr-un tablou. Totul părea ieșit dintr-un tablou, pescarii cu șepci negre, lansându-și plasele la apă, meterezele de piatră care fereau Antibes de capriciile vremii și acoperișurile satului, îngrămădite unul peste altul în pâlcuri de terase.

După micul dejun, ieșeam deseori cu Pauline să ne plimbăm cu bicicletele, în timp ce Ernest lucra. Nu fusese ideea mea, dar, la urma urmei, eram în paradis și trebuia să ne găsim o ocupație. Contractul de închiriere pentru Villa Paquita s-a încheiat la începutul lui iunie, așa că ne-am luat două camere la Hôtel de la Pinède, în Juan-les-Pins. Bumby și Marie Cocotte stăteau în apropiere, într-un mic bungalow înconjurat de pini. Tratamentul împotriva tusei convulsive începuse în sfârșit să aibă efect și el se simțea tot mai bine de la o zi la alta. Își recăpătase culoarea obrazilor, dormea bine și nu ne mai temeam aproape deloc pentru el. Carantina se terminase, dar în timpul zilei stăteam totuși între noi, creând o insulă numai a noastră, în timp ce la doar câțiva kilometri, la Villa America, în celălalt capăt al peninsulei, soții Murphy, Fitzgerald și MacLeish își vedeau de ale lor, bând sherry cu biscuiți la zece și jumătate pe ceas, apoi vin Tavel cu caviar și tartine la unu și jumătate și jucând bridge la o masă superbă, decorată cu un mozaic albastru cu verde, instalată pe plajă în acest scop. Pe tăblia mesei era înfățișată o sirenă cu păr unduios. Era cocoțată pe o stâncă și privea cu ochii pierduți în zare. Toată lumea de la Villa America îndrăgea sirena, pentru că părea să simbolizeze ceva. Le plăcea sirena așa cum le plăceau sherry-ul, tartinele și fiecare clipă a fiecărui ritual care se încârliga în jurul lor ca arcurile unui ceasornic.

Aveam și noi ritualurile noastre la Hôtel de la Pinède. Luam micul dejun târziu, după care Ernest se apuca de lucru într-o cămăruță care dădea pe terasă, în timp ce Pauline și cu mine ne plimbam cu bicicletele, înotam sau ne bronzam pe mica noastră plajă, împreună cu Bumby. După masa de prânz ne făceam siesta, apoi ne spălam și ne schimbam pentru cocteil, pe care-l luam ori la Villa America, într-una dintre grădinile terasate, ori la cazinoul din oraș, și nimeni nu ridica nici măcar dintr-o sprânceană în prezența noastră și nu spunea nimic care să fie de prost gust, pentru că ăsta era contractul.

Oricine ne-ar fi privit, aproape din orice unghi, ar fi crezut că

Pauline și cu mine eram prietene. Poate că până și ea credea asta. Niciodată n-am reușit să-mi dau seama. În orice caz, făcea eforturi mari ca să-și păstreze buna dispoziție, inventând drumuri până-n sat pentru noi amândouă, după smochine de-abia culese sau după delicioase sardine la conservă.

— Ia să guști din măslina asta, spunea ea, sau putea fi orice altceva – cafea tare, pateuri sau un gem bun. Divin.

Cred că am auzit-o spunând „divin“ cam de o mie de ori în vara aia, până mi-a venit să urlu. N-am urlat, totuși, iar ăsta a fost unul dintre lucrurile pe care am ajuns să le regret.

Aveam două camere la hotel, amândouă cu pat dublu, un birou masiv și ferestre cu obloane, care dădeau spre țarm. Eu stăteam cu Ernest într-una din ele, iar Pauline stătea în cealaltă – cel puțin așa a fost la început. Timp de o săptămână sau zece zile, după ce mă întorceam cu Pauline de la înot sau de la o plimbare cu bicicleta, ea se scuza că merge să se schimbe pentru prânz, dar de fapt se ducea în camera de lucru a lui Ernest, traversând hotelul până la o a doua intrare nemarcată, care putea trece drept o debara pentru măhuri. Probabil că erau înțeleși să bată la ușă într-un anume fel. Îmi imaginam asta și multe altele, chiar dacă îmi provocam astfel o senzație fizică de rău. După aproximativ o oră, când ea cobora pentru masa de prânz, era întotdeauna abia ieșită din duș și îmbrăcată impecabil. Se așeza la masă, zâmbind, și începea să laude deșănțat mâncarea sau activitățile zilei. Totul era atât de controlat și de discret, încât mă întrebam dacă nu cumva avea o oarecare satisfacție în a-și juca rolul, ca și cum în mintea ei s-ar fi derulat un film, iar ea ar fi fost o mare actriță, care niciodată nu încurca replica.

Eu nu eram nici pe departe la fel de abilă. Mi se întâmpla tot mai des să nu-mi găsesc cuvintele și nu voiam să-i ascult vorbind nici pe alții. Conversațiile lor mi se păreau false și goale. Preferam să privesc marea, care tăcea și nu te făcea niciodată să te simți singur. Vedeam de pe bicicletă vapoarele mișcându-se pe unduirea albastră a valurilor, sau mă concentram asupra arbuștilor de un verde intens care creșteau pe lângă metereze cu o tenacitate extraordinară. Cumva reușeau să rămână pe loc, oricât le-ar fi atacat vântul sau valurile, neclintii asemenea mușchiului negru de pe stâncile de dedesubt.

Într-o dimineață, după o furtună turbată care durase ore în șir în timpul nopții, Pauline era chită să-mi arate toate semnele distrugerii – șalupe răsturnate și crengi de pin căzute, umbrele împrăștiate alandala pe plajă. Am încercat să scap de flecăreala ei pedalând mai repede până când n-am mai auzit decât șuierul vitezei și torsul roților mele pe șosea. Dar ea n-avea de gând să se lase descurajată.

— Am tot încercat să-l conving pe Tobă să meargă în toamnă în State. Știi că ai mei au ceva pământ în Arkansas. Acolo, viața e atât de

ieftină, că ați economisi o avere.

Cât uram s-o aud spunându-i atât de firesc pe numele de alint. Țsta era limbajul nostru. Dansul nostru.

— Nu te mai obosi, am zis. Mai degrabă și-ar tăia un braț decât să se ducă acasă.

— Ba să știi că i se pare o idee bună.

— Arkansas?

— Piggott. Sigur că e rustic, dar ție-ți place rusticul.

— Îmi place viața noastră de aici. Ce încerci să faci?

— Îmi pare rău. Eu nu mă gândeam decât la voi. Dacă rămâneți la Paris, curând o să vi se termine banii, mai mult ca sigur. El ar trebui să înceapă un al doilea roman și asta să fie singura lui grijă. În Piggott ți-ai permite lucruri drăguțe. Sunt sigură că e important pentru tine.

— Nu, am răspuns. Nu e.

Cât ne-am mai plimbat, m-am luptat nu doar cu lacrimile, ci și cu perplexitatea. Dar nu voiam ca Pauline să mă vadă, așa că i-am luat-o mult înainte, pedalând tot mai repede. Unele viraje erau periculoase. Dacă mi-aș fi pierdut echilibrul o clipă doar, poate că m-aș fi prăvălit în hăul stâncos, pe bolovanii zimțați de dedesubt. Mă mai clătinam din când în când, dar am ținut-o tot înainte și mă stăpâneam un soi de euforie colțuroasă la ideea că aveam să mă întorc și să-i cer socoteală lui Ernest. Inima îmi era inundată de adrenalină, iar mintea îmi zbura. Ce-o să spun? Ce putea el să spună în apărarea lui?

Când am ajuns la hotel, eram în asemenea hal că mi-am lăsat bicicleta lăbărțată pe pietriș și am intrat în fugă în hotel, cu răsuflarea tăiată și acoperită cu o pojghiță fină de sudoare. Avusesem de gând să dau buzna în camera lui de lucru, dar bineînțeles că ușa era încuiată.

— Cine e? a întrebat el când am bătut la ușă.

— Soția ta, am spus, cu vocea îngroșată de furie.

Când a deschis ușa, mi-a fost limpede că s-a mirat văzându-mă acolo. Era ora Paulinei sau aproape. Probabil că începuse s-o aștepte, din ce în ce mai ațâțat.

— Doar nu-ți închipui că o să accept să plec în Arkansas, am răbufnit înainte ca el să apuce să închidă ușa.

— Oh, a făcut el. Aveam de gând să-ți spun în curând. Dacă te gândești rațional, ai să vezi că nu-i deloc un plan rău.

— O să locuim cu părinții ei? am spus eu, râzând strident.

— Nu, o să găsească ea o casă unde să stăm cu toții, probabil în oraș.

Aproape că nu-mi venea să-mi cred urechilor.

— Tu vrei să trăim cu toții grămadă.

— Păi asta facem și acum, nu?

— Da, și e groaznic. Mi se face rău de la stomac când mă gândesc că faci dragoste cu ea.

— Îmi pare rău, Tatie. Dar poate și pentru că e o situație nouă și nu știm să facem lucrurile cum trebuie.

— Chiar crezi că *se pot* face cum trebuie?

— Nu știu. Nu vreau să te pierd.

— Și dacă nu sunt de acord?

— Te rog, Tatie, a zis el, cu voce joasă, suferindă. Măcar să-ncerci. Dacă merge și începe să ne convină tuturor, în septembrie plecăm la Piggott. Dacă nu, ne întoarcem la Paris.

— Numai noi doi?

— Da, a zis el, deși am perceput o oarecare ezitare sau lipsă de convingere în vocea lui. Nu era sigur de nimic din toate astea.

— Cred că e o greșeală. Toată chestia.

— Poate, dar e prea târziu să dăm înapoi. Acum contează doar ce e înaintea.

— Da, am răspuns cu tristețe și am plecat pe unde venisem.

În următoarele câteva zile, am început să mă întreb dacă propunerea lui Ernest era cumva o idee nouă, o încercare de a găsi o ieșire din încurcătura în care ne vârâserăm, sau dacă nu cumva asta îi fusese intenția de la bun început. Eram înconjurați de triumfiuri amoroase de ani buni – amanți deschiși la minte care trăiau liber, dispuși să ocolească toate convențiile pentru a căpăta ceva suficient de bun sau de riscant sau de eliberator. Nu-mi dădeam seama ce simțea Ernest când asista la farsele lor, însă eu una îi găseam triști, chinuți chiar. După ultimele noastre vești de la Pound, amanta lui, Olga Rudge, născuse o fetiță, dar căzuseră de acord să n-o păstreze. Nimic din viața lui Pound nu era potrivit pentru venirea unui copil și se pare că nici unul, nici celălalt nu voiau să aibă senzația că fac un sacrificiu. Au dat copilul unei țărănci internate la aceeași maternitate ca și Olga. Femeia pierduse sarcina și a primit copilul cu mare bucurie.

Mi se părea uluitor că cineva renunța atât de ușor la un copil, dar surpriza mea a fost dublă când am aflat, dintr-o altă scrisoare, că Shakespear era însărcinată. Nu era copilul lui Pound; de fapt, nu pomenea absolut nimic despre identitatea tatălui, doar că hotărâse să păstreze copilul. Purtarea ei era în mod evident vindictivă. Țsta era efectul situațiilor oribile, sordide – te făceau să te porți smintit, să pășești peste propriile adevăruri, să-ți calci pe inimă.

Într-o după-amiază, în timp ce Ernest și cu mine ne odihneam la noi în cameră, Pauline a intrat în vârful picioarelor, fără să facă nici cel mai mic zgomot. Eu tocmai visam că sunt îngropată sub tone întregi de nisip. Era o imagine a sufocării, dar, în mod ciudat, nu era un coșmar. Simțeam nisipul cald, de consistența zahărului și, în timp ce mă strivea încetul cu încetul, mă tot gândeam: *Sunt în paradis*. Eram atât de apatică și de năucă, încât nici nu mi-am dat seama că Pauline intrase în cameră până când nu s-a strecurat în așternut, pe partea lui

Ernest de pat. După-amiezile erau caniculare și dormeam goi. Știam ce se întâmplă și în același timp nu voiam să mă trezesc îndeajuns ca s-o simt. Corpul meu nu-mi aparținea întru totul. Nimeni n-a vorbit și nici n-a scos vreun sunet care să mă trezească din transă. Patul e nisip, îmi spuneam. Cearșafurile erau nisip. Eram încă în vis.

De dimineață, când soarele s-a furișat printre șipcile obloanelor clasice, scâldându-mi fața, am înțeles că, îmi convenea sau nu, se făcuse zi, și am deschis ochii. Un vânticel legăna perdelele crem de pânză. Lumina cădea în fâșii lunguiețe pe podeaua din lemn închis la culoare, iar eu am căscat, m-am întins și am dat la o parte cearșafurile. În fața patului era o oglindă înaltă și m-am văzut reflectată în ea, cât se poate de bronzată, de puternică și de vânjoasă după atâta înot și mers cu bicicleta. Părul mi se decolorase de la soare până când nu-i mai rămăseseră decât ușoare reflexe roșietice, ochii îmi erau limpezi și luminoși și arătam foarte bine. Deja nu mă mai miram de asta – cum de puteam să arăt puternică și sănătoasă, când de fapt simțeam că mor.

La noi la hotel aveam din toate câte trei – trei tăvi pentru micul dejun, trei halate flaușate, trei costume de baie ude la uscat. Pe aleea cu pietriș de pe latura hotelului expusă vântului, trei biciclete stăteau împiedicate. Dacă priveai bicicletele dintr-o parte, păreau foarte solide, ca și cum ar fi fost sculptate, cu lumina după-amiezii scânteind curat pe ghidoanele lor de crom – una, două, trei, așezate în șir. Dacă le priveai din cealaltă parte, îți dădeai seama cât de fragilă era fiecare piedică sub greutatea cadrului masiv, și cât de ușor ar fi putut cădea ca piesele de domino, ca scheletele de elefanți sau ca dragostea însăși. Dar mi-am păstrat pentru mine observația asta, pentru că era tot parte a înțelegerii nescrise dintre noi. Totul putea să se facă praf și pulbere pe dinăuntru, atâta vreme cât nu lăsa să se vadă nimic la suprafață și nu spuneai lucrurilor pe nume, cu atât mai puțin la ora cocteilului, când toată lumea era binedispusă și făcea mari eforturi ca să fie așa și ca să arate cât de perfectă putea fi viața dacă erai norocos, așa ca noi. Așadar, bea un pahar, și încă unul, și nu strica atmosfera.

După ce m-am spălat și m-am îmbrăcat, am coborât în mica grădină cu terasă și, pe masă, la soare, ne aștepta micul dejun. Trei *œufs au jambon*, cu mult unt și piper, trei briose aburinde, trei pahare de suc. Ernest a apărut din cămăruța de lângă terasă, unde lucrase.

— Bună dimineața, Tatie. Arăți foarte bine.

— Da, am zis. Și tu la fel.

Purta pantaloni scurți de pânză cafenii, un pulover pescăresc în dungi albe și negre luat din Grau-du-Roi și era desculț. Eu eram îmbrăcată în același stil, iar când Pauline a ieșit pe terasă era proaspăt îmbăiată, cu părul ei negru pieptănat peste cap, lăsându-i fața liberă, și era îmbrăcată și ea într-un pulover pescăresc în dungi. Arătam cu toții la fel când ne-am dat bună dimineața și am atacat cu lăcomie micul dejun, de parcă am fi fost nemâncați de cine știe când.

Pe plajă, soarele era deja foarte puternic și lumina egal totul. Nisipul părea aproape alb de la el. Apa îi reflecta lumina orbitor.

— O să înotăm bine azi, a zis Pauline.

— Da, a zis Ernest, rupându-și brioșa în jumătate, astfel încât din ea s-a ridicat un abur plăcut. Apoi o să-i zicem lui *Madame* să aducă Bollinger¹³-ul, rece ca gheața, și niște sardine din alea cu capere. Sună bine, nu? a zis el, întorcându-se spre mine.

13 Vin spumant din regiunea Champagne, Franța.

— Sună perfect.

După micul dejun, m-am dus să-i spun lui *Madame* de meniul la care ne gândiserăm pentru prânz, apoi mi-am pus câteva lucruri într-o geantă de plajă. Mi-am luat încălțărilor și am pornit pe alee spre bungalou, unde Bumby se juca în curte.

— Bună, ursulețule, am zis, luându-l în brațe ca să-i ronțai urechile. Azi mi se pare că ai mai crescut. Lui mami i se pare că te-ai făcut mare-mare.

El a primit asta cu bucurie, trăgându-și umerii în spate și scoțând bărbia în afară.

— Azi-noapte n-a tușit deloc, *Madame*, a zis Marie.

— Ești tare cuminte, nu-i așa? El a încuviințat mândru din cap, iar eu am adăugat: Atunci haide, ursulețule, mergem să înotăm.

Pe mica plajă lunară de la celălalt capăt al șoselei, Ernest și Pauline așezaseră deja păturile și umbrelele și stăteau tolăniți pe nisip ca broaștele țestoase, cu ochii închiși. Am făcut cu toții plajă, înșirați unul lângă altul, în timp ce Bumby și Marie se jucau în valuri și făceau mici construcții din scoici în nisip. Când soarele a început să-ncingă totul prea tare, eu am intrat în apă, care întotdeauna ți se părea rece la primul contact, ceea ce era minunat. Am băgat capul la fund, apoi am ieșit la suprafață și am înotat la câteva sute de metri depărtare, unde era liniște. Am călcat apa și m-am lăsat legănată de valuri. De pe creasta unui val, m-am putut uita îndărăt spre plajă și i-am văzut, mici și perfecți, pe soțul, copilul meu și femeia care căpătase acum pentru noi mai multă greutate decât puteam duce. De la distanța asta, păreau cu toții egali și senini și nu-i puteam auzi sau simți. Ajunsă jos, în scobitura valului, nu mai vedeam decât cerul, locul acela alb și înalt care nu părea să se schimbe prea mult, oricât am fi suferit noi.

Ca un soi de experiment, n-am mai înotat și mi-am lăsat brațele și picioarele să cadă, mi-am dat drumul cu toată greutatea cât de adânc am putut. Țineam ochii deschiși în timp ce mă scufundam și priveam în sus către suprafață. Plămânii au început mai întâi să mă furnice, apoi să ardă, ca și cum aș fi înghițit o bucatică dintr-un vulcan.

Știam că, dacă rămân acolo și las apa să pătrundă în mine, să mă pătrundă prin toate intrările, unele lucruri ar fi fost mai ușoare. N-aș mai fi fost nevoită să stau și să mă uit cum viața mea dispare, bob cu

bob, cum se duce de la mine la Pauline.

Micul vulcan din mine ardea, apoi s-a produs un decliv și mi-am dat seama că, deși nu mai voiam să trăiesc așa, nici nu voiam să mor. Am închis ochii și am înotat cu putere spre suprafață.

Când m-am întors pe plajă, Pauline s-a ridicat să mă întâmpine.

— Hai să încercăm să plonjăm, vrei?

— Nu cred că o să-mi iasă prea bine.

— Te învăț eu. Azi o să fiu instructoarea ta de sărituri, iar Hem o să se uite și o să-ți dea note.

— Asta nu, te rog, am zis, încercând să glumesc.

— Atunci mai întâi ne antrenăm. Ea s-a întors și a luat-o înainte pe mica potecă de lângă plajă, unde stâncile brune alcătuiau mormane tot mai înalte. Erau foarte întunecate și pline de crăpături și păreau modelate din lut de mâinile vreunui zeu, apoi lăsate să se usuce la soare timp de milenii. Stâncile ardeau sub picioarele noastre goale și ne-am cățărat repede pe ele până când am ajuns aproape de vârf.

Pauline a privit peste margine, cântărind din ochi valurile care se înălțau și coborau la trei metri și jumătate dedesubt.

— Când auzi ca un forfotit, atunci sari, a zis ea. Apoi s-a îndreptat de spate și și-a ridicat brațele cu multă grație deasupra capului și gâtului ei lung. A așteptat, apoi, odată cu șopotul dantelat al valurilor, și-a luat elan împingând din picioarele ei subțiri și s-a desprins, plutind în gol, apoi repezindu-se în jos, foarte înaltă și dreaptă. Apa s-a închis peste locul unde căzuse ea și nu s-a mai văzut nimic, numai apă, ca pielea netedă a unei tobe. Apoi am văzut-o cum iese la suprafață, dându-și părul pe spate și strângând din ochi.

— Bun, acum, a strigat ea în sus. E rândul tău.

— Pare prea ușor ca să fie ușor, am strigat drept răspuns, iar ea a râs.

Ernest intrase în apă și pornise înot, ocolind micuța cornișă de stânci până la Pauline, care plutea pe apă, așteptându-mă.

— Hai să te vedem atunci, a zis el, legănându-și brațele înainte și înapoi în timp ce călca apa.

— Fără note și fără critici, că nu mai sar deloc, am zis.

— Nu vrei să-ți iasă bine? a zis Ernest, cu ochii îngustați.

— Să-ți spun drept, nu. Dacă o să reușesc măcar să nu mă fac praf și pulbere pe stânci, o să fiu destul de mulțumită.

— Cum vrei tu, atunci.

M-am dus la margine, simțind cum mă arde piatra sub degetele de la picioare. Am închis ochii.

— Trebuie să ții brațele drepte, să-ți atingă urechile, a zis Pauline.

— Fără critici, am zis. M-am îndreptat de spate, apoi mi-am arcuit brațele deasupra capului. Am pândit să se audă forfotitul, dar când l-am auzit m-am pomenit că nu mă pot mișca. Încremenisem acolo.

— Haide odată, că ai pierdut momentul, a zis Ernest.

Nu i-am răspuns, n-am deschis ochii și a urmat un moment de vertig perfect, când am auzit iarăși forfotitul valurilor și m-am simțit parte din ele, învolburându-mă odată cu ele și totuși rămânând pe loc, purtată și înghițită de mare și de univers, dar totodată foarte, foarte singură. Când în sfârșit m-am uitat în jos, în fața mea erau două capete ude în valurile domoale. Păreau jucăuși și naturali acolo, ca focile, și brusc mi-am dat seama că n-aveam să sar, și asta nu pentru că m-aș fi temut sau pentru că mi-ar fi fost jenă.

N-aveam să sar pentru că nu voiam să fiu cu ei. M-am întors și am coborât de pe stânci încet, neteatal, simțind pietrele sub tălpi, netede și încinse.

— Hadley, a strigat Ernest în urma mea, dar eu am continuat să merg până am ieșit de pe plajă, apoi am luat-o pe alee spre hotel. Pe când am ajuns la hotel, m-am curățat de nisip la duș și m-am băgat în pat așa udă cum eram, foarte curată și obosită. Cearșaful era alb și bățos și mirosea a sare când mi-am vârât fața în el. Când închideam ochii, mi-am pus dorința să mă trezesc la fel de puternică și de limpede la minte cum mă simțeam atunci.

Mult mai târziu, când m-am trezit, mi-am dat seama că Ernest nu venise deloc în cameră să-și facă siesta și că, probabil, se dusesse la Pauline în odaie. Era prima oară când se ducea la ea în plină zi. *Madame* și *Monsieur*, proprietarii hotelului, aveau să afle și urma să știe toată lumea. Acum, că totul era pe față, nu se mai putea reveni la ce fusese înainte. *Bine atunci*, mi-am zis. *Poate că e mai bine așa*.

Exact în acel moment, ușa camerei s-a deschis și a intrat Ernest. Pauline era în spatele lui și au pășit împreună înăuntru.

— Am fost tare îngrijorați pentru tine, a zis Pauline.

— N-ai mâncat deloc de prânz. Simți că ai febră? a întrebat Ernest. S-a apropiat și s-a așezat lângă mine, pe pat, apoi Pauline s-a așezat în cealaltă parte, și amândoi se uitau la mine ca și cum ar fi fost părinții mei. Totul era atât de ciudat, absurd chiar, încât m-a pufnit râsul.

— Ce e de râs? a zis Pauline.

— Absolut nimic, am răspuns, continuând să zâmbesc.

— Uneori poate fi foarte misterioasă, nu-i așa? a zis Pauline către Ernest.

— De obicei nu e, a zis Ernest. Dar acum e. La ce te gândești, măto? Te simți bine?

— Poate că nu, am răspuns. Cred că o să stau în seara asta să mă odihnesc. Vă supărați?

Pauline părea muncită de gânduri și mi-am dat seama că-și făcea cu adevărat griji pentru mine și că, din motive obscure, poate pentru că solida ei educație catolică îi impunea să se arate mărinimoasă în cele mai bizare împrejurări, era important pentru ea ca eu să mă simt bine,

să-i fiu prietenă și să aprob toată povestea asta. Să aprob faptul că-mi lua soțul.

— Vă rog să mă lăsați, am zis către amândoi. Ochii li s-au întâlnit pe deasupra mea. Serios. Vă rog.

— Dă-mi voie să-i spun lui *Madame* să-ți aducă ceva de mâncare, a zis Ernest. O să-ți vină rău dacă nu mănânci.

— Bine. Puțin îmi pasă.

— Lasă-mă pe mine să mă duc. E plăcerea mea, a zis Pauline și a ieșit să vadă de mâncare, ca o nevastă.

— Ei, atunci s-a preluat ștafeta, am zis când ușa s-a închis în urma ei.

— Ce?

— De-acum le poate face ea pe toate. O să știe ea să-ți poarte de grijă.

— Nu ești în apele tale. Odihnește-te puțin.

— Așa e, nu sunt în apele mele. Mă omorâți cu zile, și tu, și ea.

A lăsat privirea în jos, către cearșaf.

— Nici pentru mine nu-i ușor.

— Știu. Suntem o adunătură jalnică și sordidă, toți trei. Dacă nu avem grijă, n-o să scăpăm nici unul din chestia asta decât cu ditamai hălcile lipsă.

— Și eu am zis la fel. Tu ce vrei? Ce te-ar ajuta?

— Eu cred că-i prea târziu, nu crezi? M-am uitat spre fereastră, unde lumina scădea cu repeziciune. Ar cam trebui s-o luați din loc, că o să pierdeți cocteilurile cu familia Murphy.

— Puțin îmi pasă.

— Ba totuși îți pasă, cum îi pasă și ei. Du-te acum. În noaptea asta o să fie ea soția.

— Nu suport să te aud vorbind așa. Îmi dă senzația că am stricat tot.

— Chiar am stricat, Tatie, am zis cu tristețe și am închis ochii.

Mi-ar plăcea să spun că totul s-a terminat acolo; că ceea ce am înțeles limpede în acea după-amiază ne-a silit să renunțăm cu totul la aranjamentul de până atunci. Într-adevăr, ne chinuiam de moarte, dar ceva ne-a făcut pe fiecare în parte s-o lungim așa cu săptămânile, la fel cum trupul unui animal continuă să se zbată chiar și după ce a rămas fără cap.

Săptămâna următoare a început fiesta din Pamplona. La începutul acelei veri ne înțeleseserăm să-i luăm cu noi pe Gerald și Sara Murphy și ne-am ținut de planul inițial, în timp ce Bumby a plecat pentru câteva săptămâni în Bretania cu Marie Cocotte, după ce tusea i se uscase și îi trecuse de tot.

În acel an ne-am cazat la Hotel Quintana, în camere care se aflau chiar vizavi de cele ale toreadorilor. În fiecare după-amiază stăteam în cele mai bune locuri de lângă arenă, pe cheltuiala lui Gerald. În fiecare seară ne adunam la aceeași masă de la Café Iruna, pe scaune din răchită închisă la culoare și beam până la amortire. Ernest rămăsese un mare *aficionado*¹⁴, ca întotdeauna, și s-a ocupat de instruirea lui Gerald și a Paulinei așa cum se ocupase de a mea, de a lui Duff, a lui Bill Smith, Harold Loeb, Mike Strater și a oricui stătea să-l asculte. Gerald voia să învețe la modul serios despre coride. Ernest l-a dus la seara amatorilor și au intrat amândoi în arenă să-și testeze curajul în fața taurilor tineri, Ernest cu mâinile goale de această dată, iar Gerald ținând strâns de balonzaidul lui, cu încheieturile degetelor albe. Când un taur s-a repezit la Gerald cu toată viteza, el a reușit să-l abată din drum în ultima clipă, răsucind balonzaidul într-o parte.

¹⁴ Amator, pasionat (sp.).

— Aia a fost o veronică perfectă, bătrâne, i-a spus Ernest lui Gerald mai târziu, la Iruna, dar Gerald știa că nu era îndeajuns de tare și de puternic ca bărbat ca să se măsoare cu Ernest. Nu-l credea și nu s-a lăsat lăudat.

— Îți promit că la anul o să-mi iasă mai bine, tati, a zis el. E important pentru mine să-mi iasă cu adevărat bine.

I-am zâmbit lui Gerald peste masă, pentru că eu nu mai făcusem nimic nici bine, nici adevărat de luni întregi. Eram tristă până-n măduva oaselor, ca și Ernest, iar Pauline, care stătea în fața noastră la masă, părea gata să izbucnească în lacrimi din clipă-n clipă. Nu eram nici unul în apele noastre. Nu trăiam nici unul după standardele noastre.

La sfârșitul acelei săptămâni haotice, Pauline a luat trenul spre Bayonne cu soții Murphy. Se întorcea la Paris, la serviciu. Noi am plecat spre San Sebastian, pentru că asta fusese planul de la bun

început. Dar, la un moment dat, mi-am dat seama că planurile n-aveau să mai țină. Temelia se putea surpa oricând.

În San Sebastian, fără Pauline, a fost o oarecare acalmie, dar asta însemna de fapt că ne puteam ciondăni mai în voie, fără să fim întrerupți. Nu ne spuneam nimic nou unul altuia, dar vechiul material era încă eficace dacă-l foloseam destul de gălăgios și de urât.

— E o curvă, îi spuneam eu. Iar tu ești un laș și-un egoist.

— Nu mă iubești. Tu nu iubești nimic, spunea el.

— Vă urăsc pe amândoi.

— Ce vrei de la mine?

— Nimic, răspundeam. Vreau să mori.

Ne făceam de râs în baruri și taxiuri. Nu puteam dormi decât dacă beam peste măsură, dar, dacă exageram cu băutura, atunci nu mai dormeam deloc, ci zăceam pur și simplu unul lângă altul, cu ochii uscați și roșii de la plâns, cu gâtjeleul încleiat.

Pauline a continuat să scrie în fiecare zi și-i simțeam vocea ca pe o viespe în ureche: *Mi-e un dor nebun de adorații mei. Te rog să-mi scrii, Hadley. Sunt sigură că putem avea grijă unii de alții și putem fi fericiți. Uite, știu eu sigur că e așa.*

— N-o putem ține așa, nu? a zis Ernest, luând în mână una dintre scrisorile Paulinei, apoi lăsând-o iar jos. Crezi că putem?

— Sper că nu.

— Lumea s-a dus dracului pe toate planurile.

— Da, am zis.

— Îți construiești viața cu cineva, cineva pe care-l iubești, și-ți închipui că e de-ajuns. Dar niciodată nu e de-ajuns, nu-i așa?

— N-aș putea să-ți spun. Nu mai știu nimic despre dragoste. Nu vreau decât să nu mai simt nimic o vreme. Oare se poate?

— Pentru asta s-a inventat whisky-ul.

— Atunci nu-și face treaba, am zis. Mă doare peste tot.

— Hai să mergem acasă.

— Da, e momentul. Dar nu împreună. Asta s-a dus.

— Știu că s-a dus, a zis el.

Ne-am uitat unul la altul, fiecare într-un colț al camerei, am văzut limpede totul și multă vreme n-am mai putut spune nimic.

Întorcându-ne la Paris, ne-am oprit peste noapte la Villa America, dar deja nu mai încercam să păcălim pe nimeni, nici măcar pe noi înșine. Pe plajă, la un cocteil, i-am anunțat pe Gerald și pe Sara că ne despărțeam.

— Nu se poate, a zis Gerald.

— Ba se poate. Și chiar așa este, a zis Ernest, golindu-și paharul. Dar tu toarnă acolo, nu te opri.

Sara mi-a aruncat o privire afectuoasă – cât putea ea de afectuoasă –, apoi s-a ridicat să mai pregătească niște martini în shaker.

— Cum o să faceți? Unde o să locuiți? a întrebat Gerald.

— Încă n-am lămurit chestia asta, am răspuns. Totul e foarte nou.

Gerald a privit gânditor marea timp de câteva minute, apoi i-a spus lui Ernest:

— Am eu garsoniera aia, știi tu, pe rue Froideveaux. Ți-o dau, dacă vrei. Cât timp ai nevoie.

— Foarte frumos din partea ta.

— Prietenul la nevoie se cunoaște, nu?

Sara s-a întors cu Don Stewart și Beatrice Ames, drăgălașa și proaspăta lui soție, după ea. Își petreceau luna de miere la un hotel din oraș.

— Donald, am spus eu, îmbrățișându-l cu căldură, dar el era palid la față și părea tulburat, ca și Beatrice. Era clar că Sara le dăduse discret vestea, când veneau spre plajă. Se mișcase foarte prompt.

Au mai fost aduse scaune în jurul măsuței mozaicate de pe nisip și am băut cu toții zdravăn, uitându-ne cum se lasă înserarea.

— Recunosc, credeam că voi doi sunteți indestructibili, a zis Donald.

— Știi, a zis Gerald. S-a întors spre Sara. Nu ziceam eu mereu că nimeni nu se pricepe mai bine la căsătorie ca Hemingway-i? Că păreau conectați la o chestie mai înaltă?

— Ei gata, le-a retezat-o Ernest. Hai s-o lăsăm baltă cu autopsia, vreți? Suntem și așa destul de terminați.

— Hai să vorbim despre ceva vesel, am spus eu. Povestește-ne despre nuntă, Donald.

Donald s-a înroșit și s-a uitat la Beatrice. Era o tânără foarte drăgălașă în stilul „fetelor lui Gibson”¹⁵, cu o frunte înaltă și o gură roșie, arcuită, dar pe moment s-a descumpănit.

¹⁵ Charles Dana Gibson, ilustrator american, celebru pentru crearea unui model de frumusețe feminină reprezentativ pentru începutul secolului XX.

— Nu cred că ar trebui să vorbim despre asta, a zis ea. Pare deplasat.

— Oh, asta era problema, a zis Ernest. O să te obișnuiești. Buzele îi erau strânse și uscate, iar ochii lui aveau o expresie resemnată. Îmi dădeam seama că totul se întâmpla prea repede pentru el, dar ducea totuși jocul până la capăt, ținându-se de gin și de conversația ușoară. Sfârșitul se anunța de luni întregi, de când cu sejurul la Schruns, doar că acum, că venise peste noi, nu știam ce să facem cu el.

Abia a doua zi după-amiaza, când eram în tren și ne întorceam la Paris, adevărata grozăvie a celor întâmplate ne-a lovit pe amândoi. Era o zi sufocantă, cu o căldură zăpușitoare, iar trenul era prea plin. Împărțeam un compartiment din vagonul de dormit cu o americană care avea o colivie lucrată într-un filigran complicat, cu un mic canar galben înăuntru. Abia am apucat să-i dăm bună ziua, că femeia s-a și

lansat într-o poveste complicată cum că pasărea era cadou pentru fiica ei, care fusese logodită cu un inginer elvețian, înainte să se bage ea pe fir să-i despartă.

— Mi-am dat seama imediat că trebuia să-l trimit la plimbare, spunea femeia. Știți cum sunt elvețienii.

— Da, bineînțeles, a răspuns Ernest, strecurând cuvintele printre buzele strânse. Habar n-avea ce spune. Vă rog să mă scuzați, a continuat el. Cred că o să mă duc după însoțitorul de vagon. Când s-a întors, ținea în mână o sticlă de coniac, pe care l-am băut direct din paharele pentru apă care ne erau la îndemână.

Ne apropiam deja de Marsilia și tot ce se vedea pe geam părea foarte prăfuit și alb-cenușiu – măslinii, fermele, zidurile din piatră naturală și dealurile din depărtare. Toate păreau decolorate într-un fel straniu, iar femeia reușea cumva să-i dea înainte cu căsătoria și cum spera ea ca fiică-sa s-o ierte. Mi-am băut coniacul, mi-am mai turnat unul și am încercat să nu aud nimic din ce spunea. Pasărea ciripea drăgălaș, dar m-am pomenit că nu vreau s-o aud nici pe ea.

În sfârșit, când s-a lăsat seara, femeia a închis ochii și a început să sforăie, cu capul greu bălăbănindu-i-se pe umeri. Tocmai intram în Avignon, unde o fermă ardea pe o miriște. Vedeam flăcările înălțându-se dramatic pe cerul tot mai negru și oi alergând de colo-colo în spatele unui gard strâmb, înnebunite și panicate. Probabil că vâlvătaia dăduse semne din vreme că va izbucni, pentru că mare parte din mobilă era împrăștiată pe câmp, la o distanță apreciabilă de casă, în timp ce mai mulți oameni se străduiau să salveze ce se putea. Am văzut o cadă de baie roz, emailată, un balansoar și un cărucior de copil răsturnat într-o rână și totul mi s-a părut sfâșietor. Acolo era o viață de om, mobile îngrămădite ca bețele de chibrit. Nu păreau salvate, ci părăsite – în timp ce fumul se înălța în fuioare uriașe.

Se făcuse aproape dimineață când ne-am apropiat de Paris. Nici Ernest, nici eu nu prea dormiserăm peste noapte și nu schimbaserăm prea multe vorbe. Nu făcuserăm decât să bem și să ne uităm pe geam la semnele distrugerii care păreau să nu se mai sfârșescă. La periferia orașului, lângă Choisy-le-Roi, un fost vagon de marfă zăcea strivit lângă șine, scoțând aburi.

— Chiar mergem înainte cu chestia asta? l-am întrebat pe Ernest.

— Nu știu, mergem?

În acel moment, americanca s-a trezit și s-a întins zgomotos, apoi a scos acoperitoarea de catifea a coliviei, ca să deștepte canarul. Cumva se făcuse dimineață și eram acasă, deși mi-era greu să simt ceva. Băusem atâta coniac, încât îl simțeam pulsându-mi în mâini, iar inima mi se zbătea surd în piept.

Când am ajuns în gară, Ernest i-a pasat hamalului bagajele noastre pe geam și am coborât amândoi pe peron. Era aproape septembrie, iar

aerul dimineții era răcoros și proaspăt.

— Rue Froideveaux, numărul șaizeci și nouă, i-a spus Ernest șoferului de taxi, iar eu am simțit cum mi se pune un nod în gât. Se ducea la garsoniera lui Gerald, nu acasă, cu mine. Nu mai avea la ce să se întoarcă. Chiar se sfârșise totul.

— De ce nu te duci mai bine direct la Pauline acasă? am spus eu.

— Te rog să nu începi iar. E oricum destul de dureros.

— Ce știi tu despre durere? E vina ta, nenorocitul.

Nu-mi dădeam seama ce-mi iese pe gură. Coniacul îmi încleia încă sângele și-mi puneă gândurile în mișcare. Pe moment, știam doar că nu pot rămâne singură. Respirația mi s-a accelerat, iar când Ernest s-a apropiat, îngrijorat din cauza mea, am început să-i car palme, lovindu-l peste piept, peste umăr, peste falcă. Impactul era ciudat, ca în vise. Mâna mea părea elastică, la fel și corpul lui. Atunci am început să plâng și nu m-am mai putut opri.

— Vă rog s-o scuzați pe soția mea, i s-a adresat Ernest șoferului, în franceză. Nu se simte bine.

Când taxiul a oprit în sfârșit, Ernest a coborât, a venit pe partea mea și mi-a deschis ușa.

— Ei, haide, a zis el. Trebuie să dormi.

L-am lăsat să mă urce scările ca pe o marionetă. Garsoniera avea o podea rece, de piatră, o singură masă cu două scaune și o chiuvetă joasă, cu o carafă și o etajeră. El m-a dus până la un pat îngust, așezat pe un postament, și m-a culcat în el, trăgându-mi o pătură roșie de lână până sub bărbie. Apoi s-a urcat lângă mine, cuprinzându-mă cu brațele și vârandu-și genunchii într-ai mei, îmbrățișându-mă cât putea de strâns.

— Ești o mătă cuminte, mi-a șoptit el în ceafă. Te rog să dormi acum.

Am început să tremur.

— Hai să nu facem asta. Nu pot.

— Ba poți. Deja am făcut-o, iubire. Și a început să se legene cu mine cu tot înainte și înapoi în timp ce plângeam amândoi, iar când în sfârșit am adormit, asta nu s-a întâmplat pentru că m-am lăsat eu în voia somnului, ci mai degrabă pentru că m-a doborât, ca o boală sau ca moartea.

După câteva ore, când m-am trezit, el plecase deja. Capul îmi era greu de la coniac și mai simțeam încă un val de greutate dintr-un loc adânc, de nepătruns. Viața mi se făcuse praf și pulbere; cum să mă adun? Cum să îndur asta? Am luat un cărbune de desen de pe o masă joasă și i-am scris, pe o hârtie dintr-un bloc de schițe, un bilet care suna mult mai calm și mai adunat decât mă simțeam sau mă credeam în stare să mă simt: *Îmi pare foarte rău pentru scena din taxi. Mi-am ieșit din minți, dar o să mă străduiesc să mă port cât se poate de bine în situația*

dată. Sigur că o să vreau să te văd, cum să nu, dar n-o să te caut eu pe tine.

Am plecat din garsonieră, încuind ușa după mine, și am ieșit într-o curticică unde era o bancă de piatră, flancată de crizanteme arămii. De-o parte și de alta, zidurile erau acoperite de iederă. Asta urma să vadă Ernest de la fereastra garsonierei – o priveliște nouă, care n-avea absolut nimic de-a face cu mine. Am încercat să nu las gândul ăsta sinistru să-mi macine șubreda hotărâre în timp ce mă urcam într-un taxi care să mă ducă la Hôtel Beauvoir, pe Avenue de l'Observatoire. A fost primul loc care mi-a venit în minte, pentru că era chiar peste drum de Closerie des Lilas și mă uitasem de o mie de ori în sus la el, admirându-i grilajele simple și frumos lucrate, din fier forjat, și ghivecele cu mușcate. Aveam să fac eu cumva să trec și peste asta. Aveam să închiriez două camere, una pentru mine și una pentru Bumby. Marie Cocotte urma să-l aducă înapoi din Bretania într-o săptămână și aveam să-i scriu să-l aducă acolo. Puteam să mâncăm în fiecare dimineață la Lilas. Acolo urma să se vadă des cu taică-său și cu alți prieteni și totul avea să fie foarte familiar, ceea ce era important acum.

În timp ce taxiul înainta cu greu prin aglomerație, am închis ochii și am încercat să nu mă gândesc la nimic în afară de cafeaua cu frișcă pe care aveam s-o beau cât de curând. Aveam să întind cât mai mult de ea, apoi să trec la următorul pas, oricare ar fi fost acela. Toate lucrurile mele erau la fabrica de chereștea și trebuia să mă ocup de ele. Aveam de gând să-l rog pe Ernest să mi le aducă sau să trimită pe cineva, pentru că eu știam că acolo nu mă mai pot întoarce. Nu voiam. Nu m-am întors. Nu m-am mai întors niciodată.

Ernest îmi spusese la un moment dat că „paradis“ vine dintr-un cuvânt persan care înseamnă „grădină împrejmuită de ziduri“. Mi-am dat seama atunci că el înțelegea cât erau de necesare promisiunile reciproce pentru fericirea noastră. Nu te puteai bucura cu adevărat de libertate decât dacă știai unde sunt zidurile și te îngrijeai de ele. Găseam reazem în ziduri pentru că existau; existau pentru că găseam reazem în ele. Când a apărut Pauline, totul a început să se surpe. Acum nimic nu mi se mai părea permanent, în afară de ceea ce trecuse deja, ceea ce făcuserăm și trăiserăm împreună.

I-am spus toate astea lui Don Stewart într-o seară, la Deux Magots. El și Beatrice se întorseseră la Paris, iar el mă căutase, îngrijorat din cauza mea și mâhnit din cauza despărțirii.

— Nu suport să fiu morbidă, am zis eu, dar săptămâna viitoare împlinim cinci ani de căsnicie. Sau am fi împlinit. Și-a ales cel mai prost moment posibil.

— Ai putea să lupți pentru el, să știi.

— E mult prea târziu pentru asta. Pauline îl presează să ceară divorțul.

— Chiar și așa, dacă acum nu faci nimic, mai târziu ce-ai să mai poți face?

Am ridicat din umeri și m-am uitat pe fereastră, unde o femeie foarte frumoasă, îmbrăcată în Chanel, aștepta pe cineva sau ceva la colțul străzii. Era un dreptunghi negru, subțire, cu o pălărie cât un nasture, și nu părea deloc fragilă.

— Nu știi dacă sunt, practic, în stare să concurez.

— De ce să concurezi tu? Tu ești soția. El îți aparține de drept.

— Oamenii nu-și aparțin unul altuia decât atâta vreme cât cred amândoi în asta. El nu mai crede.

— Poate că e doar îngrozitor de confuz.

M-a condus înapoi la hotel și m-a sărutat cu delicatețe pe obraz, iar asta mi-a adus aminte de acea vară periculoasă din Pamplona, cu Duff, Pat și Harold, când totul a explodat și a ieșit urât. Dar chiar și atunci tot mai erau mici străfulgerări de fericire.

— Întotdeauna ai fost drăguț cu mine, Don, am zis. Asta atârnă mai greu decât crezi.

— Dacă vrei, uită ce-am zis la cafenea. Departee de mine să te învăț ce să faci cu căsnicia ta. Ce dracu', eu de-abia m-am însurat. Dar trebuie să existe ceva. Un răspuns.

I-am urât noapte bună și am urcat încet scările până la etajul al treilea, unde Bumby dormea dus, iar Marie îi împătorea hainele în grămăjoare perfecte, cu mâinile ei foarte pricepute. Am trimis-o acasă

și am terminat singură de aranjat hainele, întrebându-mă ce mai puteam face ca să dreg cât de cât lucrurile cu Ernest. Și ideea la care mă tot întorceam era că, dacă Pauline n-ar fi pe-aproape și el n-ar mai putea s-o vadă, poate că și-ar reveni din năuceală și s-ar întoarce la mine. Mă iubea încă; asta știam. Dar prezența fizică a fetei era ca un cântec de sirenă, iar el nu i se putea împotrivi.

A doua zi, simțindu-mă foarte sigură pe noua mea decizie, m-am dus până la garsoniera lui Gerald de pe rue Froideveaux, am intrat în curtică, care arăta tot ca un câmp de bătălie, cu membre de ipsos peste tot, și l-am găsit pe Ernest lucrând la măsura tare. Nu m-am așezat. N-aș fi putut.

— Vreau ca tu și Pauline să acceptați să nu vă mai vedeți timp de o sută de zile.

El era tăcut, surprins. Categorical, reușisem să-i captez atenția.

— Nu mă interesează unde se duce – n-are decât să ia vaporu' spriad, din punctul meu de vedere –, dar trebuie să plece. N-ai voie s-o vezi sau să-i scrii și, dacă te ții de treaba asta și, după o sută de zile, tot o să mai fii îndrăgostit de ea, îți acord divorțul.

— Înțeleg. Și cum de ți-a trăsnet prin minte planul ăsta genial?

— Nu știu. De la o chestie pe care a zis-o Don Stewart.

— Don? Da, ăsta întotdeauna ți-a făcut avansuri.

— Nu prea ești în poziția să judeci.

— Da, bine. Deci o sută de zile? După care îmi acorzi divorțul?

— Dacă o să-l mai vrei.

— Tu ce vrei, Tatie?

— Să mă simt mai bine. Aveam ochii umezi și mă căzneau să-mi țin în frâu lacrimile. I-am întins hârtia pe care scrisesem înțelegerea și o semnasem.

— S-o semnezi și tu. Vreau să fie clar, negru pe alb.

El a primit-o cu un aer solemn.

— Sper că nu încerci să mă pedepsești, nu?

— Nu știu. Deja nu mai știu nimic.

I-a dus hârtia Paulinei, i-a spus care era planul și, în mod ciudat, ea a acceptat imediat. Bănuiesc că educația ei catolică foarte solidă trezise martira din ea. S-o fi gândit că cele trei luni pe care le ceream erau o pretenție rezonabilă din partea unei soții părăsite, dar e foarte posibil și să fi avut impresia că încă nu suferise destul pentru relația ei. Despărțirea avea să-i facă bine din punctul ăsta de vedere. Mi-a scris că-mi admiră decizia și că are încredere în ea, apoi și-a luat concediu de la revistă și și-a rezervat un loc la bordul *Pennland*, care pleca spre State.

La unsprezece zile după ce ticluisem înțelegerea, Pauline a dispărut din Paris, dacă nu chiar cu totul din peisaj.

— Pot să-i scriu cât e încă pe vas? a întrebat el. E voie?

— Bine, dar cele o sută de zile nu încep de fapt decât după ce ajunge la New York.

— Ești ca o regină, nu-i așa? Tu faci regulile.

— Nu te-a obligat nimeni să accepți.

— Nu, aici cred că ai dreptate.

— Nu încerc să fiu afurisită, i-am spus cu blândețe. Încerc să-mi salvez viața.

Ernest nu suporta să rămână singur, niciodată nu suportase, dar absența Paulinei îl făcea să se simtă mai rău decât singur și foarte vulnerabil. După doar câteva zile, a apărut la ușa mea la ora cinei. Tocmai terminase porția de scris pe ziua respectivă și avea în ochi expresia aia pe care o avea întotdeauna când stătea prea mult în mintea lui și simțea nevoia să vorbească.

— Cum ai lucrat azi, Tatie? am întrebat, invitându-l înăuntru.

— Zici că sfredelesc în granit, a răspuns el. Ceva de băut s-o găsi pe-aici?

A intrat în sufragerie, unde Bumby mânca pâine și banane. S-a așezat și am simțit cum răsufлам cu toții, chiar și Bumby, în acel spațiu. Că eram pur și simplu la aceeași masă.

Am adus o sticlă de vin și am băut-o, apoi am împărțit o cină foarte simplă.

— *Scribner's Magazine* îmi dă o sută cincizeci de dolari pentru o povestire, a zis el.

— Asta înseamnă o grămadă de bani, nu-i așa?

— Eu așa zic. Dar poate ar fi mai bine ca tu să n-o citești. E despre când ne-am întors amândoi cu trenul din Antibes, cu tipa aia cu canarul. N-o să fie prea plăcut pentru tine.

— Bine, n-o citesc, am zis, întrebându-mă în sinea mea dacă inclusese în povestire și ferma din Avignon cuprinsă de flăcări și vagoanele de tren prăbușite, care fumegau. Vrei să-i faci tu baie copilului?

El și-a suflecat mânecile și a adus albia, apoi s-a așezat pe vine lângă ea, în timp ce Bumby se juca și stropea.

— Ce zici, mai are un pic și nu mai intră în albie, a zis el.

— Peste câteva săptămâni face trei ani. Ar trebui să-i facem o petrecere, cu coifuri și înghețată de căpșuni.

— Și cu baloane, a zis Bumby. Și cu o maimuțică.

— Tu ești o maimuțică, *Schatz*, a zis Ernest și l-a înfășurat în prosopul mare.

Apoi l-am culcat, iar când am ieșit din camera lui și am închis ușa, Ernest era încă așezat la masă.

— N-aș vrea să cer voie să rămân, a zis el.

— Atunci nu cere voie, am zis. Am stins veioza, apoi m-am dus la masă și m-am lăsat în genunchi în fața lui. Mi-a cuprins ceafa în mână

cu tandrețe, iar eu mi-am îngropat fața în poala lui, simțind în nări stofa aspră a pantalonilor lui noi – pe care, fără îndoială, îi cumpărase cu ajutorul Paulinei, ca să nu-i fie rușine să-l expună în fața prietenilor ei de pe Malul Drept. M-am vârât și mai tare în el, apoi mi-am arcuit degetele pe spatele pulpelor lui.

— Haide, a zis el, încercând să se ridice în picioare, dar eu nu m-am ridicat. Poate că era pervers din partea mea, dar voiam să-l am chiar acolo, după regulile mele, și să nu-i dau drumul până nu-mi trecea senzația de rău și de fierbințeală din stomac. Era încă soțul meu.

A doua zi dimineață, când m-am trezit, el dormea lângă mine, iar așternuturile erau calde în jurul nostru. Mi-am lipit corpul de spatele lui, mângâindu-i pântecul cu palmele până când s-a trezit suficient și am făcut iar dragoste. Pe undeva, era ca și cum nu s-ar fi schimbat nimic. Corpurile noastre se cunoșteau atât de bine, încât nu trebuia să ne gândim cum să ne mișcăm. Dar la sfârșit, când stăteam nemișcați, am simțit cum mă cuprinde o tristețe cumplită, pentru că-l iubeam la fel de mult ca întotdeauna. *Suntem unul și același*, mi-am spus, dar nu era într-un totul adevărat. De-a lungul anilor, el insistase întotdeauna că, în fond, noi doi semănăm. Și chiar ajunseserăm să semănăm, cu părul scurt, fețele bronzate, rotunde și sănătoase. Dar, doar pentru că semănăm, asta nu însemna că nu eram singuri, fiecare în parte.

— Asta înseamnă ceva? am întrebat, având grijă să nu-l privesc în timp ce vorbeam.

— Orice lucru înseamnă ceva. A rămas tăcut câteva minute, apoi a spus: Să știi că ea se sfâșie-n bucăți.

— Ca noi toți. Ai văzut ce față avea *Schatz* aseară? Era așa de fericit că ești aici. Probabil că e tare derutat.

— E clar că suntem cu toții în rahat. A oftat, s-a dat jos din pat și a început să se îmbrace. Să știi că Pfife crede că e foarte înțelept din partea ta să faci chestia asta și să încerci să aduci ceva lumină în haosul pe care l-am creat cu toții, dar și ea, și eu suntem la pământ din cauza asta.

— De ce-mi spui asta? Cum ar trebui să reacționez?

— Nu știu. Dar dacă nu pot să-ți spun ție, cui să spun?

Imediat ce le vorbise soților Murphy despre despărțire, Gerald devenise din cale-afară de săritor. Oare de ce? Scosese din pălărie garsoniera și chiar bani. Avea acces la banca Murphy.

— Aici nu e vorba doar despre căsătorie, spusese Gerald când îi făcuse oferta, între patru ochi, la un pahar. Eu nu știu ce m-aș face fără Sara, dar tu ești altfel, așa că și regulile sunt altele. Tu ai putea să rămâi în istorie. Deja ești. Numele tău e scris acolo, pe un cartonaș, și nu trebuie decât s-o apuci într-o direcție, și nu în cealaltă.

— Ai ceva împotriva lui Hadley?

— Absolut nimic. Cum să am? Doar că ea are altă viteză de funcționare. E mai prudentă.

— Iar eu va trebui să n-am nici mamă, nici tată. Asta vrei să spui?

— Nu. Doar să fii hotărât.

— Datorită ei am ajuns aici unde sunt.

— Da, și s-a descurcat de minune. Dar ce urmează acum, asta e ceva nou-nouț. Acum trebuie să te gândești la viitor. Știu că-ți dai seama de asta.

De multe ori i se păruse că Gerald îl fletează exagerat, dar acum, că Fiesta era un capitol încheiat și erau atâtea de făcut, chiar avea senzația că cerințele erau mult mai mari. Nu știa exact care sunt, ci doar că trebuia să-și folosească toate resursele.

Pfife avea o sumedenie de planuri de viitor. Organizase deja ceremonia de nuntă și probabil că o plănuise de la bun început. Asta era înțelegerea ei cu Dumnezeu sau cu propria ei conștiință.

— Spune-mi că mă iubești, îi ceruse prima oară, când era încă în ea.

— Te iubesc. Era vâncioasă, puternică și interesantă în pat, opunea o rezistență ciudată, cu o frenezie și o vigoare total străine de Hadley.

— Mai mult decât o iubești pe ea? Vreau să spui că da, chiar dacă nu e adevărat.

— Pe tine te iubesc mai mult.

Îl dăduse la o parte, împingându-l cu picioarele ei lungi și puternice, și-l încălecuse. Măinile ei pe pieptul lui. Ochii ei negri sfredelindu-i pe ai lui cu înflăcărare.

— Spune-mi că ai vrea să mă fi cunoscut pe mine prima, zisese ea, împingându-se tare în el.

— Da, zisese el.

— Acum aș fi fost soția ta. Singura soție.

Expresia ei era total absentă și în același timp înverșunată, ceea ce-l speria puțin. Poate că fusese silită să inventeze o viață a lor în mintea ei, altfel cum să fi trăit cu ea însăși, fiind în același timp prietenă cu Hadley? La Schruns, le privise cum stăteau una lângă alta în fața focului, vorbind și

râzând. Stăteau cu picioarele încrucișate în aceeași direcție, purtau același fel de șosete și același fel de papuci de munte. Nu erau surori; nu semănau deloc. De fapt, el era singurul lucru pe care-l aveau în comun.

Dormea prost și avea iarăși coșmaruri. Uneori, în liniștea din miez de noapte, se gândea la femeile pe care le iubise. Își amintea cum încerca să-i facă pe plac mamei, și cât de groaznic era. Îi spunea Mamițu și născocea cântece pentru ea, iar când l-a luat cu ea la Boston cu trenul, numai ei doi, ținea minte cât de mândru fusese că era cu ea în vagonul-restaurant și că mânca salată de crabi cu o furculiță de argint cu trei dinți, și peste tot în jur se vedeau numai fețe de masă și șervete albe, discrete. Dar la scurt timp după ce se întorseseră acasă, apăruse alt copil, apoi încă unul și, oricum, el era prea mare ca să aibă o asemenea nevoie disperată de ea. Își înăbușise disperarea încet și deliberat, amintindu-și cât de capricioasă și de critică era, sub aparența tandră, și că nu se putea baza pe ea.

Trucul ăsta n-a funcționat întotdeauna. Uneori, o femeie rămânea misterioasă și incontrollabilă, cum era Kate, alteori ți se strecura direct în inimă și acolo rămânea. Hadley era cea mai bună femeie pe care o cunoscuse, mult prea bună pentru el. Întotdeauna crezuse asta și continuase s-o creadă chiar și atunci când ea pierduse valiza cu manuscrisele. Încercase să nu insiste niciodată asupra acelei zile. Fusese lucrul cel mai cumplit care i se întâmplase vreodată. Că fusese rănit, mai treacă-meargă. Asta-i sfâșiasse corpul și-l făcuse să înțeleagă ce însemnau frica și teroarea. Le purta încă în el, ca pe schije îngropate adânc în țesutul mușchilor lui. Dar munca lui, munca era totuna cu el. Când rămăsese fără ea, se simțise complet golit, ca și cum ar fi fost pe punctul de a se face mic de tot și de a se pierde în aer – durere și senzația de nimic în mijloc.

A continuat s-o iubească pe Hadley și după asta. Nu putea și nu voia să n-o mai iubească, poate că avea s-o iubească întotdeauna, dar ea omorâse totuși ceva în el. Într-o vreme se simțise atât de ancorat, de sigur și de ocrotit cu ea, dar acum se întreba dacă va mai fi vreodată în stare să se încreadă în cineva. Asta era adevărata întrebare, și n-avea răspuns la ea. Uneori avea senzația că are-n mijloc o piatră de temelie defectă, care amenință, pe nevăzute, tot întregul. Pauline era viitorul lui. Promisese ce era de promis și se angajase să i se dăruiască cu totul. Dar, în momentele de sinceritate cu el însuși, știa că nici în ea nu avea încredere. Poate că partea asta a iubirii avea să-i fie refuzată de-acum înainte pentru totdeauna.

Pe la mijlocul lui octombrie, Ernest a venit la mine cu un exemplar din *Fiesta*, care tocmai fusese publicată în State. A scos-o foarte solemn din ambalajul de hârtie maro, legat cu sfoară, și mi-a întins-o cu sfială. Chiar pe pagina de gardă, era o dedicație pentru mine și Bumby. După ce ne despărțiserăm, o schimbase și adăugase și numele meu.

— O, Tatie. Chiar e o carte foarte frumoasă și sunt tare mândră.

— Deci îți place dedicația?

— Foarte mult. E absolut perfectă.

— Bine, atunci. Măcar atât am ținut să fac și eu pentru tine. Am reușit să fac totul praf și acum e atâta suferință, în toate părțile.

— Da, am răspuns, profund mișcată. Dar ia uite aici. Am ridicat cartea. Uite ce poți să faci. Pe-asta tu ai făcut-o.

— Noi suntem acolo. Viața noastră.

— Nu, ai fost tu de la bun început. Probabil că ai știut asta în timp ce o scriai.

— Poate că da. S-a uitat la cartea din mâinile mele, apoi s-a întors să privească pe fereastră.

M-am străduit pe cât am putut să mă rup de vechile obiceiuri și să-mi văd prietenii. Câteva dintre vechile cunoștințe s-au oferit să ajute. Ada MacLeish a venit să mă scoată în oraș, la cină, ca să mai uit de ale mele. Gertrude și Alice m-au invitat la ceai, dar mi s-a părut o idee proastă să reînnod acea prietenie și să risc ca Ernest să-și închipuie că o preferam pe Gertrude lui. Loialitatea era un joc riscant și îmi era greu să discern încotro era prudent să mă îndrept. Kitty era într-o dilemă. Pauline era prietena ei, dar și eu îi eram prietenă; niciodată nu-l înghițise pe Ernest și nu avusese încredere în el. A trecut pe la mine de câteva ori, dar m-a rugat să nu-i spun lui Ernest că ne-am văzut.

— Să nu fiu prinsă în tabăra dușmanului și așa mai departe, a spus ea.

— Cum se face că eu sunt dușmanul, când ea e amanta? Pare foarte nedrept, nu?

— Când m-am despărțit de Harold, parc-aș fi căzut într-un pisoar, nimeni nu mai voia să știe de mine. O să dureze. După o vreme, lucrurile o să se reazeze în favoarea ta. Tu respiră adânc și mergi înainte, dragă.

Într-o după-amiază, credeam că Bumby trăgea un pui de somn, dar probabil că mă auzise cum plângeam la masa din sufragerie, cu capul în mâini. Nu mi-am dat seama că intrase în cameră până când l-am auzit întrebându-mă:

— Ce te supără, mami?

— O, *Schatz*, sunt foarte bine, am răspuns, ștergându-mă la ochi cu puloverul.

Dar nu eram bine. Niciodată nu fusesem atât de deprimată și-mi venea din ce în ce mai greu să mă adun. Era început de noiembrie și nu trecuseră nici șazeci de zile din cele o sută când l-am rugat pe Ernest să aibă grijă de Bumby, ca să pot pleca undeva o vreme, să mă gândesc. El a acceptat să-mi dea acest răgaz și, în ultima clipă, am chemat-o pe Kitty să vină cu mine. Alesesem Chartres și i-am spus că, fără agreabila ei companie, n-aveam să fiu în stare să apreciez castelele și încântătoarele peisaje rurale, dar de fapt mi-era frică să stau singură.

Ne-am cazat la Grand Hôtel de France puțin după apusul soarelui și, deși era cam rece, Kitty a propus să dăm o tură de lac înainte de cină. Aerul era înghețat și toți copacii păreau gravați de o mână sigură.

— M-am gândit mult la jurămintele mele de nuntă, i-am spus lui Kitty la jumătatea plimbării. Am promis că o să-l iubesc la bine și la rău, nu?

— Categorie, acum a e la rău. Ea s-a încruntat. Sincer, eu una nu prea m-am împăcat cu jurămintele mele. Eu pun problema așa: cum poți să spui cu mâna pe inimă că o să iubești pe cineva și după ce iubirea se duce? Cât despre partea cu supunerea, ei bine, eu am refuzat s-o spun.

— Nici eu n-am spus partea aia, dar, în mod ciudat, am reușit să mă țin totuși de ea.

— Când l-am cunoscut pe Harold, nici el nu mai credea în căsătorie, așa că am făcut un pact numai al nostru. Să fim parteneri și egali câtă vreme lucrurile aveau să meargă bine, iar când n-o să mai fie dragoste, să nu mai fim nici noi.

— E o idee admirabilă, dar eu nu cred că poate fi așa de civilizat la nimeni. La voi doi n-a fost.

— Nu, a zis ea. În ultima vreme mi-am pus problema că poate nu mi-e dat să am parte de dragoste – mă refer la dragostea durabilă.

— Eu habar n-am ce mi-e dat să am. Sau *să fiu*, dacă tot veni vorba.

— Poate că despărțirea asta de Ernest o să-ți dea ocazia să afli.

— Poate. Când am ridicat ochii, mi-am dat seama că înconjuraserăm tot lacul în timp ce vorbeam și că ne aflam acum exact în punctul de unde plecaserăm.

După o săptămână la Chartres, mintea a început în sfârșit să mi se limpezească. Într-o dimineață, am trimis-o pe Kitty singură în explorare și am scris următoarele: *Scumpul meu Tatie, într-un fel te iubesc acum mai mult decât oricând și, deși fiecare vede în felul său jurămintele de căsătorie, eu una am crezut în ale mele din tot sufletul. Sunt gata să fiu a ta pentru totdeauna, dacă vrei să știi, dar, dacă tu te-ai*

îndrăgostit și vrei să te însori cu altcineva, simt că nu-mi rămâne decât să mă dau la o parte și să te las să faci asta. Cele o sută de zile iau sfârșit în mod oficial. A fost o idee oribilă, de care acum mi-e jenă. Spune-i Paulinei ce vrei tu. Vei putea să-l vezi pe Bumby ori de câte ori vei dori. E al tău din cap până-n picioare, te iubește și îi e dor de tine. Dar hai, te rog, doar să ne scriem despre divorț, să nu vorbim despre el. Nu mai pot să mă cert cu tine și nici n-o să te pot vedea prea des, pentru că doare prea tare. Vom rămâne întotdeauna prieteni – prieteni grijulii, iar eu o să te iubesc până la moarte, să știi. Rămân a ta, Măța.

Plăngeam în hohote când am pus scrisoarea la poștă, dar mă simțeam mai ușurată. Mi-am petrecut restul dimineții privind țintă focul din camera mea, iar când Kitty s-a întors din plimbarea turistică pe care o făcuse singură, eu eram tot în pijama și halat.

— Pari schimbată, a zis ea, iar în ochii ei era multă compasiune. Deci i-ai pus punct?

— Încerc. Mă ajuți tu, deschizând un Chateau Margaux din ăla bun?

— Sunt sigură că și Hem e la fel de amărât acum, că stă și așteaptă decizia ta, a zis ea, destupând vinul. Deși nu știu de unde să mai adun vreo fărâma de milă pentru el după afurisitul ăla de roman al lui. Cu Harold a fost încă și mai crud. O să-și piardă toți prietenii, să știi.

— Tot ce se poate, am răspuns. N-am înțeles nici acum de ce a trebuit s-o scrie așa, călcând pe cadavre, dar trebuie să recunoști că e o carte strălucită.

— Zău? Tu nu apari deloc în ea. Cum poți să i-o ierți?

— Cum i le iert pe toate.

— Corect, a zis ea și am ridicat paharele în tăcere.

După câteva zile, Kitty și cu mine ne-am întors la Paris, unde am primit răspunsul lui Ernest:

Scumpa mea Hadley – nu știu cum să-ți mulțumesc pentru scrisoarea ta foarte curajoasă. Mi-am făcut griji pentru tine și pentru noi toți din cauza acestui impas îngrozitor. Am lungit lucrurile atât de dureros pentru că nu știam nici unul cum să avansăm fără să facem și mai mult rău. Dar, dacă divorțul e următorul pas care se impune, atunci sunt sigur că, imediat ce-i dăm drumul, o să ne simțim mai puternici, mai bine și o să ne regăsim pe noi înșine.

Mai spunea și că ținea să-mi cedeze tot ce încasa din drepturile de autor pentru *Fiesta*, că deja îi scrisese lui Max Perkins ca să-l anunțe, și încheia astfel:

Cred că ești o mamă minunată și că Bumby nici că putea încăpea pe mâini mai drăgălașe și mai pricepute decât ale tale. Ești tot ceea ce e bun, corect, frumos și adevărat – și înțeleg asta foarte limpede acum, după cum te-ai purtat și cum ți-ai ascultat inima. M-ai schimbat mai mult decât îți închipui și întotdeauna vei face parte din tot ceea ce sunt. Un lucru tot am învățat din asta. N-ai cum să-i pierzi de tot pe cei pe care-i iubești, niciodată.

Ernest

Pe atunci, ziceam că Parisul e minunea minunilor, și așa și era. La urma urmei, noi l-am inventat. Noi l-am creat, cu dorurile noastre, cu țigările și romul St. James; l-am plăsmuit din fum și conversații deștepte, crude, și vai de cei care ar fi spus că nu e al nostru. Împreună am făcut tot, apoi l-am desfăcut iar în bucăți.

Unii au spus că ar fi trebuit să lupt mai mult și mai îndârjit pentru căsnicia mea, dar, până la urmă, să lupti pentru o dragoste deja stinsă e ca și cum ai încerca să trăiești printre ruinele unui oraș pierdut. Pentru mine era insuportabil, așa că am dat înapoi – iar motivul pentru care am reușit să fac totul, motivul pentru care am avut forța, picioarele și inima s-o fac a fost că Ernest apăruse în viața mea și mă schimbuse. El m-a ajutat să înțeleg ce eram de fapt și ce puteam face. Acum, că știam ce pot îndura, a trebuit să îndur pierderea lui.

În primăvara anului 1927, am plecat cu Bumby pe mare către America, pentru o pauză lungă și plăcută de Paris și de tot ceea ce ne putea încă apăsa acolo. Am stat câteva luni la New York, apoi am pornit într-o călătorie lungă și domoală cu un tren care a străbătut țara, lăsându-ne, într-un sfârșit, în Carmel, California. Am închiriat o casă aproape de plajă, într-un crâng de pini. Acolo, cerul era nesfârșit, chiparoșii se înălțau îndoțiți de vânt, iar strălucirea soarelui îmi dădea putere. Acolo am aflat că Ernest și Pauline se căsătoriseră, la Paris, cu o ceremonie catolică discretă. El reușise cumva să-l convingă pe preot că era catolic și că, din moment ce prima lui căsătorie fusese oficiată de un preot metodist, nu se punea la socoteală. Am citit noutățile astea într-o zi noroasă de mai, o raritate, în timp ce Bumby săpa o groapă în nisip cu lopățile lui. Apa mării se revărsa din toate părțile, năruind zidurile de nisip chiar în timp ce se clădeau. Simpla imagine mi-a adus lacrimi în ochi, așa că am luat scrisoarea și m-am dus pe malul apei. Dincolo de brizanti, valurile se decolorau de la gri la alb și orizontul era și el alb, toate contopindu-se cu restul. Undeva, peste întinderea de apă, Ernest și Pauline își construiau o viață împreună. Vremea lui cu mine trecuse și, deși era încă foarte aproape și foarte autentică pentru mine, frumoasă și intensă ca un loc real de pe hartă, era, de fapt, o altă vreme – o altă țară.

Bumby s-a apropiat de mine și și-a vârât fața udă și plină de sare în fusta mea.

— Facem o barcă? am întrebat.

El a încuviințat din cap, iar eu am îndoit scrisoarea de la Ernest, plîind și netezind marginile până când mi s-a părut solidă. I-am dat-o lui Bumby, apoi am intrat împreună în valuri și am dat drumul bărcii. A săltat și a coborât, cuvinte pe apă, iar când valurile au înghițit-o

încetul cu încetul, am apucat să plâng doar puțin de tot și dusă a fost.

Epilog

După vara petrecută la Carmel m-am întors cu Bumby la Paris. Îi era tare dor de tatăl lui și, la drept vorbind, nici nu știam unde să mă duc în altă parte.

După câteva luni, am început o idilă cu Paul Mowrer, o veche cunoștință din presă a lui Ernest. Paul era redactor de știri externe pentru *Chicago Daily News* și, în viața particulară, mai era și un poet talentat. Colaborase cu Ernest la Lausanne și ne întâlniserăm de câteva ori pe atunci. La scurt timp după despărțirea de Ernest, l-am întâlnit întâmplător pe Paul la un club de tenis și m-a invitat în oraș după meci, să bem o bere la Café de l'Observatoire. Era interesat de mine, ceea ce mi-a dat de înțeles cu delicatețe, dar eu aveam nevoie de un timp de gândire. O mare parte din mine îi aparținea încă lui Ernest, așa că nu eram convinsă că o să mai fiu vreodată capabilă să iubesc din nou. Dar Paul era incredibil de drăguț și de răbdător, și mai avea și niște ochi minunat de limpezi, albaștri ca Mediterana. Cu cât mă uitam mai mult în ei, cu atât mai greu îmi era să mă desprind de ei. Paul nu avea nimic complicat. Era solid, egal și avea mereu în el aceeași liniște minunată. Știam că urma să mă iubească veșnic și că niciodată n-avea să-mi facă nici cel mai mic rău. N-aveam ce face, trebuia să cedez.

În primăvara anului 1928, Ernest și Pauline au plecat din Paris spre State. Pauline era pe atunci gravidă în cinci luni și urmau să se ducă mai întâi la Piggott, apoi la Key West, unde Dos Passos le promisese că se prinde cel mai bun tarpon din lume. Pauline avea să cumpere o casă pentru ei doi și să aranjeze totul de minune, pentru că ea se pricepea la toate astea – de unde să cumpere cea mai bună mobilă și cum să înrămeze perfect tablourile și ce prieteni să cultive. Poate că avea să-i poarte de grijă mai bine decât mine. Sau poate că nu.

Până la urmă, Ernest n-a avut norocul pe care l-am avut eu în dragoste. A mai avut doi fii, amândoi cu Pauline, după care a părăsit-o pentru alta. Pe care a părăsit-o la rândul ei pentru alta. Uneori, sufeream la gândul că, pentru cei care-i urmăreau viața cu interes, eu eram doar soția din tinerețe, soția din Paris. Dar probabil că era doar o dovadă de vanitate, aș fi vrut să ies în evidență dintr-un lung șir de femei. De fapt, nu conta ce vedeau ceilalți. Noi știam ce avuseserăm și ce însemnase asta și, deși între timp trecuserăm amândoi prin atâtea, nimic nu se putea compara cu anii din Paris, de după război. Viața era dureros de pură, de simplă și de bună, și cred că a fost cea mai bună ipostază a lui Ernest. L-am prins în cea mai bună perioadă a lui. Ne-am prins unul pe altul în cea mai bună perioadă.

După ce a plecat în State, nu l-am mai văzut decât de două ori în

lunga mea viață, dar l-am privit de la distanță devenind, foarte repede, cel mai important scriitor al generației lui și, în același timp, un fel de erou autoconstruit. L-am văzut pe coperta revistei *Life* și am auzit despre războaiele despre care relatase eroic și despre celelalte realizări – performanțele de pescar campion, vânătoarea de animale mari în Africa, băutul în cantități suficiente pentru a îmbălsăma un bărbat de două ori cât el. Legenda în care-și transforma viața era destul de mare ca să-l ducă înaintea o vreme – dar dincolo de asta îmi dădeam seama că rămăsese la fel de răătăcit. Că dormea cu lumina aprinsă sau nu putea dormi deloc, că se temea de moarte într-atât încât cocheta cu ea de câte ori putea. A fost, de fapt, o enigmă de nepătruns – bun și puternic, slab și crud. Un prieten fără egal și un ticălos. Până la urmă, nici unul dintre lucrurile care s-au spus despre el n-a fost mai adevărat decât altele. Totul a fost adevărat.

Ultima oară când am vorbit a fost în mai 1961. A sunat din senin, pe la ora prânzului, într-o după-amiază răcoroasă, când eram cu Paul în vacanță în Arizona, la un ranch unde mergeam o dată la câțiva ani pentru pescuitul de calitate și peisaje. Am rămas singură să vorbesc la telefon, în timp ce Paul și-a găsit de lucru, pentru că știa că am nevoie de asta. N-a trebuit să i-o cer. Eram căsătoriți de treizeci și cinci de ani, iar Paul mă cunoștea mai bine ca oricine. Aproape.

— Bună, Tatie, a zis Ernest când am luat receptorul în mână.

— Bună, Tatie, i-am răspuns, zâmbind la auzul numelui de alint vechi de patruzeci de ani.

— Mi-a spus menajera ta cum să dau de tine. Sper că nu te superi.

— Nu, mă bucur că ai sunat. Mă bucur că ești tu.

I-am povestit repede despre ranchul la care stăteam cu Paul pentru că știam că ar fi fost pe gustul lui. Nu era pretențios și nici exagerat de confortabil. Lambriurile de lemn din cabană aveau pete întunecate, catifelate, de la cei optzeci de ani de focuri zdravene, iar mobila era toată grosolană, simplă și solidă când te așezai pe ea. Zilele erau lungi și libere. Noptile erau pline de stele.

Nu mai promisem nici o veste de la el de o veșnicie, iar acum sunase să-mi spună de o carte nouă, de memorii. Voia să povestim amândoi despre perioada petrecută la Paris.

— Îți amintești de curvele de la *bal musette*, de muzica de acordeon, de fum și de mirosuri?

I-am răspuns că da.

— Îți amintești de Ziua Bastiliei, când muzicanții ne-au cântat sub ferestre nopți de-a rândul?

— Îmi amintesc tot.

— Ești peste tot în carte, a zis el, iar vocea i s-a stins. Se străduia din greu să-și păstreze tonul jovial, dar îmi dădeam seama că e trist, descurajat și hărțuit. A fost ceva să scriu despre perioada aia și s-o

retrăiesc. Ia spune-mi, crezi că am cerut prea mult unul de la altul?

— O, știu și eu, Tatie? E posibil.

— Poate că asta a fost. Eram prea prinși unul de altul. Ne iubeam prea mult.

— Poți iubi pe cineva prea mult?

A tăcut o vreme, în timp ce pe fir se auzeau paraziți, un pâraie surd care părea să simbolizeze toate asperitățile care se iviseră între noi.

— Nu, a răspuns el într-un sfârșit, pe un ton foarte blând și lucid. N-a fost deloc așa. Eu am stricat totul.

Am simțit un nod fierbinte în mușchii gâtului, dar am încercat să mă adun. Amândoi am încercat. Am mai vorbit o vreme despre Paris, apoi despre Bumby și despre noua lui soție, Puck, pe urmă am rămas pur și simplu la telefon, deși nu mai era nimic de spus.

— Să ai grijă de mătă, a zis el înainte să închidă telefonul, referindu-se la mine. Am pus jos receptorul, m-am prăbușit pe canapea, apoi m-am surprins pe mine însămi izbucnind în lacrimi.

Mai târziu în acea după-amiază, am plecat cu Paul spre râu pe drumul cel mai lung și am aruncat undițele exact în momentul când insectele începeau să fojgăie, iar lumina să se transforme. Era ceasul zilei care ne plăcea cel mai mult, acel moment de trecere, care întotdeauna părea să dureze mai mult decât ar fi trebuit – un spațiu magic, liliachiu, desprins de orele care-l înconjurau, un spațiu între lumi. Ținând de mulineta, am simțit cum se întinde firul și m-am pomenit iar în Cologne, cu Ernest și Chink. Înapoi la momentul când prinsesem primul pește, conștientă că fără el n-aveau să vină nici ceilalți, după cum nici fără prima iubire n-avea să vină alta.

Era o duminică de iulie când ne-a sunat soția lui Ernest, Mary, să ne spună că el se împușcase. Se trezise devreme, îmbrăcase halatul lui roșu preferat și se dusese în vestibul cu una dintre armele de care era cel mai atașat. Acolo, într-o baltă de lumină, se proptise în țevă și apăsase pe ambele trăgăce.

Nu mi-a scăpat ironia că era exact modul în care se sinucisese tata, ca și tatăl lui Ernest, în 1928, când Ernest avea doar douăzeci și nouă de ani. Poate că n-a fost deloc o ironie, ci istorie în forma ei cea mai pură și mai tristă. Tatăl lui Ernest folosisese un revolver din Războiul Civil. Mai târziu, și fratele lui, Leicester, avea să folosească un revolver. Sora lui, Ursula, avea să ia pastile. La atâta distrugere, începi să crezi într-o chemare a sângelui, ca un magnet obscur care trage corpul într-acolo – îl trage, poate, de la bun început.

N-am putut să mă prefac surprinsă de moartea lui Ernest. Aflasem de la diverși prieteni de sanatoriul din Rochester și de cumpletele tratamente cu electroșocuri. Moartea îi dăduse mereu târcoale, uneori abia ținută-n frâu.

— Să-ți aduc ceva? m-a întrebat Paul după un timp, venind în

spatele meu și cuprinzându-mi umerii în palme.

— Nu, am răspuns, iar propria mea voce a răsunat ciudat și detașat în cameră. Tatie murise. Paul nu mă putea ajuta cu nimic, poate doar să mă lase să duc înapoi – înapoi la Paris și la Pamplona și la San Sebastian, înapoi la Chicago când eram Hadley Richardson –, o fată coborând dintr-un tren ca să-l cunoască pe bărbatul care avea să-i schimbe viața. Fata asta, fata asta incredibil de norocoasă, nu avea nevoie de nimic.

Mulțumiri

În primul și în primul rând, trebuie să-i mulțumesc agentei mele, Julie Barer, a cărei încredere absolută în acest proiect a fost evidentă (și cu adevărat crucială) de la primul cuvânt. Geniala Susanna Porter a contribuit decisiv la forma finală a cărții, dovedindu-se a fi nici mai mult, nici mai puțin decât editoarea ideală pentru mine. Sunt profund recunoscătoare pentru sprijinul și ajutorul primit de la echipa de la Ballantine Books și Random House, și i-aș aminti aici pe Libby McGuire, Kim Hovey, Theresa Zoro, Lisa Barnes, Kristin Fassler, Quinne Rogers, Deborah Foley, Steve Messina, Jillian Quint și Sophie Epstein. William Boggess de la Agenția Barer a făcut față cu aplomb tuturor telefoanelor mele disperate și a fost indispensabil în acest proces. Multe mulțumiri și pentru Ursula Doyle, Victoria Pepe și Virago, lui Kristen Cochrane și Doubleday Canada, cât și lui Caspian Dennis de la Abner Stein, lui Nicki Kennedy, Sam Edenborough și tuturor celor de la ILA.

Le port o deosebită recunoștință prietenilor și primilor mei cititori Glori Simmons, Lori Keene, Brian Groh, Anne Ursu, Alice D'Alessio, Sarah Willis, Terry Dubow, Toni Thayer și East Side Writers, Denise Machado și John Sargent, Paul Cox și Kirsten Docter, Pam și Doug O'Hara, Tawny Ratner și Cedar Hill Walking Club, William Joson, Becky Gaylord, Heather Greene, Amy Weinfurtnner, Margaret Cohen și Patricia Kao, Suzannah Hagan și Karen Rosenberg. La fel și lui Karen Long de la *Plain Dealer*, Cleveland, lui Judith Mansour de la LIT, lui Jim Harms și Jacqueline Gens de la programul de studii masterale de la New England College și multor colegi și studenți dragi din viața mea.

Le sunt profund recunoscătoare membrilor familiei mele pentru răbdarea infinită și încurajările lor: Greg D'Alessio, Connor, Fiona și Beckett, clanului D'Alessio de pretutindeni, lui Julie Hayward și Rita Hinken și, în încheiere, surorilor mele minunate și imperturbabile, Teresa Reller și Penny Pennington. Tuturor multe mulțumiri și toată dragostea mea.

Despre sursele bibliografice

Cu toate că Hadley Richardson, Ernest Hemingway și alte persoane reale apar în această carte ca personaje de ficțiune, am considerat important să redau cât mai exact amănuntele vieților lor și să urmez firul evenimentelor, care au fost foarte bine documentate. Adevărata poveste a căsniciei soților Hemingway e atât de dramatică și de captivantă și a fost atât de bine zugrăvită de însuși Ernest Hemingway în *Sărbătoarea continuă*, încât ambiția mea a devenit să intru mai profund în viețile emoționale ale personajelor și să dau înțelesuri noi evenimentelor istorice, respectând în același timp faptele. Pe parcurs, m-am simțit recunoscătoare mai multor surse, printre care *Hadley: The First Mrs. Hemingway* de Alice Hunt Sokoloff, *Hadley* de Gioia Diliberto, *The Hemingway Women* de Bernice Kert, *Ernest Hemingway: A Life Story* și *Ernest Hemingway: Selected Letters 1917-1961* de Carlos Baker, *Hemingway: The Paris Years* și *Hemingway: American Homecoming* de Michael Reynolds și *The True Gen* a lui Denis Brian. M-au ajutat extrem de mult să înțeleg Parisul anilor douăzeci și alte detalii locale și de epocă *The Crazy Years* de William Wiser, *Paris Was Yesterday* de Janet Flanner, *Living Well Is the Best Revenge* de Calvin Tomkins, *Zelda* de Nancy Milford, *The Great War and Modern Memory* de Paul Fussell și *Opere alese* de Gertrude Stein. Susan Wrynn și Sam Smallidge, care se ocupă de Colecția Hemingway la Biblioteca Memorială „John F. Kennedy” din Boston, m-au ajutat mult să mă orientez într-un noian de materiale, inclusiv corespondența dintre Hadley Richardson și Ernest Hemingway, dar și operele lui Hemingway în manuscris. În fine, mi-au fost de mare folos multe dintre scrierile lui Ernest Hemingway, pe lângă *Sărbătoarea continuă*, în special *În vremea noastră*, *Fiesta*, *Grădina Raiului*, *Moarte după-amiaza* și ediția completă a povestirilor.

Table of Contents

Soția din Paris

Prolog

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

Epilog

Muțumiri

Despre sursele bibliografice